DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 57 L

(2013–2014)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven)

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 57 L

(2013–2014)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven)

Innhold

1 Proposisjonens hovedinnhold ... 7
1.1 Økt bruk av alternative straffe-rettslige reaksjoner – gjenopprettende prosess ... 7
1.2 Oversikt over lovforslagene ... 8
1.3 Oversikt over bruk av gjenopprettende prosess i straffesakskjeden ... 8

2 Bakgrunn og prinsipper for konfliktrådsordningen ... 10
2.1 Nærmere om konfliktrådene og deres bruk av gjenopprettende prosess ... 10
2.1.1 Sivile saker ... 10
2.1.2 Straffesaker ... 10
2.2 Kjennetegn ved konfliktråds-behandling ... 11
2.3 Utviklingen av konfliktråds-ordningen i Norge ... 11
2.4 Sentrale stortingsmeldinger og proposisjoner ... 12
2.5 Erfaringsbasert kunnskap ... 13
2.5.1 Innledning ... 13
2.5.2 Tilpassede reaksjoner for unge lovbrytere ... 13
2.5.3 Utprøving av ungdomsstraff ... 14
2.5.4 Konfliktrådsbehandling ved vold i nære relasjoner ... 14

3 Gjenopprettende prosess internasjonalt ... 15
3.1 Innledning ... 15
3.2 Internasjonale retningslinjer i straffesaker ... 15
3.3 Gjenopprettende prosess i Europa ... 16

4 Sakstyper og utvikling i konfliktrådsbehandlingen ... 17

5 Høringen ... 19

6 Organisering ... 21
6.1 Konfliktrådsordningens ulike nivåer ... 21
6.1.1 Gjeldende rett ... 21
6.1.2 Arbeidsgruppens forslag ... 21
6.1.3 Høringsinstansenes syn ... 21
6.1.4 Departementets vurdering ... 21
6.2 Utvalget av meklere ... 21
6.2.1 Gjeldende rett ... 21
6.2.2 Arbeidsgruppens forslag ... 21
6.2.3 Høringsinstansenes syn ... 21
6.2.4 Departementets vurdering ... 22
6.3 Meklere i hver kommune ... 22
6.3.1 Gjeldende rett ... 22
6.3.2 Arbeidsgruppens forslag ... 22
6.3.3 Høringsinstansenes syn ... 22
6.3.4 Departementets vurdering ... 22

7 Konfliktrådsledere og meklere ... 23
7.1 Oppnevning av meklere ... 23
7.1.1 Gjeldende rett ... 23
7.1.2 Arbeidsgruppens forslag ... 23
7.1.3 Høringsinstansenes syn ... 23
7.1.4 Departementets vurdering ... 23
7.2 Krav til konfliktrådsledere, ungdomskoordinatorer og meklere ... 24
7.2.1 Gjeldende rett ... 24
7.2.2 Arbeidsgruppens forslag ... 24
7.2.3 Høringsinstansenes syn ... 25
7.2.4 Departementets vurdering ... 25
7.3 Utelukkelse på grunn av vandel ... 26
7.3.1 Gjeldende rett ... 26
7.3.2 Arbeidsgruppens forslag ... 27
7.3.3 Høringsinstansenes syn ... 27
7.3.4 Departementets vurdering ... 28
7.4 Utelukkelse på grunn av stilling ... 30
7.4.1 Gjeldende rett ... 30
7.4.2 Arbeidsgruppens forslag ... 30
7.4.3 Høringsinstansenes syn ... 30
7.4.4 Departementets vurdering ... 30
7.5 Varslingsplikt ... 31
7.5.1 Gjeldende rett ... 31
7.5.2 Arbeidsgruppens forslag ... 31
7.5.3 Høringsinstansenes syn ... 31
7.5.4 Departementets vurdering ... 31
7.6 Fratakelse av meklerverv ... 31
7.6.1 Gjeldende rett ... 31
7.6.2 Arbeidsgruppens forslag ... 32
7.6.3 Høringsinstansenes syn ... 32
7.6.4 Departementets vurdering ... 32

8 Unntak fra kravet om personlig møte ... 34
8.1 Saker hvor ingen enkeltperson er skadelidt (offerløse lovbrudd) ... 34
8.1.1 Gjeldende rett ... 34
8.1.2 Arbeidsgruppens forslag ... 34
8.1.3 Høringsinstansenes syn ... 34

8.1.4 Departementets vurdering 36
8.2 Indirekte mekling 37
8.2.1 Gjeldende rett 37
8.2.2 Arbeidsgruppens forslag 37
8.2.3 Høringsinstansenes syn 37
8.2.4 Departementets vurdering 37
8.3 Representant for fornærmede 38
8.3.1 Gjeldende rett 38
8.3.2 Arbeidsgruppens forslag 38
8.3.3 Høringsinstansenes syn 38
8.3.4 Departementets vurdering 39

9 Gjennomføring av møter i konfliktråd 41
9.1 Valg av konfliktråd 41
9.1.1 Gjeldende rett 41
9.1.2 Arbeidsgruppens forslag 41
9.1.3 Høringsinstansenes syn 41
9.1.4 Departementets vurdering 41
9.2 En eller flere meklere 42
9.2.1 Gjeldende rett 42
9.2.2 Arbeidsgruppens forslag 42
9.2.3 Høringsinstansenes syn 42
9.2.4 Departementets vurdering 42
9.3 Rett til å oppsøke juridisk bistand 43
9.3.1 Gjeldende rett 43
9.3.2 Arbeidsgruppens forslag 43
9.3.3 Høringsinstansenes syn 43
9.3.4 Departementets vurdering 43
9.4 Adgang til å ha med en støtteperson i møtet 43
9.4.1 Gjeldende rett 43
9.4.2 Arbeidsgruppens forslag 43
9.4.3 Høringsinstansenes syn 44
9.4.4 Departementets vurdering 45
9.5 Rett til tolk 45
9.5.1 Gjeldende rett 45
9.5.2 Arbeidsgruppens forslag 45
9.5.3 Høringsinstansenes syn 45
9.5.4 Departementets vurdering 46
9.6 Avtaler inngått i konfliktrådet 46
9.6.1 Gjeldende rett 46
9.6.2 Arbeidsgruppens forslag 46
9.6.3 Høringsinstansenes syn 46
9.6.4 Departementets vurdering 47
9.7 Taushetsplikt for deltakere i konfliktrådsmøtet 48
9.7.1 Gjeldende rett 48
9.7.2 Departementets vurdering 48

10 Nye strafferettslige reaksjoner – ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd 50
10.1 Innledning 50
10.2 Lovgrunnlag 50
10.2.1 Gjeldende rett – behandling av straffesaker i konfliktrådet 50
10.2.2 Arbeidsgruppens forslag 52
10.2.3 Høringsinstansenes syn 53
10.2.4 Departementets vurdering 53
10.3 Målgruppe 54
10.3.1 Arbeidsgruppens forslag 54
10.3.2 Høringsinstansenes syn 56
10.3.3 Departementets vurdering 57
10.4 Samtykke 59
10.4.1 Arbeidsgruppens forslag 59
10.4.2 Høringsinstansenes syn 60
10.4.3 Departementets vurdering 60
10.5 Gjennomføringstid 61
10.5.1 Arbeidsgruppens forslag 61
10.5.2 Høringsinstansens syn 61
10.5.3 Departementets vurdering 61
10.6 Gjennomføring av ungdomsoppfølging 62
10.6.1 Ungdomskoordinator, stormøte, plan og oppfølging 62
10.6.2 Advokatbistand 66
10.7 Gjennomføring av oppfølging i konfliktråd 68
10.7.1 Arbeidsgruppens forslag 68
10.7.2 Høringsinstansenes syn 68
10.7.3 Departementets vurdering 68
10.8 Brudd 68
10.8.1 Gjeldende rett 68
10.8.2 Arbeidsgruppens forslag 69
10.8.3 Høringsinstansenes syn 69
10.8.4 Departementets vurdering 70
10.9 Anmerkning på politiattest 71
10.9.1 Lovgrunnlag 71
10.9.2 Arbeidsgruppens forslag 72
10.9.3 Høringsinstansenes syn 72
10.9.4 Departementets vurdering 72
10.10 Konfliktrådsbehandling som foretrukken reaksjon for lovbrytere mellom 15 og 18 år 73
10.10.1 Gjeldende rett 73
10.10.2 Arbeidsgruppens forslag 73
10.10.3 Høringsinstansenes syn 73
10.10.4 Departementets vurdering 74

11 Økt bruk av gjenopprettende prosess under straffegjennomføringen 75
11.1 Tilbud om gjenopprettende prosess på alle stadier i straffegjennomføringen 75
11.1.1 Gjeldende rett 75
11.1.2 Arbeidsgruppens forslag 75
11.1.3 Høringsinstansenes syn 75

11.1.4 Departementets vurdering 76
11.2 Vektlegging av inngåtte avtaler ved gjenopprettende prosess under straffegjennomføring 76
11.2.1 Gjeldende rett 76
11.2.2 Arbeidsgruppens forslag 76
11.2.3 Høringsinstansenes syn 77
11.2.4 Departementets vurdering 77

12 Administrative og økonomiske konsekvenser 78
12.1 Innledning 78
12.2 Modernisering av konfliktrådsloven 78
12.3 Ny strafferettslig reaksjon – ungdomsoppfølging 78
12.4 Ny strafferettslig reaksjon – oppfølging i konfliktråd 79
12.5 Tilbud om gjenopprettende prosess i straffegjennomføringen 79
12.6 Vurdering av samfunnsmessige konsekvenser 79

13 Merknader til de enkelte bestemmelsene 80
13.1 Til lov om konfliktrådsbehandling 80
13.2 Til straffeloven 1902 97
13.3 Til ligningsloven 99
13.4 Til straffeprosessloven 99
13.5 Til skatteloven 101
13.6 Til helsepersonelloven 101
13.7 Til straffegjennomføringsloven 101
13.8 Til straffeloven 2005 102
13.9 Til endringer i politiregisterloven 102
13.10 Til endringer i merverdiavgiftsloven 103

Forslag til lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven) 104

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 57 L

(2013–2014)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven)

Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 4. april 2014, godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)

1 Proposisjonens hovedinnhold

1.1 Økt bruk av alternative strafferettslige reaksjoner – gjenopprettende prosess

For å hindre at en konflikt eskalerer er det viktig at konflikten løses raskt og på lavest mulig nivå. En gjenopprettende prosess i konfliktrådet, der de direkte berørte i konflikten og lokalsamfunnet for øvrig kan involveres, kan ha både en konfliktdempende og en kriminalitetsforebyggende effekt.

Økt bruk av konfliktråd inngår derfor i Regjeringens satsing. I strafferetten gjelder dette særlig for unge lovbrytere som har et stort potensial for endring, dersom de møtes med en rask og individuelt tilpasset reaksjon.

I Regjeringens politiske plattform av 7. oktober 2013 fremgår det at aktivt forebyggende arbeid er svært viktig i kampen mot kriminalitet. Regjeringen har derfor lansert begrepet «tidlig innsats» også innenfor kriminalitetsforebygging. I dette arbeidet må lokalsamfunn, frivillige organisasjoner, skole, barnevern og andre relevante hjelpeinstanser involveres, i tillegg til politi og kriminalomsorg.

Å forebygge ny kriminalitet ved å få den enkelte lovbryter ut av en kriminell løpebane er viktig både for den enkelte lovbryter, fremtidige ofre og samfunnet som helhet. Erfaringer både i Norge og fra andre land viser at bruk av gjenopprettende prosess i straffeprosessen gir lavere tilbakefall. Det er også viktig for å ivareta hensynet til offeret og pårørende på en god måte. Selv om ikke alle skader kan repareres, vil konfliktrådsbehandling kunne bidra til at partene og andre berørte i større grad kan legge hendelsene bak seg. Regjeringens mål er derfor at gjenopprettende prosess skal gjøres tilgjengelig for alle berørte, i alle saker og gjennom hele straffesakskjeden.

Regjeringen foreslår en ny konfliktrådslov som gjenspeiler dagens praksis og legger til rette for fremtidig utvikling av konfliktrådsordningen. Proposisjonen retter seg mot både sivile saker og straffesaker. Hovedtyngden av forslagene retter seg likevel mot bruk av gjenopprettende prosess i straffesaker.

Forslagene i denne proposisjonen er en del av oppfølgingen av Prop. 135 L (2010–2011) *Barn og straff* som ble enstemmig vedtatt av Stortinget i desember 2011. Stortinget vedtok med dette en ny straffart, ungdomsstraff, som et alternativ til ubetinget fengsel og strengere samfunnsstraffer for lovbrytere mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet. I innstillingen til proposisjonen ga komiteen uttrykk for at konfliktrådene er en viktig del av rettspleien, jf. Innst. 83 L (2011–2012).

For å sikre en sammenhengende kjede av individuelt tilpassede reaksjonsmuligheter forankret i konfliktrådet, foreslår Regjeringen i denne proposisjonen en ny strafferettslig reaksjon for unge lovbrytere, omtalt som ungdomsoppfølging.

Den nye reaksjonen skal benyttes for lovbrudd som ikke er så alvorlige at ungdomsstraff er aktuelt. Gjennomføringen skal skje i konfliktrådet etter samme mønster som for ungdomsstraffen, men i de fleste sakene med kortere gjennomføringstid og mindre inngripende tiltak. Lovbryter skal blant annet delta i et ungdomsstormøte. Gjennom møtet med fornærmede og andre berørte må lovbryter delta aktivt og vil gjennom dette bli mer bevisst konsekvensene av sine lovbrudd. Den unge må i tillegg vise vilje til å ta ansvar for sine handlinger gjennom å samtykke til en forpliktende ungdomsplan. Planen skal utformes individuelt og inneholde tiltak om oppfølging og kontroll. Planen vil også inneholde hjelpetiltak på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Utgangspunktet for hvilke tiltak som er aktuelle vil være det begåtte lovbruddet og lovbryterens livssituasjon.

Både ungdomsstraffen og ungdomsoppfølging baseres på tidlig innsats både fra justissektoren og ulike kommunale og statlige hjelpeinstanser. Reaksjonen bygger på erfaringer fra lokale samarbeidsmodeller, som har vært prøvd ut for å følge opp unge lovbrytere på en mest mulig hensiktsmessig måte. Det vises spesielt til ungdomskontrakter, rusavtaler og ulike former for oppfølgingsteam.

I tillegg til ungdomsoppfølging foreslår Regjeringen også oppfølging i konfliktråd som ny strafferettslig reaksjon. Reaksjonen retter seg mot lovbrytere over 18 år og innebærer, i likhet med ungdomsoppfølging, en utvidelse av dagens meklingsordning til også å omfatte oppfølging over et fastsatt tidsrom i egnede saker.

Proposisjonen inneholder i kapitlene 1–4 en beskrivelse av dagens konfliktrådsordning og bakgrunnen for denne. Kapittel 5 behandler høringen, og i kapitlene 6–11 redegjøres det nærmere for lovforslagene.

De økonomiske og administrative konsekvensene omtales i kapittel 12, mens merknader til lovforslagene utgjør kapittel 13.

1.2 Oversikt over lovforslagene

Regjeringen foreslår en ny konfliktrådslov og endringer i blant annet straffeloven, straffeprosessloven og straffegjennomføringsloven. De viktigste lovforslagene i proposisjonen er:

- To nye strafferettslige reaksjoner der også hensynet til offeret og andre berørte ivaretas
  - ungdomsoppfølging
  - oppfølging i konfliktråd
- Styrking av retten til gjenopprettende prosess under straffegjennomføring
  - lovfeste tilbudet om gjenopprettende prosess i alle ledd under straffegjennomføringen
  - sikre at kriminalomsorgen tar hensyn til avtaler inngått i konfliktrådet i forbindelse med hjemmesoning, permisjon, innvilgelse av straffavbrudd og prøveløslatelse
- Endring i reglene om personlig oppmøte ved konfliktrådsbehandling
  - mulighet til mekling ved offerløs kriminalitet, forutsatt at noen er berørt
  - mulighet til indirekte mekling
- Strengere krav til meklere med hensyn til
  - vandel
  - fratakelse av verv

1.3 Oversikt over bruk av gjenopprettende prosess i straffesakskjeden

Gjenopprettende prosess kan benyttes i straffesakskjeden som egen strafferettslig reaksjon på påtalestadiet og domsstadiet, som deldom eller som et ledd i en straffegjennomføring.

Figuren nedenfor viser oversikt over mulighetene til konfliktrådsbehandling i straffesakskjeden. Proposisjonens forslag er uthevet.

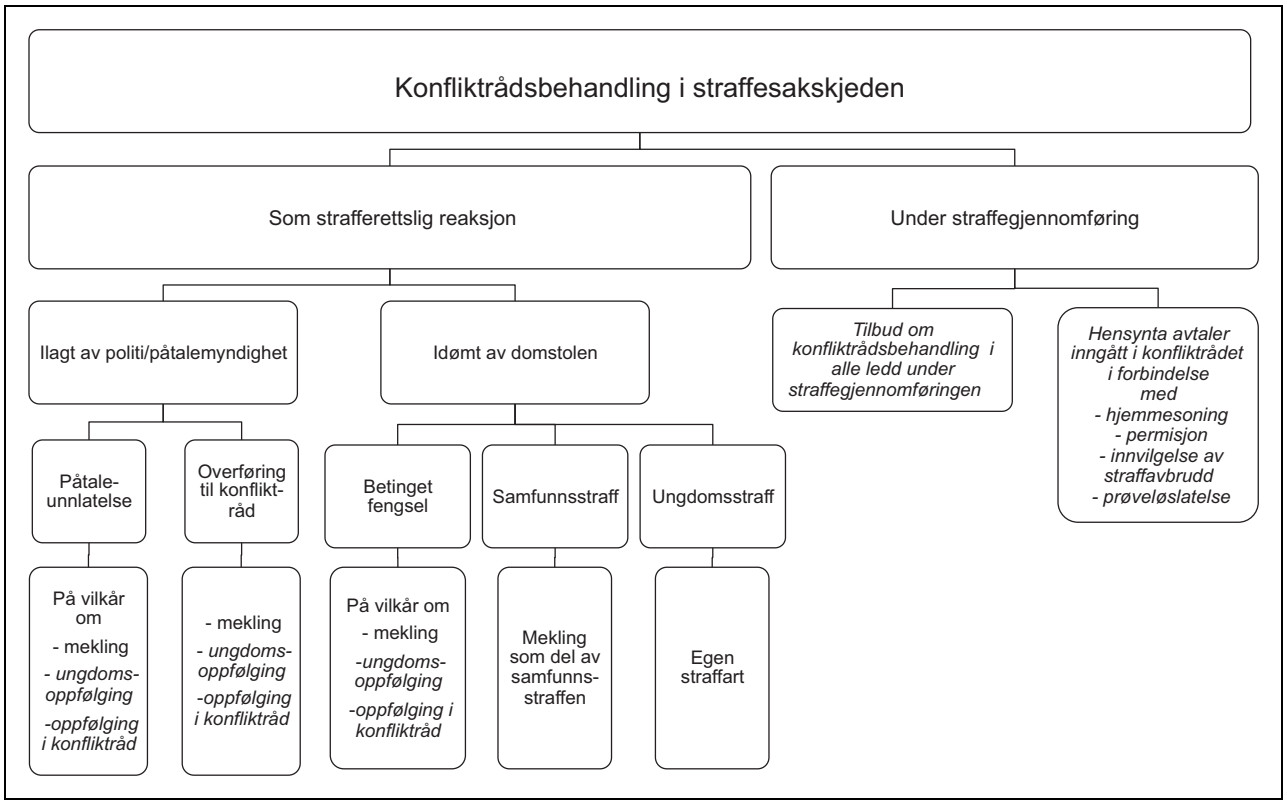

Figur 1.1 Konfliktrådsbehandling i straffesakskjeden.

2 Bakgrunn og prinsipper for konfliktrådsordningen

2.1 Nærmere om konfliktrådene og deres bruk av gjenopprettende prosess

Formålet med dette kapitlet er å beskrive hva gjenopprettende prosess er og hvilke hovedprinsipper som legges til grunn for ordningen. Det gis videre en kort redegjørelse for konfliktrådsordningens bakgrunn og utvikling frem til i dag.

Konfliktrådet er en statlig tjeneste som bistår med å løse konflikter enten mellom private parter, eller mellom fornærmede og gjerningsperson der en kriminell handling har funnet sted. Tjenesten er gratis og tilgjengelig i hele landet. Det er 22 konfliktråd i Norge og ca. 600 meklere. Virksomheten er regulert i lov 15. mars 1991 nr. 3 om megling i konfliktråd (konfliktrådsloven). Konfliktrådene har fra begynnelsen av vært kjennetegnet av prinsippene om lokal forankring, bruk av lekfolk som meklere og partenes frivillighet.

Konfliktrådsbehandling bygger på gjenopprettende prosess, som hittil har vært omtalt som restorative justice. Gjenopprettende prosess er en alternativ tilnærming til forståelse av og reaksjoner på kriminalitet, der målet er å styrke partenes mulighet til selv å håndtere og ta ansvar for egne handlinger og konflikter.

Det sentrale ved ordningen er at partene gjennom dialog forsøker å finne løsninger på lovbrudd og mellommenneskelige konflikter.

2.1.1 Sivile saker

Konfliktrådet kan behandle alle sivile saker som kunne vært fremmet for domstolen ved sivilt søksmål, i tillegg til at de kan behandle saker som ikke kan karakteriseres som rettslige i tvistelovens forstand. Eksempler på sivile saker kan være nabokonflikter, skadeverk eller økonomiske konflikter.

Det er forutsatt i konfliktrådsloven at tvisten har sitt utspring i en handling som har medført skade, tap eller annen krenkelse, og ikke i generell uenighet mellom to parter. Det er konfliktrådet ved konfliktrådslederen som avgjør om den enkelte sivile sak skal tas til behandling.

Sakene kan være brakt inn til konfliktrådet av privatpersoner eller offentlige og private virksomheter.

Bruk av konfliktråd i sivile saker omfatter også saker som har sitt utspring i et ellers straffbart forhold, men hvor vilkårene for å idømme straff ikke er til stede, for eksempel saker der lovbryteren er under kriminell lavalder. I tillegg kan en straffedømt ønske å møte sitt offer for å be om unnskyldning. Dette regnes også som en sivil sak selv om saksforholdet knytter seg til en kriminell handling.

2.1.2 Straffesaker

Gjenopprettende prosess brukt i straffesaker legger vekt på hvordan kriminalitet skader de mellommenneskelige relasjonene i et definert fellesskap. Å reparere skade som er påført fornærmede og andre gjennom kriminelle handlinger står derfor sentralt. For å reparere skaden må lovbryteren påta seg ansvaret for handlingen.

Hovedtyngden av straffesakene som i dag behandles i konfliktrådet er overført av påtalemyndigheten. Mekling i konfliktråd kan også settes som vilkår for påtaleunnlatelse, betinget dom eller være en del av en idømt samfunnsstraff. Eksempler på straffesaker som kan avgjøres ved konfliktrådsbehandling er vold, skadeverk, butikktyveri, trusler og ærekrenkelser. Riksadvokaten har i rundskriv gitt nærmere retningslinjer for hvilke typer saker som er egnet til overføring til konfliktrådet.

Ved bruk av gjenopprettende prosess i straffesaker involveres i økende grad lokalmiljøet ved bruk av stormøte. De lovstridige handlingene blir ansett som noe mer enn regelbrudd som staten har ansvar for å reagere på og straffe. Oppmerksomheten rettes også mot skaden som er påført fornærmede og fellesskapet, og relasjonene mellom disse. Derfor har både gjerningsperson, fornærmede og fellesskapet en rolle å spille i håndteringen av den kriminelle handlingen. Ved at alle berørte involveres, styrkes lokalsamfunnets mulighet både til å håndtere følgene av aktuelle konflikter, men også til å forebygge fremtidige

konflikter. Lovbryteren må erkjenne og ta ansvar for sine handlinger overfor fornærmede.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i konfliktrådene har i de senere år ligget på i underkant av 40 dager. Dette gir mulighet til å reagere raskt ved lovbrudd og dermed tydeliggjøre det ansvar gjerningspersonen har for handlingen. For fornærmede gir oppgjørsformen en mulighet til å bli sett, hørt og å komme seg videre i livet og ut av en eventuell offerrolle.

2.2 Kjennetegn ved konfliktrådsbehandling

Gjennom opprettelsen av konfliktrådene ble innbyggerne gitt mulighet til å løse konflikter utenfor rettsapparatet. Konfliktrådet tilrettelegger for møter og dialog, og er ikke et behandlings- eller terapitilbud. Alminnelig livskunnskap representert ved lekfolk som tilretteleggere er en sentral bærebjelke i konfliktrådet.

Konfliktrådenes oppgaver favner vidt, noe som også gjenspeiler seg i dagens lovgivning. Første kapittel i konfliktrådsloven inneholder generelle bestemmelser om saksbehandling, mens annet kapittel inneholder særregler for konfliktrådets behandling av straffesaker. Noen av disse særreglene gir uttrykk for alminnelige prinsipper som kan gi veiledning også i sivile saker.

Konfliktrådsbehandling forutsetter at det finnes en fornærmet eller skadelidt. Videre forutsetter konfliktrådsbehandling partenes samtykke og at partene i det vesentlige er enige om det saksforhold som er bakgrunnen for tvisten. Kravet gjelder både i straffesaker og sivile saker, og er ansett som en viktig forutsetning for at resultatet av konfliktrådsbehandlingen skal bli vellykket.

Gjenopprettende prosess er en samlebetegnelse for ulike gjenopprettende metoder som mekling eller stormøte. Felles for de ulike metoder er at ansvaret for å håndtere konsekvensene av konflikten i stor grad overlates til de som er berørt. Mekling er et møte mellom parter tilrettelagt av en mekler. Et stormøte involverer flere, eventuelt alle, som er berørt av saken.

Mekling og mekler var gjennomgående begreper som ble brukt da konfliktrådet ble etablert. Det har over tid vist seg at disse begrepene har gitt uriktige assosiasjoner hos enkelte. Blant annet er det forstått som at ansvar og skyld er noe det kan forhandles eller mekles om. I konfliktrådets praktiske arbeid benyttes derfor ofte begrepene tilrettelegger og tilrettelagte møter. Begrepene mekler og mekling er imidlertid godt innarbeidet i praksis og regelverk og videreføres derfor i forslaget til ny konfliktrådslov. I denne proposisjonen brukes for øvrig også begrepene «konfliktrådsbehandling» og «konfliktrådsmøte» (ofte forkortet til møte).

Ved konfliktrådsbehandling legges det opp til et personlig møte, hvor de som er berørt, direkte eller indirekte, snakker sammen om det som har skjedd, om hvordan de skal forholde seg til hverandre i fremtiden, og om eventuell erstatning eller kompensasjon for dokumenterte utgifter. Ved at partene møtes ansikt til ansikt har de fortsatt et eierforhold til den aktuelle konflikt, og samhandlingen mellom partene gir mulighet for bedre forståelse, læring og løsning av konflikten. Partene kan ikke la seg representere av en annen, men det er adgang til å ha med en myndig person som støtteperson forutsatt at konfliktrådet godkjenner dette.

Meklingsmøtet eller stormøtet ledes av en upartisk mekler (tilrettelegger) som oppmuntrer partene til samtale gjennom å stille åpne spørsmål og tilrettelegge for forslag til hvordan konflikten kan løses eller skadene kompenseres. Gjennom denne prosessen styrkes partenes forståelse av at de selv kan ta ansvar for og påvirke utfallet av konflikten.

Avtalen mellom partene kan være av praktisk, økonomisk eller forsonende art. I straffesaker er det et krav at avtalen settes opp skriftlig. Dette er ikke et krav i sivile saker. En avtale som fastsetter en ytelse til skadelidte skal også fastsette omfanget av ytelsen, forfallstid og om avtalen representerer det endelige oppgjøret mellom partene.

2.3 Utviklingen av konfliktrådsordningen i Norge

I Norge vokste debatten om alternative reaksjoner frem på 1970-tallet, blant annet inspirert av Nils Christies artikkel *Konflikt som eiendom*. Mye av debatten dreide seg om alternative reaksjoner overfor unge lovbrytere. I St.meld. nr. 104 (1977–78) *Om kriminalpolitikken*, var det blant annet uttrykt et ønske om iverksettelse av tiltak for å hindre at unge lovbrytere ble satt i fengsel. Som følge av dette startet Sosialdepartementet i 1981 prosjektet *Alternativ til fengsling av ungdom* i Buskerud, og delprosjektet *Konfliktrådet i Lier, et forsøk på alternativ konfliktløsning*. Prosjektet fikk støtte fra Riksadvokaten, som i 1983 sendte ut et rundskriv hvor det i en prøveperiode ble åpnet for påtaleunnlatelse dersom mistenkte oppfylte avtalen med fornærmede og ellers skikket seg vel.

Det ble også gitt retningslinjer for hvilke saker som var egnet for konfliktrådsbehandling. I 1989 sendte Riksadvokaten ut et nytt rundskriv hvor aldersgrensen på 18 år ble opphevet, i tillegg til at det også ble åpnet for konfliktrådsbehandling for personer som ikke var førstegangs lovovertreder. Det ble imidlertid understreket i rundskrivet at saker som kvalifiserte til ubetinget fengsel, ikke skulle avgjøres ved konfliktrådsbehandling.

På bakgrunn av erfaringene fra prosjektet oppfordret Sosialdepartementet alle landets kommuner til å opprette konfliktråd. De fleste konfliktråd som ble etablert i forbindelse med dette ble knyttet til barnevern og sosial omsorg. Erfaringer viste imidlertid at konfliktrådets behandling av straffesaker nødvendiggjorde en lovregulering av ordningen.

Lov om megling i konfliktråd ble vedtatt av Stortinget 15. mars 1991, og trådte gradvis i kraft fra 1. september 1992. Utfyllende bestemmelser ble gitt i forskrift av 13. august 1992 og i Justisdepartementets rundskriv 5. mai 1993 *Om mekling i konfliktråd*. Med dette ble Norge det første landet i verden med en lovfestet, offentlig konfliktrådsordning. Opprettelsen og administrasjonen av konfliktrådene ble lagt til kommunene, mens Justisdepartementet hadde det økonomiske og faglige ansvaret. I 2004 overtok Justisdepartementet også det fulle administrative ansvaret. Sekretariatet for konfliktrådene ble da opprettet og fikk det administrative og faglige ansvaret for de lokale konfliktrådene.

2.4 Sentrale stortingsmeldinger og proposisjoner

Det har skjedd store endringer i konfliktrådene siden oppstarten både hva gjelder metodikk, sakstyper og oppgaveportefølje. Utviklingen som har skjedd har hatt tverrpolitisk støtte. Nedenfor følger en oversikt over relevante stortingsdokumenter knyttet til tidligere forslag og tiltak som involverer konfliktrådenes virksomhet i straffesaker og som viser noe av den utvikling som har skjedd. Dokumentene omhandler unge lovbrytere, vold i nære relasjoner, samt bruk av gjenopprettende prosess i tradisjonell straffegjennomføring.

I St.meld. nr. 20 (2005–2006) *Alternative straffereaksjoner for unge lovbrytere* ble det uttrykt et ønske om minst mulig bruk av fengsel for unge lovbrytere, og at dette bare kan oppnås med et bredt spekter av strafferettslige reaksjoner, blant annet ved økt bruk av konfliktråd. I Innst. 64 S (2006–2007) understreket justiskomiteens flertall viktigheten av å redusere bruken av fengselsstraff overfor denne gruppen lovbrytere. Det beste for barnet vil som regel være en alternativ reaksjonsform og oppfølging.

I St.meld. nr. 37 (2007–2008) *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn* ble det påpekt at gjenopprettende prosess skal tilbys på alle stadier ved strafforfølging og straffegjennomføring. Det ble understreket at konfliktrådsbehandling kan være en del av samfunnsstraffen og at konfliktrådet også brukes ved dialogmøter ved noen fengsler, da med kriminalomsorgen som medansvarlig for prosessen. I Innst. 169 S (2008–2009) ga justiskomiteen uttrykk for at de var enig i at gjenopprettende prosess kan ha en plass i tillegg til straffen, og at dette har stor verdi med tanke på rehabilitering og tilbakeføring.

I Prop. 135 L (2010–2011) *Barn og straff* ble det foreslått en ny straffereaksjon for unge lovbrytere, ungdomsstraff, forankret i konfliktrådet. Justiskomiteen fremhevet i Innst. 83 L (2011–2012) at det er et felles politisk mål at barn som den klare hovedregel ikke skal settes i fengsel, men at det i stedet er ønskelig å øke bruken av alternative reaksjoner overfor unge lovbrytere. Komiteen oppfattet forslagene i proposisjonen som en helhetlig tilnærming og oppfølging av Stortingets og Regjeringens felles ønske om mer målrettede tiltak overfor barn og unge som begår kriminalitet, blant annet knyttet til forebygging, økt bruk av konfliktråd og straffereaksjoner med rehabiliterende innhold. Lovforslaget ble enstemmig vedtatt av Stortinget i desember 2011 og er planlagt ikraftsatt 1. juli 2014.

I Meld. St. 15 (2012–2013) *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner* åpnes det opp for å søke nye veier for å bistå ofre i volds- og voldtektssaker, herunder bruk av tilrettelagte samtaler i konfliktrådet som et supplement til rettsapparatets behandling. Nyere forskning, og erfaringer fra praktikere på feltet, viser at enkelte fornærmede både har hatt et ønske om, og har hatt utbytte av, en slik prosess. Erfaringene som er gjort tyder på at fornærmede som velger et tilrettelagt møte med overgriper raskere kan komme ut av offerrollen, og ta tilbake kontrollen over eget liv. Forutsetningen er at møtet mellom partene er frivillig, grundig forberedt og på den utsattes premisser. I Innst. 339 S (2012–2013) åpner justiskomiteen for at det i enkelte situasjoner vil kunne være aktuelt å benytte gjenopprettende prosess i saker hvor det er tale om vold i nære relasjoner.

2.5 Erfaringsbasert kunnskap

2.5.1 Innledning

Gjenopprettende prosess brukes i dag i stor grad overfor unge lovbrytere og ved mindre alvorlige lovbrudd. I de senere årene har det imidlertid vært gjennomført ulike prosjekter både i Norge og i andre land som har vist at ordningen også kan være egnet i mer komplekse saker som ved alvorligere vold, og i enkelte tilfeller også ved seksualisert vold og vold i nære relasjoner. I de mer alvorlige sakene kreves en noe annen type tilnærming både med hensyn til forberedelse og oppfølging. Prosjektene har gitt verdifull kunnskap for videreutvikling av ordningen. Et kjennetegn ved de ulike prosjektene er tverretatlig samarbeid. Bakgrunnen for dette er økende kunnskap og erkjennelse av at flere samfunnsaktører må involveres i komplekse straffesaker. Erfaring har også vist at involvering av andre ressurspersoner og partenes øvrige nettverk kan gi gode konfliktløsninger og ha en betydelig kriminalitetsforebyggende effekt.

2.5.2 Tilpassede reaksjoner for unge lovbrytere

I straffesaker med unge lovbrytere har det skjedd en prosjektbasert utvikling, der et samarbeid mellom politi og påtalemyndighet og lokalt hjelpeapparat har stått sentralt. En formalisering av denne utviklingen kan sies å ha startet med prosjektet *Forsøk med ungdomskontrakter* (2001–2003), der unge lovbrytere som hadde begått mindre alvorlig kriminalitet forpliktet seg til å gjennomføre spesifikke aktiviteter i en bestemt periode mot at påtalemyndigheten avsto fra ytterligere rettsforfølgelse. I evalueringsrapporten fra Politihøgskolen i Oslo (2004) ble koordinatorens sentrale rolle i prosjektsamarbeidet fremhevet gjennom det overordnede ansvaret for å bringe relevante ressurspersoner sammen, innhente informasjon, identifisere hjelpebehov og følge saken gjennom systemet.

Prosjektet *Felles ansvar* (2004) var en videreutvikling av erfaringene fra prøveprosjektet med ungdomskontrakter. Målet var å gi unge lovbrytere alternative, individuelt tilpassede reaksjoner og sikre en god tverrfaglig oppfølging av den enkelte ungdom. Prinsippene for gjenopprettende prosess var her en del av grunnlaget for arbeidet. Kontrakten med ulike vilkår og forpliktelser ble utformet av prosjektleder i samarbeid med den unge lovbryteren og foreldrene. De deltok i tverretatlige ansvarsgrupper sammen med politi, konfliktråd, hjelpeinstanser og eventuelt andre fra barnets nære familie eller øvrige nettverk. Prosjektet ble evaluert av Nordlandsforskning i 2007. Evalueringen viste at prosjektet lyktes med å involvere både det profesjonelle og det private nettverket. I tillegg synliggjorde det konsekvensene av lovbrudd og bidro til å gi den enkelte unge lovbryter bedre mulighet til å ta ansvar for egne handlinger.

I handlingsplanen *Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet* (2005–2008) var ett av tiltakene å prøve ut oppfølgingsteam for unge lovbrytere. Prosjektet ble gjennomført i Kristiansand, Oslo, Stavanger og Trondheim og var en videreutvikling av *Forsøk med ungdomskontrakter* og *Felles ansvar*. Prosjektet rettet seg mot ungdom som hadde begått alvorlige eller gjentatte lovbrudd, og var motivert ut i fra kunnskap om at eksisterende straffereaksjoner kunne være lite egnet for å rehabilitere disse ungdommene og å forebygge nye lovbrudd. I stedet fikk den unge lovbryteren tilbud om betinget påtaleunnlatelse eller betinget dom med vilkår om deltakelse i oppfølgingsteam. Formålet med prosjektet var å styrke samarbeidet mellom rettshåndhevere og hjelpeapparat for å få til en forpliktende, forutsigbar og strukturert oppfølging i enkeltsaker. Arbeidet skulle, i likhet med prosjektet *Felles ansvar*, bygge på prinsippene for gjenopprettende prosess. I oppfølgningsteamene deltok også politiet og relevante lokale instanser, som hadde ansvaret for å følge opp ungdommen etter en avtalt plan. Planen kunne inneholde avtale om fremmøte på skolen, kurs i sinnemestring, ruskontroll, bevegelsesrestriksjoner, oppfølgingssamtaler osv. I Trondheim ble prosjektet gjennomført i regi av konflikrådet.

NTNU Samfunnsforskning evaluerte prosjektet og anbefalte i rapporten *Oppfølgingsteam for unge lovbrytere* (2009) videreutvikling og videreføring av oppfølgingsteamene. Effektmålingene viste at oppfølgingsteamene hadde høy grad av gjennomføring, lavt tilbakefall, få vilkårsbrudd, og at det er indikasjoner på klart bedret psykisk helse hos de unge. Evalueringen viste videre til at tett og koordinert oppfølging av ungdommene har vært et av de tydeligste suksesskriteriene. I tillegg var det forpliktende, tverretatlige samarbeidet som ble etablert av vesentlig betydning.

I mai 2013 leverte Telemarksforskning rapporten *Følgeevaluering av Oppfølgingsteam – Telemark*. Evalueringen vurderte blant annet modellens egnethet for å bistå den enkelte ungdom og samarbeidet mellom ulike statlige og kommunale instanser. I store trekk kom de til samme positive konklusjon som NTNUs rapport om oppføl-

gingsteam. Rapporten peker på viktigheten av at oppfølgingsteam forankres tverretatlig på lednivå i statlige og kommunale etater.

I tiltak 22 i handlingsplanen *Gode krefter*, ble det lagt til rette for en nasjonal spredning av oppfølgingsteam i perioden 2009 til 2012.

I *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet* (2013–2016) er både konfliktrådenes rolle og bruk av oppfølgingsteam særskilt nevnt.

2.5.3 Utprøving av ungdomsstraff

Den nye straffarten ungdomsstraff ble vedtatt av Stortinget i desember 2011 og skal etter planen tre i kraft 1. juli 2014. For å få erfaringer med bruk av den nye straffarten, ble det i 2012 igangsatt to pilotprosjekter, i henholdsvis konfliktrådene i Sør-Trøndelag og Telemark. Prosjektene prøver ut bruk av stormøte og ungdomsplan som bygger på den nye straffarten. Målgruppen er unge lovbrytere mellom 15 og 18 år som ellers ville ha fått ubetinget fengsel eller strengere samfunnsstraff. Pilotprosjektene bruker samme tilnærming og metodikk som oppfølgingsteamene i konfliktrådet og gir nyttige erfaringer før ungdomsstraffen trer i kraft. Erfaringene så langt er positive både for ungdommene det gjelder, og for å få til et godt tverrfaglig eller tverretatlig forvaltningssamarbeid for å stoppe en kriminell løpebane.

2.5.4 Konfliktrådsbehandling ved vold i nære relasjoner

Konfliktrådsbehandling har i enkelte tilfeller også vist seg egnet i saker som omhandler vold i nære relasjoner. Enkelte voldsofre har både hatt et ønske om og utbytte av tilrettelagte samtaler, som ett av flere virkemidler i straffeprosessen. Et møte mellom partene kan være en viktig faktor i en rehabiliteringsprosess og bidra til å styrke fornærmedes selvrespekt og verdighet. I vurderingen av om et slikt møte er egnet må det gjøres en kvalifisert og grundig vurdering av om den som har vært utsatt for vold, trusler og massive kontrolltiltak over tid, kan forventes å gi et informert og reelt samtykke. Det er også viktig at det ikke stilles urealistiske forventninger om tilgivelse og forsoning mellom partene.

I handlingsplanen mot vold i nære relasjoner *Vendepunkt* (2008–2011) ble gjennomføringen av tre tiltak (21, 22 og 23) lagt til konfliktrådet.

Tiltak 21 prøvde ut frivillig bruk av tilrettelagte samtaler og/eller stormøter rundt voksne og barn som var berørte av vold i nære relasjoner. Det ble blant annet lagt vekt på rutiner for godt tverretatlig samarbeid og å sikre et fokus på barnet.

Prosjektet ble evaluert av NTNU Samfunnsforskning i 2011 som konkluderte med at prosjektet burde videreføres med sikte på å gjøre ordningen permanent.

I tiltak 22 ble det prøvd ut tilrettelagte samtaler i saker der det var ilagt besøksforbud. Målsettingen var å gi partene et tilbud om å diskutere de praktiske følgene av besøksforbudet innenfor en trygg ramme. Erfaringene fra prosjektet viser at konfliktrådet er et egnet forum for å få på plass praktiske avtaler for å trygge den voldsutsatte og felles barn.

Tiltak 23 i handlingsplanen omhandlet tilrettelagt dialog i saker med vold i nære relasjoner på egnet tidspunkt i straffesakskjeden. Målet var å skape en arena hvor det åpnes for dialog om blant annet de følelsesmessige konsekvensene av straffbare handlinger, eventuell fremtidig relasjon, og forholdet til felles barn. Erfaringene fra prosjektet viser blant annet at det varierer når i straffesakskjeden den voldsutsatte og/eller voldsutøver kan ha behov for et tilrettelagt møte.

På bakgrunn av de erfaringer som er gjort i gjennomføringen av disse tre tiltakene, og for å sikre tilstrekkelig kompetanse i saker som omhandler vold i nære relasjoner, har konfliktrådene utviklet et opplæringsprogram for tilretteleggere. Blant annet gis det innsikt i sentrale kjennetegn ved slik vold, som maktforhold, manipulasjon og dysfunksjonelt samspill.

Et spørsmål om ære er et toårig prosjekt ved konfliktrådet i Sør-Trøndelag som inngår i *Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2012* (Justis- og beredskapsdepartementet). Prosjektets formål er bedre ivaretakelse av ofre for æresrelatert vold, bearbeidelse av tillitsbrudd og skadde relasjoner, mobilisering av privat og offentlig nettverk for konstruktivt samarbeid om framtiden, og å forebygge ytterligere voldsbruk og ekstrem kontroll. Prosjektet har en tverrfaglig forankring.

I *Handlingsplan mot voldtekt 2012–2014* (Justis- og beredskapsdepartementet) er ett av tiltakene å iverksette et treårig forskningsprosjekt om tilrettelagt dialog for personer mellom 16 og 30 år som har vært utsatt for voldtekt. Formålet med prosjektet er å utvikle tiltak som kan hjelpe voldtektsofre med å bearbeide sine overgrepserfaringer, og slik forebygge alvorlige og langvarige problemer etter voldtekt. I prosjektet vil ofre som ønsker det, få møte gjerningspersonen i et tilrettelagt møte i regi av konfliktrådet i Sør-Trøndelag. Tilbudet er forankret i helse- og omsorgstjenesten og er ikke et strafferettslig alternativ.

3 Gjenopprettende prosess internasjonalt

3.1 Innledning

Gjenopprettende prosess bygger på forståelse og metoder som er kjent både fra arabisk, gresk og romersk sivilisasjon, og fra vår egen historie. Opprinnelsen til dagens gjenopprettende tradisjon dateres gjerne til Nord- Amerika tidlig på 1970-tallet, da først som «victim-offender reconciliation program». Utviklingen av de gjenopprettende metodene kan følges videre i Nord-Amerika, New Zealand, Australia og Europa.

3.2 Internasjonale retningslinjer i straffesaker

FN utarbeidet i 2002 «Basic principles for Restorative Justice» hvor det settes opp følgende sentrale kriterier for gjenopprettende prosess i straffesaker:

- Gjenopprettende prosesstilnærming kan brukes på ethvert nivå i straffesakskjeden
- Tiltak kan bare brukes når det er tilstrekkelig med bevis for å sikte gjerningspersonen
- Samtykke fra både offer og gjerningsperson er en forutsetning
- Inngåelse av avtaler er frivillig, og avtalene skal være rimelige
- Deltakelse i et meklingsmøte skal ikke betraktes som bevis for skyld
- Offeret og gjerningspersonen må normalt være enige om sakens faktum
- Det som kommer frem i møtet skal ikke gjøres offentlig kjent, med mindre partene samtykker til dette
- Maktubalanse og kulturelle forskjeller mellom partene må tas i betraktning når gjenopprettende prosesstiltak vurderes
- Partene skal ha rett til juridisk bistand både før og etter selve møtet
- Partene skal ha rett til tolk dersom det er nødvendig
- Der gjenopprettende prosess ikke er egnet eller mulig, skal saken håndteres av strafferettssystemet på ordinær måte. I disse sakene bør strafferettspersonell anstrenge seg for å motivere gjerningspersonen til å ta ansvar overfor offeret og det berørte lokalsamfunnet

Europarådet vedtok en anbefaling for gjenopprettende prosess i straffesaker i 1999. Europarådet tok der til orde for at gjenopprettende prosess bør være tilgjengelig på alle nivåer i straffesakskjeden. Videre er det i anbefalingen gitt uttrykk for at beslutningen om hvilke straffesaker som skal overføres til slik behandling skal være lagt til påtalemyndigheten og domstolene. Europarådet utformet i 2007 retningslinjer for bedre implementering av ovennevnte anbefaling. I retningslinjene tas det blant annet til orde for at medlemslandene bør iverksette tiltak for å spre tilbudet om gjenopprettende prosess over et så stort geografisk område som mulig. Videre bør medlemslandene anerkjenne og fremme eksisterende og nye gjennomførbare ordninger. I retningslinjene oppmuntres også medlemslandene til å etablere eller forbedre samarbeidet med judisielle myndigheter for på denne måten å nå ofre og gjerningspersoner mer effektivt. Viktigheten av at medlemslandene kontinuerlig følger med på egne ordninger og pågående pilotprosjekter, samt evaluerer disse, understrekes også i retningslinjene.

Selv om anbefalingene fra Europarådet og FN gjelder gjenopprettende prosess i straffesaker, har flere av kriteriene som oppstilles overføringsverdi til sivile saker. Som eksempel kan nevnes at meklingsmøte krever begge parters samtykke, at inngåelse av avtaler skal være frivillig, og at partene i all hovedsak er enige om det saksforhold konflikten gjelder. Det som fremkommer i møtet skal ikke gjøres offentlig kjent, med mindre partene samtykker til dette.

Anbefalingene er ikke juridisk bindende, men er ment å gi veiledning og inspirasjon ved utarbeidelse av nasjonale regler for gjenopprettende prosess i straffesaker.

EU vedtok i 2012 *Directive establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime*. Direktivet setter kriterier som ivaretar ofrenes rettigheter i en gjenopprettende prosess. Det slås fast at gjenopprettende prosess bare skal brukes dersom det er i offerets

interesse. Dette forutsetter blant annet et frivillig, informert samtykke, og at det er tatt høyde for offerets sikkerhet i prosessen.

3.3 Gjenopprettende prosess i Europa

Norge har kommet langt innenfor bruken av gjenopprettende prosess. Dette skyldes blant annet at konfliktrådene tidlig ble en lovregulert ordning med nasjonal organisering. Politikere, forvaltning og fagmiljøer har samarbeidet for å få etablert og videreutviklet konfliktrådene. Riksadvokaten tok initiativ til en lovregulering.

Flere europeiske land har tilsvarende ordninger, selv om det blant disse er store variasjoner med hensyn til blant annet organisering, lovregulering, profesjonalitet, og sakstyper. I tillegg til Norge, er Finland og Østerrike noen av landene i Europa som har kommet lengst i bruken av gjenopprettende prosess.

I Finland ble utviklingen av gjenopprettende prosesser drevet frem på 1970-tallet ut fra et ønske om å redusere de høye fangetallene, som var like store som i resten av de nordiske landene til sammen. Det første prosjektet startet i 1983 i regi av sosialtjenesten. Prosjektet ble fulgt opp av liknende prosjekter i store deler av landet og i 2000 ble det tilbudt konfliktrådsbehandling i 255 av 452 kommuner. Ordningen var frem til 2006 verken lovregulert eller statlig finansiert. For å sikre kvalitet og lik tilgang, ble ordningen lovfestet og gjort landsdekkende ved *Lag om medling vid brott och i vissa tvister*. Loven sikret også statlig finansiering. I likhet med Norge praktiserer Finland en ordning med lekfolk som tilretteleggere. I 2011 ble 13 081 saker overført til konfliktrådsbehandling. Av disse var 12 736 straffesaker og 345 sivile saker. Av straffesakene som ble overført ble 70 % meklet. 52 % av straffesakene som ble overført omhandlet vold. Saker om vold i nære relasjoner utgjorde 15 % av voldssakene. Tallene er ikke direkte sammenliknbare med den norske konfliktrådsstatistikken, da hvert enkelt lovbrudd telles som en sak i Finland.

I motsetning til de nordiske landene, har Østerrike en fullt ut profesjonalisert modell. Møtene ledes av yrkesutøvere med sosialfaglig bakgrunn, og som har gjennomgått en særskilt organisasjonsintern opplæring. Både statsadvokaten og domstolen kan overføre saker til konfliktrådsbehandling. I 2010 ble det overført 1286 saker der lovbryteren var mindreårig (14–18 år), mens antallet saker med lovbrytere over 18 år var 6181. Østerrike har også lang erfaring med bruk av gjenopprettende prosess i saker med vold i nære relasjoner. Så mye som 23 % av sakene som overføres fra statsadvokaten eller domstolen omhandler vold i nære relasjoner. Det er gjennomført to grundige evalueringer av disse sakene, med ti års mellomrom (2000 og 2010). Hovedkonklusjonen er at tilrettelagt møte i mange av disse sakstypene har en positiv effekt. Ofrene styrkes og blir bedre i stand til å søke hjelp hvis volden vedvarer. Den siste evalueringen viser at voldsutøvere også til en viss grad er i stand til å endre sin voldelige atferd. Dette har endret seg siden evalueringen i 2000, og forklares i rapporten med en generell holdningsendring med tydelig uttalt nulltoleranse for vold i nære relasjoner. Denne utviklingen legger til rette for og støtter opp under bruken av tilrettelagte møter som ett av flere virkemidler for å stoppe slik vold. Forskningen peker også på viktigheten av samvirket mellom formelle virkemidler som besøksforbud og med tilrettelagte møter mellom partene.

4 Sakstyper og utvikling i konfliktrådsbehandlingen

Fra etableringen av konfliktrådsordningen som prøveprosjekt tidlig på 1980-tallet, har det vært en gradvis økning i antall mottatte saker frem til 2009. Økningen gjelder både for straffesaker og for sivile saker.

I 2013 mottok konfliktrådene i alt 7479 saker. Figur 4.1 nedenfor viser antall mottatte saker fra 1992 til 2013. De lave sakstallene fra 1992–1994 skyldes at konfliktrådsordningen først var fullt utbygd 1. juli 1994.

Som diagrammet nedenfor viser, har det vært en nedgang i antall saker til konfliktrådet de siste årene. Sakene som behandles i konfliktrådet er imidlertid av stadig mer alvorlig karakter og er derfor mer arbeidskrevende enn tidligere. I 2006 fikk konfliktrådene midler til innføring av stormøtemetodikken. Ofte gjennomføres det stormøter i de mer komplekse sakene, hvor både de direkte og de indirekte berørte kan delta, i tillegg til offentlige instanser og andre ressurspersoner rundt de involverte. Dette krever grundige forberedelser og tar derfor ofte lengre tid å gjennomføre. Stormøter kan i dag tilbys ved alle konfliktråd, og det er i de senere år blitt gjennomført stadig flere stormøter fra 100 i 2007 til 311 i 2013.

I de første årene etter etableringen av konfliktrådene ble det mottatt flest straffesaker. Fra 1997 til 2004 var de sivile sakene i flertall. De siste årene har antallet sivile saker og straffesaker vært tilnærmet likt.

Av de mottatte sakene i 2013 var det 3824 straffesaker og 3655 sivile saker. Sivile saker kan være nabokonflikter, familietvister og mobbing. Sivile saker omfatter også saker som har bakgrunn i et ellers straffbart forhold, men hvor vilkårene for straff ikke er til stede. Dette vil særlig gjelde saker hvor lovbryteren er under den kriminelle lavalderen. Av sakene som kom inn i 2013 utgjorde vold

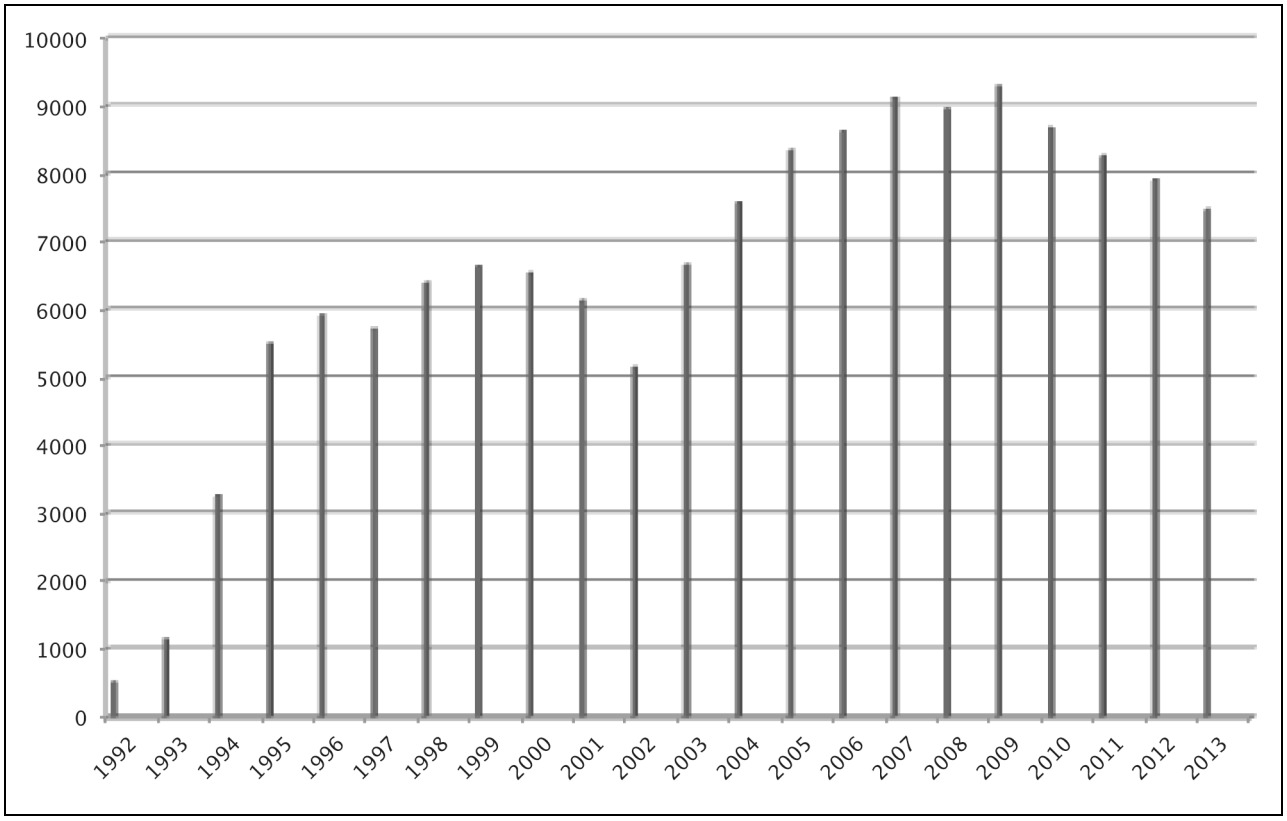

Figur 4.1 Oversikt over antall mottatte saker i konfliktrådet (1992–2013).

21 %, krenkelse og trusler 14 %, naskeri 9 % og nærmiljøkonflikter (nabokonflikter osv.) 8 %. Sammen med vold, har saker om krenkelse og trusler også økt de siste årene. Digital mobbing ser også ut til å øke. Nærheten partene opplever i et konfliktrådsmøte bidrar til at den som truer og mobber forstår hvilke alvorlige konsekvenser slik mobbing har. Konfliktråd er dermed et egnet virkemiddel i slike saker.

Saksutviklingen i konfliktrådene viser at det er enkelte ulikheter mellom politidistriktene med hensyn til hvor mange straffesaker som henvises til konfliktrådet, også om man tar i betraktning demografiske forhold og variasjoner i det lokale kriminalitetsbildet.

Siden oktober 2006 har Sekretariatet for konfliktrådene ført statistikk over hvor mange saker konfliktrådene har behandlet, der mekling er satt som vilkår for betinget dom, eller der mekling har inngått som en del av samfunnsstraffen. I 2007 var mekling satt som vilkår for betinget dom i 43 saker og som en del av samfunnsstraffen i 40 saker. Tallene har sunket etter dette, men var i 2013 på tilnærmet samme nivå som i 2007, med mekling som vilkår for betinget dom i 43 saker, og som en del av samfunnsstraffen i 35 saker.

5 Høringen

Departementet nedsatte 11. august 2010 et utvalg for å gjennomgå konfliktrådsloven og andre relevante lover for å øke bruken av gjenopprettende prosesser i rettspleien. Utvalgets mandat var å vurdere hvilke lovendringer som bør gjennomføres for å øke bruken av gjenopprettende prosess og konfliktråd i straffesakskjeden, samt foreslå endringer for å sikre et modernisert og fleksibelt lovverk som åpner for utvikling av nye metoder og arbeidsformer.

Utvalgets rapport *Økt bruk av konfliktråd* ble overlevert departementet 30. september 2011 og sendt på høring 19. desember samme år, med høringsfrist 19. mars 2012. Rapporten ble sendt til følgende høringsinstanser:

- Departementene
- Høyesterett
- Lagmannsrettene
- Tingrettene
- Domstoladministrasjonen
- Riksadvokaten
- Statsadvokatembetene
- Politidistriktene
- ØKOKRIM
- Politidirektoratet
- Kriminalomsorgsregionene
- Kriminalomsorgens IT-tjeneste (KITT)
- Tilsynsrådene for fengslene
- Sekretariatet for konfliktrådene
- Regjeringsadvokaten
- Generaladvokaten
- Sivilombudsmannen
- Fylkesmennene
- Kommunene
- KS (Kommunenes interesse- og arbeidsgiverorganisasjon)
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
- Helsedirektoratet
- Utdanningsdirektoratet
- Alternativ til vold
- Amnesty International (norsk avdeling)
- Barneombudet
- Barne- og ungdomspsykiatrisk forening
- Bergen forsvarerforening
- Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD)
- Datatilsynet
- Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo
- Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen
- Det juridiske fakultet ved Universitetet i Tromsø
- Politihøgskolen
- Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)
- Den Norske Advokatforening
- Den norske Dommerforening
- Den norske legeforening
- Fellesorganisasjonen for barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere (FO)
- Foreningen for fangers pårørende (FFP)
- Foreningen for voldsofre
- Forsvarergruppen av 1977
- Frelsesarmeens barn og unge
- Hovedverneombudet for kriminalomsorgen
- Innvandrerkontoret
- Institutt for menneskerettigheter
- Institutt for kriminologi og rettssosiologi
- Juridisk rådgivning for kvinner (JURK)
- Jusshjelpa i Nord-Norge
- Juss-Buss
- Jussformidlinga i Bergen
- Justisproffene
- Kirkens Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep
- Kompetanseutvalget for dommere
- Kontaktutvalget mellom innvandrere og norske myndigheter
- Kontoret for fri rettshjelp
- Kontoret for voldsoffererstatning
- Kriminalomsorgens Lederforbund
- Landsforeningen for voldsofre og motarbeiding av vold
- Stiftelsen rettferd for taperne
- Landsorganisasjonen i Norge
- Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner
- Likestillings- og diskrimineringsombudet
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress
- Nasjonalt ressurssenter for seksuelt misbrukte barn
- Norges Forsvarerforening

- Norges Juristforbund
- Norges Politilederlag
- Norges Røde Kors
- Norsk Fengsels- og Friomsorgsforbund (NFF)
- Norsk forening for kriminalreform (KROM)
- Norsk forbund for voldsofre
- Norsk Krisesenterforbund
- Norsk Psykologforening
- Norsk Tjenestemannslag (NTL)
- Norsk forskerforbund
- Norske kvinnelige juristers forening
- NOVA
- NTNU, psykologisk institutt
- Næringslivets Hovedorganisasjon
- Politiembetsmennenes Landsforening
- Politiets Fellesforbund
- Politiets kriminalitetsforebyggende forum
- Redd Barna
- Rettspolitisk forening
- Samfunnsviternes fagforening (SF)
- Sosialtjenestemennenes landsforbund (STL)
- Statsadvokatenes forening
- Straffedes organisasjon i Norge (SON)
- Stine Sofies Stiftelse
- Straffelovrådet
- Støttesenteret for fornærmede i straffesaker
- WayBack

En nærmere gjennomgang av høringsuttalelsene fremgår i tilknytning til de enkelte lovforslagene. Hovedinntrykket er at høringsinstansene er positive til en modernisering av konfliktrådsloven og til lovforslagene om oppfølging i konfliktråd som ny strafferettslig reaksjon.

6 Organisering

6.1 Konfliktrådsordningens ulike nivåer

6.1.1 Gjeldende rett

Konfliktrådsordningen er organisert i tre nivåer. Justis- og beredskapsdepartementet har det overordnede ansvaret for ordningen. Sekretariatet for konfliktrådene har ansvaret for den faglige og administrative driften av konfliktrådene, i tillegg til at det fører tilsyn med konfliktrådenes virksomhet. Det enkelte konfliktrådet har ansvar for å behandle saker som kommer inn og kan ikke instrueres i sin behandling av enkeltsaker.

Organiseringen er ikke regulert i gjeldende konfliktrådslov, men fremgår av forskrift om megling i konfliktråd 13. august 1992 nr. 620 § 2.

6.1.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen har tolket sitt mandat slik at den ikke skal foreslå lovendringer om dagens organisering av konfliktrådene. Arbeidsgruppen foreslår imidlertid å lovfeste gjeldende organisering i sitt utkast til ny konfliktrådslov § 19.

Der det er foreslått endringer i lovteksten knyttet til konfliktrådets organisering, er dette derfor bare ment å være språklige endringer og innebærer ingen realitetsendring. I arbeidsgruppens forslag til ny § 19 siste ledd fremgår det at nærmere regler om sekretariatets og konfliktrådenes organisasjon og saksbehandling kan gis av departementet.

6.1.3 Høringsinstansenes syn

Kun én høringsinstans har uttalt seg om arbeidsgruppens forslag.

Sekretariatet for konfliktrådene viser til at prinsippet om tilstrekkelig autonomi innen strafferettssystemet bør omtales i forbindelse med § 19 siste ledd og ved utarbeidelse av forskrift.

6.1.4 Departementets vurdering

Etter departementets syn er det ikke behov for en lovfesting av dagens organisering.

Departementet mener at konfliktrådene er sikret tilstrekkelig autonomi gjennom dagens regulering, og det er i dag få uklarheter knyttet til hvordan konfliktrådsordningen er organisert. Sekretariatets og konfliktrådenes oppgaver fremgår for øvrig av lovens øvrige bestemmelser. Behovet for å synliggjøre organiseringen i lovs form er også begrenset fordi konfliktrådenes beslutninger ikke kan påklages til et annet forvaltningsorgan. Etter departementets syn gir en forskriftsfesting av konfliktrådenes organisering nødvendig fleksibilitet med tanke på fremtidig utvikling. Departementet foreslår derfor at konfliktrådenes organisering kan reguleres i forskrifts form.

6.2 Utvalget av meklere

6.2.1 Gjeldende rett

Konfliktrådsloven stiller i dag ikke et krav til allsidig sammensetning av utvalget av meklere. I praksis tilstrebes likevel dette.

6.2.2 Arbeidsgruppens forslag

Etter arbeidsgruppens syn er det et grunnleggende hensyn bak ordningen med lekmeklere at alle aldersgrupper og ulike sosiale, økonomiske og politiske lag i befolkningen til en viss grad gjenspeiles i meklerkorpset. Arbeidsgruppen går derfor inn for å lovfeste at meklerkorpset skal ha en allsidig sammensetning i ny konfliktrådslov § 20.

6.2.3 Høringsinstansenes syn

De høringsinstansene som har uttalt seg om arbeidsgruppens forslag om allsidig sammensetning av meklere er positive til dette.

Konfliktrådet i Telemark støtter forslaget og mener dessuten det bør være mulig for meklere å søke konfliktrådet om dekning av tapt arbeidsfor-

tjeneste ved gjennomføring av nødvendig opplæring og faglig oppdatering, slik at det ikke blir en overvekt av personer som er ansatt i det offentlige som søker på verv som mekler.

Juss-Buss støtter forslaget om allsidig sammensetning og fremhever at konfliktrådene må ha kompetanse på ulike kulturer.

6.2.4 Departementets vurdering

Etter departementets syn tilsier hovedhensynene som ligger til grunn for ordningen at utvalget av lekmeklere bør gjenspeile mangfoldet i befolkningen med hensyn til alder, kjønn, bakgrunn og kultur. Dette er viktig for å sikre konfliktrådenes tillit utad. Det stilles imidlertid ikke krav om en bestemt sammensetning, siden dette kan være vanskelig å gjennomføre i praksis. Departementet går derfor inn for å lovfeste en regel om at sammensetningen av meklere skal være allsidig, slik at befolkningen er representert best mulig, jf. forslag til ny konfliktrådslov § 4 første ledd. Dette harmonerer med domstolloven § 67 hvor det er slått fast at utvalgene med lagrettemedlemmer og meddommere skal ha en allsidig sammensetning, slik at de best mulig representerer alle deler av befolkningen. Regelen vil innebære en plikt til å sørge for mangfold i utvalget av meklere med hensyn til blant annet alder, yrke, utdanning, innvandrer- og minoritetsbakgrunn og kultur.

Spørsmålet om dekning av tapt arbeidsfortjeneste for å sikre bred sammensetning er ikke tatt opp av arbeidsgruppen, og departementet har derfor ikke grunnlag for å drøfte dette i denne proposisjonen.

6.3 Meklere i hver kommune

6.3.1 Gjeldende rett

For å ivareta prinsippet om at utvalget av meklere skal ha en lokal forankring er det fastslått i konfliktrådsloven § 3, jf. forskrift om megling i konfliktråd § 6, at det skal oppnevnes én eller flere konfliktrådsmeklere for hver kommune.

6.3.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen understreker viktigheten av å ivareta konfliktrådenes lokale forankring, men mener det er lite hensiktsmessig å oppnevne en mekler for hver kommune dersom kommunen er liten. Arbeidsgruppen foreslår derfor at det kan gjøres unntak fra regelen om at det skal oppnevnes en mekler for hver kommune, jf. forslag til ny konfliktrådslov § 20.

6.3.3 Høringsinstansenes syn

Én høringsinstans har uttalt seg om arbeidsgruppens forslag.

Konfliktrådet i Sør-Trøndelag støtter forslaget om å fravike prinsippet om at det skal oppnevnes en mekler i hver kommune, og mener det ofte er praktisk å se flere kommuner under ett.

6.3.4 Departementets vurdering

Konfliktrådenes lokale forankring er et grunnleggende prinsipp ved dagens konfliktrådsordning. Konfliktrådene skal bidra til å bringe konflikter tilbake til lokalsamfunnet og styrke dets evne til å håndtere konflikter ved egen hjelp. For å kunne gjøre dette på best mulig måte, og for at meklere i størst mulig grad skal kunne forstå de aktuelle konfliktene, mener departementet det er viktig at meklerne er kjent med de lokale forholdene på stedet. Hovedregelen bør derfor fortsatt være at det enkelte konfliktrådet må velge en eller flere konfliktrådsmeklere fra hver kommune. Departementet er imidlertid enig med arbeidsgruppen i at det bør kunne gjøres unntak fra denne hovedregelen og foreslår dette lovregulert i § 3 annet ledd. Unntaket vil først og fremst være praktisk i tilfeller hvor konfliktrådet dekker kommuner med lavt innbyggertall. I slike kommuner vil det kunne være vanskelig å rekruttere meklere.

For at en person skal kunne anses å være valgt fra en kommune, bør det etter departementets syn ikke oppstilles et krav om at vedkommende er folkeregistrert som bosatt i kommunen. Som det fremgår av punkt 7.2.4 nedenfor anser departementet det tilstrekkelig at meklere er bosatt i den aktuelle kommunen hvor vervet søkes.

7 Konfliktrådsledere og meklere

7.1 Oppnevning av meklere

7.1.1 Gjeldende rett

Etter gjeldende rett skal ledige meklerverv normalt kunngjøres. Interesserte kan søke på vervet ved å sende skriftlig søknad til konfliktrådslederen, jf. forskrift og megling i konfliktråd § 6 annet ledd. Meklerne oppnevnes av et oppnevningsutvalg bestående av en representant utpekt av kommunestyret, en representant fra politiet og konfliktrådslederen, jf. konfliktrådsloven § 3. Konfliktrådslederen skal gjøre det forberedende arbeidet, og kan gi forslag over søkere som bør vurderes nærmere til oppnevningsutvalget, jf. forskriften § 6 annet ledd. Ved uenighet avgjøres oppnevningen ved alminnelig flertall. Ved stemmelikhet er konfliktrådslederens stemme utslagsgivende.

Etter gjeldende rett må også konfliktrådsledere både oppnevnes og reoppnevnes som meklere.

7.1.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen går inn for å videreføre gjeldende rett når det gjelder oppnevning av meklere. Som i dag anbefales det at oppnevningen reguleres i forskrift. Etter arbeidsgruppens oppfatning bør konfliktrådsledere automatisk få kompetanse som meklere, og de bør få beholde denne kompetansen så lenge de er ansatt. Arbeidsgruppen foreslår også at andre ansatte ved konfliktrådet som er meklere bør få beholde meklerkompetansen så lenge de er ansatt. Dette foreslås regulert i arbeidsgruppens forslag til ny konfliktrådslov § 20 annet ledd.

7.1.3 Høringsinstansenes syn

Konfliktrådet – region nord og *Konfliktrådet i Sør-Rogaland* mener at ansatte i konfliktrådet automatisk bør få status som mekler etter gjennomført mekleropplæring og at de får beholde meklerkompetansen så lenge de er ansatt i konfliktrådet.

Konfliktrådet i Sør-Rogaland foreslår at det holdes fast ved klare prosedyrer for utlysning i dagspressen, søkerlister og intervju foretatt av oppnevningsutvalget når nye meklere skal på plass. Videre foreslås det at det i tillegg til en oppnevnt lokalpolitiker skal være en representant fra det lokale politi som møter i oppnevningsutvalget. I dag er politiets representant fast, uavhengig av lokal tilknytning.

Konfliktrådet i Oslo og Akershus og *Konfliktrådet i Oppland* ser at utgangspunktet for oppnevningsutvalget er lokal forankring i den enkelte kommune, men stiller likevel spørsmål om det er nødvendig å videreføre ordningen, da dette er arbeidskrevende, og utvalget i praksis ikke har noen funksjon.

Konfliktrådet i Oppland mener arbeidet med oppnevning bør forenkles, for eksempel ved at man åpner for adgang til interkommunalt regionalt samarbeid der flere kommuner har en felles representant i oppnevningsutvalget. At oppnevningsperioden for konfliktrådsleder og ansatt som er mekler ikke er tidsbegrenset, er en svært velkommen avklaring. De mener imidlertid at bestemmelsen også bør tydeliggjøre arbeidsgruppens forslag om at meklerkompetansen følger stillingen så snart den nødvendige opplæringen er gjennomført og ikke er avhengig av vedtak i oppnevningsutvalget. Videre mener de at konfliktrådsleder eller ansatt som er i permisjon eller har sluttet i stillingen må søke ledig meklerverv som alle andre dersom de ønsker å fortsette å mekle.

7.1.4 Departementets vurdering

Lokal forankring er et grunnleggende og viktig prinsipp ved konfliktrådenes virksomhet. Oppnevningsutvalgets sammensetning skal bidra til å sikre dette. Departementet støtter derfor arbeidsgruppens forslag om å videreføre gjeldende rett, slik at det fortsatt skal være oppnevningsutvalget, bestående av en representant utpekt av kommunestyret, en representant fra politiet og konfliktrådslederen som oppnevner meklere. Dette er foreslått regulert i ny konfliktrådslov § 4 annet ledd.

Departementet er kjent med at både konfliktrådsledere og andre ansatte i konfliktrådene i en

viss utstrekning mekler saker, og ser at dette har en verdifull nytteeffekt for konfliktrådene. En slik praksis bidrar til å redusere arbeidsbyrden for den enkelte mekleren, samtidig som den faglige kompetansen blant konfliktrådets ansatte styrkes. Etter departementets syn bør konfliktrådsleder automatisk få meklerkompetanse ved ansettelse, jf. forslag til ny konfliktrådslov § 4 tredje ledd. Øvrige ansatte ved konfliktrådet må derimot oppnevnes på ordinært vis. Både konfliktrådsleder og øvrige ansatte ved konfliktrådet som er oppnevnt som meklere beholder meklerkompetansen så lenge de er ansatt ved konfliktrådet.

Øvrige meklere oppnevnes for en periode på fire år. Etter departementets syn bør meklere kunne reoppnevnes etter en nærmere vurdering. Det er viktig at det blir en realitet i reoppnevningen, både for å sikre at vedkommende mekler fortsatt er egnet til vervet og for øvrig oppfyller de formelle kravene som stilles.

7.2 Krav til konfliktrådsledere, ungdomskoordinatorer og meklere

7.2.1 Gjeldende rett

Dagens regelverk stiller enkelte krav til konfliktrådsleder og mekler for at disse skal kunne ansettes eller oppnevnes. Både konfliktrådsledere og meklere må være valgbare ved kommunale valg, og de må være vederheftige, jf. konfliktrådsloven § 2 og § 4. Meklere må i tillegg være over 18 år. De bør ha en spesiell interesse for vervet og må for øvrig være egnet til meklerrollen, jf. konfliktrådsloven § 4 og forskrift om megling i konfliktråd § 6.

Reglene for valgbarhet til kommunale valg fremgår av valgloven § 3-3. For å kunne velges må en blant annet ha stemmerett ved valget og stå innført i folkeregisteret som bosatt i kommunen. Stemmerett har den som fyller 18 år i valgåret, ikke har mistet stemmeretten og er norsk statsborger eller har stått innført i norsk folkeregister som bosatt i riket de siste tre årene før valgdagen, jf. valgloven § 2-2. Treårskravet gjelder ikke de som er bosatt i andre nordiske land, da det for dem er det tilstrekkelig å være registrert som bosatt i Norge senest 30. juni i valgåret.

Kravet til vederheftighet stammer fra Kong Christian Den Femtis Norske Lov fra 1687. Domstolloven hadde tidligere et tilsvarende krav om vederheftighet for meddommere. Dette ble imidlertid endret i 2007 til et krav om at meddommere ikke kan være under offentlig gjeldsforhandling, konkursbehandling eller i konkurskarantene, jf. domstolloven § 70 annet ledd nr. 3.

Alderskravet for meklere ble ved lovendring 21. desember 2000 nr. 121 endret fra 25 år til 18 år. Bakgrunnen for dette var blant annet at aldersgrensen for meddommere i domstolloven § 65 ble senket tilsvarende i 1995. Ved lov 15. juni 2007 nr. 38 ble aldersgrensen for meddommere hevet til 21 år, jf. domstolloven § 70 annet ledd nr. 1, uten at en tilsvarende endring ble gjort i konfliktrådsloven. Det er ikke oppstilt noen øvre aldersgrense for meklere, slik det er gjort for meddommere etter domstolloven § 70 annet ledd nr. 1.

Kravet til konfliktrådsmeklers egnethet følger av forskrift om mekling i konfliktråd § 6 hvor det fremgår at meklere bør ha en spesiell interesse for vervet og være egnet til meklerrollen. I dette ligger at det skal foretas en individuell vurdering av den enkelte kandidat før vedkommende oppnevnes som mekler. Det er i dag ikke et uttrykkelig krav i konfliktrådsloven om at meklere må ha tilstrekkelige norskkunnskaper. Et slikt krav har imidlertid blitt innfortolket i kravet om personlig egnethet.

7.2.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen mener det bør fremgå direkte av konfliktrådsloven hvem som kan ansettes som konfliktrådsleder og hvem som kan oppnevnes som meklere, uten henvisning til et begrep definert i en annen lov. Kravet om at vedkommende må være valgbar ved kommunale valg foreslås derfor fjernet.

Det er en forutsetning at konfliktrådsleder og mekler har god kunnskap om det norske samfunnet, blant annet for å kunne henvise partene videre dersom de har konflikter de ikke får løst i konfliktrådet. Arbeidsgruppen går derfor inn for å videreføre kravet til at konfliktrådsleder og mekler må være norske statsborgere, ha stått innført i folkeregisteret som bosatt i Norge de siste tre årene, eller være statsborger i et annet nordisk land. Datogrensen for statsborgere i andre nordiske land (30. juni i valgåret), foreslås derimot ikke videreført. Arbeidsgruppen foreslår at kravet skal gjelde tilsvarende for øvrige ansatte i konfliktrådet.

Arbeidsgruppen ser det ikke som nødvendig at konfliktrådsleder og mekler er registrert i folkeregisteret som bosatt i kommunen der vervet eller stillingen søkes.

Dagens krav til vederheftighet foreslås endret til et krav om at konfliktrådsleder, mekler og øvrige ansatte i konfliktrådet ikke må være under

offentlig gjeldsforhandling eller konkursbehandling eller i konkurskarantene. Arbeidsgruppen går med dette inn for en tilsvarende regel som domstolloven § 70 annet ledd nr. 3.

Arbeidsgruppen foreslår å videreføre kravet om at meklere må være personlig egnet til meklingsrollen. I tillegg foreslås det å innføre en regel om at den som skal oppnevnes som konfliktrådsmekler må ha tilstrekkelige norskkunnskaper.

Videre ønsker arbeidsgruppen å beholde den nedre aldersgrensen for meklere på 18 år, med den forutsetning at det foretas en særskilt vurdering av hvilke saker de yngste meklerne skal mekle i. I motsetning til ved oppnevning av meddommere, foretas det ved oppnevning av meklere en vurdering av vedkommendes egnethet for mekleroppgaven. I tillegg vurderer konfliktrådet i hver enkelt sak hvem som bør mekle i saken. Alderskravet foreslås å gjelde tilsvarende for konfliktrådsleder og øvrige ansatte i konfliktrådet. Arbeidsgruppen ønsker heller ikke å innføre noen øvre aldergrense. Også her vil den individuelle vurderingen være avgjørende.

7.2.3 Høringsinstansenes syn

Konfliktrådet i Sør-Rogaland mener at konfliktrådsmeklere skal ha lokal tilhørighet og at de må være registrert i folkeregisteret som bosatt i den kommunen hvor de søker meklerverv.

Konfliktrådet – region nord og *Konfliktrådet i Oslo og Akershus* mener det er viktig at meklerne har gode norskkunnskaper.

Konfliktrådet i Oppland er usikker på om det er viktig at meklere har gode kunnskaper om norske forhold for å kunne henvise saker videre dersom det ikke blir noen løsning i konfliktrådet. Slik henvisning kan og bør hovedsakelig skje fra administrasjonen. Det påpekes at arbeidsgruppens forslag til § 21 første ledd første setning bør snus for på den måten å signalisere at personlig egnethet tross alt er viktigere enn gode norskkunnskaper. Det understrekes likevel at det er viktig å ha så god kjennskap til norsk språk at man forstår det partene sier, også på dialekt, og kan hjelpe partene til å uttrykke seg på en mer konstruktiv måte.

Domstoladministrasjonen mener regler om maksimal alder gir forutberegnelighet og angir et operativt objektivt kriterium for avslutning av vervet. En individuell vurdering av egnethet av meklere i konfliktrådene, som fremholdt av arbeidsgruppen, vil kunne medføre krevende evalueringsarbeid, både med hensyn til bruk av tid og de konkrete, personlige sidene av fortsatt egnethet.

Konfliktrådet i Oslo og Akershus mener det er svært bra at kravet til vederheftighet er konkretisert.

Konfliktrådet i Sør-Trøndelag mener kravet til økonomi bør strykes da økonomiske forhold hos ansatte og meklere ikke er relevant for utøvelsen av virket.

7.2.4 Departementets vurdering

Departementet støtter arbeidsgruppens forslag om at det bør fremgå direkte av konfliktrådsloven hvem som kan ansettes som konfliktrådsleder og hvem som kan oppnevnes som mekler, uten at det henvises til et begrep definert i en annen lov. Hensynet til et helhetlig og oversiktlig regelverk tilsier dette. Kravet om at vedkommende må være valgbar ved kommunale valg foreslås derfor fjernet.

Departementet går inn for å beholde en nedre aldersgrense for meklere på 18 år, jf. forslag til § 5 første ledd nr. 1. Forutsetningen er at det foretas en særskilt vurdering av hvilke saker de yngste meklerne skal mekle i. Meklere i konfliktrådet kan til en viss grad sammenliknes med lekdommere, og den nedre aldersgrensen for vervene var tidligere like. Begrunnelsen for at den nedre aldersgrensen for meddommere ble hevet fra 18 år til 21 år, var å sikre at den enkelte saken settes med lekdommere som kan fylle oppgaven. Dømmende virksomhet byr på vanskelige vurderinger som krever stor grad av modenhet. Individuell modenhet er imidlertid ikke tilstrekkelig; det er også viktig at den eller de parter saken gjelder, får tillit til at alle dommerne er voksne nok for oppgaven. Rollen som konfliktrådsmekler skiller seg fra rollen som meddommer fordi mekler ikke skal avsi dom i saken, men kun bidra til at partene i fellesskap kommer frem til en løsning av konflikten. Mekleren skal godkjenne avtaler som blir inngått i meklingsmøtet og har kompetanse til å underkjenne denne dersom den i urimelig grad favoriserer den ene parten. Dette er imidlertid kun en sikkerhetsventil og kan etter departementets syn ikke sammenliknes med dømmende virksomhet. En annen sentral forskjell er at det ved oppnevning av meklere foretas en særskilt egnethetsvurdering, hvor blant annet modenhet vil være et tema dersom vedkommende er svært ung. Med samme begrunnelse ønsker ikke departementet å gå inn for en øvre aldersgrense. Aldersgrensen gjelder etter forslaget tilsvarende for konliktrådsleder og ungdomskoordinator.

Departementet mener at det bør være en klar forutsetning at konfliktrådsledere, ungdomskoordinatorer og meklere har god kunnskap om det norske samfunnet. Disse har viktige samfunnsoppgaver og skal bidra til at parter som er i konflikt, i fellesskap kommer frem til en løsning av denne. Kunnskap om det norske samfunnet og samfunnsutviklingen vil i enkelte saker være av betydning for å kunne forstå konflikten. Slik kunnskap vil også kunne være avgjørende for eventuelt å kunne henvise partene videre dersom konflikten ikke blir løst i konfliktrådet. Departementet går derfor inn for å videreføre kravet til at konfliktrådsledere og meklere må være norske statsborgere, ha stått innført i folkeregisteret som bosatt i Norge de tre siste årene, eller være statsborger i et annet nordisk land, jf. forslag til § 5 første ledd nr. 2. Kravene skal også omfatte ungdomskoordinatorer. Departementet ser ikke grunn til å videreføre datogrensen for statsborgere i andre nordiske land (30. juni i valgåret).

Etter departementets syn er det en grunnleggende forutsetning for å kunne inneha et verv som mekler at vedkommende er personlig egnet til vervet. Departementet foreslår at kravet inntas i § 5 første ledd nr. 3. For å skape tillit hos partene og for å kunne hjelpe dem til å komme frem til en felles løsning av konflikten, er det helt avgjørende at mekleren evner å lytte, setter seg inn i konflikten, har gode kommunikasjonsferdigheter og opptrer rasjonelt. Departementet er enig med arbeidsgruppen i at meklere også bør ha tilstrekkelige norskkunnskaper, men ser ikke behov for å stille et særskilt krav om dette. Krav om tilstrekkelig norskkunnskap bør etter departementets syn inngå i vurderingen av om den enkelte søker er personlig egnet til vervet. Egnethetsvurderingen skal foretas av oppnevningsutvalget. Også konfliktrådsleder og ungdomskoordinator må være personlig egnet til stillingen.

Lokal forankring er et grunnleggende prinsipp innenfor konfliktrådsordningen. For å ivareta dette bør det etter departementets syn oppstilles et krav om at personer som søker meklerverv må være bosatt i den kommunen hvor vervet søkes, jf. forslag til § 5 annet ledd. Departementet ser det imidlertid ikke som nødvendig at mekler er folkeregistrert som bosatt i kommunen. Dette ville blant annet utelukke en rekke studenter som meklere, da disse ofte bor lengre tid i en annen kommune enn den de er registrert som bosatt i. Videre vil ikke nødvendigvis en folkeregistrert adresse gi uttrykk for den reelle bostedsadressen.

Departementet finner ikke grunn til at de ovenfor nevnte krav skal gjelde for øvrige ansatte i konfliktrådet. Kravene vil imidlertid gjelde også for disse dersom de skal oppnevnes som mekler.

Etter departementets syn er det ikke grunn til å stille krav til konfliktrådsleders og meklers økonomi. Kravet til vederheftighet videreføres derfor ikke. Etter domstolloven § 70 annet ledd nr. 3 stilles det krav om at den som velges som lekdommer ikke må være under offentlig gjeldsforhandling eller konkursbehandling eller i konkurskarantene. Bestemmelsen er begrunnet med at dommere må ha integritet og uavhengighet for å kunne treffe de nødvendige avgjørelser, og for at partene og allmennheten skal ha tillit til at de gjør dette. Behovet for uavhengighet tilsier at lekdommerne ikke bør være økonomisk avhengig av andres velvilje. Etter departementets syn gjør ikke disse hensynene seg gjeldende med samme styrke for konfliktrådsleder og mekler da disse ikke avsier dom i saken. I motsetning til arbeidsgruppen mener departementet derfor at det heller ikke er behov for å oppstille et krav om at konfliktrådsleder eller mekler ikke må være under offentlig gjeldsforhandling eller konkursbehandling eller i konkurskarantene.

7.3 Utelukkelse på grunn av vandel

7.3.1 Gjeldende rett

Etter gjeldende rett kan ikke en person ansettes som konfliktrådsleder eller oppnevnes som mekler dersom vedkommende i løpet av de siste fem årene forut for ansettelsen er idømt betinget frihetsstraff, eller er idømt ubetinget fengselsstraff og ikke er løslatt, på prøve eller endelig, innen ti år forut for ansettelsen, jf. konfliktrådsloven §§ 2 første ledd tredje punktum og 4 annet ledd. Bestemmelsen ble utformet med utgangspunkt i domstolloven § 66 a, slik den lød før en lovendring i 2007 da bestemmelsen ble opphevet og erstattet av § 72.

Endringene i domstolloven innebar en innstramming av vandelskravet for meddommere. Innstrammingen ble begrunnet i at det burde være større avstand mellom alvorlige forbrytelser og dømmende virksomhet enn det var etter gjeldende rett. Det ble videre påpekt at det var grunn til å sondre mellom mer og mindre alvorlige straffbare handlinger når det gjaldt hvor lang karantenetid det skulle være fra domfellelse til man igjen var valgbar. På den ene siden ble det vurdert å kunne svekke tilliten til domstolene om en som selv er straffedømt for et alvorlig forhold, skal delta ved pådømmelsen av en straffesak. Hensynet til at en forbrytelse skal være oppgjort når

straffen er sonet, og til at meddommere skal være representative for befolkningen, talte imidlertid imot varig utelukkelse.

7.3.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår at det oppstilles et krav om tilfredsstillende vandel i ny konfliktrådslov § 21 første ledd nr. 2. Den nærmere definisjonen av hva som ligger i kravet foreslås regulert i forskrifts form.

Etter arbeidsgruppens syn vil mange av de samme hensynene som gjelder for meddommere også gjelde for konfliktrådsledere og meklere. Arbeidsgruppen har derfor valgt å ta utgangspunkt i domstolloven § 72 ved utformingen av kravet til vandel.

Arbeidsgruppen foreslår at følgende personer skal være utelukket fra å bli ansatt i konfliktrådet eller oppnevnt som mekler:

1. den som er siktet, tiltalt, har vedtatt forelegg eller er dømt for seksuelle overgrep mot barn, overtredelse av bestemmelser angitt i politiregisterloven § 39,
2. den som er idømt ubetinget fengselsstraff i mer enn ett år,
3. den som er idømt forvaring,
4. den som har fått dom på overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg, samt særreaksjoner etter straffeloven §§ 39–39 c,
5. den som er idømt ubetinget fengselsstraff i ett år eller mindre, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn ti år siden dommen var rettskraftig,
6. den som er idømt betinget fengselsstraff, og det ved oppnevning eller ansettelse er mindre enn fem år siden dommen var rettskraftig,
7. den som er idømt ungdomsstraff, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn fem år siden dommen var rettskraftig,
8. den som har fått betinget påtaleunnlatelse eller domsutsettelse for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn fem år siden avgjørelsen var rettskraftig,
9. den som er idømt eller har vedtatt bøtestraff for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn fem år siden dommen var rettskraftig eller vedtatt.

Dom på samfunnsstraff medfører utelukkelse etter første ledd, avhengig av lengden av den subsidiære fengselsstraffen. Ved delvis betinget fengselsstraff vurderes hver del for seg etter første ledd.

På grunn av den individuelle vurderingen av meklere som skjer ved oppnevningen har arbeidsgruppen valgt å ha noe kortere karantenetid for meklere enn de kravene som gjelder for meddommere.

Politiregisterloven § 37 angir hvilke formål som berettiger bruk av politiattest. Hensynene som gjør seg gjeldende for konfliktrådsleder og mekler er særlig § 37 første ledd nr. 1, det vil si om lovbruddet gjør en person uegnet som konfliktrådsleder og mekler, og manglende utelukkelse vil kunne medføre betydelige skadevirkninger. Ansettelse eller oppnevning vil videre kunne «virke støtende eller motvirke den alminnelige tillit», jf. § 37 første ledd nr. 2.

Krav om vandelskontroll må ha hjemmel i lov eller forskrift, jf. politiregisterloven § 36. Arbeidsgruppen foreslår derfor at det skal fremgå av konfliktrådsloven at konfliktrådet i forbindelse med ansettelse og oppnevning kan be om ordinær politiattest i medhold av politiregisterloven § 40 nr. 2 og barneomsorgsattest, jf. § 39. Ved reoppnevning må vedkommende kunne legge frem en ny attest. For å sikre konfliktrådets adgang til å kontrollere om konfliktrådsmeklere i løpet av oppnevningsperioden tilfredsstiller kravet til god vandel, foreslår arbeidsgruppen at konfliktrådene gis hjemmel til å anmode politiet om opplysning om siktelse, tiltale eller dom mot konfliktrådsmeklere. Arbeidsgruppen overlater til departementet å vurdere om og eventuelt gi regler for en rutinemessig sjekk av konfliktrådsmeklernes vandel i løpet av oppnevningsperioden.

7.3.3 Høringsinstansenes syn

Sekretariatet for konfliktrådene mener forslaget i praksis innebærer at konfliktrådet så godt som aldri vil kunne rekruttere personer som har sonet en frihetsstraff. Hele konfliktrådets verdigrunnlag og mål om reintegrering tilsier at konfliktrådet bør gå i bresjen for å inkludere tidligere straffedømte som siden ikke har begått nye lovbrudd og som ellers er funnet personlig egnet til meklervervet. De vil også kunne være gode rollemodeller for det å endre kurs i livet.

Å benytte samme system som i domstolloven ved rekruttering av konfliktrådets meklere anses ikke relevant, da konfliktrådet ikke har dømmende myndighet, og det ved rekrutteringen velges personer etter deres egnethet for oppgaven. Konfliktrådets omdømme lokalt må tillegges vekt, men det bør også vektlegges at konfliktrådet kan

gå foran i slike tilfeller og vise samsvar mellom liv og lære.

Sekretariatet for konfliktrådene mener for øvrig at tidsavgrensningen fra tidligere dom bør reduseres, ved at formuleringen «mindre enn 5 år fra dommen var rettskraftig» gjøres generell. Det forutsettes at dommen ved oppnevningstidspunkt er ferdig sonet og at personen ikke er involvert i nye anmeldte forhold.

Konfliktrådet i Oppland mener punkt 2 om utelukkelse for alltid for en som har sonet ubetinget fengselsstraff i mer enn ett år er unødig streng. Siden personlig egnethet tillegges så stor vekt bør det neppe være noe problem å ha mulighet til oppnevne meklere som har sonet slik straff. Dette under forutsetning av at det ikke har skjedd nye lovbrudd på ti år, og at man ellers fyller vilkårene. Eventuelt kan karantenetiden settes til 15, 20 eller 25 år. Konfliktrådet støtter for øvrig forslaget om at personer som er siktet, tiltalt osv. for seksuelle overgrep mot barn varig utelukkes fra oppnevning.

Konfliktrådet i Sør-Rogaland mener reglene om innhenting av politiattest for å sjekke vandel bør være klare.

7.3.4 Departementets vurdering

Departementet mener i likhet med arbeidsgruppen at hensynet til både partenes og befolkningens tillit til konfliktrådet og konfliktrådsmeklere tilsier at det bør stilles visse krav til vandel for personer som søker verv som mekler eller stilling som konfliktrådsleder eller ungdomskoordinator. Etter departementets syn bør det fremgå klart av loven hvem som er utelukket fra ansettelse som konfliktrådsleder og ungdomskoordinator eller oppnevning som mekler på grunn av vandel. Departementet støtter derfor ikke arbeidsgruppens forslag om at det i ny konfliktrådslov bare skal stilles krav om tilfredsstillende vandel og at den nærmere definisjonen av hva som ligger i kravet reguleres i forskrift.

Hensynet til befolkningens tillit ligger også til grunn for vandelskravene som gjelder for meddommere. Departementet er derfor enig med arbeidsgruppen i at det kan tas utgangspunkt i domstolloven § 72 ved utforming av vandelskrav i konfliktrådsloven.

Etter departementets syn er det imidlertid ikke grunn til å stille like strenge vandelskrav for konfliktrådsleder, ungdomskoordinator og mekler som for meddommer. I motsetning til meddommere treffer ikke mekler og konfliktrådsleder avgjørelse i saken, men skal kun legge til rette for at partene kommer i dialog, og at de kommer frem til en felles løsning av konflikten. Videre er stillingen som konfliktrådsleder og vervet som mekler frivillig, og det skal foretas en egnethetsvurdering av søker ved ansettelsen eller oppnevningen.

Selv om det ikke er grunn til å stille like strenge krav til vandel for meklere og konfliktrådsleder som til lekdommere, er det etter departementets syn grunn til å skjerpe kravene. Etter gjeldende regler vil en person som selv har begått de alvorligste forbrytelser, kunne oppnevnes som mekler eller ansettes som konfliktrådsleder ti år etter at vedkommende er løslatt på prøve eller endelig. Departementet finner dette uheldig og foreslår i § 6 at følgende personer utelukkes fra oppnevning som mekler eller ansettelse som konfliktrådsleder eller ungdomskoordinator:

1. den som er siktet, tiltalt, har vedtatt forelegg eller er dømt for seksuelle overgrep mot barn
2. den som er idømt forvaring
3. den som er idømt overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg
4. den som idømt ubetinget fengselsstraff i mer enn tre år
5. den som er idømt ubetinget fengselsstraff i ett til tre år, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn 15 år siden dommen var rettskraftig
6. den som er idømt ubetinget fengselsstraff i mindre enn ett år, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn 10 år siden dommen var rettskraftig
7. den som er idømt ungdomsstraff, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn 10 år siden dommen var rettskraftig
8. den som er idømt betinget fengselsstraff, og det ved oppnevning eller ansettelse er mindre enn fem år siden dommen var rettskraftig
9. den som har fått betinget påtaleunnlatelse eller domsutsettelse for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn to år siden avgjørelsen var endelig
10. den som har fått ilagt reaksjonen overføring til konfliktrådet for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn to år siden avgjørelsen om overføring var endelig
11. den som er idømt eller har vedtatt bøtestraff for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn to år siden vedtakelsen, eller dommen var rettskraftig

Dom på samfunnsstraff medfører utelukkelse etter ovennevnte opplisting, avhengig av lengden av den subsidiære fengselsstraffen. Ved delvis betinget fengselsstraff vurderes hver del for seg.

Departementet går inn for varig utelukkelse av personer som er siktet, tiltalt, har vedtatt forelegg eller er dømt for seksuelle overgrep mot barn, personer som er idømt forvaring og personer som har dom på overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg. Hensynet til at en forbrytelse skal være oppgjort når straffen er sonet, og til at meklere skal være representative for befolkningen, taler imot varig utelukkelse. Det er viktig at konfliktrådet kan gå foran i slike tilfeller og bidra til reintegrering av tidligere straffedømte. På den andre siden kan det være egnet til å svekke tilliten til konfliktrådene om en som selv er straffedømt for et alvorlig forhold, skal mekle mellom parter i en straffesak. Allmennhetens tillit til konfliktrådene er av vesentlig betydning for konfliktrådenes virksomhet, og dette hensynet må etter departementets syn veie tyngst.

Etter departementets syn bør likevel ikke grensen for hva som skal medføre varig utelukkelse ligge så lavt som ved dom på ubetinget fengsel i mer enn ett år. Varig utelukkelse er en vidtrekkende konsekvens og bør gjenspeile type lovbrudd og alvorlighetsgraden i den straffbare handlingen. Departementet går derfor inn for at grensen for denne virkningen settes ved dom på ubetinget fengsel i mer enn tre år.

Når det gjelder virkningen av ubetinget fengsel i ett til tre år, går departementet inn for at vedkommende med en slik dom bare kan ansettes eller oppnevnes dersom det er gått mer enn 15 år siden dommen var rettskraftig. For personer som er idømt ubetinget fengselsstraff i mindre enn ett år går departementet inn for en karantenetid på 10 år.

Ungdomsstraff er en straffereaksjon som kan idømmes ungdom som har begått alvorlig kriminalitet. Etter departementets syn bør alvorlighetsgraden i disse sakene i større grad gjenspeiles gjennom karantenetiden enn hva arbeidsgruppens forslag legger opp til. Departementet mener på denne bakgrunn at personer som er idømt ungdomsstraff bare kan ansettes eller oppnevnes dersom det er gått mer enn 10 år siden dommen var rettskraftig.

Samfunnsstraff er en reaksjon som i alvorlighetsgrad ligger mellom ubetinget og betinget fengselsstraff. Også en dom på samfunnsstraff bør medføre en viss karantenetid. Ved idømmelse av samfunnsstraff utmåles det en subsidiær fengselsstraff, jf. straffeloven § 28 a tredje ledd. Departementet går i likhet med arbeidsgruppen inn for at det er lengden på den subsidiære fengselsstraffen som skal være avgjørende for karantenetidens lengde.

Departementet støtter arbeidsgruppens forslag om at personer som er idømt betinget fengselsstraff bare kan ansettes eller oppnevnes dersom det er mer enn fem år siden dommen var rettskraftig.

For personer som har fått betinget påtaleunnlatelse eller domsutsettelse for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år, foreslås en karantenetid på to år fra avgjørelsen var endelig. Den samme karantenetiden gjelder for personer som er idømt eller har vedtatt bøtestraff for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år.

Arbeidsgruppens forslag innebærer ikke utelukkelse av personer som er ilagt reaksjonen overføring til konfliktråd i medhold av straffeprosessloven § 71 a. Etter departementets syn bør det for denne gruppen oppstilles en karantenetid på to år dersom det straffbare forholdet etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år. Bakgrunnen for at karantenetiden settes til to år og ikke til fem år er at forholdet kun vises på uttømmende politiattest de to første årene etter at reaksjonen er gjennomført med godkjent avtale.

Arbeidsgruppen foreslår at vandelskravet skal gjelde for konfliktrådsledere, andre ansatte i konfliktrådet og meklere. Departementet er enig i at det oppstilles et vandelskrav for meklere. Det samme gjelder for konfliktrådsledere som automatisk skal få kompetanse som meklere ved ansettelse, se punkt 7.1.4. Når det gjelder øvrige ansatte ved konfliktrådet, ser ikke departementet behov for å oppstille et vandelskrav for disse. Som nevnt under punkt 7.1.4, går departementet inn for at denne gruppen av ansatte må oppnevnes som mekler på vanlig måte dersom de skal få meklerkompetanse, og vandelskravet vil da gjelde tilsvarende.

Departementet mener det bør fremgå av konfliktrådsloven at konfliktrådet i forbindelse med ansettelse og oppnevning kan be om uttømmende og utvidet politiattest i medhold av politiregisterloven § 41, jf. forslag til § 6 tredje ledd første punktum.

Det kan tenkes tilfeller hvor en allerede ansatt konfliktrådsleder, ungdomskoordinator eller oppnevnt mekler begår en straffbar handling i ansettelses- eller oppnevningsperioden. For ansattes vedkommende må det etter departementets syn foretas en konkret vurdering etter alminnelige arbeidsrettslige regler om det straffbare forholdet

gir grunn til oppsigelse. Selv om forholdet ikke gir grunn til oppsigelse, skal det imidlertid stilles en karantenetid for vedkommendes meklervirksomhet i samsvar med forslag til § 6 første og annet ledd i ny konfliktrådslov. For oppnevnte meklere vises det til punkt 7.6.4 hvor departementet går inn for at meklere skal kunne fratas vervet dersom de ikke lenger tilfredsstiller de formelle kravene, herunder kravet til vandel.

7.4 Utelukkelse på grunn av stilling

7.4.1 Gjeldende rett

Personer som er utelukket eller fritatt for kommunale valg kan etter gjeldende rett ikke oppnevnes som mekler eller ansettes som konfliktrådsleder. Dette følger av konfliktrådsloven §§ 2 første ledd og 4 annet ledd, jf. valgloven § 3-3. Fylkesmannen og assisterende fylkesmann er således utelukket fra å bli konfliktrådsleder eller mekler. Det samme er administrasjonssjefen i vedkommende kommune eller dennes stedfortreder, kommunestyrets sekretær, leder av forvaltningsgren, ansvarlig for regnskapsfunksjonen i kommunen og den som foretar revisjon for kommunen. I kommuner med parlamentarisk styreform er også ansatte i sekretariatet til kommuneråd som har fått myndighet delegert fra rådet utelukket.

7.4.2 Arbeidsgruppens forslag

Etter arbeidsgruppens syn er det grunn til å foreta en revisjon av utelukkelsesreglene, da det er andre hensyn som gjør seg gjeldende for konfliktrådsleder og mekler enn de som utelukkes fra kommunale valg.

Arbeidsgruppen er av den oppfatning at hensynet til konfliktrådets uavhengighet, habilitet og tilliten til konfliktrådets virksomhet tilsier at enkelte grupper bør være utelukket fra å bli ansatt som konfliktrådsleder eller oppnevnt som mekler på grunn av sin stilling.

En av disse gruppene er ansatte ved påtalemyndigheten og i politiet med politimyndighet, samt politistudenter i praksisåret. Ansatte ved påtalemyndigheten og i politiet med politimyndighet har politimyndighet til enhver tid, og overalt i Norge. Dersom vedkommende også er mekler i konfliktrådet, kan dette skape problemer dersom vedkommende som mekler får kunnskap om lovbrudd som ikke er anmeldt til politiet. Publikums oppfatning av konfliktrådet som et uavhengig organ kan også svekkes dersom en politimann innehar vervet som mekler.

Etter arbeidsgruppens mening er det positivt at politiet blir kjent med og tar i bruk gjenopprettende prosess som metode i sitt arbeid, men dette kan gjøres uten at polititjenestemenn blir meklere i konfliktrådet. Trygging av parter i konfliktrådsmøtet kan også skje på annet vis enn ved å bruke politiet som meklere.

Med samme begrunnelse mener arbeidsgruppen at ansatte i dømmende stillinger bør være utelukket fra å være konfliktrådsmeklere. Det kan lett oppstå habilitetsproblemer for denne yrkesgruppen, og det er viktig å markere for omverdenen at konfliktrådet ikke er en del av domstolene.

7.4.3 Høringsinstansenes syn

Sekretariatet for konfliktrådene støtter forslaget om utelukkelse av enkelte yrkesgrupper med den begrunnelse utvalget har gitt.

Konfliktrådet i Sør-Rogaland mener det er forståelig at for eksempel politi og påtalemyndighet ikke skal kunne mekle egne saker, men ellers er det ingen grunn til at de ikke skal kunne mekle.

7.4.4 Departementets vurdering

Departementet ønsker ikke å videreføre lovens krav om at konfliktrådsleder og mekler må være valgbare ved kommunale valg. Valglovens utelukkelsesregler er begrunnet med at personer som har viktige kontrolloppgaver overfor kommunestyret eller som står sentralt ved forberedelsen av vedtakene som treffes, ikke bør velges. Etter departementets syn gjør ikke disse hensynene seg gjeldende overfor konfliktrådsleder og mekler, og det er derfor ikke behov for en like vidtrekkende utelukkelsesregel for disse. Heller ikke domstollovens regler om utelukkelse fra å være meddommer bør etter departementets syn være avgjørende. I motsetning til meddommere avsier ikke konfliktrådsmeklere dom i saken. Videre skal det ved oppnevnelse av mekleren foretas en vurdering av om vedkommende er egnet til å være mekler. Det er derfor ikke behov for en like vidtgående og kategorisk utelukkelsesbestemmelse i konfliktrådsloven som i domstolloven.

Departementet er enig med arbeidsgruppen i at hensynet til konfliktrådets uavhengighet, habilitet og tilliten til konfliktrådets virksomhet tilsier at enkelte grupper bør være utelukket fra å bli ansatt som konfliktrådsleder eller oppnevnt som mekler. Noen av disse gruppene er ansatte ved påtalemyndigheten med påtalekompetanse og i politiet med politimyndighet, samt politihøgskolestudenter i

praksisåret, jf. forslag til § 7 første ledd. Omtrent halvparten av sakene som behandles i konfliktrådene er straffesaker. Videre har en stor del av de sivile sakene bakgrunn i en ellers straffbar handling. En stor del av sakene som mekles i konfliktrådet er derfor saker hvor politiet tidligere har vært involvert, eller hvor politiet på et senere tidspunkt vil kunne bli involvert dersom saken ikke løses i konfliktrådet.

Konfliktrådet i Sør-Trøndelag fremhever i sin høringsuttalelse at ansatte i politiet og påtalemyndigheten bør kunne mekle så lenge de ikke mekler i saker de tidligere har vært involvert i. Departementet støtter ikke dette synspunktet. Ansatte ved påtalemyndigheten med påtalekompetanse og i politiet med politimyndighet har sin myndighet til enhver tid. Selv om de verken har vært eller vil bli involvert i saken som er under behandling i konfliktrådet, vil de kunne komme i en uheldig dobbeltrolle dersom det i meklingsmøtet kommer frem opplysninger om andre straffbare forhold som ikke angår saken det mekles i. Også dette tilsier at disse gruppene utelukkes fra å kunne bli meklere. Videre er departementet av den oppfatning at det er viktig å markere at konfliktrådene ikke er en del av politiet og påtalemyndigheten.

Når det gjelder dommere og dommerfullmektiger, ser ikke departementet, i motsetning til arbeidsgruppen, at det er tilsvarende grunner for å utelukke dommere og dommerfullmektiger. En eventuell habilitetsproblematikk må løses etter alminnelige habilitetsregler.

Ved oppnevning av meklere skal det foretas en konkret egnethetsvurdering av søkeren. Departementet ser derfor ikke grunn til å utelukke flere personer på grunn av deres stilling enn hva som fremgår ovenfor.

7.5 Varslingsplikt

7.5.1 Gjeldende rett

Det er i dag ikke plikt for konfliktrådsleder eller mekler til å varsle konfliktrådet dersom vedkommende ikke lenger tilfredsstiller de formelle kravene for ansettelse eller oppnevning. Etter påtaleinstruksen § 5-4 første ledd har derimot politiet plikt til å underrette konfliktrådet dersom en ansatt i konfliktrådet blir siktet for en straffbar handling av slik art at den antas å kunne få konsekvenser for hans stilling som offentlig tjenestemann.

7.5.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår en regel om at den enkelte mekler og ansatt i konfliktrådet har en selvstendig plikt til å informere konfliktrådet dersom vedkommende ikke lenger tilfredsstiller de formelle kravene, herunder kravene til tilfredsstillende vandel.

7.5.3 Høringsinstansenes syn

Konfliktrådet i Sør-Rogaland mener mekler bør ha plikt til å informere om senere lovbrudd som gjør at vedkommende ikke lenger har en politiattest uten anmerkning.

7.5.4 Departementets vurdering

Etter departementets syn er det viktig at konfliktrådet får beskjed om straffbare forhold som begås av meklere og konfliktrådsledere, også etter at vedkommende er oppnevnt eller ansatt. Det samme gjelder dersom vedkommende ikke lenger oppfyller de øvrige kravene som stilles for oppnevning eller ansettelse.

Politiet har etter gjeldende rett en plikt til å underrette konfliktrådet om en ansatt i konfliktrådet blir siktet for en straffbar handling av slik art at den antas å kunne få konsekvenser for hans stilling som offentlig tjenestemann, jf. påtaleinstruksen § 5-4 første ledd. Politiet vil imidlertid ikke alltid sitte på opplysninger om hvem som til enhver tid er ansatt i konfliktrådet. Departementet foreslår derfor at det innføres en selvstendig plikt for meklere, ungdomskoordinatorer og konfliktrådsledere til å informere konfliktrådet eller Sekretariatet for kontliktrådene dersom vedkommende ikke lenger tilfredsstiller de formelle kravene for ansettelse eller oppnevning, jf. § 6 siste ledd.

7.6 Fratakelse av meklerverv

7.6.1 Gjeldende rett

Det kan oppstå behov for å frata en person vervet som mekler i løpet av oppnevningsperioden. Etter gjeldende rett er det ingen bestemmelser om, og eventuelt hvordan, dette kan gjøres. I praksis har man derfor sett eksempler på at meklere som konfliktrådslederen ikke lenger finner egnet for oppgaven fortsatt får inneha meklervervet, men at de ikke blir tildelt oppgaver.

7.6.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår at meklere bør oppnevnes med prøvetid på seks måneder. Innen dette tidsrommet vil konfliktrådet ha fått nok informasjon til å vurdere egnetheten. Meklerne fratas vervet dersom de ikke tilpasser seg arbeidet eller ikke tilfredsstiller rimelige krav til dyktighet og pålitelighet. Dette foreslås regulert i forskrifts form.

Etter arbeidsgruppens syn bør det også etter prøvetidens utløp være mulig å frata meklere vervet. Arbeidsgruppen mener at reglene for når man kan fratas vervet som konfliktrådsmekler bør knyttes opp mot reglene for hva som skal til for å kunne oppnevnes som mekler. Dersom mekler ikke lenger oppfyller de kravene som stilles for å bli mekler, kan vedkommende også fratas vervet.

Et sentralt krav for å bli mekler er at mekleren er personlig egnet til vervet. Vurderingen av om vedkommende ikke lenger er egnet som konfliktrådsmekler vil bero på en konkret helhetsvurdering. Arbeidsgruppen overlater til departementet å fastsette de nærmere retningslinjene for denne vurderingen.

Det foreslås at kompetansen til å frata en mekler vervet tillegges det samme organet som oppnevner meklere, det vil si oppnevningsutvalget. Reguleringen av dette foreslås tatt inn i forskriften som skal regulere konfliktrådets virksomhet.

Arbeidsgruppen påpeker at det er viktig at meklerne beskyttes mot usaklig eller vilkårlig fratakelse av meklervervet. Det bør derfor gis regler om formkrav. Fratakelsen må varsles skriftlig med en måneds frist, og fratakelsen må ha saklig begrunnelse. Retningsgivende for kriteriene bør være arbeidsmiljøloven med forarbeider og rettspraksis.

For konfliktrådsledere og andre ansatte i konfliktrådet gjelder arbeidsmiljølovens regler om formkrav, adgang til oppsigelse og vern mot usaklig oppsigelse. For ansatte som omfattes av tjenestemannsloven gjelder også bestemmelser om prøvetid, jf. tjenestemannslovens § 8.

Som det fremgår av punkt 7.5.4 ovenfor foreslår arbeidsgruppen at det innføres en plikt for meklere til å informere konfliktrådet dersom vedkommende ikke lenger tilfredsstiller de formelle kravene.

7.6.3 Høringsinstansenes syn

Sekretariatet for konfliktrådene støtter forslaget om prøvetid for meklere, men mener at denne bør settes til ett år for å gi et mer reelt vurderingsgrunnlag. En prøvetid vil kunne fungere som en pådriver for konfliktrådene til å gi aktiv oppfølging av nye meklere i deres innkjøringsfase i vervet og dermed være et bidrag i kvalitetssikringen. Fratakelse av vervet etter ett år må begrunnes skriftlig.

Konfliktrådet i Vestfold og *Konfliktrådet i Telemark* støtter arbeidsgruppens forslag om fratakelse av verv og prøvetid.

Konfliktrådet i Oslo og Akershus påpeker at praksis i dag er slik at meklerne må innhente politiattest ved reoppnevning. Det er positivt at dette nå foreslås lovregulert. Forslaget om en prøvetid på seks måneder for meklere støttes også.

Konfliktrådet i Sør-Rogaland viser til at meklere erfaringsmessig blir silt ut i forbindelse med intervju, og ikke etter grunnopplæring, slik det er anledning til. Meklerne bør ha et vern, slik at de ikke blir behandlet tilfeldig av ledelsen i konfliktrådet ut fra sympatier og antipatier. Samtidig er en heller ikke tjent med å ha meklere som listefyll eller som ikke fungerer. Det påpekes at det kan være lenge å ha en mekler som ikke fungerer på listen i fire år. For å avhjelpe dette foreslås en toårig sertifisering, med mulighet for forlengelse.

Konfliktrådet i Oppland mener det ikke vil være et godt grunnlag for å vurdere mekleren de første seks månedene i kommuner med få saker. Bestemmelsen fordrer at konfliktrådets administrasjon har kapasitet til å følge opp, observere og ha faglige refleksjonssamtaler med en mekler som er i startfasen. Dette kan i praksis være vanskelig i konfliktråd som dekker store geografiske områder. Det er få meklere som har funnet sin form og blitt fortrolig med meklerrollen etter to–tre saker, og observasjoner i denne perioden vil derfor være av noe begrenset verdi for å fastslå tilpasning til arbeidet og faglig dyktighet. Innføring av prøvetid kan også gi signaler om en sterkere rett til å bli sittende i vervet i fire år etter at prøvetiden er over. Dersom mekleren ikke lenger fungerer i vervet, må dette løses fortløpende uansett hvor lenge mekleren har vært oppnevnt. Det er positivt at det foreslås en egen bestemmelse som regulerer muligheten for å frata en mekler vervet, men forslaget er for vidtrekkende og bør konkretiseres noe.

Konfliktrådet – region nord og *Konfliktrådet i Sør-Trøndelag* støtter forslaget om prøvetid for meklere på seks måneder.

7.6.4 Departementets vurdering

Departementet ser at det kan være behov for å frata en person vervet som mekler i løpet av opp-

nevningsperioden og foreslår at meklere skal kunne fratas vervet dersom vedkommende ikke lenger oppfyller de formelle kravene som fremgår av forslag til §§ 5, 6 og 7 i ny konfliktrådslov.

Kompetansen til å frata en mekler vervet, bør etter departementets syn tillegges det samme organet som oppnevner meklere, det vil si oppnevningsutvalget. Reguleringen av dette foreslås tatt inn i § 4 siste ledd.

Departementet ser, i motsetning til arbeidsgruppen, ikke behov for at det gis egne regler om formkrav. Vervet som mekler er frivillig, og behovet for å oppstille en klageadgang for mekleren eller krav om saklig begrunnelse er derfor ikke like stort som ved en ordinær ansettelse. Departementet kan, i motsetning til Konfliktrådet i Sør-Rogaland, ikke se faren for at meklere fratas verv ut i fra sympatier og antipatier, da det er oppnevningsutvalget og ikke det enkelte konfliktråd, som har myndighet til å frata mekleren vervet.

Ovennevnte forslag innebærer at en mekler skal fratas vervet dersom vedkommende ikke lenger tilfredsstiller de formelle kravene. Departementet ser derfor ikke behov for at det i tillegg bør innføres en prøvetid på seks måneder for meklere.

8 Unntak fra kravet om personlig møte

8.1 Saker hvor ingen enkeltperson er skadelidt (offerløse lovbrudd)

8.1.1 Gjeldende rett

Ved mekling i konfliktrådet må partene møte personlig, jf. konfliktrådsloven § 7. Kravet om personlig møte er et av grunnprinsippene bak ordningen. Ved at partene møtes ansikt til ansikt og sammen finner ut av hvordan konsekvensene av hendelsen skal håndteres, legges det til rette for en samhandling som gir mulighet til bedre forståelse og løsning av konflikten. Lovens krav om personlig møte har vært tolket strengt, slik at saker der ingen enkeltperson er skadelidt, såkalte «offerløse lovbrudd», har vært utelukket fra mekling.

Den nye ungdomsstraffen forutsetter verken fornærmedes samtykke eller dennes deltakelse, jf. Prop. 135 L (2010–2011) punkt 10.7.3. Det ble i NOU 2008: 15 *Barn og straff* foreslått å innføre en generell regel i konfliktrådsloven § 11 om at alle straffesaker som overføres til konfliktrådet skal kunne mekles uten fornærmedes deltakelse. Forslaget ble ikke fulgt opp i nevnte proposisjon men overlatt til arbeidsgruppen som skulle gjennomgå hele konfliktrådsloven.

8.1.2 Arbeidsgruppens forslag

Selv om loven stiller krav om personlig deltakelse, viser arbeidsgruppens undersøkelse at de fleste konfliktråd har meklet i saker hvor ingen enkeltperson er fornærmet i straffeprosessuell forstand. Eksempler på slike saker er trafikksaker, narkotikasaker, heleri, uforsvarlig omgang med ild, manglende innlevering av selvangivelse, dokumentforfalskning og falsk nødmelding. Nesten samtlige konfliktråd er positive til at det skal kunne mekles i disse sakene. Arbeidsgruppen åpner derfor for at også slike saker skal kunne behandles i konfliktrådet dersom de er egnet for det. Etter arbeidsgruppens syn beror egnethetsvurderingen på forhold knyttet til lovbruddet, gjerningspersonen, og om det er noen som er berørt av hendelsen og som kan møte til mekling.

Det er uklart om arbeidsgruppen mener muligheten til å mekle i disse sakene skal begrenses til unge lovbrytere. I arbeidsgruppens forslag til lovtekst begrenses regelen til saker hvor gjerningspersonen på handlingstidspunktet var under 18 år. Under punkt 10.6.1 i rapporten uttales det imidlertid at arbeidsgruppen ikke ønsker å begrense regelen til bare å omfatte umyndige lovbrytere, men legger til grunn at gjerningspersonens alder vil være et moment ved egnethetsvurderingen.

Arbeidsgruppen mener at det i slike saker ikke bør være adgang til å avtale erstatning i form av penger. Erstatning i form av arbeid bør det imidlertid være adgang til, for eksempel ved at ungdommer som har begått skadeverk inngår avtale om at de skal rydde opp.

8.1.3 Høringsinstansenes syn

Flertallet av høringsinstansene støtter forslaget om mekling der det ikke er noen direkte fornærmet, men med varierende begrunnelse. Dette gjelder *Sekretariatet for konfliktrådene, Politihøgskolen, Politidirektoratet, Asker og Bærum politidistrikt, Sunnmøre politidistrikt, Oslo statsadvokatembeter, Norges Politilederlag, Stine Sofies Stiftelse, Redd Barna, Østfold politidistrikt, Kriminalomsorgen region sørvest, Trøndelag statsadvokatembeter, Konfliktrådet – region nord, Konfliktrådet i Sør-Trøndelag, Konfliktrådet i Vestfold, Konfliktrådet i Sogn og Fjordane, Konfliktrådet i Oslo og Akershus, Konfliktrådet i Rogaland, Konfliktrådet i Oppland og Universitetet i Tromsø.*

Sekretariatet for konfliktrådene påpeker at disse sakene ofte kun er offerløse i juridisk forstand. Berørte parter må involveres, slik at ikke møtene bærer preg av formaningssamtaler. Konfliktrådsbehandling av saker hvor ingen enkeltperson er skadelidt medfører fare for uthuling av grunnprinsippene i gjenopprettende prosesser og at konfliktrådet blir et oppsamlingssted for saker man ikke helt får til å passe inn i det øvrige systemet. Unntak bør derfor kun gjøres der grunnprinsippene holdes i hevd, og der det legges

til rette for møter mellom parter som er berørt av hendelsen.

Universitetet i Tromsø presiserer at gjenopprettende prosess ikke bare er mekling mellom gjerningsperson og offer, men også andre former for tilrettelagte diskusjoner der nærsamfunnet deltar.

Asker og Bærum politidistrikt mener det vil være naturlig at politiet opptrer som representant ved offerløse lovbrudd. *Sunnmøre politidistrikt* peker på at de har god erfaring med mekling i slike saker og at det ofte er en erfaren politiansatt som møter. *Norges Politilederlag* har flere rapporter fra sine medlemmer om at man de siste årene i stadig større grad har valgt konfliktråd som reaksjon på offerløse lovbrudd begått av ungdom mellom 15 og 18 år.

Oslo statsadvokatembeter er positive til forslaget om at det for barn under 18 år kan gjennomføres mekling i konfliktråd for enkelte offerløse lovbrudd. En grunnleggende forutsetning er at det til meklingen lar seg innkalle personer som er berørt av lovbruddet. Slike personer må finnes utenfor kretsen av lovbryterens nærmeste pårørende. Straffesaker om for eksempel bruk og besittelse av narkotika, hvor ingen utover pårørende er berørt, antas derfor uegnet for mekling i konfliktråd.

Politidirektoratet stiller seg positiv til at offerløs kriminalitet bør kunne behandles i konfliktrådet. De mener imidlertid at dette bør analyseres nærmere for å avgjøre hvilke saker som er egnet og hvem som bør møte i meklingen.

Østfold politidistrikt understreker at den som møter som motpart må være motivert og at meklingen må være reell.

Konfliktrådet i Sør-Trøndelag mener at det er i tråd med den alminnelige rettsoppfatningen å gi ungdom under 18 år en mulighet til å gå videre uten anmerkning i strafferegisteret også i trafikksaker og mindre narkotikasaker.

Konfliktrådet region nord mener det vil være best at politiet, gjerne i samhandling med konfliktrådet utpeker den personen som skal møte som motpart. Konfliktrådsbehandling av offerløse lovbrudd bør ikke begrenses til saker hvor gjerningspersonen var under 18 år på handlingstidspunktet.

Konfliktrådet i Vestfold mener forslaget gjør at påklagede kommer så nær som mulig gjenopprettede prosess med de indirekte berørte. Ordningen personliggjør på den måten en abstrakt skadelidende part.

Konfliktrådet i Sogn og Fjordane mener mekling i offerløse saker vil kunne være egnet i mange tilfeller. Dette må imidlertid ses opp mot at det personlige møtet mellom partene har vist seg å være en suksessfaktor. Konfliktrådet reiser spørsmål ved om det bør åpnes for en stor grad av skjønn fra politiets side i slike saker. I disse sakene er ofte alternativet bot. Da kan det være mye bedre at noen som er berørt stiller til mekling.

Konfliktrådet i Oslo og Akershus påpeker at rette berørte må trekkes inn i meklingen. Hvem som skal utpeke disse og håndtering av taushetsplikten må avklares. Forslaget om at det ikke skal kunne inngås økonomiske avtaler gir utfordringer for meklere som da må håndtere ulike regler for avtalens innhold i ulike sakstyper. Dersom begrensningen om kun å avtale erstatning for dokumenterte utgifter gjelder, samt at rimeligheten i avtalen skal vurderes, vil dette være tilstrekkelig.

Redd Barna mener at mekling i konfliktråd ved offerløse lovbrudd ofte vil være et bedre egnet virkemiddel enn bøter. Egnetheten av saken må avgjøres med vekt på barnets beste.

Politihøgskolen støtter forslaget, men foreslår at begrepet «offerløse lovbrudd» ikke brukes, fordi forutsetningen for forslaget må være at noen kan sies å være berørt. Det foreslås at begrepet «offerløse lovbrudd» eksempelvis erstattes med lovbrudd der «ingen enkeltperson er skadelidt».

Andre høringsinstanser er negative til mekling ved offerløse lovbrudd. Dette gjelder *Riksadvokaten, Kriminalomsorgens utdanningssenter, Politiets Fellesforbund, Kriminalomsorgen region øst, Oslo politidistrikt* og *Hordaland politidistrikt.*

Riksadvokaten mener forslaget kan undergrave grunntanken i meklingsinstituttet om at gjerningspersonen og skadelidte møtes, og gjennom samtalen får økt bevissthet og innsikt i hverandres situasjon. Mekling må i så fall skje i en annen form og med en annen metodisk tilnærming enn ved den egentlige konfliktrådsmeklingen. Det er også et spørsmål om det er behov for et slikt unntak. Påtalemyndigheten kan i enkelte av sakstypene som nevnes velge å gi påtaleunnlatelse. Kombinert med muntlig underretning etter påtaleinstruksen § 18-3 siste ledd, vil en trolig oppnå den samme sosialpedagogiske effekten som ved offerløs mekling. Dersom forslaget likevel følges opp, bør det i første omgang skje i form av et godt planlagt prøveprosjekt med grundig etterfølgende evaluering.

Kriminalomsorgens utdanningssenter mener forslaget vil kunne føre til en uheldig profesjonalisering på offersiden. Dersom ubalanse i styrkeforholdet gjør at prosessen ikke oppleves rettferdig, er det lite sannsynlig at gjerningspersonen vil

være samarbeidsvillig og motivert til å gjøre positive endringer.

Kriminalomsorgen region øst og *Oslo politidistrikt* mener forslaget strider mot grunnprinsippet i ordningen om at konflikten skal løses av de som eier den.

Politiets Fellesforbund mener at i tilfeller der samfunnet er offeret, vil det være naturlig at man har noen generelle nasjonale enhetlige reaksjoner. Hvis ikke, vil man kunne oppleve at reaksjonene vil variere svært mye, ut fra hvilke holdninger den enkelte mekler har til det aktuelle lovbruddet. Videre påpekes det at offerløs kriminalitet er et dårlig begrep, da det indirekte sier at vi som samlet samfunn ikke er en part.

Hordaland politidistrikt peker på at konfliktrådsmekling uten en reell motpart vil uthule prinsippet om personlig fremmøte. Mekling ved offerløse lovbrudd bør derfor begrenses til tilfeller hvor gjerningspersonen både har begått et lovbrudd hvor samfunnet som sådan er offer og et lovbrudd hvor det finnes en strafferettslig fornærmet.

8.1.4 Departementets vurdering

En av styrkene til konfliktrådet er å skape en arena hvor parter kan møtes, og sammen finne løsninger for hvordan konflikten skal håndteres. Departementet mener derfor at hovedregelen fortsatt bør være at partene må møte personlig i konfliktrådet, slik det fremgår av lovforslagets § 12 første ledd.

Gjenopprettende prosess er imidlertid ikke bare det personlige møtet mellom de direkte berørte. I motsetning til det tradisjonelle straffesystemet legger gjenopprettende prosess stor vekt på at konflikter skal ses i en større sammenheng. Ved å involvere indirekte berørte og gi dem mulighet til å ta del i håndteringen av hendelsen, styrkes fellesskapets evne til ikke bare å håndtere denne konflikten, men også å forebygge og håndtere fremtidige konflikter. Konfliktrådets samlende funksjon kan også bidra til at samfunnet inkluderer lovbryteren, noe som kan forhindre videre kriminell virksomhet. Å legge til rette for et møte mellom gjerningsperson og indirekte berørte går derfor ikke på akkord med prinsippene bak ordningen. Praksis har dessuten vist at et møte med personer som er berørt av lovbruddet kan ha samme positive effekt som et møte mellom dem som tradisjonelt er definert som parter.

Departementet åpner på bakgrunn av dette for unntak fra kravet om personlig møte i straffesaker hvor ingen enkeltperson er påført en skade, et tap eller en annen krenkelse, såkalte offerløse lovbrudd.

Forutsetningen for unntaket er imidlertid at personlig berørte deltar i meklingen for å synliggjøre de konkrete konsekvensene av lovbruddet. De berørte bør fortrinnsvis være privatpersoner som på en eller annen måte er påvirket av hendelsen, eksempelvis bekymrede foreldre ved uvettig kjøring i nabolaget. Å benytte seg av mer eller mindre profesjonelle fornærmede, herunder representanter fra ulike organisasjoner og offentlige etater, kan derimot ikke tillates da dette kan passivisere lovbryteren eller skape inntrykk av en formaningssamtale.

I motsetning til Oslo statsadvokatembeter mener departementet at nære pårørende som er berørt av lovbruddet kan delta i meklingen, da også disse kan bidra til å synliggjøre konsekvensene av lovbruddet. Vurderingen av hvem som kan stille som berørt, vil bero på en konkret vurdering.

Departementet presiserer at målet med unntaket ikke er å øke bruken av konfliktråd, men å fange opp saker hvor konfliktrådsbehandling anses å være den best egnede reaksjonen, til tross for at ingen enkeltperson er skadelidt.

Departementet vil ikke avgrense unntaket til bestemte sakstyper, da dette må vurderes i det enkelte tilfellet. Det avgjørende vil være hvorvidt saken anses egnet for mekling i konfliktråd. Det er heller ingen grunn til å skille mellom ordinære en-til-en meklinger og bruk av stormøte, selv om unntaket kan være mer aktuelt ved stormøter der flere kan tydeliggjøre lovbruddets konsekvenser.

Departementet ønsker heller ikke å begrense unntaket til saker hvor gjerningspersonen var under 18 år på handlingstidspunktet. Også i saker hvor gjerningspersonen var over 18 år vil konfliktrådsbehandling kunne være den best egnede reaksjonen selv om ingen er fornærmet i straffeprosessuell forstand. Gjerningspersonens alder vil imidlertid kunne være et moment i vurderingen av om saken skal anses egnet for konfliktrådsbehandling.

I saker uten personlig berørte er det etter departementets oppfatning mest hensiktsmessig å bruke eksisterende reaksjoner, eksempelvis politiets adgang til vilkårsløs påtaleunnlatelse med muntlig advarsel og formaning.

Dersom ingen enkeltperson er skadelidt, bør både meklingen og avtalen dreie seg om hvordan hendelsen har berørt partene. Etter departementets syn bør det derfor ikke være mulig å avtale erstatning i form av penger i slike saker. Departementet er imidlertid, i likhet med arbeidsgruppen,

av den oppfatning at partene bør kunne inngå avtale om erstatning i form av arbeid. Departementet deler ikke bekymringen til konfliktrådet i Oslo og Akershus om at ulike regler for hva som kan avtales vil kunne være vanskelig å håndtere for meklerne.

Riksadvokaten uttaler i sin høringsuttalelse at dersom forslaget fremmes, bør det skje i form av et godt planlagt prøveprosjekt med grundig etterfølgende evaluering. Departementet finner ikke grunn til å gjennomføre et prøveprosjekt. Mekling i saker der ingen enkeltperson er skadelidt skal kun skje unntaksvis, og de fleste konfliktråd har allerede i dag gjennomført mekling i slike saker.

Det følger av lovforslagets § 12 siste ledd at konfliktrådsbehandling i slike saker bare kan tillates når bestemte vilkår er oppfylt.

8.2 Indirekte mekling

8.2.1 Gjeldende rett

Kravet om personlig møte etter konfliktrådsloven § 7 tolkes ikke som et oppmøtekrav og er derfor ikke til hinder for at det mekles indirekte mellom partene via telefon eller videooverføring. Indirekte mekling i form av at mekler opptrer som budbringer mellom partene faller imidlertid utenfor bestemmelsens ordlyd. Det har likevel utviklet seg en praksis i konfliktrådene med indirekte mekling i enkelte saker hvor det av ulike grunner er vanskelig for fornærmede å ha direkte kontakt med gjerningspersonen.

8.2.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen sendte ut en spørreundersøkelse til alle landets konfliktråd hvor det blant annet ble spurt om konfliktrådenes bruk av telefonmekling. Undersøkelsen viste at telefonmekling brukes unntaksvis når de geografiske avstandene er store og meklingen ellers ikke vil kunne finne sted, eller meklingen på grunn av forholdene må utsettes uforholdsmessig lenge. Spørreundersøkelsen viste også at konfliktråd har samarbeidet, slik at det kan gjennomføres telefonmøter med mekler til stede dersom partene bor langt fra hverandre. Arbeidsgruppen mener derfor det også i fremtiden bør være en viss adgang til telefonmekling og videomekling, men at det, som i dag, bør begrenses til de tilfeller der det er absolutt nødvendig.

Muligheten for indirekte mekling ved at mekler opptrer som budbringer er ikke behandlet i arbeidsgruppens rapport.

8.2.3 Høringsinstansenes syn

Alle høringsinstansene som har uttalt seg er positive til indirekte mekling, herunder *Oslo politidistrikt, Konfliktrådet i Sør-Trøndelag, Sekretariatet for konfliktrådene, Politidirektoratet, Hordaland politidistrikt og Konfliktrådet – region nord.*

Konfliktrådet i Sør-Trøndelag peker på at bruk av video og skype kan gi nærhet mellom partene og at partenes kroppsspråk vil kunne bidra til en viktig dimensjon i meklingsmøtet.

Politidirektoratet og *Hordaland politidistrikt* viser til at risikoen for at unntaksregelen sklir ut tilsier at det bør holdes oversikt over bruken av indirekte mekling, både med hensyn til antall og begrunnelse.

Sekretariatet for konfliktrådene mener indirekte mekling, i form av at mekler opptrer som budbringer mellom partene, er et insitament til videre metodeutvikling for å imøtekomme partenes behov.

8.2.4 Departementets vurdering

Det personlige møtet, hvor partene møtes ansikt til ansikt, er viktig for å oppnå best mulig dialog. Departementet mener derfor at et slikt møte bør være den klare hovedregelen ved konfliktrådsbehandling.

Etter departementets syn vil det imidlertid være uheldig dersom en konfliktrådsmekling ikke finner sted fordi praktiske forhold umuliggjør eller vanskeliggjør at partene er fysisk til stede i møtet. Mekling mellom partene via telefon- eller videooverføring vil i slike tilfeller kunne være et godt alternativ og vil være det nærmeste partene kommer et reelt møte. Konfliktrådene har også i dag god erfaring med slik mekling. Uttrykket «personlig» i gjeldende konfliktrådslov § 7 kan tolkes utvidende til også å omfatte samtaler via telefon eller ved videokonferanse, og det er derfor i utgangspunktet ikke nødvendig med en lovendring. Departementet foreslår likevel at bruk av indirekte mekling skilles ut som et eget ledd i § 12. Dette for å tydeliggjøre at forslaget er ment å være et unntak fra hovedregelen om at partene skal møtes ansikt til ansikt.

Etter departementets syn bør det også i en viss utstrekning åpnes for indirekte mekling ved at mekler opptrer som budbringer mellom partene. Denne formen for indirekte mekling er ikke behandlet i arbeidsgruppens rapport, og få høringsinstanser har derfor uttalt seg om dette. Departementet er kjent med at konfliktrådene i enkelte saker har latt mekler opptre som budbrin-

ger mellom partene. Fremgangsmåten er eksempelvis blitt brukt i voldssaker der offeret ønsker bruk av gjenopprettende prosess, men hvor vedkommende synes det er vanskelig å møte gjerningspersonen ansikt til ansikt. Partene vil på denne måten kunne kommunisere indirekte med hverandre via en mekler. Erfaringer viser at denne formen for indirekte mekling bidrar til å øke muligheten for at partene på et senere tidspunkt møtes personlig til mekling.

Departementet kan ikke se at bruk av budbringer i vesentlig grad uthuler prinsippet om personlig deltakelse i konfliktrådet. Selv om et direkte møte mellom partene er å foretrekke, kan formålet med gjenopprettende prosess ivaretas også ved at det mekles indirekte mellom partene i helt spesielle saker.

Det følger av lovforslagets § 12 siste ledd at konfliktrådsbehandling i slike saker bare kan tillates når bestemte vilkår er oppfylt.

8.3 Representant for fornærmede

8.3.1 Gjeldende rett

Lovens krav om at partene må møte personlig, jf. konfliktrådsloven § 7, utelukker at en representant kan møte på vegne av fornærmede.

I saker hvor det er flere fornærmede som følge av den straffbare handlingen, må alle fornærmede stille i meklingsmøtet, med mindre skaden gjelder en eiendel som ligger i sameie mellom flere.

Der skadelidte er et foretak, kan en person i foretakets tjeneste møte på vegne av foretaket, jf. konfliktrådsloven § 7 annet ledd.

8.3.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen mener at der fornærmede ikke ønsker å delta, kan dennes interesser unntaksvis ivaretas av en representant for fornærmede, jf. forslag til ny konfliktrådslov § 6 annet ledd. Unntaket skal bare kunne benyttes i særlige tilfeller. Som eksempler på særlige tilfeller nevner arbeidsgruppen alvorlige lovbrudd, seksuallovbrudd og andre forhold som har karakter av sterk integritetskrenkelse. I slike tilfeller kan det for fornærmede fortone seg som vanskelig eller umulig å møte gjerningspersonen.

Fornærmedes eget ønske om stedfortreder bør etter arbeidsgruppens syn veie tungt. Andre som er berørt av lovbruddet kan også innkalles, for eksempel sentrale vitner til hendelsen. Der fornærmede er mindreårig har foreldrene alltid rett til å delta sammen med barnet.

Arbeidsgruppen mener det fortsatt skal være den som er fornærmet i straffeprosessuell forstand, som har kompetanse til å samtykke i at saken avgjøres ved mekling i konfliktråd. Der flere er fornærmet i samme sak må alle samtykke. Arbeidsgruppen ønsker imidlertid å åpne for at en av de fornærmede møter på vegne av de andre fornærmede i saken.

Hvis den skadelidte er et foretak, mener arbeidsgruppen at foretaket skal kunne utpeke en person som møter på dets vegne. Departementet forstår arbeidsgruppen slik at foretaket også skal kunne utpeke en person som er ansatt i et vaktselskap til å møte på dets vegne.

8.3.3 Høringsinstansenes syn

Omlag like mange høringsinstanser er positive som negative til forslaget om å la en representant for fornærmede delta under meklingsmøtet. De som er positive til forslaget er *Kriminalomsorgen region sørvest, Oslo statsadvokatembeter, Konfliktrådet – region nord, Konfliktrådet i Oslo og Akershus, Konfliktrådet i Oppland, Redd Barna, Stine Sofies Stiftelse, Politiets Kriminalitetsforebyggende Forum, Politiets Fellesforbund og Østfold politidistrikt.*

Politiets Kriminalitetsforebyggende Forum støtter forslaget, gitt at dette ikke fører til for stor maktulikhet. Stedfortrederen vil kunne være en profesjonell aktør som etter hvert vil ha god trening i å møte i konfliktråd. Dette kan gi enkelte utfordringer med hensyn til styrkeforholdet mellom partene. Butikker og foretak som benytter seg av stedfortreder til mekling i konfliktråd bør dessuten være lovpålagt å møte dersom den andre parten samtykker, og kan ikke tillates å kreve betalt av gjerningspersonen for dette.

Østfold politidistrikt mener det er behov for en meget begrenset mulighet til å gjøre unntak fra prinsippet om personlig deltakelse. Representanten må ha nødvendig kjennskap til saken og handlingens konsekvenser, slik at gjerningspersonen får innsikt i og forståelse av hva han har gjort.

Konfliktrådet – region nord støtter forslaget, men understreker at den fornærmede må gi sitt samtykke til at saken behandles i konfliktrådet og til at det utpekes en representant for fornærmede.

Stine Sofies Stiftelse støtter også forslaget, men viser til at det særlig i saker som omhandler vold og overgrep kan være en stor påkjenning for den fornærmede å stille personlig.

Høringsinstansene som er imot forslaget er: *Oslo kommune, Oslo politidistrikt, Universitetet i Tromsø, Sekretariatet for konfliktrådene, Politihøgskolen, Riksadvokaten, Politidirektoratet, Asker og Bærum politidistrikt, Konfliktrådet i Vestfold* og *Konfliktrådet i Sør-Rogaland.*

Sekretariatet for konfliktrådene mener en i stedet for bruk av representant bør utforske mulighetene som ligger i indirekte mekling i form av at mekler opptrer som budbringer mellom partene. Det samme synspunktet er fremhevet av *Konfliktrådet i Vestfold.* Ved mindre forseelser som butikknaskeri bør økt bruk av vilkårsløs påtaleunnlatelse vurderes i kombinasjon med et advarselssystem forvaltet av for eksempel politiets forebyggende tjeneste. Sekretariatet fraråder også at foretak kan benytte seg av representanter, da disse ofte stiller med bundet mandat, noe som hindrer reelle gjenopprettende prosesser. *Konfliktrådet i Vestfold* mener heller ikke vektere skal kunne representere foretak under meklingen, da disse vil kunne oppfattes som regulerende og overvåkende fremfor indirekte skadelidende. Dersom vektere skal kunne delta, bør de stå helt fritt ved inngåelse av avtale, og ikke være bundet opp av butikkjedenes policy.

Riksadvokaten mener at sakstypene som arbeidsgruppen antar er aktuelle for bruk av representant i praksis ikke vil bli overført til mekling i konfliktråd i medhold av straffeprosessloven § 71 a. Dette gjelder blant annet seksuallovbrudd og andre lovbrudd som har karakter av sterke integritetskrenkelser.

Politihøgskolen mener at kun sivile saker skal kunne mekles med andre enn den direkte skadelidte. Etter deres oppfatning er det heller ingen grunn til å fravike lovens § 7 når det gjelder foretak, da de vanskelig kan se grunn til å skyve flere naskerisaker til konfliktrådet.

Universitetet i Tromsø peker på at grunnleggende elementer innenfor gjenopprettende prosess, herunder konfliktløsning, gjenoppretting av ubalanse og det moralske, transformative elementet, svekkes når offeret ikke møter personlig.

Konfliktrådet i Sør-Rogaland mener at forslaget vil undergrave det vesentlige prinsippet ved konfliktrådsmetoden om at partene må møte personlig. En bedre løsning som også funger godt i dag, vil være at fornærmede har med seg en støtteperson han eller hun har tillit til.

Asker og Bærum politidistrikt mener det er avgjørende for å kunne oppnå et vellykket meklingsresultat at fornærmede og lovbryter møtes personlig i konfliktrådet. Dersom sakens art eller konfliktnivå tilsier at personlig kontakt ikke er ønskelig, er saken heller ikke egnet for mekling.

8.3.4 Departementets vurdering

Departementet er enig med arbeidsgruppen i at konfliktrådsbehandling i enkelte tilfeller kan være en egnet reaksjon, selv om fornærmede ikke ønsker å møte lovbryter. Å mekle i saker der fornærmede er representert ved en annen vil kunne være formålstjenlig både for å gi fornærmede mulighet til å bli hørt og for å gi lovbryter forståelse for lovbruddets konsekvenser. Departementet har likevel konkludert med at mekling ikke skal gjennomføres ved bruk av representant, jf. forslag til § 12 første ledd.

For å kunne gi lovbryter tilstrekkelig forståelse for fornærmedes situasjon, vil det være behov for førstehånds kunnskap om både de følelsesmessige og praktiske konsekvenser av hendelsen. Selv om representanten skulle ha god kjennskap til saken, kan meklingsmøtet utvikle seg på en slik måte at representanten ikke lenger kan stå inne for hva som blir sagt eller avtalt. Dette vil vanskeliggjøre prosessen. Selv om det gjøres i beste hensikt, er det betenkelig at noen tillates å rå over saken på fornærmedes vegne. Representanten vil kunne få vite mer om konflikten enn fornærmede, og det vil kunne oppstå situasjoner hvor det blir spørsmål om vedkommende har gått utover sitt mandat. I tillegg vil en kunne risikere at lovbryter legger bånd på seg fordi vedkommende ikke snakker direkte med den det gjelder. Mange av disse sakene vil dessuten kunne løses ved bruk av indirekte mekling, ved at mekler opptrer som budbringer. Det kan også være aktuelt med andre alternative straffereaksjoner hvor fornærmedes behov kan ivaretas på en god måte.

Der fornærmede er mindreårig har foreldrene alltid rett til å delta sammen med barnet. Etter departementets syn bør det imidlertid ikke åpnes for at foreldre representerer mindreårige barn i konfliktrådsmøtet.

Departementet vil ikke åpne for at det i saker med flere fornærmede skal kunne tillates at én av de fornærmede kan møte på vegne av de andre, slik arbeidsgruppen foreslår. I omfattende seriesaker vil det være komplisert å fastsette unntaksregler, og slike saker antas uansett sjelden å egne seg for konfliktrådsbehandling. I en sak der en eller flere av de fornærmede har vanskeligheter med å møte, kan det imidlertid mekles indirekte, jf. § 12 annet ledd dersom konfliktrådet tillater det.

Slik situasjonen er i dag, er det flere foretaksseiere eller daglige ledere som velger ikke å samtykke til at saken behandles i konfliktrådet fordi de mener det både er tidkrevende og kostnadskrevende å stille til mekling. Departementet mener at foretak ikke skal stå fritt til å utpeke hvem som skal delta i meklingsmøtet. Forutsetningen må være at personen som møter på vegne av foretaket på en eller annen måte kan sies å være berørt, jf. forslag til § 12 fjerde ledd. Departementet mener derfor at det ikke bør åpnes for at vektere gis en generell adgang til å møte på vegne av foretak de utfører tjenester for. Eier eller daglig leder av foretaket vil alltid anses å være berørt. En butikkansatt, vekter eller andre som ble direkte berørt av forholdet kan også møte. Den som møter må ha fullmakt til å inngå avtale på vegne av foretaket. Det følger av lovforslagets § 12 siste ledd at tillatelse til at en person kan møte på foretakets vegne bare kan gis når bestemte vilkår er oppfylt.

9 Gjennomføring av møter i konfliktråd

9.1 Valg av konfliktråd

9.1.1 Gjeldende rett

Etter gjeldende rett skal mekling som hovedregel skje i den kommune der påklagede eller siktede bor eller oppholder seg, jf. konfliktrådsloven § 6 og påtaleinstruksen § 18 A-2 annet ledd. Er det flere påklagede eller siktede, bør saken behandles i den kommune der de fleste bor eller oppholder seg.

I *straffesaker* kan påtalemyndigheten, dersom det finnes hensiktsmessig, beslutte å fremme saken for et annet konfliktråd enn det som følger av hovedregelen. Konfliktrådet kan i særlige tilfeller avtale med påtalemyndigheten at saken skal overføres til et annet konfliktråd.

I *sivile saker* kan det gjøres unntak fra hovedregelen dersom konfliktrådsleder mener det er mest hensiktsmessig. Partenes syn skal tillegges vekt.

Uenighet mellom konfliktrådene om hvor megling skal skje avgjøres av fylkesmannen, jf. forskrift om megling i konfliktråd § 9 annet ledd.

Når det gjelder valg av lokale, følger det av forskriften § 13 første ledd at meklingen kan foregå på ethvert sted som finnes hensiktsmessig, men normalt ikke på noen av partenes bopel eller eiendom.

9.1.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår at mekling i utgangspunktet bør skje ved det konfliktrådet der fornærmede eller klager bor, og går inn for en felles regel for både sivile saker og straffesaker. Etter arbeidsgruppens oppfatning er det urimelig at fornærmede eller klager skal påføres en ekstra belastning og økonomisk byrde ved å måtte reise til gjerningsperson eller påklagede. Arbeidsgruppens undersøkelser viser også at de fleste konfliktrådene er av den oppfatningen at det er mest rettferdig at meklingen finner sted der fornærmede eller klager bor. Arbeidsgruppen presiserer imidlertid at konfliktrådene bør gis en vid adgang til å legge meklingen til det stedet de finner mest hensiktsmessig.

Ved uenighet mellom konfliktrådene om hvor megling skal skje mener arbeidsgruppen at spørsmålet bør avgjøres av Sekretariatet for konfliktrådene.

Etter arbeidsgruppens syn bør partene i sivile saker stå forholdsvis fritt i valg av konfliktråd. Dersom partene er uenige, avgjør konfliktrådet spørsmålet. I de rene sivile sakene kan det virke mer logisk å gjennomføre meklingen der påklagede bor. Det er klager som har bragt saken inn for konfliktrådet og som vanligvis er mest motivert for å få saken løst. Det kan også virke urimelig at påklagede skal reise til et annet sted i landet. Mange av de sivile sakene konfliktrådene behandler har sin bakgrunn i et påstått straffbart forhold. I disse sakene vil de samme hensynene gjøre seg gjeldende som for straffesakene.

Arbeidsgruppen foreslår for øvrig å videreføre regelen om at meklingen kan foregå på ethvert sted som finnes hensiktsmessig innenfor konfliktrådets virkeområde, men normalt ikke på noen av partenes bopel.

9.1.3 Høringsinstansenes syn

Kriminalomsorgen region sørvest, Konfliktrådet – region nord, Konfliktrådet i Vestfold, Konfliktrådet i Sogn og Fjordane, Konfliktrådet i Oslo og Akershus, Konfliktrådet i Oppland, Konfliktrådet i Telemark og Stine Sofies Stiftelse støtter forslaget om å snu hovedregelen om møtested, slik at møtestedet i utgangspunktet skal være der fornærmede eller klager bor.

Konfliktrådet i Oppland påpeker at det er svært viktig med mulighet for fleksibilitet i spørsmålet om møtested og mener dette er godt ivaretatt i forslaget. Det er likevel noen utfordringer med å ha klagers bo- og oppholdskommune som utgangspunkt for stormøter, oppfølgingsteam og ungdomsstraff.

9.1.4 Departementets vurdering

Departementet mener at hovedregelen, både i straffesaker og sivile saker, bør være at meklingen skal finne sted ved det konfliktrådet der for-

nærmede eller klager bor eller oppholder seg, jf. forslag til ny konfliktrådslov § 13 første ledd. I straffesaker og i sivile saker med bakgrunn i et påstått straffbart forhold, vil det etter departementets syn være lite rimelig om den som har vært utsatt for det straffbare forholdet skal måtte dekke utgifter til å reise til et annet sted i landet. Det vil også kunne være en tilleggsbelastning for vedkommende å skulle reise til et nytt og kanskje ukjent sted for å gjennomføre meklingen.

Tilsvarende hensyn gjør seg ikke i samme grad gjeldende i sivile saker som ikke springer ut av et ellers straffbart forhold. I slike saker vil det ofte være klager som har størst interesse i å få saken behandlet i konfliktrådet, og det vil da være mest rimelig at det er klager som bør reise dit påklagede bor. Det vil imidlertid kunne være både komplisert og tidkrevende å skille mellom rene sivile saker og sivile saker med bakgrunn i et påstått straffbart forhold. Departementet er derfor enig med arbeidsgruppen i at det bør innføres en felles hovedregel for sivile saker og straffesaker om at mekling skal skje der klager eller fornærmede bor eller oppholder seg.

Slik departementet ser det bør konfliktrådene ha en vid adgang til å fravike hovedregelen dersom det anses hensiktsmessig at meklingen finner sted i en annen kommune enn der fornærmede eller klager bor. I noen tilfeller vil den beste løsningen være at partene møtes et sted midt imellom. Tilgangen på egnet lokale, særlig ved stormøter, kan også være av betydning. I enkelte saker kan det også tenkes at partene ønsker mekling i en tredjekommune av anonymitetshensyn. Partenes syn bør tillegges vekt.

I sivile saker bør partene stå forholdsvis fritt til å avtale hvilket konfliktråd som skal behandle saken. Etter departementets syn harmoner en slik løsning best med tvisteloven § 4-6 nr. 1 hvor partene har en vid adgang til å avtale verneting. Dersom partene ikke blir enige om hvilket konfliktråd som skal behandle saken, bør spørsmålet avgjøres av konfliktrådslederen som har mottatt saken.

Dersom det oppstår uenighet mellom konfliktrådene om hvor en sak skal behandles, er departementet enig med arbeidsgruppen i at den endelige avgjørelsen treffes av Sekretariatet for konfliktrådene, jf. forslag til § 13 annet ledd.

Departementet er, i likhet med arbeidsgruppen og Konfliktrådet i Oppland, av den oppfatning at det er viktig med mulighet for fleksibilitet i spørsmålet om møtested. Departementet går derfor inn for å videreføre regelen om at meklingen kan foregå på ethvert sted som finnes hensiktsmessig, men normalt ikke på noen av partenes bopel.

9.2 En eller flere meklere

9.2.1 Gjeldende rett

Etter konfliktrådsloven § 8 skal den enkelte saken settes med én mekler. Når konfliktrådslederen finner det hensiktsmessig, kan det imidlertid utpekes flere meklere til å assistere, jf. forskrift om megling i konfliktråd § 12 første ledd. Det har etterhvert utviklet seg en praksis for å utpeke to meklere i mer kompliserte saker. Det utpekes da én hovedmekler og én medmekler.

9.2.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen mener det fortsatt skal være slik at konfliktrådslederen avgjør om en sak skal settes med én eller flere meklere og foreslår dette lovfestet. Det kan oppstå uenighet mellom meklerne om en avtale skal godkjennes. Arbeidsgruppen ser det derfor som hensiktsmessig at konfliktrådet i hver sak utpeker én mekler som er ansvarlig for godkjenning av avtalen.

9.2.3 Høringsinstansenes syn

Sekretariatet for konfliktrådene anser at å utpeke én hovedmekler er hensiktsmessig for å plassere ansvar for koordinering og framdrift i saksgangen. Alle involverte meklere eller tilretteleggere i saken må likevel godkjenne eventuelle avtaler.

Konfliktrådet i Oslo og Akershus støtter forslaget om at konfliktrådslederen skal kunne sette saken med én eller to meklere, men støtter ikke forslaget om at kun én mekler skal kunne godkjenne avtalen. Dersom rimelighetsvurderingen i en avtale er vanskelig, bør meklerne konferere administrasjonen før avtalen eventuelt godkjennes.

9.2.4 Departementets vurdering

Departementet mener det ikke er grunn til å videreføre hovedregelen om at den enkelte saken settes med én mekler da dette bør vurderes fra sak til sak. Det er konfliktrådet som avgjør om en sak skal settes med én eller flere meklere. I saker hvor meklingen settes med mer enn én mekler, skal det utpekes en hovedmekler som har ansvar for koordinering og framdrift i saksgangen, jf. forslag til ny konfliktrådslov § 14.

Departementet er i likhet med Sekretariatet for konfliktrådene og Konfliktrådet i Oslo og Akershus av den oppfatning at samtlige involverte meklere må godkjenne avtalen, jf. forslag til ny konfliktrådslov § 17 annet ledd. Det vil ofte være kompleksiteten i en sak som avgjør om den bør settes med flere enn én mekler. I kompliserte saker vil det etter departementets syn være en viktig sikkerhetsventil at alle meklerne er med på å godkjenne avtalen. Meklerne har en plikt til å nekte å godkjenne avtalen dersom den i urimelig grad favoriserer en av partene, eller dersom den er uheldig av andre tungtveiende grunner. Dersom meklerne ikke blir enige om en avtale skal godkjennes eller ikke, bør rimelighetsvurderingen drøftes nærmere med konfliktrådslederen.

9.3 Rett til å oppsøke juridisk bistand

9.3.1 Gjeldende rett

I dag er det ingen bestemmelse som slår fast at partene har rett til å søke juridisk bistand i forbindelse med et møte i konfliktrådet. Det er imidlertid klart at partene har en slik rett.

Ifølge Europarådets anbefaling, Recommendation No. R (99) 19, artikkel 8 har partene «the right to legal assistance», og etter FNs anbefaling, Basic principles of the use of restorative justice programmes in criminal matters, artikkel 12 bokstav a har partene «the right to legal advice before and after the restorative process.» Bestemmelsene forstås som at partene har rett til å søke juridisk bistand, men ikke slik at myndighetene har plikt til å sørge for juridisk bistand under meklingen eller at det gis rett til offentlig oppnevnt forsvarer eller fri rettshjelp.

9.3.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår å lovfeste partenes rett til å søke juridisk bistand i forbindelse med et møte i konfliktrådet, jf. deres forslag til § 10 i ny konfliktrådslov. I arbeidsgruppens merknad til bestemmelsen vises det til at partene har rett til å søke juridisk bistand både før, under og etter møtet i konfliktrådet, for å få avtalen vurdert av advokat før undertegning. Dette betyr ikke at partene får benytte advokat på det offentliges bekostning. Retten til å benytte juridisk bistand er med andre ord ikke knyttet opp mot en plikt for det offentlige til å dekke kostnadene.

9.3.3 Høringsinstansenes syn

Noen få høringsinstanser har uttalt seg om forslaget om å lovfeste prinsippet om at partene har rett til å søke juridisk bistand.

Konfliktrådet i Oslo og Akershus ser det som positivt at partenes mulighet til å søke juridisk bistand tydeliggjøres. Dette ansvarliggjør partene i den avtalen de inngår. Meklerne skal likevel vurdere rimelighetsgraden av avtalen, noe som blir mer utfordrende for lekmeklere etterhvert som sakene øker i alvorlighetsgrad og kompleksitet.

Konfliktrådet i Sogn og Fjordane stiller spørsmål ved hva det i praksis betyr at partene skal ha rett til å søke juridisk bistand i forbindelse med møtet i konfliktrådet.

Konfliktrådet i Oppland ser ikke behov for en egen lovhjemmel for partenes rett til å søke juridisk bistand så lenge det ikke er meningen at den juridiske bistanden skal dekkes av det offentlige. De mener bestemmelsen kan virke mer forvirrende enn klargjørende for partene.

9.3.4 Departementets vurdering

Departementet mener det ikke er nødvendig å lovfeste prinsippet om at parter i saker for konfliktrådet har rett til å oppsøke juridisk bistand. Det er etter departementets oppfatning få uklarheter knyttet til dette i dag. Når hensikten med regelen ikke er å regulere i hvilke sammenhenger advokat eller rettshjelper kan være til stede i konfliktrådssaken eller hvem som skal betale for bistanden, er departementet enig med Konfliktrådet i Oppland om at en lovfesting kan virke mer forvirrende enn klargjørende.

9.4 Adgang til å ha med en støtteperson i møtet

9.4.1 Gjeldende rett

I dag kan konfliktrådet tillate at partene lar seg bistå i meklingsmøtet av en myndig person som ikke er advokat, jf. konfliktrådsloven § 7 tredje ledd annet punktum. Å holde profesjonelle aktører, særlig advokater, utenfor meklingen var en av grunntankene bak den norske konfliktrådsordningen.

9.4.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår å videreføre ordningen med at partene skal kunne la seg bistå av en støtteperson i meklingsmøtet.

Konfliktrådet er, og skal også i fremtiden være, et lavterskeltilbud der man kan søke bistand til å få løst konflikter. Dersom en eller begge parter ønsker å la seg bistå av en advokat, skal imidlertid ikke dette forhindre bruk av konfliktrådet. Arbeidsgruppen foreslår derfor at også advokater skal kunne opptre som støtteperson under selve meklingen. Advokaten skal imidlertid ikke representere parten i møtet. For å sikre at dette ikke skjer er det viktig at advokaten er kjent med sin rolle i møtet

Arbeidsgruppen foreslår også å fjerne kravet om at støttepersonen må være myndig, jf. deres forslag til § 9 i ny konfliktrådslov.

9.4.3 Høringsinstansenes syn

De fleste høringsinstansene som har uttalt seg om forslaget er enige i at partene fortsatt bør kunne ha med seg en støtteperson i meklingsmøtet.

Flere av høringsinstansene er imidlertid imot forslaget om å åpne opp for at advokater kan være støtteperson i meklingsmøtet, herunder *Sekretariatet for konfliktrådene, Konfliktrådet i Oslo og Akershus, Konfliktrådet i Sør-Rogaland, Konfliktrådet i Vestfold, Konfliktrådet – region nord, Oslo politidistrikt, Politihøgskolen og Riksadvokaten.*

Riksadvokaten er enig i at lekfolkprinsippet og lokal forankring er grunnleggende elementer i den norske konfliktrådsordningen. Riksadvokaten er derfor skeptisk til forslaget om å oppheve «advokatforbudet» under meklingsmøtet. Hvis den ene eller begge parter velger å søke juridisk bistand under meklingen, er det ikke bare en teoretisk mulighet for at prosessen lett får en annen karakter enn gjenoppretting og at siktemålet blir å oppnå en mest mulig «gunstig» avtale. Det kan bli vanskelig å unngå en rettsliggjøring av prosessen, i strid med intensjonen om at parten selv skal definere og løse konflikten. Meklingsmøtet kan ikke sammenliknes med ungdomsstraffen hvor siktede eller domfelte pålegges en rekke inngripende tiltak blant annet i form av kontroll og restriksjoner og strafferettslige reaksjoner dersom vilkårene brytes.

Konfliktrådet i Sør-Rogaland, Oslo politidistrikt og Konfliktrådet – region nord påpeker blant annet at advokatens tilstedeværelse vil kunne skape en ubalanse i meklingsmøtet selv om vedkommende ikke representerer parten. *Oslo politidistrikt* mener videre at forslaget medfører at en fjerner seg fra lekfolkprinsippet som er en av konfliktrådets grunnpilarer.

Konfliktrådet i Vestfold mener at det er tilstrekkelig at partene kan la seg bistå av advokat under forløpet i konfliktrådsbehandlingen, men uten at advokaten skal kunne være til stede under selve meklingsmøtet. Den symbolske effekten av en advokats tilstedeværelse i møtet vil kunne medvirke til en dreining i fokus fra gjenopprettende prosess til fokus på rettigheter. Det er også en fare for at partene blir mer passive og fraskriver seg ansvar. Partene har uansett en mulighet til å rådføre seg med advokat utenfor meklingen.

Konfliktrådet i Oslo og Akershus mener advokatens rolle som støtteperson kan være vanskelig å avgrense. De ser det som vanskelig å ivareta og ansvarliggjøre partene innenfor konfliktrådets metodikk og lekfolkprinsipp dersom dette tillates. Videre kan forslaget innebære utfordringer med hensyn til partenes økonomiske situasjon og ulike muligheter for dekning av utgifter til advokat.

Politihøgskolen stiller spørsmål ved om konfliktrådet er rett instans hvis saken er så komplisert at advokatbistand under møtet er nyttig eller om partene heller bør prøve rettsmekling i sivile saker. Bruk av advokat kan gjøre det vanskelig å unngå at prosessen blir rettsliggjort. Hvis den ene parten har advokat, kan den andre parten føle behov for det samme. Det kan bli dyrt å møte i konfliktrådet, særlig hvis skadelidte også krever advokatkostnadene dekket som en del av avtalen. Konfliktrådet kan med dette bli mer tilgjengelig for lovbrytere med økonomiske midler. Når man ser forslaget i forbindelse med forslaget om at fornærmede skal kunne la være å møte når det foreligger særlige grunner, kan det bli slik at advokaten møter i fornærmedes sted. Politihøgskolen mener videre at advokatforbudet bør suppleres med et tilsvarende forbud mot rettshjelpere. Hvis advokatforbudet oppheves, bør det også innføres en frist for å varsle om at man vil la seg bistå av advokat, tilsvarende de regler som gjelder for forliksrådet. Dette vil gi også den andre parten mulighet til å vurdere å la seg bistå av advokat i møtet.

Sekretariatet for konfliktrådene mener advokaters tilstedeværelse kan virke passiviserende både for mekler og parter, og skape usikkerhet om mulige juridiske konsekvenser av å snakke fritt. Hensynet til partenes frie dialog og aktive deltakelse i møtet veier tyngre enn advokatens utfordring i å gi råd uten å ha vært til stede.

Andre høringsinstanser stiller seg positive til forslaget om at advokater kan delta i meklingsmøtet, herunder *Juss-Buss, Rettspolitisk forening, Konfliktrådet i Sør-Trøndelag, Konfliktrådet i Oppland, og Redd Barna.*

Juss-Buss og Rettspolitisk forening mener at dersom advokater trekkes inn i meklingsprosessen,

er det viktig at de er bevisst på hvilken rolle de skal ha i en meklingssituasjon. Det vil være hensiktsmessig å gi aktørene opplæring i hva konfliktråd er til forskjell fra alminnelig rettslig håndtering av konflikter. Når det gjelder ungdomsoppfølging, er det viktig at barnet ikke er den svake parten i meklingen og at det er personell til stede som kan sikre at partene kommer til et rettferdig og rimelig resultat.

Konfliktrådet i Sør-Trøndelag støtter arbeidsgruppens forslag om at advokater kan være til stede i møtet, men påpeker at dette betinger rolleavklaring i forkant.

Redd Barna støtter forslaget om at advokat kan tillates som støtteperson under møte i konfliktrådet, særlig fordi partene ikke alltid er enige i innholdet i avtalen og at både klager og påklaget kan være usikre på hva det kan være rimelig å kreve og bli avkrevd. Særlig for mindreårige kan det være vanskelig å vurdere hva som er rimelig. For å ivareta barns rettssikkerhet er det en forutsetning at barnet kan få råd om godkjenning av planen eller avtalen.

9.4.4 Departementets vurdering

Departementet går i likhet med arbeidsgruppen inn for at partene fortsatt skal kunne la seg bistå av en støtteperson i konfliktrådsmøtet, jf. forslag til ny konfliktrådslov § 15 første ledd. Departementet er også enig med arbeidsgruppen i at en umyndig i mange tilfeller bør kunne tillates å delta som støtteperson, for eksempel når en mindreårig møter sammen med en jevnaldrende venn.

Departementet ønsker imidlertid ikke å åpne for at advokater eller rettshjelpere kan delta som støtteperson i meklingsmøtet, jf. forslag til § 15 annet ledd. Som også enkelte av høringsinstansene har kommentert vil deltakelse fra advokat kunne sikre at rimelige avtaler inngås. Advokaten kan også bidra til å synliggjøre konsekvensene av avtalen. Slik deltakelse vil imidlertid kunne flytte oppmerksomheten fra å forstå og ta ansvar for konflikten, til å kreve og å få mest mulig ut av avtalen. Selv om advokaten er en støttespiller og ikke en prosederende part, mener departementet at dennes tilstedeværelse vil kunne medføre at partene blir passive og usikre på sin egen rolle og opptreden. Dersom bare én av partene har mulighet til å ta med advokat, kan advokatens tilstedeværelse skape usikkerhet og ubalanse i styrkeforholdet mellom partene.

Etter departementets syn er det viktig at konfliktrådsbehandling gjøres tilgjengelig for parter uavhengig av den enkeltes økonomiske stilling. Det må antas at dersom en av partene skulle møte med advokat, ville dette påvirke den andre til å gjøre det samme. Dette vil virke kostnadsdrivende. Det vil kunne bli dyrt for gjerningspersonen å få løst saken i konfliktrådet dersom fornærmede bruker advokat i meklingsmøtet og deretter krever advokatkostnadene dekket som en del av avtalen. Konsekvensen vil kunne bli at gjerningspersoner som har økonomiske midler vil kunne få saken løst i konfliktrådet, mens personer som er økonomisk dårlig stilt ikke vil få tilsvarende mulighet. Synspunktet er også påpekt av Politihøgskolen i deres høringsuttalelse.

Konfliktrådet avgjør i hver enkelt sak om partene skal tillates å ha med støtteperson. Selv om advokater eller rettshjelpere ikke skal tillates å delta som støtteperson forhindrer ikke dette deltakelse dersom vedkommende har personlig tilknytning til parten og skal være til stede i egenskap av å være for eksempel forelder eller venn.

Som det fremgår av punkt 9.6.4 går departementet inn for å utvide angrefristen fra én til to uker. Dette vil legge til rette for at partene får mulighet til å oppsøke bistand etter møtet for å vurdere avtalen.

9.5 Rett til tolk

9.5.1 Gjeldende rett

Det følger av forskrift om megling i konfliktråd § 22 at partene uten kostnad har rett til å la seg bistå av tolk etter nærmere regler fastsatt av departementet.

Tolke- og oversettelsesutgifter belastes i dag det enkelte konfliktråds budsjett.

9.5.2 Arbeidsgruppens forslag

For å understreke viktigheten av bruk av tolk, foreslår arbeidsgruppen at hjemmelen for bruk av tolk inntas i konfliktrådsloven.

Arbeidsgruppen foreslår videre at konfliktrådene bør gis anledning til å belaste regelstyrte tolke- og oversettelsesutgifter på Justis- og beredskapsdepartementets budsjettkapittel 414 og 466.

9.5.3 Høringsinstansenes syn

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet støtter forslaget om å ta hjemmelen for bruk av tolk inn i konfliktrådsloven. Det foreslås at bestemmelsen utformes slik at den gir en rett til bruk av *kvalifisert* tolk. Dette er samme begrep

som er brukt i krisesenterloven, og understreker at man skal bruke kvalifiserte tolker, og ikke for eksempel familiemedlemmer eller barn.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet støtter også forslaget om å ta hjemmelen for bruk av tolk inn i konfliktrådsloven.

9.5.4 Departementets vurdering

Etter departementets syn er det en viktig rettssikkerhetsgaranti at partene har rett til å la seg bistå av kvalifisert tolk under møter i konfliktrådet ved behov. Departementet mener at dette er særlig viktig for å unngå at mindreårige brukes som tolk. For å tydeliggjøre dette finner departementet det hensiktsmessig at dette reguleres i ny konfliktrådslov § 16.

Når det gjelder arbeidsgruppens forslag om at konfliktrådene bør gis anledning til å belaste regelstyrte tolke- og oversettelsesutgifter på Justis- og beredskapsdepartementets budsjettkapittel 414 og 466, viser departementet til det nylig nedsatte offentlige utvalg som skal utrede bruk av tolk i offentlig sektor. Utvalget skal blant annet utrede og fremme forslag til samordnet, kvalitetssikret og effektiv organisering av tolking i offentlig sektor, herunder rammevilkår for tolkeoppdrag. I påvente av denne utredningen finner ikke departementet det formålstjenlig å gå nærmere inn på arbeidsgruppens forslag om hvordan utgiftene skal belastes.

9.6 Avtaler inngått i konfliktrådet

9.6.1 Gjeldende rett

Etter gjeldende rett står partene fritt til å bestemme avtalens innhold. En avtale som er i strid med preseptorisk lovgiving er imidlertid ikke bindende mellom partene. Mekler skal videre nekte å godkjenne en avtale som i urimelig grad favoriserer den ene av partene eller er uheldig av andre tungtveiende grunner, jf. konfliktrådsloven § 14 og forskrift om megling i konfliktråd § 15.

I straffesaker kan partene trekke seg fra avtalen ved å gi beskjed til konfliktrådet innen en uke etter at den er godkjent av mekleren. Dette gjelder ikke en avtale som allerede er oppfylt. I sivile saker foreligger det ingen tilsvarende angrefrist for partene, men det følger av forskriften § 15 at partene kan oppfordres til å avtale en angrefrist.

Typiske avtaler i konfliktrådet er forsoningsavtaler, økonomiske avtaler, arbeidsavtaler eller avtaler i form av naturalytelser. Rene forsoningsavtaler er avtaler hvor det ikke forutsettes noen ytelse, men som viser at partene har fått snakket ut om det som har skjedd, og hvor det eventuelt også er bestemt hvordan partene skal forholde seg til hverandre i fremtiden.

Gjeldende rett stiller ingen øvre grense for hvor stor erstatning som kan avtales. Det følger av konfliktrådsloven § 13 annet ledd og forskrift om megling i konfliktråd § 14 annet ledd at både omfanget av erstatningen og forfallstid må fastsettes i avtalen. Det skal også fremgå av avtalen om denne representerer det endelige oppgjøret mellom partene.

Det er stilt spørsmål ved om klager er avskåret fra å kreve voldsoffererstatning dersom det er bestemt at avtalen innebærer det endelige oppgjøret mellom partene. Dette er verken presisert i dagens regelverk eller forarbeider.

9.6.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen mener partene fortsatt bør stå fritt til å bestemme avtalens innhold med de unntakene som gjelder etter dagens regelverk.

Videre mener arbeidsgruppen at det ikke er hensiktsmessig å innføre en øvre grense for hvor store beløp som kan avtales.

Arbeidsgruppen foreslår at konfliktrådsleder i særlige tilfeller skal kunne sette til side meklers godkjenning innen en uke etter at avtalen kom inn til konfliktrådet. Hovedregelen skal likevel være at det er mekleren som godkjenner avtalen med endelig virkning på vegne av konfliktrådet, og at konfliktrådslederens adgang til å oppheve avtalen kun er en sikkerhetsventil.

Arbeidsgruppen foreslår å utvide partenes angrefrist i straffesaker fra en til to uker, og anbefaler også at det innføres en tilsvarende regel for sivile saker, men slik at partene kan avtale seg bort i fra eller utvide angreretten ytterligere dersom de ønsker det. Angrefristen skal ikke gjelde avtaler som allerede er oppfylt.

For å sikre klagers rett til voldsoffererstatning foreslår arbeidsgruppen en ny bestemmelse i konfliktrådsloven som slår fast at en avtale i konfliktrådet ikke får noen betydning for rettigheter og plikter etter voldsoffererstatningsloven. Arbeidsgruppen foreslår også at det bør kreves regress fra skadevolder i saker som er avgjort ved mekling i konfliktråd.

9.6.3 Høringsinstansenes syn

Samtlige høringsinstanser som har uttalt seg om forslaget om utvidet angrefrist støtter dette, her-

under *Sekretariatet for konfliktrådene, Konfliktrådet – region nord, Konfliktrådet i Oppland, Konfliktrådet i Oslo og Akershus, Konfliktrådet i Sør-Trøndelag, Konfliktrådet i Vestfold, Kriminalomsorgen – region sørvest og Stine Sofies Stiftelse.*

Konfliktrådet i Oslo og Akershus viser til at en utvidet angrefrist vil gi partene en mer reell mulighet til å søke juridisk bistand, og til å vurdere avtalen de har inngått. Det samme påpekes av *Sekretariatet for konfliktrådene* og *Kriminalomsorgen – region sørvest*. Både *Sekretariatet for konfliktrådene* og *Konfliktrådet i Oppland* mener at angrefristen bør gjelde også ved forsoningsavtaler til tross for at disse avtalene anses som innfridd i det de er inngått.

Flere høringsinstanser støtter forslaget om at konfliktrådsleder i særlige tilfeller skal kunne oppheve en allerede godkjent avtale. Dette gjelder *Konfliktrådet – region nord, Konfliktrådet i Oppland, Konfliktrådet i Sør-Trøndelag og Konfliktrådet i Vestfold.*

Konfliktrådet i Oppland viser til at en slik regel kan være en nødvendig og ønskelig sikkerhetsventil, men at bestemmelsen samtidig kan føre til unødig inngripen i partenes avtalefrihet og en uthuling av konfliktrådsideen. De mener derfor det er behov for uttømmende bestemmelser i forskrifts form for hva som kan anses som «særlige tilfelle». Det bør etableres saksbehandlingsregler som beskriver prosedyren for bruk av bestemmelsen, for eksempel at konfliktrådsleder før avgjørelsen skal ha en samtale med mekler og partene, og at vedtak om oppheving må begrunnes. Det må også avklares hvorvidt partene skal ha klagerett. Konfliktrådet i Oppland mener videre at fristen bør løpe fra meklingsmøtet og ikke fra avtalen kom inn til konfliktrådet, da det er vanskelig for partene å ha kunnskap om og kontroll på når dette skjer. Det bør også presiseres om retten til å oppheve en avtale ligger hos konfliktrådsleder eller om dette kan delegeres til rådgiver permanent eller i leders fravær.

Konfliktrådet – region nord mener at det er viktig at fristen løper fra avtalen er kommet inn til konfliktrådet og ikke en uke etter inngåelse.

Konfliktrådet i Sør-Trøndelag understreker at bestemmelsen kun bør benyttes når avtalen er åpenbart svært urimelig, eller at saksbehandlingsfeil foreligger.

Andre høringsinstanser er skeptiske til at konfliktrådsleder skal kunne sette til side en allerede godkjent avtale, herunder *Sekretariatet for konfliktrådene og Konfliktrådet i Oslo og Akershus.*

Sekretariatet for konfliktrådene viser til at forslaget i seg selv vil kunne undergrave tilliten til mekleres kompetanse og derved meklingsinstituttets kompetanse. Hovedregelen bør derfor være at mekler avventer sin godkjenning og rådfører seg med konfliktrådsleder når det er tvil om en avtale skal godkjennes. Dersom forslaget likevel tas inn må praktiseringen skje helt unntaksvis, der avtalen er sterkt urimelig og partene selv ikke benytter angrefristen, eller der saksbehandlingsfeil har bidratt til at avtalen er inngått på feil grunnlag. Konfliktrådsleder må da begrunne sin avgjørelse skriftlig, og myndigheten må ikke kunne delegeres. Det må også være adgang for partene til å påklage avgjørelsen.

Konfliktrådet i Oslo og Akershus mener at forslaget om at leder skal kunne sette til side en godkjent avtale vil kunne bidra til å undergrave lekmannsordningen og prinsippet om partenes ansvar for avtalen. Underkjennelsen må benyttes helt unntaksvis og det må være et krav at denne begrunnes skriftlig. Økonomiske avtaler er særlig utfordrende, da disse kan innebære høye beløp og hvor det kan være vanskelig å vurdere både hva som er dokumenterte eller sannsynliggjorte utgifter og rimeligheten i dette. En alternativ måte å håndtere utfordrende økonomiske avtaler på kan være at det vurderes regler som for eksempel at meklere ikke skal underskrive økonomiske avtaler i møtet før de har rådført seg med administrasjonen.

Samtlige høringsinstanser som har uttalt seg om arbeidsgruppens forslag om at en avtale i konfliktrådet ikke får noen betydning for rettigheter og plikter etter voldsoffererstatningsloven støtter dette. Dette gjelder *Kontoret for voldsoffererstatning, Konfliktrådet i Oslo og Akershus, Konfliktrådet i Vestfold, Konfliktrådet i Oppland, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress og Stine Sofies Stiftelse.*

Kontoret for voldsoffererstatning støtter også arbeidsgruppens forslag om at det bør kunne søkes regress fra skadevolder, og viser i den forbindelse til at en slik regel vil samsvare med det klare utgangspunkt for voldsoffererstatningsordningen om at det primært er skadevolder som skal holdes ansvarlig for skadelidtes tap og skader.

Konfliktrådet i Oslo og Akershus kan ikke se at det er noe som taler for at det skal være andre regler for regress etter mekling i konfliktråd sammenlignet med andre straffereaksjoner.

9.6.4 Departementets vurdering

En av grunntankene bak konfliktrådsordningen er at partene skal få eierforhold til konflikten og i fellesskap finne frem til hvordan den skal hånd-

teres. Etter departementets syn bør utgangspunktet derfor fortsatt være at partene skal stå fritt til å bestemme hva en eventuell avtale skal gå ut på.

I likhet med arbeidsgruppen, mener departementet det ikke er grunn til å innføre en øvre grense for hvor stor erstatningssum det skal kunne inngås avtale om. Innføring av en øvre grense vil kunne medføre at enkelte egnede saker ikke kan løses ved konfliktrådsbehandling. Departementet mener at hensynet til partenes rettssikkerhet er tilstrekkelig ivaretatt så lenge det økonomiske tapet kan dokumenteres og mekler skal nekte å godkjenne en avtale som i urimelig grad favoriserer den ene av partene eller er uheldig av andre tungtveiende grunner.

Departementet støtter forslaget om å utvide angrefristen fra en til to uker i straffesaker, jf. forslag til ny konfliktrådslov § 18 første ledd. En slik utvidelse vil gi partene en reell mulighet til å vurdere innholdet i avtalen, og til eventuelt å rådføre seg med en advokat før fristen utløper. Etter departementets syn er dette særlig viktig sett hen til at konfliktrådene behandler stadig mer alvorlige saker. I sivile saker skal partene informeres om at det kan avtales en frist for å trekke seg fra avtalen, jf. forslag til § 18 annet ledd.

Arbeidsgruppens forslag om at konfliktrådsleder i særlige tilfeller skal kunne sette til side meklers godkjenning innen en uke etter at avtalen kom inn til konfliktrådet følges ikke opp av departementet. I likhet med Sekretariatet for konfliktrådene og Konfliktrådet i Oslo og Akershus, er departementet av den oppfatning at forslaget vil kunne bidra til å undergrave lekfolkordningen og tilliten til mekleres kompetanse. Konfliktrådsleder har heller ikke deltatt i meklingsmøtet og har derfor ikke førstehånds kunnskap om hva som er bakgrunnen for avtalen. Etter departementets syn er meklers godkjenning tilstrekkelig for å ivareta partenes rettssikkerhet. Departementet presiserer imidlertid viktigheten av at meklere avventer sin godkjenning og rådfører seg med konfliktrådsleder når det er tvil om en avtale er urimelig eller uheldig av andre tungtveiende grunner. Dette kan for eksempel være tilfelle dersom avtalen omfatter store erstatningssummer eller har et utradisjonelt innhold som griper inn i den private sfære.

Departementet er for øvrig enig med arbeidsgruppen i at en avtale i konfliktrådet ikke skal avskjære verken fornærmedes rett til å søke voldsoffererstatning eller statens rett til å søke regress fra skadevolder, jf. forslag til ny konfliktrådslov § 17 siste ledd. Fornærmede vil ikke nødvendigvis ha full oversikt over skaden og det økonomiske tapet ved tidspunktet for meklingsmøtet. Det vil derfor være lite rimelig at en avtale som inngås i konfliktrådet skal avskjære fornærmedes rett til å søke voldsoffererstatning.

9.7 Taushetsplikt for deltakere i konfliktrådsmøtet

9.7.1 Gjeldende rett

Det følger av konfliktrådsloven § 10 at:

> «Med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av lov, plikter meglere og andre som utfører tjeneste eller arbeid for konfliktrådet, å bevare taushet om det de i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om noens personlige forhold eller andre forhold som nevnt i forvaltningsloven § 13 første ledd. Som personlig forhold regnes også partenes navn, fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted».

Også partene i en konfliktrådssak har taushetsplikt om det de i forbindelse med konfliktrådsmøtet får vite om noens personlige forhold eller andre forhold som nevnt i forvaltningsloven § 13 første ledd. Dette følger av konfliktrådsloven § 10, jf. forvaltningsloven § 13 b. Konfliktrådsmekler plikter å gjøre partene oppmerksom på dette.

Per i dag er det ikke hjemlet taushetsplikt for andre deltakere i konfliktrådsmøtet, for eksempel for familie, venner eller andre berørte. Problemstillingen er ikke drøftet i arbeidsgruppens rapport og er heller ikke tatt opp av høringsinstansene.

9.7.2 Departementets vurdering

For å legge til rette for et best mulig konfliktrådsmøte er det viktig å sikre en fri dialog mellom partene. For å oppnå dette må partene ha tillit til at det som kommer frem under møtet ikke spres til uvedkommende. Departementet foreslår derfor å innføre en bestemmelse om taushetsplikt for deltakere i konfliktrådsmøtet som etter gjeldende regelverk ikke er omfattet av taushetspliktsreglene, jf. forslag til ny konfliktrådslov § 9 annet ledd. Dette kan eksempelvis være slektninger til partene, venner, naboer, medlemmer av fritidsforeninger eller personer som er indirekte berørt av hendelsen.

En slik bestemmelse vil forhindre at det utvikler seg ulik praksis og rutiner med tanke på

bruk av taushetserklæringer, både fra sak til sak og fra konfliktråd til konfliktråd.

Konfliktrådsmekler har plikt til å informere deltakerne om at de er underlagt taushetsplikt og at brudd på dette kan medføre straffansvar etter straffeloven § 121.

10 Nye strafferettslige reaksjoner – ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd

10.1 Innledning

I rapporten «Økt bruk av konfliktråd» er det foreslått en ny strafferettslig reaksjon, omtalt som *oppfølging i konfliktråd*. Reaksjonen bygger på gjenopprettende prosess og skal gjennomføres i konfliktrådet.

Arbeidsgruppen foreslår en generell reaksjon som både skal kunne ilegges av påtalemyndigheten og idømmes av domstolen. Arbeidsgruppen presiserer likevel at reaksjonen hovedsakelig retter seg mot lovbrytere som var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet. Denne reaksjonen er omtalt som *ungdomsoppfølging*. Formålet med forslaget er blant annet å lovfeste den praksisen som er utviklet for bruk av oppfølgingsteam.

Departementet er enig med arbeidsgruppen i at det er behov for en ny strafferettslig reaksjon, utover dagens mekling, forankret i konfliktrådet. Unge lovbrytere er en særlig sårbar gruppe som har et stort potensial for endring. Dette gjør denne gruppen lovbrytere særlig aktuell for den nye reaksjonen. Gjennom bruk av prinsippene for gjenopprettende prosess kan den enkelte ungdommen gis en konkret mulighet til å forstå at lovbrudd kan ha store og kanskje utilsiktede konsekvenser, både for dem selv og for andre som berøres av deres handlinger.

At det i tillegg til bruk av gjenopprettende prosess legges til rette for en tverrfaglig, tett og individuelt tilpasset oppfølging og kontroll av den enkelte lovbryter, er viktig for å avbryte en mulig kriminell løpebane. Oppfølgingen vil også bidra til bedre tilpasning til samfunnets krav og normer. Dette krever et best mulig samarbeid mellom de ulike aktørene som kommer i kontakt med unge lovbrytere. Oppfølgingen må i mange saker strekke seg over en viss tid.

For å tydeliggjøre at unge lovbrytere har spesielle rettigheter i kraft av å være barn, har departementet, i motsetning til arbeidsgruppen, valgt å foreslå to strafferettslige reaksjoner – ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd.

Innføring av reaksjonen ungdomsoppfølging sikrer en sammenhengende kjede av alternative strafferettslige reaksjoner for unge lovbrytere, fra ordinær mekling til ungdomsstraffen, som er et alternativ til fengsel og strengere samfunnsstraff.

Departementet vil i den følgende fremstillingen drøfte oppfølging i konfliktråd generelt og behandle forslag som gjelder ungdomsoppfølging særskilt, der dette gir bedre oversikt.

10.2 Lovgrunnlag

10.2.1 Gjeldende rett – behandling av straffesaker i konfliktrådet

10.2.1.1 Generelt

Konfliktrådsbehandling som strafferettslig reaksjon kan ilegges av påtalemyndigheten eller idømmes av domstolen. Det er et vilkår at både fornærmede og siktede eller domfelte samtykker til slik behandling.

Påtaleunnlatelse

Påtaleunnlatelse er en strafferettslig reaksjon som innebærer skyldkonstatering. Det er en måte å gjøre opp et straffansvar på, uten å gå veien om retten. Etter straffeprosessloven § 69 tredje ledd kan en påtaleunnlatelse gjøres betinget av samme opplistede vilkår som ved betinget dom. Henvisningen til de nærmere bestemte vilkår i straffeloven 1902 § 53 nr. 2, nr. 3 bokstavene a–h, nr. 4 og nr. 5 innebærer imidlertid at påtalemyndigheten ikke kan velge andre potensielt hensiktsmessige vilkår, slik formuleringen «bl a» åpner for. Etter dagens regelverk er det derfor bare ordinær mekling og ikke annen type oppfølging i konfliktråd, herunder bruk av oppfølgingsteam, som kan stilles som vilkår for en påtaleunnlatelse. Som det fremgår av Prop. 135 L (2010–2011) *Barn og straff* punkt 9.1.4.1 har dette vært problematisk, fordi ulike former for oppfølgingsteam i praksis har

vært utviklet og benyttet ved bruk av påtaleunnlatelser.

Overføring til mekling i konfliktråd

Når straffeskyld anses bevist, kan påtalemyndigheten beslutte at saken skal overføres til mekling i konfliktråd etter straffeprosessloven § 71 a.

Bestemmelsen hjemler i dag kun overføring til ordinær mekling og ikke til annen type oppfølging i konfliktråd. Riksadvokaten har fastsatt nærmere retningslinjer om hvilke saker som anses egnet for slik overføring. I rundskriv nr. 4/2008 uttales det at en sak er egnet for overføring først og fremst:

> «hvor individualpreventive hensyn taler for slik behandling, og sterke allmennpreventive hensyn ikke taler mot».

Mekling i konfliktråd som vilkår for en betinget dom

Når retten avsier en dom, kan den gjøres helt eller delvis betinget av nærmere fastsatte vilkår. Mekling i konfliktråd er et mulig vilkår for betinget dom, jf. straffeloven § 53 nr. 3 bokstav h, som lyder:

> «at den domfelte møter til megling i konfliktrådet og oppfyller eventuelle avtaler som inngås i meglingsmøte, forutsatt at både fornærmede og domfelte har samtykket til megling i konfliktrådet».

Mekling som mulig vilkår for betinget dom ble eksplisitt innført ved lovendring i 2003. I motsetning til ved påtaleunnlatelse står retten ved betinget dom fritt til å fastsette andre særvilkår som anses hensiktsmessige, blant annet vilkår om oppfølging i konfliktråd utover ordinær mekling. Dette er en konsekvens av at § 53 nr. 3 bruker ordlyden «bl a» innledningsvis i bestemmelsen.

Mekling som del av idømt samfunnsstraff

Mekling i konfliktråd kan også inngå i samfunnsstraffen, jf. straffegjennomføringsloven § 53 første ledd bokstav c. Retten fastsetter i dommen antall timer samfunnsstraff. Kriminalomsorgen har ansvar for gjennomføring av samfunnsstraff og beslutter det nærmere innholdet innenfor de rammene som er fastsatt i dommen.

Meklingen og gjennomføringen av innholdet i avtalen som er inngått mellom domfelte og skadelidte, kommer til fradrag i samfunnsstraffen. Tilsynet med at innholdet i avtalen blir oppfylt, gjøres av konfliktrådet som rapporterer til kriminalomsorgen.

Kriminalomsorgen tar også hensyn til avtaler som er gjort med fornærmede etter gjenopprettende prosess når det fastsettes vilkår etter straffegjennomføringsloven §§ 16 (hjemmesoning), 36 (permisjon og straffavbrudd) og 43 (prøveløslatelse).

10.2.1.2 Ungdomsstraff

Lovbrytere mellom 15 og 18 år er i det vesentlige underlagt de samme strafferettslige regler som voksne. Dette gjelder også de strafferettslige reaksjonsformene som nevnt i punkt 10.2.1.1 ovenfor. En del modifikasjoner har imidlertid utviklet seg gjennom regelendringer og rettspraksis, knyttet til deres status som mindreårige og derfor særlig sårbare individer.

I Prop. 135 L (2010–2011) *Barn og straff*, ble det fremmet forslag om en ny straffart omtalt som ungdomsstraff. Målet var å erstatte ubetinget fengsel og strenge samfunnsstraffer for alvorlige eller gjentatte lovbrudd begått av lovbrytere som var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet. Proposisjonen ble enstemmig vedtatt av Stortinget i desember 2011. En viktig del av begrunnelsen for den nye straffarten er å legge til rette for gjenopprettende prosess som kan bidra til ansvarliggjøring og rehabilitering av den unge lovbryteren.

Ungdomsstraffen er hjemlet i straffeloven § 28 c. Gjennomføringen er lagt til konfliktrådet og lovfestet i konfliktrådsloven kapittel III, slik den er omtalt i Prop. 135 L (2010–1011), punkt 10.

Gjennomføringstiden for ungdomsstraff fastsettes av domstolen og kan som hovedregel vare mellom seks måneder og to år, unntaksvis inntil tre år.

Reaksjonen er tredelt og består av et ungdomsstormøte, utforming av en ungdomsplan og gjennomføring av planen. Domfelte og verger skal delta i et ungdomsstormøte tilrettelagt av ungdomskoordinatoren. Både representanter fra det offentlige og ressurspersoner rundt den unge deltar. Møtet er todelt. Fornærmede har rett, men ikke plikt til å delta i første del av møtet. I andre del av møtet skal det utformes en ungdomsplan som er tilpasset den enkelte ungdommen. Ungdomsplanen kan blant annet gå ut på avtale om kompensasjon til fornærmede og tiltak som skal forebygge ny kriminalitet, for eksempel ruskontroll, sinnemestring og oppfølging av skole eller arbeid. Tredje del av ungdomsstraffen består i gjennomføringen av ungdomsplanen der ungdom-

skoordinatoren, i samråd med et eget oppfølgingsteam, har ansvar for at planen gjennomføres.

Ungdomsstraffen planlegges ikraftsatt 1. juli 2014.

10.2.2 Arbeidsgruppens forslag

10.2.2.1 Oppfølging i konfliktråd

For å sikre muligheten for en alternativ straffereaksjon i flere saker, foreslår arbeidsgruppen en ny strafferettslig reaksjon, *oppfølging i konfliktråd*. Reaksjonen bygger på ungdomsstraffens struktur og begrunnelse, men har ingen aldersavgrensning og retter seg mot mindre alvorlig kriminalitet.

Som hjemmel for oppfølging i konfliktråd har arbeidsgruppen foreslått et nytt annet ledd i straffeprosessloven § 71 a som regulerer påtalemyndighetens adgang til å overføre saker til mekling i konfliktrådet. I tillegg er det foreslått en ny bokstav i) i straffeloven § 53 nr. 3 for å synliggjøre at oppfølging i konfliktråd også er et mulig vilkår for betinget dom.

Arbeidsgruppen foreslår ikke at det i straffeprosessloven § 69 tredje ledd inntas en henvisning til straffeloven § 53 nr. 3 ny bokstav i. De mener det ikke er behov for å hjemle oppfølging i konfliktråd som mulig vilkår for påtaleunnlatelse. I stedet viser arbeidsgruppen til at deres forslag om overføring til oppfølging i konfliktråd med hjemmel i straffeprosessloven § 71 a nytt annet ledd, vil kunne erstatte påtaleunnlatelser med vilkår i mange sammenhenger.

Arbeidsgruppens formål med den nye reaksjonen er å etablere et felles hjemmelsgrunnlag for ulike typer oppfølging i konfliktrådet utover ordinær mekling. Etter deres oppfatning vil bruken av gjenopprettende prosess og konfliktråd i straffesakskjeden dermed kunne økes. Hjemmelsgrunnlagene gjøres generelle, slik at reaksjonen skal kunne anvendes på alle nåværende og fremtidige former for oppfølging i regi av konfliktrådet, uavhengig av alder eller kriminalitetstype. Under det generelt utformede forslaget om oppfølging i konfliktråd foreslår arbeidsgruppen at det etableres en egen type oppfølging for lovbrytere som var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet, omtalt som «ungdomsoppfølging». Det foreslås imidlertid ikke egen hjemmel for dette.

Arbeidsgruppen forutsetter med dette at oppfølging i konfliktråd skal være en strafferettslig reaksjon som:

- hjemles på samme måte som mekling i konfliktråd
- innebærer noe annet og mer enn ordinær mekling etter dagens ordning
- gir en målrettet reaksjon på lovbruddet og som er særlig egnet for unge lovbrytere
- i mange saker vil kunne erstatte bot, forelegg og påtaleunnlatelse eller betingede dommer uten særvilkår

Den nye reaksjonen innebærer en tverrfaglig og individuelt tilpasset oppfølging over tid. Ved bruk av gjenopprettende prosess kan partene sammen komme frem til hvordan ettervirkningene av lovbruddet skal håndteres og derved ivareta hensynet til både gjerningsperson og fornærmede. I tillegg vil oppfølging i konfliktråd kunne:

- motivere og gi bistand til endringer som fjerner eller reduserer risikoen for nye lovbrudd
- styrke nettverket rundt den enkelte

For å begrense omfanget av lovteksten og for å sikre den fleksibilitet en er avhengig av på et område i stadig utvikling, har arbeidsgruppen foreslått å lovfeste generelle regler om oppfølging, mens nærmere regler om organisering og gjennomføring anbefales gitt i forskrift. I motsetning til den detaljerte beskrivelsen av hvordan ungdomsoppfølging skal gjennomføres, har ikke arbeidsgruppen kommet med konkrete forslag til hvordan den generelle reaksjonen oppfølging i konfliktråd skal gjennomføres.

Arbeidsgruppens forslag innebærer også å flytte en stor del av de allerede vedtatte bestemmelsene om gjennomføring av ungdomsstraffen fra konfliktrådsloven til ny forskrift om mekling i konfliktråd. Dette er imidlertid ikke særskilt drøftet.

10.2.2.2 Andre lovforslag knyttet til forslaget om oppfølging i konfliktråd

Arbeidsgruppen er av den oppfatning at dersom en skal lykkes med økt bruk av konfliktråd i straffesaker, må politiets arbeid med etterforskningen i større grad rettes mot dette. De foreslår derfor en endring i straffeprosessloven § 226 ny bokstav f) for å sikre at formålet med etterforskning også kan være å tjene som forberedelse for bruk av gjenopprettende prosess i regi av konfliktrådet, herunder både mekling og oppfølging i konfliktråd.

Straffeprosessloven § 67 fjerde ledd første punktum regulerer politiets kompetanse til å overføre saker til mekling i konfliktrådet. For å tydeliggjøre at politiet også har kompetanse til å overføre saker til oppfølging i konfliktråd foreslår arbeids-

gruppen å gjøre bestemmelsen mer generell ved at ordet mekling fjernes.

Straffeprosessloven § 67 fjerde ledd annet punktum regulerer politimesterens adgang til å delegere kompetanse til å overføre saker til mekling i konfliktrådet til lensmenn og politistasjonssjefer. Arbeidsgruppen ønsker ikke å utvide kompetansen til også å omfatte overføring til oppfølging i konfliktråd. Bakgrunnen for dette er at oppfølging i konfliktråd vil være en mer komplisert avgjørelse enn overføring til mekling, og at tiltakene som kan iverksettes vil kunne være både mer omfattende og inngripende.

10.2.3 Høringsinstansenes syn

Mange høringsinstanser gir uttrykk for støtte til økt bruk av konfliktråd generelt, blant annet *Riksadvokaten, Domstoladministrasjonen, Politidirektoratet, Sekretariatet for konfliktrådene, Politiets Kriminalitetsforebyggende Forum, Norges politilederlag, Østfold politidistrikt, Oslo statsadvokatembeter, Politiets fellesforbund, Kriminalomsorgens utdanningssenter, Kriminalomsorgen – region øst, Det juridiske fakultet i Tromsø, Senter for narkotikaprogram med domstolskontroll, Helsedirektoratet og konfliktrådene*.

Det er imidlertid få høringsinstanser som har uttalt seg om hjemmelsgrunnlaget for arbeidsgruppens forslag om oppfølging i konfliktråd.

Flere av høringsinstansene har vært opptatt av muligheten til å sette særlig tilpassede vilkår for påtaleunnlatelse med det formål å forebygge nye lovbrudd og bidra til den enkeltes mulighet for rehabilitering.

Oslo politidistrikt presiserer viktigheten av å kunne bruke påtaleunnlatelse på vilkår av oppfølgingsteam, en praksis som har vært benyttet i Oslo kommune i samarbeid med politiet fra prosjektet om oppfølgingsteam for unge lovbrytere som ble etablert i 2006. Mindre alvorlige lovbrudd bør ikke undergis domstolsbehandling.

Oslo kommune presiserer at ungdomsstraff og ungdomsoppfølging må være knyttet til dom eller påtaleunnlatelse.

Oslo kommune, byrådsavdeling for eldre og sosiale tjenester er positive til gjenopprettende prosess som hovedspor i saker med unge lovbrytere, men påpeker at forskjellen mellom de ulike reaksjonene der oppfølgingsteam inngår må presiseres.

Politiets Kriminalitetsforebyggende Forum (PKF) ønsker en utvidelse av mulighetene for å sette vilkår for påtaleunnlatelse, utover lovens henvisning til opplistingen i § 53 nr. 3, slik at dette inkluderer alle egnede saker. På denne måten vil politiet kunne velge det alternativet som fremstår som mest riktig i det enkelte tilfelle. PKF ser positivt på forslaget om å utvide straffeprosessloven § 71 a til å omfatte alle egnede saker til oppfølging i konfliktrådet, slik at dette blir et reelt alternativ.

Politihøgskolen finner det naturlig at den eksterne arbeidsgruppen konsentrerer seg om regelendringer, men peker på at gjeldende ordninger bør kunne brukes mer av påtalemyndigheten. Det nevnes også at dom på vilkår av behandling i konfliktråd brukes lite.

Svært få av høringsinstansene omtaler spørsmålet om gjennomføring og organisering av reaksjonen skal plasseres i lov eller forskrift. *Barneombudet* er imidlertid opptatt av arbeidsgruppens forslag om at man enkelt skal kunne implementere nye metoder som viser seg å være virkningsfulle. Som følge av dette finner ombudet det naturlig også å støtte arbeidsgruppens forslag om at reglene for gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging blir gitt som forskrift. Ombudet ser dette som en viktig betingelse for at konfliktrådet skal kunne arbeide hensiktsmessig med komplekse og relasjonelle prosesser i et fagfelt som stadig byr på nye metoder. Det er av betydning at konfliktrådene skal kunne tilegne seg disse metodene uten hinder av lovverket. Samtidig er det av sentral betydning at forskriften fungerer som en streng og tydelig ramme for hva behandling i konfliktråd innebærer, og hva slags innhold slik behandling skal ha.

10.2.4 Departementets vurdering

10.2.4.1 Ungdomsoppfølging

Det har i en årrekke vært arbeidet for å redusere de negative effektene en straffesak har for lovbrytere som fortsatt er barn. Det siste tiårets prosjekter, der blant annet ungdomskontrakter og oppfølgingsteam er prøvd ut, har vist at oppfølging i samarbeid mellom politi eller påtalemyndighet og lokale hjelpeinstanser er godt egnet for denne gruppen lovbrytere.

Som arbeidsgruppen påpeker vil hovedtyngden av sakene som er aktuelle for oppfølging i konfliktråd rette seg mot unge lovbrytere som var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet. For å tydeliggjøre dette og for å etablere en sammenhengende kjede av alternative strafferettslige reaksjoner for denne gruppen, ønsker departementet, i motsetning til arbeidsgruppen, å hjemle *ungdomsoppfølging* særskilt. Departementet foreslår at ungdomsoppfølging lovfestes i straffepro-

sessloven § 71 a nytt annet ledd og i straffeloven § 53 nr. 3 ny bokstav i.

Departementet foreslår at ungdomsoppfølging også skal kunne stilles som vilkår for påtaleunnlatelse. Det vises i den forbindelse til erfaringene med oppfølgingsteam, der det rettslige grunnlaget i mange saker har vært nettopp påtaleunnlatelse. Hjemmelen foreslås tatt inn i straffeprosessloven § 69 tredje ledd, der det også henvises til straffeloven § 53 nr. 3 ny bokstav i.

Påtalemyndigheten vil med dette få to hjemler til å avgjøre en straffesak ved bruk av ungdomsoppfølging – enten ved overføring etter straffeprosessloven § 71 a nytt annet ledd eller som vilkår for påtaleunnlatelse.

For domstolenes vedkommende vil en ny bokstav i) i straffeloven § 53 nr. 3 tydeliggjøre ungdomsoppfølging som et særskilt tilpasset vilkår for unge lovbrytere. Det vil også gi aktørene i straffesakskjeden en påminnelse om at reaksjonen bør vurderes i saker der lovbryteren var mellom 15 og 18 år da lovbruddet ble begått.

Målet med den nye reaksjonen er å motvirke at unge lovbrytere utvikler en kriminell løpebane og bidra til en positiv utvikling. Virkemiddelet er systematisk bruk av samfunnets ressurser på de ulike livsområder der ungdommen har særskilte utfordringer og behov.

Når det gjelder gjennomføring og organisering av ungdomsoppfølging er departementet av den oppfatning at de bestemmelser som dreier seg om rettigheter og plikter for partene i saken må inntas i lov. Dette er viktig for at den enkelte skal kunne forutse sin rettsstilling. Eventuelle øvrige bestemmelser om den praktiske gjennomføringen foreslås gitt i forskrift.

10.2.4.2 Oppfølging i konfliktråd

Departementet mener, i likhet med arbeidsgruppen, at også saker hvor gjerningspersonen var over 18 år på handlingstidspunktet vil kunne egne seg for oppfølging i konfliktråd. For å sikre en slik mulighet, foreslår departementet at det i tillegg til en særskilt hjemmel for ungdomsoppfølging, også bør innføres en generell hjemmel for oppfølging i konfliktråd.

I motsetning til ungdomsoppfølging retter ikke denne reaksjonen seg mot en særskilt gruppe lovbrytere. Reglene for innholdet i og gjennomføring av ungdomsoppfølging vil heller ikke gjelde fullt ut for den generelle reaksjonen oppfølging i konfliktråd. Reaksjonene vil også kunne innebære ulike rettsvirkninger med hensyn til anmerkning på politiattest, avhengig av om lovbryter er mindreårig eller ikke. Departementet vil derfor tydeliggjøre at reaksjonene er forskjellige.

Departementet har vurdert om reaksjonen oppfølging i konfliktråd bør hjemles særskilt i straffeloven § 53 nr. 3, ved en ny bokstav. I likhet med mekling vil reaksjonen oppfølging i konfliktråd ikke ha noen aldersavgrensning, og det er etter departementets syn ikke tilsvarende behov for å fremheve reaksjonen slik som ved ungdomsoppfølging. Departementet mener derfor det er hensiktsmessig å lovfeste den generelle hjemmelen for oppfølging i konfliktråd som et alternativ til ordinær mekling i henholdsvis straffeprosessloven § 71 a første ledd og i straffeloven § 53 nr. 3 bokstav h.

10.2.4.3 Andre lovforslag knyttet til forslaget om oppfølging i konfliktrådet

Departementet støtter arbeidsgruppens forslag om ny bokstav f) i straffeprosessloven § 226. Forslaget innebærer en utvidelse av formålet med etterforskningen, slik at det også inkluderer å skaffe til veie nødvendige opplysninger som kan tjene som forberedelse til konfliktrådsbehandling. Departementet er enig med arbeidsgruppen i at endringen kan bidra til å øke bruken av konfliktråd.

Departementet foreslår en språklig endring i straffeprosessloven § 67 fjerde ledd første punktum for å tydeliggjøre at politiets kompetanse til å overføre saker til konfliktrådet både gjelder mekling, oppfølging i konfliktråd og ungdomsoppfølging. Departementet mener videre at delegeringskompetansen i straffeprosessloven § 67 fjerde ledd annet punktum ikke bør omfatte reaksjonene oppfølging i konfliktråd og ungdomsoppfølging. Oppfølging i konfliktråd og ungdomsoppfølging er mer inngripende strafferettslige reaksjoner enn mekling. Departementet er derfor av den oppfatning at en slik utvidelse av delegasjonsadgangen ikke er ønskelig.

10.3 Målgruppe

10.3.1 Arbeidsgruppens forslag

10.3.1.1 Generelt om målgruppen

Arbeidsgruppen foreslår at oppfølging i konfliktråd skal kunne benyttes overfor personer som har begått ett eller flere lovbrudd, og der det antas at sannsynligheten for nye lovbrudd reduseres gjennom slik oppfølging.

Arbeidsgruppen avgrenser ikke målgruppen i form av en liste med lovbrudd, strafferammer, normalstraffenivå eller aldersgrenser, da dette vil kunne medføre at saker utelukkes der reaksjonen kunne vært hensiktsmessig. Anvendelsen av den foreslåtte strafferettslige reaksjonen forutsetter at det utøves et skjønn og en konkret vurdering i den enkelte sak, og at dette blir avgjørende for om saken finnes egnet for oppfølging i konfliktråd, dersom alle øvrige vilkår er oppfylt. Lovbruddets art og grovhet og lovbryterens konkrete behov, samt risikonivået i et samfunnsperspektiv, må inngå i vurderingen.

Arbeidsgruppen mener at flere dommer bør kunne gjøres delvis betinget av at domfelte gjennomfører oppfølging i konfliktråd, og at det derfor vil være få kategorier av lovbrudd som er for alvorlige for konfliktrådsbehandling.

Arbeidsgruppen overlater til Riksadvokaten å fastsette nødvendige retningslinjer for hvilke saker som skal kunne overføres til oppfølging i konfliktråd, slik det har vært gjort ved overføring til mekling.

Selv om lovforslaget er generelt utformet, og dette er begrunnet i fleksibilitet, har arbeidsgruppen omtalt tre målgrupper særskilt; unge lovbrytere, personer som har utøvd vold i nære relasjoner og personer som har begått mindre alvorlige narkotikalovbrudd.

10.3.1.2 Ungdomsoppfølging

Under det generelt utformede forslaget om oppfølging i konfliktråd foreslår arbeidsgruppen at det etableres en egen type oppfølging for lovbrytere som var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet, omtalt som «ungdomsoppfølging». Ungdomsoppfølging utgjør hoveddelen av drøftelsen i rapporten, uten at det foreslås en egen hjemmel for denne oppfølgingen.

Ungdomsoppfølgingen skal rette seg mot barn og unge som har spesielle atferdsutfordringer og som begår alvorlig eller gjentatt kriminalitet, men ikke så alvorlig at det er grunnlag for å idømme ungdomsstraff. Ungdomsoppfølging avgrenses derfor oppad mot ungdomsstraffen, som forutsetter lovbrudd av en så alvorlig karakter at bruk av ubetinget fengselsstraff eller strengere samfunnsstraff er aktuelt.

Målgruppen er ungdom, vanligvis i en sårbar livssituasjon, der det antas at tettere oppfølging vil kunne endre den kriminelle atferden og bidra til en positiv utvikling. Unge lovbrytere som ikke har behov for intensiv oppfølging over tid bør derfor, etter arbeidsgruppens mening, ikke ilegges denne strafferettslige reaksjonen.

Påtalemyndigheten har i dag vide rammer for hvilke saker som kan overføres til ordinær mekling i konfliktrådet etter straffeprosessloven § 71 a. Arbeidsgruppen foreslår at tilsvarende vide rammer også skal gjelde for ungdomsoppfølging. Grensen nedad vil bero på om påtalemyndigheten anser det nødvendig med oppfølging i konfliktråd. I de minst alvorlige sakene, der påtalemyndigheten ikke anser oppfølging nødvendig, forutsettes saken overført til ordinær mekling, eventuelt en annen påtalemessig reaksjon. Der gjerningspersonen har begått flere mindre alvorlige lovbrudd over en begrenset periode, kan det imidlertid også være aktuelt med ungdomsoppfølging. For de minst alvorlige sakene vil dette gjenspeiles i kort varighet og lite inngripende tiltak.

Som for ungdomsstraffen bør det heller ikke oppstilles begrensninger i hvor mange ganger den enkelte lovbryteren kan idømmes eller ilegges oppfølging i konfliktråd.

Arbeidsgruppen er for øvrig av den oppfatning at ungdomsoppfølging vil dekke en del av den målgruppen som beskrives i Justis- og politidepartementets rapport «Alternative reaksjoner for mindre alvorlige narkotikalovbrudd» av juli 2011.

Det foreslås videre at konfliktrådsbehandling skal være den foretrukne reaksjonen fremfor andre strafferettslige reaksjoner i saker der gjerningspersonen var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet. Arbeidsgruppen foreslår at dette reguleres i straffeprosessloven § 71 a nytt tredje ledd.

10.3.1.3 Vold i nære relasjoner

Arbeidsgruppen omtaler personer som har utøvd vold i nære relasjoner som en mulig målgruppe og antar at enkelte av disse sakene bør kunne overføres til oppfølging i konfliktråd. Også denne typen saker antas å kunne fanges opp av den generelle bestemmelsen om oppfølging i konfliktråd. Arbeidsgruppen antar at det vil være et lite antall familievoldssaker som vil være aktuelle for oppfølging i konfliktråd.

Arbeidsgruppen legger til grunn at reaksjonen først og fremst vil være aktuell i disse sakene som vilkår for en betinget dom, jf. straffeloven § 53 nr. 3 ny bokstav i, eller at oppfølging i konfliktråd gjennomføres som en sivil sak i tillegg til straffesaken. Dersom det ikke er snakk om alvorlige voldshandlinger, mener arbeidsgruppen at sakene også bør kunne overføres til oppfølging i konflikt-

råd i medhold av nytt annet ledd i straffeprosessloven § 71 a.

I saker av mer alvorlig karakter vil allmennpreventive hensyn tale for en ubetinget fengselsstraff. Etter arbeidsgruppens skjønn vil imidlertid en delvis betinget dom med særvilkår om oppfølging kunne være en egnet reaksjon. Dette gjelder særlig der partene har en relasjon til hverandre og trolig også vil ha det i fremtiden.

Arbeidsgruppen uttaler for øvrig at de største konfliktrådene bør ha en egen familievoldskoordinator for å ta seg av denne typen saker.

10.3.1.4 Andre mulige målgrupper

I juli 2011 ble rapporten «Alternative reaksjoner for mindre alvorlige narkotikalovbrudd» overlevert Justisdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. I rapporten anbefales det at overtredelse av legemiddelloven og mildere former for narkotikalovbrudd, som anses egnet for oppfølging, skal overføres til konfliktrådet og at gjerningspersonen skal få tilbud om oppfølging i stedet for en tradisjonell straffereaksjon. Reaksjonen er i rapporten omtalt som «program for å forebygge bruk av narkotika», eller kortformen «intervensjonsprogram». Det overlates til arbeidsgruppen som har vurdert økt bruk av konfliktråd å foreslå nærmere regler for reaksjonen. Rapporten ble sendt på høring med høringsfrist 23. april 2012.

Som det fremgår av punkt 8.1.2 ovenfor ønsker arbeidsgruppen at saker hvor ingen enkeltperson er skadelidt, herunder narkotikaforbrytelser, skal kunne behandles i konfliktrådet dersom gjerningspersonen var under 18 år på handlingstidspunktet. Arbeidsgruppen er derfor av den oppfatningen at av den målgruppen som beskrives i rapporten «Alternative reaksjoner for mindre alvorlige narkotikalovbrudd», vil lovbrytere mellom 15 og 18 år kunne dekkes av den foreslåtte reaksjonen ungdomsoppfølging. Arbeidsgruppen ønsker derimot ikke at personer over 18 år som har begått mindre alvorlige narkotikalovbrudd skal kunne ilegges eller idømmes oppfølging i konfliktråd. Dette fordi det ikke er ønskelig å åpne for at lovbrudd begått av gjerningspersoner over 18 år, og hvor ingen enkeltperson er skadelidt, skal kunne undergis konfliktrådsbehandling.

Arbeidsgruppen går ikke nærmere inn på hvilke øvrige sakstyper som kan være aktuelle for reaksjonen oppfølging i konfliktråd. Når en tar i betraktning at en dom kan gjøres delvis betinget av oppfølging i konfliktråd, er det etter arbeidsgruppens syn få sakskategorier og målgrupper som ekskluderes fra konfliktrådsbehandling. At deler av en dom gjøres betinget kan være en viktig motivasjonsfaktor for at domfelte samtykker til tiltak som kan forhindre ny kriminalitet.

Når det gjelder den konkrete vurderingen av om en gjerningsperson skal inngå i målgruppen, viser arbeidsgruppen til departementets vurderinger om bruk av personundersøkelser for mindreårige lovbrytere i Prop. 135 L (2010–2011) punkt 8.2.3 og 8.3.3. Bruk av personundersøkelse gir påtalemyndigheten og domstolene et godt vurderingsgrunnlag ved valg av strafferettslig reaksjon.

Arbeidsgruppen bruker samme begrunnelse for å slå fast at det også bør foretas personundersøkelse i medhold av straffeprosessloven § 161 der siktede er over 18 år på handlingstidspunktet, og påtalemyndigheten antar at det kan være aktuelt med oppfølging i konfliktråd. Det er imidlertid ikke foreslått lovendring på dette punktet.

Arbeidsgruppen mener at oppfølging i konfliktråd også er aktuell for barn under strafferettslig lavalder, men da som sivil sak. For å tydeliggjøre at oppfølging i konfliktråd kan være et godt virkemiddel også i slike saker, foreslår arbeidsgruppen at dette lovfestes i straffeprosessloven § 71 b nytt annet ledd, med krav om tilbakemelding til påtalemyndigheten.

10.3.2 Høringsinstansenes syn

En stor andel av høringsinstansene støtter forslaget om ungdom som særskilt målgruppe for oppfølging i konfliktråd. Det pekes på lokale og gode erfaringer. En del av høringsinstansene uttaler seg bare om ungdomsoppfølging.

Østfold politidistrikt uttaler at de finner rapportens forslag nærmest som et nybrottsarbeid når det gjelder å finne frem til mer tilpassede straffereaksjoner for unge mennesker. De viser til god erfaring med å overføre ungdomssaker til konfliktråd og søker også å overføre saker til konfliktrådet når gjerningspersonen er under kriminell lavalder. Det understrekes at disse behandles som sivile saker. *Sekretariatet for konfliktrådene* stiller imidlertid spørsmål om en slik ordning kan fremstå som en omgåelse av den kriminelle lavalder.

Røyken kommune peker på behovet for å ha et bredt spekter av tiltak som kan iverksettes overfor personer som begår straffbare handlinger, og støtter hovedlinjene i rapporten.

Drammen kommune slutter seg til målsettingen om å løse flere saker på lokalt nivå ved bruk av gjenopprettende prosesser.

Oslo kommune mener arbeidsgruppen kunne drøftet flere muligheter for å utvide bruken av konfliktrådet, for eksempel i tilknytning til andre

straffereaksjoner, spesifikke lovbrudd og andre aldersgrupper mv. Det presiseres for øvrig at de ønsker at også unge mennesker over 18 år kan inkluderes, fordi utfordringene er mange av de samme for denne gruppen.

Politidirektoratet omtaler ulike kriminalitetstyper og peker på behovet for større oppmerksomhet mot tilrettelegging i startfasen av voldssaker, herunder saker om vold i nære relasjoner.

En del høringsinstanser har uttalt seg spesifikt om vold i nære relasjoner og sagt seg enig i at bruk av konfliktråd i slike saker ikke bør utelukkes, men at bruken må være konkret vurdert.

Kriminalomsorgen region sørvest er enig med arbeidsgruppen i at saker om vold i nære relasjoner ikke skal utelukkes fra overføring til oppfølging i konfliktråd. Det stilles imidlertid spørsmål om ikke alvorlige voldshandlinger og seksuallovbrudd bør unntas helt av allmennpreventive hensyn.

Alternativ til vold – ATV stiller seg generelt positive til mange av utvalgets vurderinger, men ikke til bruk av oppfølging i konfliktråd i lovbrudd som gjelder vold i nære relasjoner (vold mot kjæreste, partner, søsken eller foreldre).

Motsatt mener *Konfliktrådet i Oslo og Akershus* at saker om vold i nære relasjoner er et viktig bruksområde, i tillegg til ungdomssakene.

Også *Barneombudet* ser det som positivt at oppfølging i konfliktråd i større grad kan benyttes i saker om vold i nære relasjoner. Barn som har levd i en slik familiesituasjon har et særskilt behov for at de voksnes konflikt ivaretas på en konstruktiv måte.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet peker på at vold i nære relasjoner er alvorlige forbrytelser der straffeutmålingen må legge stor vekt på allmennpreventive hensyn. Signaleffekten av et straffalternativ som kan oppfattes som mildere må vurderes nøye. Derimot kan oppfølging i konfliktråd være et godt supplement i noen saker.

Kriminalomsorgen region nord fraråder overføring til oppfølging i konfliktråd i saker som omhandler vold i nære relasjoner, men mener det kan brukes som tilbud under soning eller som vilkår for betinget dom.

Stine Sofies Stiftelse støtter det generelle forslaget og uttaler at:

> «å gjøre en dom delvis betinget av at domfelte får oppfølging i konfliktråd kan være en viktig faktor i arbeidet med å tilbakeføre domfelte til samfunnet og hindre ny kriminalitet, men man må sikre at fornærmede også blir ivaretatt.»

De antar at saker som omhandler seksuelle overgrep ikke vil bli overført til slik oppfølging.

10.3.3 Departementets vurdering

10.3.3.1 Innledning

Tall fra statistisk sentralbyrå (SSB) for 2012 viser at de strafferettslige reaksjoner som hyppigst benyttes overfor barn er bøter, forelegg og forenklet forelegg. Departementet mener at det bør tilstrebes bruk av mer hensiktsmessige reaksjonsformer for unge lovbrytere under 18 år. Ungdomsoppfølging er et slikt alternativ.

Med forslagene som fremmes i denne proposisjonen utvides målgruppene og derved muligheten for alternative former for konfliktrådsbehandling i straffesaker. Valget mellom alternativene mekling i konfliktråd, ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd vil blant annet bero på den enkelte lovbryters behov for oppfølging. Også ordinær mekling kan skje ved et stormøte, hvor gjerningspersonens nettverk og samfunnsaktører kan delta, men innebærer ingen regulert oppfølging over tid.

10.3.3.2 Ungdomsoppfølging

Ungdomsoppfølging er foreslått som en strafferettslig reaksjon for en klart avgrenset aldersgruppe, ungdom som var mellom 15 og 18 år på tidspunktet for lovbruddet. Reaksjonen skal gjennomføres over tid, og en egen ungdomskoordinator har ansvaret for samordningen av oppfølgingen. Dette skiller ungdomsoppfølging fra dagens mekling.

Departementets konklusjon om å lovfeste ungdomsoppfølging særskilt bygger blant annet på de positive erfaringene med bruk av oppfølgingsteam i prosjektene *Ungdomskontrakter*, *Felles ansvar* og *Prosjekt oppfølgingsteam* i fire byer, se punkt 2.5.2 ovenfor. Evalueringene har vist at individuelt tilpasset strafferettslig reaksjon med tverrfaglig, strukturert oppfølging og bruk av gjenopprettende prosess forebygger ny kriminalitet for mange unge lovbrytere. Egne hjemler ivaretar også behovet for å etablere en sammenhengende kjede av alternative strafferettslige reaksjoner for unge mennesker som begår lovbrudd når de er mellom 15 og 18 år.

I Prop. 135 L (2010–2011) punkt 10 påpekes det at både alvorlighetsgraden ved lovbruddene og den subsidiære fengselsstraffen skiller ungdomsstraffen fra de mindre alvorlige strafferettslige reaksjonene. Det understrekes imidlertid at

virkemidlene stormøte, plan og oppfølgingsteam ofte er hensiktsmessige også ved gjennomføringen av strafferettslige reaksjoner for mindre alvorlige lovbrudd. Etter departementets syn bør derfor ungdomsoppfølging gjøres tilgjengelig som strafferettslig reaksjon både på påtalestadiet for de mindre alvorlige forbrytelser, og i de mer alvorlige sakene idømt av domstolen. Utover de nærmere fastlagte rammene som bruk av stormøte, fastsettelse av plan og bruk av oppfølgingsteam, vil innholdet i den foreslåtte reaksjonen være fleksibel og kunne tilpasses sakens alvorlighet og gjerningspersonens behov. Målgruppen for ungdomsoppfølging vil derfor kunne omfatte svært ulike lovbrytere som har begått svært ulike lovbrudd.

Det er en nødvendig forutsetning for bruk av reaksjonen at den unge lovbryteren erkjenner de faktiske forholdene og samtykker til konfliktrådsbehandling. Departementet er enig med arbeidsgruppen i at det ikke er hensiktsmessig å avgrense reaksjonens virkeområde til særskilt angitte lovbrudd, strafferammer eller normalstraffenivå. Det må foretas en skjønnsmessig vurdering av om reaksjonen vil være egnet i det enkelte tilfellet. I vurderingen må det blant annet ses hen til lovbruddets art og alvorlighet, gjerningspersonens alder, oppfølgingsbehov, risikonivå og motivasjon for å gjennomføre reaksjonen. Personundersøkelse for mindreårige vil kunne være et godt virkemiddel for å avklare hvilken reaksjon som vil være best egnet for den enkelte unge lovbryteren.

Etter departementets oppfatning bør reaksjonens aldersavgrensning være absolutt. De som var eldre enn 18 år på handlingstidspunktet vil ha mulighet til å gjennomføre reaksjonen oppfølging i konfliktråd.

Når det gjelder mindre alvorlige narkotikalovbrudd, er departementet enig med arbeidsgruppen i at ungdomsoppfølging vil kunne være aktuell for ungdom siktet for slike lovbrudd. Departementet understreker imidlertid at rapporten *Alternative reaksjoner for mindre alvorlige narkotikalovbrudd* (Justis- og politidepartementet 2011) ikke er ferdigbehandlet. Departementet vil derfor ikke foreslå særskilte regler for denne målgruppen og ønsker heller ikke å gå nærmere inn på hvilke øvrige saker som egner seg for ungdomsoppfølging.

Som arbeidsgruppen påpeker vil den øvre grensen for reaksjonen være sammenfallende med ungdomsstraffens nedre grense. Det vises i den forbindelse til Prop. 135 L (2010–2011) punkt 10.5.3.2 hvor det fremgår at ungdomsstraffen skal være et alternativ til ubetinget fengsel og strengere samfunnsstraffer. Det forutsettes at ungdommen har begått alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Dette kan være vold, ran, narkotikalovbrudd og omfattende tyverier. Departementet presiserer at både ungdomsstraff og ungdomsoppfølging kan være aktuelle reaksjoner ved gjentatt kriminalitet. Avgjørende for valg av reaksjon vil blant annet være alvorligheten ved de gjentatte lovbruddene, antall gjentakelser og om de kvalifiserer til en oppfølgingstid utover ett år. Praksis vil måtte utvikles av påtalemyndighet og domstol i årene fremover.

Ungdomsoppfølging skal ikke nødvendigvis erstatte bruken av samfunnsstraff. Om det i det enkelte tilfellet bør idømmes ungdomsoppfølging eller en mildere samfunnsstraff vil bero på en konkret vurdering hvor en må se hen til hva som alt i alt er til barnets beste. Departementet peker imidlertid på at ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er utviklet spesielt for lovbrytere som var mellom 15 og 18 år da de begikk de lovstridige handlingene. Reaksjonene er nye og bygger på erfaringer gjort i de senere årene.

Departementet finner ikke grunn til å trekke en nedre grense for bruk av reaksjonen, da det vil være den enkeltes behov for oppfølging som vil være avgjørende for valg av reaksjon, i tillegg til lovbruddets alvorlighet.

Der den unge lovbryteren har atferdsmessige problemer kan ungdomsoppfølging gi anledning til å gripe fatt i de underliggende problemene og medvirke til endring av atferd og holdninger. En påtaleunnlatelse uten vilkår vil kunne oppleves som en bekreftelse for den unge på at det er «mulig å komme unna med» lovbruddene. Individuelle vilkår for en påtaleunnlatelse vil i de fleste tilfeller kunne sikre barnet en bedre oppfølging og legge til rette for en rehabiliterende prosess. Hvilke vilkår som kan være aktuelle ved påtaleunnlatelse vil variere. For unge lovbrytere med sammensatte problemer antar departementet at påtaleunnlatelse med vilkår om ungdomsoppfølging vil kunne være en hensiktsmessig reaksjon.

Departementet vil påpeke at liten mulighet for støtte fra nettverket rundt unge med sammensatt problematikk ikke skal tale mot bruk av ungdomsoppfølging. Dette er en utfordring som uansett krever sammensatte hjelpetiltak. Det bør heller ikke være noen begrensning i hvor mange ganger den enkelte lovbryter kan idømmes den nye reaksjonen.

10.3.3.3 Oppfølging i konfliktråd generelt

Departementet er enig med arbeidsgruppen i at målgruppen for reaksjonen oppfølging i konfliktråd ikke bør begrenses til særskilt angitte kriminalitetstyper. Det avgjørende er at den konkrete saken er egnet og at gjerningspersonen erkjenner de faktiske forholdene. Både gjerningspersonen og fornærmede må samtykke til og ønske bruk av gjenopprettende prosess.

Reaksjonen oppfølging i konfliktråd gir en åpning for oppfølging utover ordinær mekling, i egnede saker. Etter departementets syn er det likevel ikke her det store potensialet for økt bruk av konfliktråd ligger.

I likhet med arbeidsgruppen mener departementet at oppfølging i konfliktråd vil kunne være en hensiktsmessig reaksjon for unge lovbrytere som var over 18 år på handlingstidspunktet. Etter departementets vurdering vil også denne gruppen kunne ha behov for en god, samlet oppfølging i regi av konfliktrådet. Lovbrytere over 18 år vil imidlertid ikke fullt ut ha de samme rettighetene til offentlige tjenester som lovbrytere under 18 år. Unge personer over 18 år har likevel enkelte særlige rettigheter for eksempel knyttet til utdanning. Videre kan personer mellom 18 og 23 år samtykke til å motta ettervernstiltak fra barneverntjenesten dersom de har hatt barneverntiltak før fylte 18 år. Dette kan gjøre reaksjonen særlig egnet for denne gruppen. Aktuelle tiltak kan være kontrollerende tiltak som ruskontroll og møteplikt, samt atferdsregulerende tiltak som sinnemestring.

Bruk av gjenopprettende prosess i saker om vold i nære relasjoner er et omdiskutert tema, blant annet på grunn av maktforholdet mellom partene. Dette er også fremhevet av enkelte høringsinstanser. Det er imidlertid gjennomført flere prosjekter i regi av konfliktrådet der fornærmede i saker om vold i nære relasjoner har fått tilbud om tilrettelagte samtaler med voldsutøver. Prosjektene har vist seg å være vellykkede og har hatt en positiv virkning både for fornærmede og gjerningsperson. Prosjektene vil danne grunnlag for videreutvikling av ordningen for denne saksgruppen.

Praksis viser at det i saker om mishandling i nære relasjoner, slik begrepet er definert i straffeloven § 219, nesten unntaksfritt blir idømt ubetinget fengsel etter at normalstraffenivået ble hevet. Oppfølging i konfliktråd vil derfor svært sjelden være aktuelt som eneste reaksjon, men vil kunne brukes som supplement i ulike stadier av straffesakskjeden.

Unntaksvis har enkelte saker om vold i nære relasjoner vært avgjort ved helt eller delvis betinget dom. Departementet er derfor enig med arbeidsgruppen i at oppfølging i konfliktråd bør kunne benyttes i enkelte saker som vilkår for en helt eller delvis betinget dom. Dette gjelder særlig der partene i fremtiden vil måtte forholde seg til hverandre. Forutsetningen er at konfliktrådsbehandling vurderes som egnet for de involverte parter. Som Politidirektoratet påpeker, krever disse sakene særskilt tilrettelegging og kompetanse. Samtykket må dessuten være reelt og godt informert, og ikke et resultat av press fra gjerningspersonen eller dennes nettverk.

Som det fremgår av punkt 8.1.4 ovenfor ønsker ikke departementet å begrense unntaket om konfliktrådsbehandling ved såkalte offerløse lovbrudd til saker hvor gjerningspersonen var under 18 år på handlingstidspunktet. Departementet utelukker derfor ikke at oppfølging i konfliktråd kan benyttes ved mindre alvorlig narkotikalovbrudd der gjerningspersonen er over 18 år.

Departementet ønsker ikke å lovfeste en mulighet for konfliktrådsbehandling i saker der gjerningspersonen er under 15 år, da dette vil kunne oppfattes som en omgåelse av den kriminelle lavalderen. Departementet understreker likevel at disse sakene også i dag kan overføres til konfliktrådsbehandling som sivil sak.

I alle saker må det foretas en konkret påtalemessig vurdering for å avgjøre om saken er for alvorlig eller av andre grunner uegnet for oppfølging i konfliktråd. Det vises til Riksadvokatens sentrale rolle ved etableringen av en praksis med utvidede valgmuligheter for alternativ strafferettslig oppfølging. Domstolens og påtalemyndighetens praksis vil vise hvilke saker som er egnet for oppfølging i konfliktråd.

10.4 Samtykke

10.4.1 Arbeidsgruppens forslag

Som ved all annen konfliktrådsbehandling mener arbeidsgruppen at det skal være et absolutt vilkår for bruk av reaksjonen *ungdomsoppfølging* at gjerningspersonen samtykker. Kravet til samtykke innebærer ikke at siktede må erkjenne straffeskyld. Det er imidlertid en forutsetning at samtykket også er et samtykke til at de forholdene som vedkommende er siktet eller dømt for, legges til grunn i stormøtet.

Ved *ungdomsoppfølging* foreslår arbeidsgruppen at det også skal kreves samtykke fra den mindreåriges verger. Dersom vergen ikke samtykker

og vedkommende med det ikke ivaretar den mindreåriges tarv, skal midlertidig verge oppnevnes. Det er for øvrig ingenting i veien for at vergene samtykker til bruk av reaksjonen, men ikke selv kan eller vil delta i ungdomsstormøtet og den videre oppfølging.

Arbeidsgruppen mener *ungdomsoppfølging* kan gjennomføres selv om fornærmede ikke samtykker, dersom påtalemyndigheten finner saken egnet for det. Rapporten er imidlertid ikke helt tydelig på om fornærmedes samtykke her betyr at vedkommende må samtykke til at saken behandles i konfliktrådet eller om det skal forstås som et samtykke til å delta i møtet.

Oppfølging i konfliktråd krever samtykke både fra gjerningspersonen og fra fornærmede. Innhenting av samtykke fra fornærmede kan skape særskilte utfordringer i enkelte saker. Vold i nære relasjoner er et nærliggende eksempel. Fornærmede kan ha vært utsatt for langvarig kontroll og trusler fra tiltalte og kan således ha tilpasset seg overgripers bilde av virkeligheten og ikke sjelden påtatt seg skyld. Etter arbeidsgruppens oppfatning bør en være særlig oppmerksom på denne problemstillingen ved innhenting av samtykke i slike saker.

10.4.2 Høringsinstansenes syn

Få høringsinstanser har kommentert kravet til samtykke.

Politiets Kriminalitetsforebyggende Forum presiserer at å nekte samtykke ikke må forveksles med at foresatte ikke kan eller vil ivareta siktedes tarv i saken. Det er viktig at en ikke stiller seg i en situasjon der myndighetsmakt brukes til å frata foreldrene mulighet til å foreta valg de anser å være til barnets beste. Det vil ikke alltid være myndighetene som er nærmest til å vurdere hva som er barnets beste.

Stine Sofies Stiftelse understreker viktigheten av at fornærmede blir informert og hørt. Samtykke bør først innhentes fra fornærmede, slik at det ikke skal kunne oppfattes som et press dersom lovbryteren har samtykket først. Dette synspunktet gjør seg særlig gjeldende i saker om vold i nære relasjoner.

10.4.3 Departementets vurdering

Departementet er enig med arbeidsgruppen i at samtykke fra gjerningspersonen må være et absolutt vilkår både for reaksjonen *ungdomsoppfølging* og for *oppfølging i konfliktråd*. Frivillighet er et av grunnprinsippene i en gjenopprettende prosess. For at gjennomføringen av reaksjonen skal være vellykket, kreves det motiverte og samarbeidsvillige deltakere. Samtykket må omfatte både bruk av reaksjonen og deltakelse.

Departementet er også enig med arbeidsgruppen i at samtykket fra gjerningspersonen også må innebære at de forholdene vedkommende er siktet eller dømt for skal legges til grunn i konfliktrådsmøtet. Dette for å unngå omkamp om de faktiske forholdene, noe som vil kunne forhindre en god oppfølging og ikke minst vil kunne oppleves som en ny krenkelse av fornærmede.

Etter straffeprosessloven § 83 første punktum har også siktedes verger partsrettigheter dersom siktede er under 18 år. Dersom loven krever samtykke fra siktede, må det også foreligge samtykke fra vergen. Ved ungdomsoppfølging, som ved ungdomsstraffen, kreves derfor samtykke både fra ungdommen selv og foreldrene. Departementet er enig med arbeidsgruppen i at det ikke er noe i veien for at foreldre samtykker til reaksjonen, men ikke selv deltar.

Dersom vergen ikke kan eller vil ivareta siktedes tarv i saken, må midlertidig verge oppnevnes. Departementet presiserer at manglende samtykke ikke nødvendigvis innebærer at de ikke kan eller vil ivareta barnets tarv i saken. Er det oppnevnt midlertidig verge, er det tilstrekkelig at denne og den mindreårige samtykker. Det kan ikke tillegges vekt at vergen protesterer.

Departementet presiserer at gjerningspersonen har rett til vern mot spredning av taushetsbelagte opplysninger selv om vedkommende har samtykket til konfliktrådsbehandling. Aktørene i ungdomsstormøtet og oppfølgingsteamet vil imidlertid kunne fritas fra taushetsplikten forutsatt at gjerningspersonen uttrykkelig samtykker til dette. Det vises i den forbindelse til Prop. 135 L (2010–2011) *Barn og straff*, punkt 10.9.

Som for den allerede vedtatte ungdomsstraffen, mener departementet at det ikke skal være et vilkår for bruk av reaksjonen ungdomsoppfølging at fornærmede samtykker til slik behandling eller at vedkommende deltar i ungdomsstormøtet. Reaksjonen skal være et tilbud til flest mulig unge lovbrytere som har behov for oppfølging over tid. Krav om samtykke fra fornærmede eller dennes deltakelse kan føre til at det blir tilfeldig hvem som får tilbudet. Departementet presiserer imidlertid viktigheten av at fornærmede uansett oppfordres og oppmuntres til å delta i ungdomsstormøtet. Ved at fornærmede selv møter, vil gjerningspersonen mer direkte erfare hvilke konsekvenser lovbruddet har medført. Dette kan bidra til å øke gjerningspersonens motivasjon til å ta ansvar for

sine handlinger og ta tak i sitt eget liv. Fornærmede vil dessuten gjennom deltakelse i ungdomsstormøtet kunne se nye sider ved lovbryteren, noe som kan dempe frykten for fremtidige overgrep.

Ettersom ungdomsoppfølging skal kunne ilegges eller idømmes uten fornærmedes samtykke eller deltakelse er det etter departementets syn viktig å sikre at fornærmede likevel skal kunne få et eventuelt erstatningskrav avgjort som en del av straffesaken. Denne rettigheten er ivaretatt der ungdomsoppfølging settes som vilkår til en betinget dom eller som vilkår til påtaleunnlatelse. Ved betinget dom fremgår det av straffeloven § 53 nr. 4 at retten skal pålegge den domfelte:

> «å yte slik erstatning og oppreisning som den fornærmete eller andre skadelidte har rett til og gjør krav på, og som retten mener den domfelte har evne til å betale».

Ved en betinget påtaleunnlatelse kan påtalemyndigheten sette tilsvarende vilkår, jf. straffeprosessloven § 69 tredje ledd jf. straffeloven § 53 nr. 4. Departementet mener at påtalemyndigheten bør gis en tilsvarende mulighet der en sak *overføres* til ungdomsoppfølging og foreslår dette regulert i straffeprosessloven § 71 a nytt fjerde ledd. Formålet med bestemmelsen er at fornærmede ikke skal komme dårligere ut i saker som overføres etter straffeprosessloven § 71 a enn der ungdomsoppfølging settes som vilkår til en betinget dom eller påtaleunnlatelse. Etter departementets mening er det ikke behov for en tilsvarende bestemmelse ved overføring til mekling eller oppfølging i konfliktråd. I slike saker er det krav om at fornærmede både samtykker til reaksjonen og at vedkommende faktisk deltar i møtet. Avtale om erstatning til fornærmede vil da kunne inntas som en del av avtalen som inngås i konfliktrådet.

10.5 Gjennomføringstid

10.5.1 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår at ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd skal ha en varighet på inntil seks måneder. De tiltakene som skal gjennomføres i henhold til planen kan gjøres forpliktende i dette tidsrommet, og særvilkåret om oppfølging anses avsluttet etter det.

Lengden på oppfølgingen bestemmes av påtalemyndigheten der saken overføres i medhold av straffeprosessloven § 71 a annet ledd og av domstolen ved betinget dom etter straffeloven § 53 nr. 3 bokstav i. Både ved påtaleunnlatelse og ved betinget dom kan det fastsettes en prøvetid på inntil to år. Den gjenværende, alminnelige prøvetiden vil fortsatt ligge som et vilkår utover oppfølgingstiden i konfliktråd.

Der retten finner at lengre oppfølgingstid er nødvendig, anser arbeidsgruppen at ungdomsstraff er en mer egnet reaksjon. Dersom det ilegges eller idømmes oppfølging i konfliktråd og det underveis i prosessen viser seg å være et behov for forlengelse, er det imidlertid ikke noe i veien for at det inngås en frivillig avtale om dette. Brudd på planen vil da ikke få påtalemessige konsekvenser.

10.5.2 Høringsinstansens syn

Flere av høringsinstansene gir uttrykk for at oppfølgingstiden ikke må begrenses til seks måneder, blant andre *Stavanger kommune* og *Oslo politidistrikt* som begge påpeker at begrensningen på seks måneders oppfølgingstid er lite heldig i et rehabiliteringsperspektiv. En forlengelse utgjør etter Oslo politidistrikts oppfatning ikke et rettssikkerhetsproblem fordi det kun gjelder saker der domfelte har samtykket.

Politiets Kriminalitetsforebyggende Forum uttrykker det samme og påpeker at det ikke vil være tilstrekkelig at den enkelte selv skulle ønske lengre frivillig oppfølging. Behovet for vilkårstid utover seks måneder vil en særlig se i saker hvor det er avdekket narkotikabruk over tid.

10.5.3 Departementets vurdering

Det er påtalemyndigheten som fastsetter gjennomføringstiden der saken avgjøres på påtalestadiet, mens domstolen fastsetter gjennomføringstiden der reaksjonen stilles som vilkår til betinget dom. Gjennomføringstiden løper fra tidspunkt for stormøtet. Departementet presiserer at gjennomføringstiden ikke skal bestemmes ut fra lengden på utmålt fengselsstraff.

Departementet er enig med arbeidsgruppen i at det i de fleste saker vil være tilstrekkelig med en oppfølgingstid på seks måneder. Departementet mener imidlertid det er viktig å sikre fleksibilitet for gjennomføring av hensiktsmessige tiltak, og at dette best kan gjøres ved en lengstetid på ett år, jf. forslag til ny konfliktrådslov § 23 annet ledd. Dette støttes av en rekke høringsinstanser. Det vises i den sammenhengen også til prosjektet *Felles ansvar* hvor kontraktens lengde var seks måneder. Ved evalueringen av prosjektet påpekte flere

at kontraktene burde vart lengre, jf. Nordlandsforsknings rapport nr. 5/2007 av Ann Kristin Eide.

Departementet legger til grunn at bakgrunnen for arbeidsgruppens forslag er at ungdomsoppfølging skal grense opp til ungdomsstraffen, som varer fra seks måneder til to år, unntaksvis opp til tre år. Etter alminnelig straffutmålingspraksis bør oppfølgingstiden i utgangspunktet gjenspeile alvorlighetsgraden i saken. Departementet ser imidlertid ikke grunn til at lengstetiden for ungdomsoppfølging skal være den samme som minstetiden for ungdomsstraffen. Den enkeltes behov vil være viktig ved fastsettelsen av lengden. For øvrig vil intensiteten i tiltakene kunne variere, noe som innebærer at en plan med lengre gjennomføringstid ikke nødvendigvis er mer tyngende enn en med kortere.

I de mer alvorlige sakene hvor ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd idømmes av domstolen, kan både forbrytelsens grovhet og gjerningspersonenes behov etter departementets oppfatning tilsi oppfølging i lengre tid enn seks måneder. For de mindre alvorlige forbrytelser hvor reaksjonen ilegges av påtalemyndigheten må det derimot kunne forventes at seks måneder i mange tilfeller er tilstrekkelig. Det kan imidlertid ikke utelukkes at det også i disse sakene kan være behov for en lengre oppfølgingstid, for eksempel der tiltakene har lav intensitet, men hvor det er hensiktsmessig at de går over lengre tid. Det kan også være ventetid på tiltak knyttet til helse- og omsorgstjenester, opplæringstiltak, sinnemestringskurs, arbeidstrening og lignende. Det vil derfor kunne være vanskelig å si hvor lang oppfølgingstid som trengs for å gjennomføre eventuelle tiltak, og når disse kan igangsettes.

Overfor unge lovbrytere mener departementet at de tradisjonelle straffutmålingsmomentene bør tre noe i bakgrunnen, slik at det ikke utvikler seg en fast praksis for at lengden på gjennomføringstiden bare baseres på hvor grove forhold saken gjelder. Selv om en med dette ikke vil kunne få rettspraksis som rettesnor for utmåling av oppfølgingstid, mener departementet at det overfor denne gruppen lovbrytere er like viktig å imøtekomme den unges individuelle behov og fastsette oppfølgingstiden på bakgrunn av dette.

Departementet mener videre at lengstetiden på ett år bør være absolutt, men at det ikke er noe i veien for at det avtales frivillig oppfølging ut over ett år med den enkelte unge lovbryter dersom det er behov for dette. Forutsetningen er selvsagt ungdommens samtykke, men også oppfølgingsteamets kapasitet vil ha betydning. Eventuelle brudd på vilkårene i ungdomsplanen vil da ikke få konsekvenser. Det bemerkes at der ungdomsoppfølging eller oppfølging i konfliktråd stilles som vilkår for betinget dom, vil den gjenværende, alminnelige prøvetiden fortsatt ligge som et vilkår utover oppfølgingstiden i konfliktrådet.

Etter departementets vurdering er det ingen grunn til å sette en minstetid for gjennomføringen. Ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd, i motsetning til ordinær mekling i konfliktrådet, må nødvendigvis gå over noe tid. Dette avgjøres i den enkelte saken.

Departementet vil for øvrig påpeke viktigheten av å sette tiltak og krav som pågår under hele perioden, for å sikre at vedkommende får den støtten og oppfølgingen som lå til grunn for valget av reaksjonen. Dersom oppfølgingstiden eksempelvis settes til ett år, bør det i stormøtet fastsettes tiltak som skal pågå under hele perioden.

10.6 Gjennomføring av ungdomsoppfølging

10.6.1 Ungdomskoordinator, stormøte, plan og oppfølging

10.6.1.1 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppens forslag til ny straffereaksjon, ungdomsoppfølging, baseres på prinsippene for gjenopprettende prosess og bygger i stor grad på reglene for gjennomføring av ungdomsstraff i Prop. 135 L (2010–2011).

Ungdomsoppfølging består av gjennomføring av stormøte i konfliktrådet med fastsettelse av plan og deretter individuelt tilpasset oppfølging. Oppfølgingen skjer gjennom samhandling mellom rettshåndhevere, hjelpeapparat og privat nettverk lokalt, omtalt av arbeidsgruppen som oppfølgingsteam. Stormøtet ledes av en koordinator som også innkaller partene. Konfliktrådet kan imidlertid beslutte at en mekler skal bistå koordinatoren både under stormøtet og under oppfølgingen.

Arbeidsgruppen foreslår ikke noen obligatoriske deltakere verken i stormøtet eller i oppfølgingsteamet, men legger til grunn at deltakerne skal bestemmes i fellesskap av siktede eller domfelte, dennes verger og koordinatoren. Hvilke deltakere som skal delta, vil bero på den enkelte saken og den enkelte gjerningspersonen. Dersom siktede eller domfelte eller dennes eventuelle verger ikke samtykker til de aktørene som koordinatoren mener er nødvendige, og oppfølgingen av den grunn vurderes som mangelfull, skal koordi-

natoren kunne beslutte at saken sendes tilbake til påtalemyndigheten.

Koordinatoren bør arbeide aktivt for å engasjere barnets foreldre, men arbeidsgruppen mener ikke at disse kan pålegges å delta. Dersom de ikke kan eller vil delta i stormøtet, må det oppnevnes midlertidig verge som skal være en ressursperson for gjerningspersonen.

Arbeidsgruppen mener at heller ikke fornærmede kan pålegges å delta. Hvis fornærmede deltar i stormøtet er vedkommende en deltaker på linje med de øvrige deltakerne.

I stormøtet skal deltakerne bli enige om en plan for den videre oppfølgingen. Planen skal ivareta ungdommens behov og kan inneholde oppfølgingspunkter både av kontrollerende og støttende art tilpasset den enkelte saken. Dersom et av tiltakene innebærer at siktede eller domfelte skal utføre samfunnsnyttige tjenester, bør det foretas en vurdering slik at den samlede belastningen av reaksjonen ikke blir større enn det antall timer vedkommende ville ha blitt idømt ved samfunnsstraff. Arbeidsgruppen påpeker også at det ikke i planen skal være adgang til å pålegge siktede å oppholde seg på institusjon.

Arbeidsgruppen foreslår at koordinatoren, i samarbeid med oppfølgingsteamet, skal ha ansvar for å gjennomføre ungdomsplanen slik ordningen er for ungdomsstraffen.

Ved etableringen av oppfølgingsteam i regi av konfliktrådet har det vært opprettet såkalte koordineringsgrupper som har hatt ansvar for å vurdere hvilke ungdommer som er aktuelle for en slik oppfølging. Arbeidsgruppen har under punkt 11.11.1 i rapporten gitt en kort beskrivelse av koordineringsgruppens rolle uten å foreslå noen nærmere regulering av denne.

Arbeidsgruppen slutter seg til det som er omtalt om håndteringen av taushetsplikt og opplysningsplikt under ungdomsstraffen. Det vises i den forbindelse til Prop. 135 L (2010–2011) punkt 10.9. Arbeidsgruppen har ingen lovforslag om dette.

10.6.1.2 Høringsinstansenes syn

Østfold politidistrikt ser det som udelt positivt at reaksjonene skal administreres av konfliktrådene og peker på at ungdomsoppfølgingen forutsetter oppfølgingsteam, der politiet er en viktig aktør.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet belyser viktigheten av å tydeliggjøre roller, forventninger og autoritet blant deltakerne i stormøtet og oppfølgingen av dette, og ser også et behov for å tydeliggjøre koordinatorens autoritet overfor de øvrige deltakerne i oppfølgingsteamet.

Kommunene Oppegård og Horten slutter seg generelt til de foreslåtte endringene, men legger til grunn at meromkostninger for kommunene fullfinansieres av staten.

Politiets Fellesforbund peker på de politifaglige behovene for å følge med på utviklingen i et nærmiljø. Det er viktig for politiet å opprettholde en sentral rolle overfor unge lovbrytere, som et speil på kommende utfordringer.

Enkelte høringsinstanser, blant annet *Oslo kommune, Oslo politidistrikt, Oslo kommune, byrådsavdeling for eldre og sosiale tjenester og Friomsorgen ved Nordland friomsorgsforening* har uttalt seg kritisk til at gjennomføringen av den foreslåtte alternative strafferettslige reaksjonen er lagt til konfliktrådet. Kritikken mot at ungdomsstraffen skal gjennomføres i konfliktrådet gjentas, og det stilles blant annet spørsmål om det blir for mange aktører i straffegjennomføringen, om nødvendig kompetanse foreligger og om grunnprinsippene for konfliktrådene uthules.

Oslo kommune presiserer at de ønsker en kommunal forankring av oppfølgingsteam brukt som vilkår for påtaleunnlatelse. De mener også at konfliktrådet ikke bør ha ansvaret for straffegjennomføringen i disse sakene.

10.6.1.3 Departementets vurdering

Departementet støtter i det vesentlige arbeidsgruppens forslag til gjennomføring av ungdomsoppfølging, både når det gjelder aktører, deres roller og oppgaver. I likhet med arbeidsgruppen mener departementet det er hensiktsmessig å bygge på samme modell som ungdomsstraffen, selv om reaksjonen retter seg mot mindre alvorlig kriminalitet og derfor også vil være mindre intensiv og krevende.

Det er nødvendig med klare rammer for innholdet i og gjennomføring av reaksjonen ungdomsoppfølging. Samtidig skal reaksjonen kunne iverksettes overfor ulike type forbrytelser og ulike typer gjerningspersoner. For å sikre fleksibilitet vil departementet derfor ikke detaljregulere innholdet og gjennomføringen av reaksjonen, utover det som er nødvendig for å sikre forutsigbarhet og likebehandling for den det gjelder.

Som Oslo kommune påpeker i sin høringsuttalelse ble ikke spørsmålet om reaksjonens forankring i konfliktrådet behandlet i arbeidsgruppens rapport og er heller ikke vurdert nærmere i høringsbrevet. Departementet anser denne problemstillingen avklart gjennom behandlingen av

Prop. 135 L (2010–2011), som ble vedtatt av Stortinget i desember 2011. Departementet finner derfor ikke grunn til en nærmere drøftelse av disse innsigelsene i denne proposisjonen.

Ungdomskoordinatorens rolle

Etter departementets oppfatning er det et suksesskriterium for ungdomsoppfølging at det legges opp til en oppfølging hvor både privatpersoner og profesjonelle aktører samarbeider. Departementet slutter seg til arbeidsgruppens vurderinger knyttet til koordinatorens administrative og koordinerende rolle, både under stormøtet og for oppfølgingsteamet. Departementet presiserer at ungdomskoordinatorens rolle under ungdomsoppfølging er den samme som ved ungdomsstraffen. Som det fremgår av forslag til § 3 første ledd skal det ved hvert konfliktråd være en eller flere ungdomskoordinatorer som har ansvaret for å gjennomføre ungdomsoppfølging.

Ungdomskoordinatoren skal godkjenne ungdomsplanen sammen med siktede eller domfelte og dennes verger og har videre ansvaret for gjennomføringen av planen i samarbeid med oppfølgingsteamet. Det er en forutsetning at ungdomskoordinatoren etablerer tillit hos den siktede eller domfelte, i tillegg til å legge grunnlag for godt samarbeid mellom offentlige instanser i den enkelte saken. Det vises for øvrig til Prop. 135 L (2010–2011) punkt 10.8 og 10.10 der ungdomskoordinatorens rolle i ungdomsstraffen er nærmere beskrevet.

Koordineringsgruppe

Erfaringer fra tidligere prosjekter har vist at det er hensiktsmessig å etablere egne koordineringsgrupper som er tverrfaglig sammensatt og har faste medlemmer. Departementet ser at det kan være nyttig med en slik gruppe, men finner ikke grunn til å lovfeste dette. Sammensetningen i gruppen vil variere ut fra hvordan tiltaksapparatet og tjenestene er organisert i kommunene. Politiet og påtalemyndigheten har en naturlig plass i gruppen. Andre medlemmer kan være representanter for lokale eller regionale tjenester som barnevern, skole, helse- og omsorgstjenesten, kriminalomsorg mv.

Koordineringsgruppens oppgave skal være å vurdere hvilke lovbrytere som kan egne seg for reaksjonen ungdomsoppfølging. I tillegg skal koordineringsgruppen kartlegge og vurdere hvilke tiltak som kan være aktuelle i den enkelte saken. Gruppen skal også holde seg løpende orientert om saker som er i oppfølgingsteamene, og skal være et forum for drøfting og rådgivning for ungdomskoordinator i enkeltsaker. Dersom en ungdom bryter avtalen, skal gruppen drøfte bruddene.

Det er ungdomskoordinatorene som innkaller til og leder møtene i koordineringsgruppen.

Deltakere i ungdomsstormøtet

Det er ungdomskoordinatorens ansvar å sette sammen ungdomsstormøtet med relevante aktører, jf. forslag til ny konfliktrådslov § 24 annet ledd. Det er imidlertid hensiktsmessig at domfelte eller siktede involveres ved utvelgelsen av aktørene. Vedkommende vil da ha mulighet til å komme med eventuelle innsigelser mot enkeltpersoners deltakelse.

Departementet mener for øvrig at det i utgangspunktet bør være en mekler til stede i alle saker både for å sikre oppmerksomhet mot den gjenopprettende prosessen, og for å ivareta lekfolkprinsippet.

Departementet er i likhet med arbeidsgruppen av den oppfatning at det ikke skal være obligatoriske deltakere i stormøtet. Hvem som bør delta vil blant annet bero på ungdommens nettverk og behovene for støttetiltak.

Ved gjennomføring av ungdomsstraff er både kriminalomsorgen og politiet obligatoriske deltakere i ungdomsstormøtet. Kriminalomsorgen deltar for å bidra med tiltak under gjennomføringen og for å kunne følge opp eventuelle brudd. Politiet deltar blant annet fordi de har god kjennskap til konfliktsituasjoner i ungdomsmiljøene og representerer samfunnets kontrollapparat. Departementet kan ikke se at det er tilsvarende behov for at kriminalomsorgen og politiet er obligatoriske deltakere i ungdomsstormøtet ved ungdomsoppfølging. Politiet har imidlertid en plikt til å delta dersom konfliktrådet finner det hensiktsmessig. I de mindre alvorlige sakene vil det kunne være mer aktuelt å involvere gjerningspersonens private nettverk enn profesjonelle aktører.

Departementet slutter seg til arbeidsgruppens forslag om ikke å *pålegge* foreldre eller verge å delta i stormøtet. Reaksjonen gir den unge mulighet til å bryte ut av en potensiell kriminell løpebane, noe som kan være en vanskelig prosess. Omsorgspersonene vil kunne være viktige deltakere i den sammenheng, men det kan likevel være tilfeller hvor de ikke kan eller vil delta i en ungdomsoppfølging. Etter departementets oppfatning vil et pålegg om deltakelse derfor ikke være hensiktsmessig. Mangelfullt nettverk eller vanskelige

familieforhold skal ikke frata den mindreårige mulighet til ungdomsoppfølging. Det viktigste er å styrke den unges ressurser og vilje til å ta et oppgjør med og ansvar for egen kriminalitet, uavhengig av om familien har mulighet eller ønske om å delta. Dersom foreldre eller omsorgspersoner ikke møter, skal ungdomskoordinatoren vurdere om det må oppnevnes midlertidig verge for vedkommende, jf. forslag til § 24 femte ledd.

Som omtalt i kapittel 10.4.3 ovenfor er det ikke et vilkår for bruk av reaksjonen ungdomsoppfølging at fornærmede samtykker til slik behandling eller at vedkommende deltar i ungdomsstormøtet. Dersom fornærmede ikke ønsker å delta, kan en representant for fornærmede eller en interessegruppe delta i ungdomsstormøtets gjenopprettende del. Fornærmedes eget ønske om stedfortreder bør veie tungt. Det bemerkes at ungdomsstormøtet skal gjennomføres selv om fornærmede ikke vil være representert i møtet. Fornærmede kan også videreformidle konsekvensene av lovbruddet via koordinator. Det er heller ikke noe i veien for at fornærmede og siktede eller domfelte møtes på et senere tidspunkt i prosessen dersom det er ønskelig. Det kan også være riktig å innkalle andre som er berørt av lovbruddet enn den som er direkte fornærmet, for eksempel sentrale vitner til hendelsen. Også slike personer vil kunne opplyse saken om konsekvensene av lovbruddet.

For å unngå at møtet oppleves som en ny krenkelse for fornærmede må ungdomskoordinatoren foreta de nødvendige forberedelsene og være særlig oppmerksom på fornærmedes behov under stormøtet. Fornærmede skal ikke delta i den delen av stormøtet der oppfølgingsplanen utarbeides, med mindre det dreier seg om tiltak som også involverer fornærmede.

Hvilke personer som for øvrig bør inviteres til stormøtet og som skal delta i oppfølgingen, vil bero på en konkret vurdering av den enkelte saken og den enkelte gjerningspersonen.

Tiltakene i planen

Hvilke tiltak som kan være aktuelle er opplistet i forslag til ny konfliktrådslov § 25 første ledd. Tiltakene vil variere ut i fra lovbruddets art, gjerningspersonens behov og nærmiljøets mulighet til å bidra. Aktuelle tiltak kan være av kontrollerende art som ruskontroll, forbud mot å oppholde seg på bestemte steder eller omgås med bestemte personer. Like viktig er tiltak av rehabiliterende eller støttende art som helse- og omsorgstjenester, sinnemestring, barneverntiltak og tiltak som skal styrke ungdommens tilknytning til skole eller arbeid. Planen må oppleves realistisk og være en adekvat reaksjon på den kriminelle handlingen som er begått. Samtidig må den være individuelt utformet for å hjelpe vedkommende til et liv uten kriminalitet. Den enkeltes mulighet og behov for hjelpetiltak står sentralt. Departementet legger stor vekt på at målet er å skape et vendepunkt ved å ansvarliggjøre gjerningspersonen. Gjennom en slik tilnærming kan nye lovbrudd forebygges uten at den unge gjøres til passiv mottaker av hjelp og derved klient i et behandlingsforløp.

Departementet understreker at omfanget og intensiteten i planen må stå i forhold til hva vedkommende er siktet eller dømt for, slik at den samlede belastningen ikke blir større enn det som normalt ville ha vært situasjonen ved valg av en annen reaksjon. For gjerningspersoner med store behov er det derfor viktig at en ikke fastsetter mer tyngende tiltak enn det som er rimelig sett opp mot det lovbruddet som er begått.

Departementet vil ikke gå nærmere inn på hvilke tiltak som kan være aktuelle i planen, utover at det ikke skal være adgang til å pålegge siktede å oppholde seg på institusjon, da hensynet til rettssikkerheten tilsier at dette bare bør kunne idømmes av en domstol. Ungdommen kan likevel som en del av oppfølgingen plasseres på en barneverninstitusjon etter barnevernloven § 4-26 dersom barneverntjenesten vurderer at vilkårene for slik plassering er oppfylt. Dette krever imidlertid ungdommens samtykke, og kan derfor ikke pålegges ungdommen.

Der tiltak viser seg å være uegnede, vil ungdomskoordinatoren kunne avslutte tiltaket og eventuelt vurdere, sammen med gjerningspersonen og de andre deltakerne i oppfølgingsteamet, om det er andre alternative tiltak som kan iverksettes. Det alternative tiltaket bør imidlertid ikke være mer tyngende enn det opprinnelige.

Departementet finner det ikke rimelig at lovbrytere stilles bedre enn lovlydige med hensyn til ventetid i hjelpeapparatet, og går derfor ikke inn for at gjerningspersonen skal prioriteres i forhold til andre som venter på offentlige tjenester. Samtidig må det presiseres at tiltak bør igangsettes så raskt som mulig, da dette er viktig for å fange opp og stoppe en eventuell kriminell løpebane.

Oppfølgingsteam

Departementet foreslår å lovfeste at et individuelt sammensatt oppfølgingsteam skal ha ansvaret for gjennomføringen av tiltakene i planen, jf. forslag til ny konfliktrådslov § 26 første ledd. Dette er slik ordningen til nå har vært for de ulike formene for

oppfølgingsteam og slik det også blir for ungdomsstraffen. Hvilke instanser og personer som deltar i oppfølgingsteamet beror på tiltakene som avtales. Oppfølgingsteamets deltakere velges og tilpasses den enkelte saken. Hvor ofte oppfølgingsteamet møtes, vil være avhengig av planens innhold og hvilket nettverk den unge har. Ansvaret for å sikre gjennomføringen av de enkelte tiltakene må være tydelig plassert hos de relevante instansene.

For hvert tiltak skal det navngis en person som skal ha ansvaret for at tiltaket blir gjennomført. Det er også hensiktsmessig at det settes opp en plan over hvem som skal ha ansvaret for den unge til enhver tid. Dette kan være skole på dagtid og foreldre med nødvendige støttetiltak på kveldstid. Det bør også oppnevnes en kontaktperson blant deltakerne i oppfølgingsteamet som den domfelte eller siktede kan forholde seg til med spørsmål om gjennomføringen av reaksjonen.

Departementet påpeker at ungdom som begår kriminalitet er en sårbar gruppe, som gjerne har store utfordringer i livet og som lett kan påvirkes i negativ retning. Det er derfor behov for at ungdommen har en fast kontaktperson som har mulighet til å være tilgjengelig når vedkommende møter motgang eller står i fare for å begå ny kriminalitet. Organiseringen av dette vil måtte avgjøres i det enkelte oppfølgingsteamet som etableres som ledd i gjennomføringen av ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff.

Godt samspill mellom aktørene i straffesakskjeden og øvrige statlige og kommunale tjenesteytere er en forutsetning i den foreslåtte reaksjonen. Tiltakene og deler av oppfølgingsplanen gjennomføres lokalt ved hjelp av kommunale tjenesteutøvere, skole, og barneverntjeneste, men også ved statlige og regionale tjenesteutøvere som spesialisthelsetjenesten og videregående skole. Ungdomsoppfølgingen forutsettes å gjøre bruk av de samme ressursene og samarbeidsstrukturene som er utviklet for å gjennomføre ungdomsstraffen, og som igjen bygger på erfaringene med oppfølgingsteam, der dette har vært praktisert. Dette er ressurser og rettigheter den unge vil kunne ha krav på uavhengig av om vedkommende har begått kriminalitet, men som kan ha særlig stor betydning i en rehabiliteringsprosess.

Ungdomsoppfølgingen krever en målrettet innsats overfor ungdommen og kan medføre noe administrativt arbeid. Disse ungdommene vil imidlertid uansett ha krav på tjenester fra ulike instanser, og de vil ved sin adferd kunne gi utfordringer i de kommunale virksomhetene, selv om de ikke gjennomfører reaksjonen ungdomsoppfølging.

Taushetsplikt

I både ungdomsstormøtet og i oppfølgingsteamet vil det kunne være nødvendig å dele personsensitiv informasjon med de andre aktørene for å komme frem til en hensiktsmessig ungdomsplan og for å sikre en god oppfølging av denne. Opplysningene kan imidlertid være underlagt taushetsplikt, og det må derfor avklares i hvilken grad aktørene er bundet av denne. Departementet vil i likhet med arbeidsgruppen henvise til behandlingen av dette spørsmålet i Prop. 135 L (2010–2011) kapittel 10.9. Spørsmål om samtykke fra gjerningspersonen om å frita aktørene fra taushetspliktreglene vil være en del av forberedelsene til et stormøte. Departementet anser at et slikt samtykke gir tilstrekkelig grunnlag for fri dialog under ungdomsstormøtet og i senere møter i oppfølgingsteamet.

10.6.2 Advokatbistand

10.6.2.1 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen mener at mindreårige bør ha rett til offentlig oppnevnt forsvarer der saken overføres til ungdomsoppfølging i medhold av straffeloven § 53 nr. 3 ny bokstav i. Selv om fengselsstraffen er betinget, kan tiltak som fastsettes i den enkelte planen være inngripende.

Etter gjeldende rett kan forsvarer oppnevnes når særlige grunner taler for det, jf. straffeprosessloven § 100 annet ledd. Denne adgangen brukes i dag i en del saker der siktede er mindreårig. Etter arbeidsgruppens skjønn vil det være særlige grunner som taler for at det oppnevnes forsvarer i disse sakene. Dette begrunnes med at oppnevning av forsvarer er viktig for rettssikkerheten til den mindreårige. Det pekes også på at vedkommende ungdom bør ha krav på juridisk bistand, blant annet for å vurdere om den foreslåtte reaksjonen reelt sett er et bedre alternativ enn en helt eller delvis betinget dom med eller uten særvilkår. For å tydeliggjøre dette foreslår arbeidsgruppen i sin rapport at også oppfølging i konfliktrådet inntas i straffeprosessloven § 99 første ledd tredje punktum, som er vedtatt, men ikke trådt i kraft. Arbeidsgruppen har imidlertid ikke fulgt opp dette med forslag til endringer i bestemmelsen.

Når det gjelder overføring av saker i medhold av straffeprosessloven § 71 a annet ledd, finner

ikke arbeidsgruppen grunn til å utvide ordningen med offentlig oppnevnt forsvarer.

Der siktede eller domfelte har forsvarer foreslår arbeidsgruppen at forsvareren kan delta i stormøtet. Det vises til at ungdomsoppfølging er en inngripende reaksjon og at forsvareren vil ha en viktig rolle for å ivareta vedkommendes interesser. Forsvareren skal imidlertid ikke kunne representere gjerningspersonen. Arbeidsgruppen presiserer viktigheten av at forsvareren har god kjennskap til gjenopprettende prosess og at forsvarerens rolle som støtteperson er avklart på forhånd.

Der siktedes eller domfeltes forsvarer deltar, skal også fornærmede kunne la seg bistå av en bistandsadvokat. Dette forutsetter at fornærmede er under 18 år, og har rett til bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107 a.

10.6.2.2 Høringsinstansenes syn

Det er få høringsinstanser som har uttalt seg om forslaget knyttet til advokatbistand under ungdomsstormøtet.

Sekretariatet for konfliktrådene anser advokatens tilstedeværelse i stormøtet som riktig og viktig for å unngå urimelig inngripende tiltak.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet mener det offentlige har et særskilt ansvar for å ivareta interessen, herunder rettssikkerheten, til ungdommer under 18 år og påpeker derfor viktigheten av arbeidsgruppens forslag om at barnet skal ha rett til offentlig oppnevnt forsvarer der saken overføres til oppfølging i konfliktråd i medhold av straffeloven § 53 nr. 3 ny bokstav i. Mindreårige er en særskilt utsatt gruppe, og det er viktig å ivareta hensynet til barnets beste. Der fornærmede er under 18 år bør også han eller hun ha rett til bistandsadvokat.

Redd Barna støtter forslaget om at mindreårige skal ha rett til offentlig oppnevnt forsvarer der saken overføres til oppfølging i konfliktråd i medhold av straffeloven § 53 nr. 3 ny bokstav i. Dette anses å være i samsvar med kravet i barnekonvensjonen artikkel 40 nr. 2 (ii) og (iii). Det er en ulempe at ordningen med offentlig oppnevnt forsvarer ikke foreslås utvidet. Det betyr at bare de som har råd til å betale en advokat får bistand. Dette skaper en uønsket rettsulikhet. Et grunnleggende prinsipp er at mindreårige har krav på tilstrekkelig juridisk bistand gjennom hele saksforløpet.

Stine Sofies Stiftelse er enig i at der gjerningspersonen har rett til forsvarer bør også fornærmede kunne la seg bistå av advokat dersom vedkommende har rett til det etter straffeprosessloven § 107 a. Stiftelsen er enig i at advokaten bare skal være en støtteperson og ikke representere parten i ungdomsstormøtet. Rolleavklaring for advokatene er viktig før man stiller i stormøte.

10.6.2.3 Departementets vurdering

Departementet vil ikke følge opp arbeidsgruppens forslag om å gi mindreårige en ubetinget rett til offentlig oppnevnt forsvarer under hovedforhandlingen der det er aktuelt å overføre saken til ungdomsoppfølging i medhold av straffeloven § 53 nr. 3 ny bokstav i.

Ved gjennomføring av den nye straffereaksjonen, ungdomsstraff, vil det åpnes for at siktede skal få offentlig oppnevnt forsvarer, jf. straffeprosessloven § 96 tredje ledd (ikke trådt i kraft), jf. § 100 første ledd. Ungdomsstraffen skal erstatte ubetinget fengsel og strengere del av samfunnsstraffen og vil kunne inneholde inngripende tiltak av både ansvarliggjørende, kontrollerende og straffende art. For å ivareta rettssikkerheten og sikre at planen som blir utarbeidet ikke blir urimelig tyngende er det derfor nødvendig at også advokaten kan delta.

Slik departementet vurderer det er det ikke et tilsvarende behov for en ubetinget rett til offentlig oppnevnt forsvarer eller mulighet for å ha med forsvarer i stormøte i forbindelse med ungdomsoppfølging som det er ved ungdomsstraff. Sammenliknet med ungdomsstraff gjelder ungdomsoppfølging mindre alvorlige lovovertredelser, og normalt vil tiltakene være mindre inngripende. Ungdomsoppfølging skal heller ikke erstatte ubetinget fengsel eller strengere samfunnsstraffer, men er ment å erstatte bøter, forelegg påtaleunnlatelse og betinget dom uten vilkår. Ungdomsoppfølging har dessuten en varighet på inntil ett år, mens ungdomsstraffen vil kunne vare inntil to år, unntaksvis tre år. Dette tilsier at behovet for offentlig oppnevnt forsvarer ikke er like stort i disse sakene.

Det vil være stor bredde i saker som overføres til ungdomsoppfølging. Departementet mener behovet for advokatbistand bør vurderes konkret etter straffeprosessloven § 100 annet ledd, det vil si at det vurderes om det er særlige grunner til å oppnevne forsvarer i den enkelte saken.

10.7 Gjennomføring av oppfølging i konfliktråd

10.7.1 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen har tatt utgangspunkt i at oppfølging i konfliktråd i hovedsak retter seg mot unge lovbrytere som var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet, og har i liten grad tatt stilling til hvordan øvrige typer oppfølging i konfliktråd skal gjennomføres. Arbeidsgruppen har derfor ingen konkrete lovforslag knyttet til gjennomføringen av reaksjonen oppfølging i konfliktråd, utover forslaget til gjennomføring av ungdomsoppfølging.

Når det gjelder saker om vold i nære relasjoner peker imidlertid arbeidsgruppen på behovet for en ny forskrift som vil kunne bidra til et oversiktlig regelverk og effektiv behandling av slike saker. Det anbefales ikke konkrete bestemmelser til forskriften, men det pekes på at det allerede i dag er etablerte metoder for behandling av saker om vold i nære relasjoner. Det uttales også at det kan være aktuelt å ansette familievoldskoordinatorer ved større konfliktråd.

10.7.2 Høringsinstansenes syn

Få høringsinstanser har uttalt seg om gjennomføringen av den generelle reaksjonen oppfølging i konfliktråd. *Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet*, *Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress* og *Stiftelsen Alternativ til Vold* har imidlertid pekt på behovet for særskilt kompetanse hos tilrettelegger i saker om vold i nære relasjoner.

10.7.3 Departementets vurdering

Det er nødvendig med klare rammer for innholdet i og gjennomføringen av reaksjonen oppfølging i konfliktråd. Samtidig skal reaksjonen kunne iverksettes overfor ulike type forbrytelser og ulike typer gjerningspersoner. For å sikre fleksibilitet vil departementet derfor ikke detaljregulere innholdet og gjennomføringen av reaksjonen, utover det som er nødvendig for å sikre forutsigbarhet og likebehandling for den det gjelder. Et kjennetegn ved reaksjonen vil være bruk av gjenopprettende prosess i et konfliktrådsmøte, utformingen av en plan og oppfølging av denne. Hvilke metoder og oppfølgingsformer som skal brukes og hvilke personer eller aktører som vil være involvert, vil bero på sakens art. Gjennomføringen av reaksjonen må imidlertid være grundig forberedt, og aktuelle tiltak må være skissert før reaksjonen ilegges eller idømmes. Det er derfor viktig at påtalemyndigheten tar kontakt med det lokale konfliktrådet for å drøfte konkrete muligheter for oppfølging basert på den praksisen som er utviklet på området.

Konfliktrådsleder har ansvar for å legge til rette for oppfølging i konfliktråd med utgangspunkt i de tilgjengelige ressurser. Departementet antar at det vil kunne være aktuelt å benytte seg av det samarbeidsnettverket som etableres ved gjennomføring av ungdomsoppfølging og ungdomsstraff også ved gjennomføring av reaksjonen oppfølging i konfliktråd. Det kan imidlertid også tenkes tilfeller hvor det er behov for andre type oppfølgingsmetoder og samarbeidsstrukturer enn de som kjennetegner reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

Etter departementets syn vil erfaring med gjennomføring av ungdomsoppfølging og ungdomsstraff kunne gi grunnlag for videre metodeutvikling av reaksjonen oppfølging i konfliktråd.

Når det gjelder arbeidsgruppens forslag om å forskriftsfeste nærmere regler for oppfølging i konfliktråd i familievoldssaker og ansettelse av familievoldskoordinator, vil departementet ta stilling til dette når det foreligger et bredere erfaringsgrunnlag. Det vises for øvrig til at Sekretariatet for konfliktrådene i 2013 har utviklet en veileder for håndtering av saker om vold i nære relasjoner.

Departementet foreslår en hjemmel for departementet til å gi forskrift med bestemmelser om innholdet i og gjennomføringen av reaksjonen oppfølging i konfliktråd, herunder nærmere bestemmelser om møter i konfliktrådet, utformingen av og innholdet i en plan, oppfølgingsansvar, forbud mot bruk av rusmidler og ruskontroll.

10.8 Brudd

10.8.1 Gjeldende rett

Bruddhåndteringen ved mekling i konfliktråd er forskjellig avhengig av det rettslige grunnlaget for reaksjonen.

Når en sak er *overført til mekling i konfliktrådet* i medhold av straffeprosessloven § 71 a og avtale ikke kommer i stand eller siktede bryter avtalen, avgjør påtalemyndigheten om bruddet er så vesentlig at strafforfølgningen bør tas opp igjen, jf. konfliktrådsloven § 16 og påtaleinstruksen § 18 A-3.

Ved *påtaleunnlatelse på vilkår av konfliktrådsbehandling*, jf. straffeprosessloven § 69 tredje ledd jf. straffeloven § 53 nr. 3 bokstav h, er det i

utgangspunktet tilstrekkelig for å anse straffereaksjonen gjennomført at lovbryteren møter opp i konfliktrådet. Det følger av Ot.prp. nr. 106 (2001–2002) punkt 8.4 at det vil kunne innebære brudd på vilkåret enten dersom siktede ikke møter opp til mekling, dersom han eller hun møter opp i beruset tilstand eller er uten synlig vilje til å bidra til et positivt resultat. Dersom partene kommer frem til en avtale i meklingsmøtet, vil det være brudd på vilkåret dersom avtalen ikke oppfylles, jf. straffeloven § 53 nr. 3 bokstav h. Konfliktrådet skal gi beskjed til påtalemyndigheten dersom siktede bryter vilkåret. Riksadvokaten har i rundskriv nr. 4/2008 s. 6 og 7 uttrykt at påtalemyndigheten i slike tilfeller må ta stilling til om bruddet er så vesentlig at straffeforfølgningen bør tas opp igjen. Påtalemyndighetens ansvar for å følge opp brudd på vilkår følger også implisitt av påtaleinstruksen § 18-2 og § 18-3. Det fremgår av bestemmelsene at det i politiets innstilling skal angis hvilke vilkår som eventuelt bør settes for å unnlate påtale og at siktede bør gis en muntlig orientering om hva det betyr at det er gitt påtaleunnlatelse, hva vilkårene går ut på og følgene av at de ikke blir overholdt.

Kompetansen til å følge opp bruddsaker er også lagt til påtalemyndigheten der *konfliktrådsbehandling er vilkår for betinget dom*, jf. påtaleinstruksen § 29-9. Dette følger også av Ot.prp. nr. 106 (2001–2002) punkt 8.4 og Riksadvokatens rundskriv nr. 4/2008 s. 7. Det vil innebære brudd på vilkåret dersom siktede ikke møter til mekling, dersom han eller hun møter i beruset tilstand eller er uten synlig vilje til å bidra til et positivt resultat. Det samme gjelder dersom domfelte ikke oppfyller en avtale inngått i meklingsmøtet. I slike saker avgjør påtalemyndigheten om domfeltes forhold tilsier at saken bør bringes inn for retten med begjæring om fastsettelse av nye vilkår, jf. straffeloven § 54 nr. 1. Påtalemyndigheten skal også vurdere om bruddet er så alvorlig at saken bør bringes inn for retten med begjæring om at straff helt eller delvis skal fullbyrdes, jf. straffeloven § 54 nr. 2.

Mekling i konfliktråd kan også inngå som *del av samfunnsstraffen*, jf. straffegjennomføringsloven § 53 første ledd bokstav c. Tilsynet med at innholdet i avtalen blir oppfylt er lagt til konfliktrådet, mens kriminalomsorgen har ansvaret for selve bruddhåndteringen.

10.8.2 Arbeidsgruppens forslag

10.8.2.1 Ungdomsoppfølging

Arbeidsgruppen foreslår at påtalemyndigheten skal være ansvarlig for å håndtere brudd under reaksjonen ungdomsoppfølging. Ifølge arbeidsgruppen er dette i overenstemmelse med lovens opprinnelige system, hvor påtalemyndigheten har ansvar for å håndtere brudd i saker som er overført til mekling i konfliktrådet i medhold av straffeprosessloven § 71 a, brudd i saker hvor konfliktrådsbehandling er satt som vilkår for påtaleunnlatelse, samt brudd på betingede dommer med konfliktrådsbehandling som særvilkår. Arbeidsgruppen går ikke nærmere inn på innholdet i påtalemyndighetens bruddhåndtering, men uttaler at det kan overlates til Riksadvokaten å vurdere om bruddhåndtering bør reguleres i rundskriv.

Arbeidsgruppens forslag er at systemet med muntlig advarsel, bruddsamtale og vurdering, slik det er beskrevet for ungdomsstraffen også gjøres gjeldende for ungdomsoppfølging.

Videre påpekes at det må foretas en konkret vurdering av hvilke vilkårsbrudd som bør føre til at ungdomskoordinatoren overfører saken til påtalemyndigheten med anmodning om at straffesaken gjenopptas, eventuelt at den subsidiære straffen fullbyrdes. Vurderingstemaene bør være de samme for ungdomsoppfølging som for ungdomsstraffen, det vil si en helhetsvurdering med vekt på hvor mye av straffen som gjenstår, individuelle forhold, bruddets alvorlighet og om det er begått gjentatte brudd. Arbeidsgruppen foreslår at disse reglene fastsettes i forskrift sammen med reglene for ungdomsstraff.

10.8.2.2 Oppfølging i konfliktråd

Arbeidsgruppen har ikke kommentert hvordan brudd på den generelle reaksjonen oppfølging i konfliktråd skal håndteres, og har derfor heller ikke foreslått særlige regler for dette.

10.8.3 Høringsinstansenes syn

Omlag halvparten av høringsinstansene som har uttalt seg om arbeidsgruppens forslag, er negative til at bruddhåndteringen legges til påtalemyndigheten. Dette gjelder *Riksadvokaten, Politihøgskolen, Oslo politidistrikt og Nordland friomsorgsforening*.

Riksadvokaten har vanskelig for å se begrunnelsen for at brudd under gjennomføring av ungdomsstraffen skal følges opp av kriminalomsorgen, mens brudd under gjennomføring av ungdomsoppfølging skal følges opp av påtalemyndig-

heten. *Politihøgskolen* fremhever tilsvarende synspunkter.

Nordland friomsorgsforening viser til at friomsorgen allerede har et godt og funksjonelt bruddsaksregime innarbeidet med muntlige advarsler, innskjerpingssamtaler og bruddmelding til politi og kriminalomsorgen ved regionskontoret.

Politidirektoratet, Kriminalomsorgen region sørvest og Oslo kommune støtter arbeidsgruppens forslag om at bruddhåndteringen bør legges til påtalemyndigheten. *Kriminalomsorgen region sørvest* påpeker imidlertid viktigheten av en grundig regulering av håndteringen av brudd, som krav til dokumentasjon for brudd, skyldkrav, bevisbyrde, valg av reaksjon og videre saksgang.

Oslo friomsorgskontor mener at bruddmelding bør følges opp av påtalemyndigheten der ungdomsoppfølging er ilagt av påtalemyndigheten, men at påtalemyndigheten av erfaring ikke følger opp brudd på betingede dommer. Det samme påpekes av *Kriminalomsorgen region øst*.

Konsekvensen av brudd på vilkårene i en ungdomsoppfølging må etter *Stavanger kommunes* mening utredes ytterligere.

Oslo kommune påpeker at klare regler for melding og håndtering av brudd er viktig for troverdigheten til tiltakene. Det må etableres et tydelig skille mellom tiltak i ungdomsoppfølging og andre hjelpetiltak som også kan settes inn overfor ungdommen i samme periode.

10.8.4 Departementets vurdering

10.8.4.1 Ungdomsoppfølging

Under gjennomføringstiden av ungdomsoppfølgingen må det reageres både hvis barnet bryter vilkår som er fastsatt i planen og ved nye lovbrudd. Formålet med å reagere på vilkårsbrudd er å markere nødvendige grenser og sikre at siktede eller domfelte gjennomfører ungdomsoppfølging i tråd med gjeldende regler. Det er derfor viktig at fullbyrdelse av eventuell fengselsstraff eller gjenopptagelse av strafforfølgning fremstår som en reell mulighet. Men ikke all mangelfull gjennomføring av planen bør betraktes som brudd. Lovbryterne i disse sakene er ofte ungdom med store utfordringer i livet. Det må derfor være en viss aksept for at ikke alle deler av planen følges som forutsatt. Ungdomskoordinatoren har her et særlig oppfølgingsansvar.

Etter departementets syn bør bruddhåndteringen legges til påtalemyndigheten, som gjennom etterforskning og påtalevurdering har fått god kjennskap til saken og til siktede eller domfelte. En slik løsning harmonerer også best med dagens bruddsystem og påtalemyndighetens nåværende ansvar for å følge opp brudd der det er ilagt eller idømt mekling i konfliktrådet. Påtalemyndighetens bruddhåndtering skal bestå i å vurdere hvorvidt bruddet er så vesentlig at det bør få påtalemessige konsekvenser eller om gjennomføringen skal avbrytes.

Enkelte høringsinstanser mener bruddhåndteringen bør legges til kriminalomsorgen som har ansvaret for bruddhåndtering ved idømt samfunnsstraff og ved ungdomsstraff. Ved gjennomføring av ungdomsstraff er kriminalomsorgen imidlertid også obligatoriske deltakere i oppfølgingsteamet, mens de ved ungdomsoppfølging ikke vil ha en tilsvarende rolle. Kriminalomsorgen vil riktignok kunne ha vært involvert i saken ved at de har ansvaret for å gjennomføre personundersøkelse av den enkelte ungdom, men dette vil gjelde i alle straffesaker, uavhengig av om konfliktrådsbehandling er aktuelt.

Den strafferettslige reaksjonen ungdomsoppfølging vil både kunne ilegges på påtalestadiet og idømmes som vilkår til betinget dom. Kriminalomsorgen har ikke ansvar for bruddhåndtering ved strafferettslige reaksjoner ilagt på påtalestadiet. De har heller ikke lenger ansvar for brudd der det er satt vilkår til betinget dom, med unntak av vilkår om narkotikaprogram med domstolskontroll. Samlet sett finner departementet at det ikke er hensiktsmessig å legge bruddhåndteringen under gjennomføring av ungdomsoppfølging til kriminalomsorgen.

Før en bruddsak oversendes til påtalemyndigheten, skal konfliktrådet følge opp brudd gjennom bruk av muntlig advarsel, bruddsamtale og eventuell fastsettelse av nye vilkår i planen. Hvordan konfliktrådet følger opp bruddet beror blant annet på bruddets omfang og på den unge lovbryterens motivasjon. Hvis bruddet ikke er alvorlig, eller hvis det foreligger særlig formildende omstendigheter, skal ungdomskoordinatoren vurdere om det er tilstrekkelig å gi en muntlig advarsel. Hvis dette ikke er tilstrekkelig, skal den den unge innkalles til en bruddsamtale med ungdomskoordinatoren. Målet med samtalen er å motvirke nye brudd og tydeliggjøre følgene av gjentatte brudd. Den muntlige bruddsamtalen bør følges opp med en skriftlig gjengivelse av innholdet i denne.

Etter departementets syn bør ungdomskoordinatoren sammen med ungdommen, kunne sette nye vilkår for gjennomføring i planen. Det bør være en klar forutsetning for å sette nye vilkår at dette anses nødvendig for å hindre nye brudd.

Departementet mener at det ikke er nødvendig å gi klageadgang eller mulighet til overprøving av nye vilkår, da siktede eller domfelte skal være med på å fastsette disse vilkårene.

Det må som hovedregel være gjennomført bruddsamtale før nye brudd kan medføre ytterligere konsekvenser. Ungdomskoordinatoren kan da, for eksempel, sammen med oppfølgingsteamet, vurdere om det bør innkalles til et nytt ungdomsstormøte før saken eventuelt overføres til påtalemyndigheten.

Dersom siktede eller domfelte, etter å ha gjennomført bruddsamtale og eventuelt fått nye vilkår, eller gjennomført nytt ungdomsstormøte, på nytt bryter kravene eller de fastsatte vilkårene, kan saken overføres til påtalemyndigheten med innstilling om at strafforfølgningen gjenopptas eller med innstilling om at den bringes inn for retten med sikte på fullbyrdelse av den subsidiære fengselsstraffen.

Departementet påpeker viktigheten av at ungdomskoordinatoren sørger for at brudd dokumenteres på tilstrekkelig vis for å sikre notoritet.

Departementet er av den oppfatning at de nærmere regler for konfliktrådets håndtering av brudd skal fastsettes i forslag til ny konfliktrådslov § 33. Slike regler representerer et vesentlig inngrep i enkeltpersoners rettigheter og plikter og skal derfor fremgå klart av loven. Arbeidsgruppens forslag om å ta disse bestemmelsene inn i forskrifts form foreslås derfor ikke videreført.

10.8.4.2 Oppfølging i konfliktråd generelt

Under gjennomføringstiden av reaksjonen oppfølging i konfliktråd må det reageres både hvis siktede eller domfelte bryter fastsatte vilkår og ved nye lovbrudd. Formålet med å reagere på vilkårsbrudd er å markere nødvendige grenser og sikre at siktede eller domfelte gjennomfører oppfølgingen i tråd med gjeldende regler. Det er derfor viktig at fullbyrdelse av eventuell fengselsstraff eller gjenopptagelse av strafforfølgning fremstår som en reell mulighet. Departementet foreslår at reglene for håndtering av brudd og nye lovbrudd ved oppfølging i konfliktråd skal følge de samme reglene som foreslås for ungdomsoppfølging.

Departementet foreslår en hjemmel for departementet til å gi forskrift med nærmere bestemmelser om håndtering av brudd ved oppfølging i konfliktråd.

10.9 Anmerkning på politiattest

10.9.1 Lovgrunnlag

Reglene for anmerkning på politiattest fremgår av politiregisterloven kapittel 7 med tilhørende forskrift. Loven og forskriften trer i kraft 1. juli 2014.

Hvilke forhold som skal anmerkes på politiattest og hvor lenge de skal fremgå av attesten avhenger blant annet av alvorlighetsgraden av den strafferettslige reaksjonen. Det har også betydning om gjerningspersonen var over eller under 18 år på handlingstidspunktet.

Det følger av politiregisterloven § 40 nr. 3 bokstav e at *overføring til mekling* i konfliktråd etter straffeprosessloven § 71 a ikke skal anmerkes på *ordinær* politiattest. Slik overføring til konfliktråd vil heller ikke anmerkes på *uttømmende* politiattest dersom vedkommende ikke har begått nye lovbrudd to år etter at konfliktrådsbehandlingen er avsluttet med godkjent avtale. Samme regel fremgår også i gjeldende konfliktrådslov § 17 som ble vedtatt ved lov 21. juni 2013 nr. 82, som trer i kraft 1. juli 2014.

Konfliktrådsbehandling kan også gjennomføres som *vilkår for betinget dom* eller som *del av samfunnsstraff.* Forholdene vil bli anmerket både på ordinær og uttømmende politiattest i henhold til politiregisterloven §§ 40 og 41. Unntaket som er eksplisitt knyttet til den strafferettslige reaksjonen *overføring til konfliktråd* gjelder da ikke.

For personer under 18 år oppgis ikke dom på betinget fengsel eller bot på *ordinær* attest, dersom lovbruddet er begått mer enn to år før utstedelsen av politiattesten, jf. politiregisterloven § 40 nr. 6. Disse forholdene vil imidlertid i utgangspunktet anmerkes på en *uttømmende attest* etter politiregisterloven § 41, ettersom alle straffer og andre strafferettslige reaksjoner som er registrert i reaksjonsregisteret anmerkes på en uttømmende politiattest. Det er i politiregisterloven § 41 nr. 1 bokstav c gitt en særbestemmelse om at det på *uttømmende attest* likevel ikke skal anmerkes ordinære strafferettslige reaksjoner som er ilagt en person som var under 18 år på handlingstidspunktet, dersom vedkommende ikke har begått alvorlig eller gjentatte lovbrudd, og heller ikke har begått nye lovbrudd. Bestemmelsen er en oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak nr. 331 av 18. desember 2006, der regjeringen ble bedt om å utrede en ordning med «sletting av rulleblad» for å gi unge lovbrytere en ny sjanse.

Hva som skal regnes som alvorlige og gjentatte lovbrudd, og hvor lenge lovbrudd begått i ung alder skal anmerkes på uttømmende politiat-

test er nærmere angitt i politiregisterforskriften § 30-3. Hovedregelen er at uttømmende politiattest skal utstedes i samsvar med bestemmelsene om ordinær attest, dersom den ilagte reaksjonen gjelder lovbrudd begått før lovbryteren fylte 18 år. Det er imidlertid i bestemmelsens annet ledd nr. 1 til 3 angitt visse unntak fra dette. Et viktig unntak er at ilagt reaksjon for et lovbrudd med øvre strafferamme på fengsel i mer enn tre år medfører at attesten skal utstedes i samsvar med reglene om uttømmende attest i politiregisterloven § 41. Det avgjørende etter § 30-3 er lovbruddets øvre strafferamme, ikke hvilken reaksjon som faktisk er ilagt. Reaksjonen må imidlertid være av en slik art at den anmerkes på en ordinær politiattest.

10.9.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår at reglene for overføring til mekling i konfliktråd skal gjelde tilsvarende for overføring til *oppfølging i konfliktråd* etter deres forslag til nytt annet ledd i § 71 a. Etter arbeidsgruppens oppfatning vil dette kunne bidra til at flere siktede gir samtykke og gjennomfører reaksjonen.

I arbeidsgruppens forslag er ungdomsoppfølging inkludert i den generelle bestemmelsen.

Overføring til oppfølging i konfliktråd vil etter arbeidsgruppens mening kunne erstatte flere reaksjoner som anmerkes på politiattesten. En av virkningene blir, etter deres oppfatning, at færre mindreårige får anmerkning på politiattesten.

Arbeidsgruppen drøfter ikke utfordringene knyttet til politiattest ved oppfølging i konfliktråd ilagt etter annet lovgrunnlag enn overføring fra påtalemyndigheten.

10.9.3 Høringsinstansenes syn

Politiets Kriminalitetsforebyggende Forum støtter arbeidsgruppens drøftinger på dette punktet og presiserer viktigheten av at overføring til konfliktråd ikke skal fremkomme verken på ordinær eller uttømmende politiattest. Det understrekes at dette er viktig for å motivere til konfliktrådsbehandling.

Også *Juss-Buss* støtter arbeidsgruppens konklusjon på dette punktet og viser til erfaring med at dette kan være en ekstra motivasjonsfaktor. De peker også på at en slik bestemmelse harmonerer best med de grunnleggende hensynene bak konfliktrådsmodellen.

Stine Sofies Stiftelse peker på at en utvidet politiattest skal verne samfunnet mot å ansette personer i visse stillinger, dersom de har begått spesifikke lovbrudd. Det presiseres at dersom man vil slette anmerkningen etter to år, bør man være varsom med å overføre forbrytelser av seksuell karakter til oppfølging i konfliktrådet.

10.9.4 Departementets vurdering

10.9.4.1 Generelt

I likhet med arbeidsgruppen mener departementet at ungdomsoppfølging i konfliktråd og oppfølging i konfliktråd skal følge de samme reglene som gjelder for mekling i konfliktråd når det gjelder anmerkning på politiattest.

Forslaget om å utvide den generelle bestemmelsen om *overføring* til mekling i konfliktråd etter straffeprosessloven § 71 a, slik at saker også kan overføres til ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd, nødvendiggjør, etter departementets oppfatning, ikke noen endring i dagens regelverk om anmerkning av konfliktrådssaker på politiattest.

I saker der konfliktrådsbehandling settes som *vilkår for påtaleunnlatelse,* etter straffeprosessloven § 69 tredje ledd, vil heller ikke dette anmerkes på ordinær politiattest, jf. politiregisterloven § 40 nr. 3 bokstav b. Påtaleunnlatelser anmerkes imidlertid på uttømmende politiattest etter politiregisterloven § 41, og dette vil også være tilfelle ved påtaleunnlatelse med vilkår om konfliktrådsbehandling.

Departementet ser at de ulike registreringsreglene for strafferegistrering kan medføre en ubegrunnet rettsulikhet i ellers sammenlignbare saker som behandles i konfliktråd, avhengig av om påtalemyndigheten ilegger reaksjonen etter straffeprosessloven § 71 a eller § 69 tredje ledd. Påtaleunnlatelser kan imidlertid ilegges for en rekke ulike forhold, også alvorlige lovbrudd. Det er dermed ikke gitt at påtaleunnlatelser skal likestilles med den strafferettslige reaksjonen *overføring til konfliktråd* i alle saker. Dette er en problemstilling som vil kreve ytterligere utredning, og som departementet vil komme tilbake til.

Departementet viser videre til at oppfølging i konfliktråd som *vilkår for betinget dom* etter straffeloven § 53 nr. 3 bokstav h, vil bli anmerket både på ordinær og uttømmende politiattest, jf. politiregisterloven §§ 40 nr. 3 bokstav a og 41 nr. 1. Det må antas at en betinget dom med vilkår om konfliktrådsbehandling normalt vil være en reaksjon på mer alvorlig kriminalitet enn de lovbruddene som avgjøres av påtalemyndigheten med en overføring til konfliktråd eller påtaleunnlatelse. Departementet finner det derfor rimelig at betinget dom med

vilkår om oppfølging i konfliktråd anmerkes på politiattest på samme måte som betingede dommer ellers.

10.9.4.2 Særlig om ungdomsoppfølging

Departementet har vurdert særskilte regler for anmerkning på politiattest for den foreslåtte strafferettslige reaksjonen *ungdomsoppfølging*.

Ungdomsoppfølging vil, etter forslagene i denne proposisjonen, kunne ilegges enten som vilkår for påtaleunnlatelse, ved direkte overføring fra påtalemyndigheten, eller som vilkår for en betinget dom. Fordi de ulike lovgrunnlagene har ulike regler i politiregisterloven og den tilhørende forskriften, vil anmerkningen kunne falle svært ulikt ut for relativt like lovbrudd. I tillegg er reglene i politiregisterloven utformet med utgangspunkt i lovbruddenes øvre strafferamme, mens straffesaker mot mindreårige lovbrytere følger særskilte regler som gir mulighet for domstolen til å gå under minstestraff eller velge en lavere straffart.

Det vises i den forbindelse til at en rekke instanser, for eksempel utdanningsinstitusjoner og arbeidsgivere kan kreve fremlagt en uttømmende politiattest. At det skal være mulig å gjøre opp for seg og unngå langsiktige konsekvenser etter en vellykket rehabilitering dersom vedkommende ikke begår nye lovbrudd er ofte et viktig insitament for å gjennomføre tiltakene i en oppfølgingsplan. Ungdommene er i en fase av livet hvor de skal forme sin fremtid, og mange gjennomgår en betydelig positiv utvikling.

Departementet viser også til evalueringene etter prosjektene *Ungdomskontrakt* fra 2002, *Felles ansvar* fra 2004 og prosjekt *Oppfølgingsteam* fra 2009. I alle prosjektene fremkommer det at et «rent rulleblad» bidro sterkt til å gi motivasjon for deltakelse i en individuell og ofte krevende oppfølging i konfliktråd fremfor tradisjonell straffesaksbehandling.

Etter departementets oppfatning representerer anmerkning på politiattest for lovbrudd begått av mindreårige et grenseland i vurderingen av hvilke handlinger som er av den alvorlighetsgrad at de bør fremgå av en attest på kort eller lang sikt. Hensynet til barnets beste må avveies mot de hensynene som politiattesten skal ivareta.

Formålet med kravet om politiattest er å vise om vedkommende er skikket i nærmere definerte situasjoner eller stillinger – også på et langt senere tidspunkt i livet. Anmerkning for alvorlige lovbrudd vil klart kunne være av betydning også senere i livet, mens mindre alvorlige lovbrudd bør man kunne gjøre seg ferdig med.

Det vises her til at det i politiregisterloven § 41 nr. 1 bokstav c, jf. politiregisterforskriften § 30-3, allerede er innført et unntak for lovbrudd begått i ung alder, se punkt 10.9.1 om lovgrunnlaget. Etter dette unntaket vil lovbrudd begått av mindreårige ikke vises på uttømmende attest etter en tid, forutsatt at det ikke er begått gjentatte eller alvorlige lovbrudd, og heller ikke er begått nye lovbrudd i en periode etter fylte 18 år. Det er på denne måten departementet har fulgt opp anmodningsvedtaket fra Stortinget om å gi unge lovbrytere en «ny sjanse». Det foreslås derfor ikke endringer i politiregisterloven om hvordan ungdomsoppfølging skal anmerkes på politiattest.

10.10 Konfliktrådsbehandling som foretrukken reaksjon for lovbrytere mellom 15 og 18 år

10.10.1 Gjeldende rett

Vilkårene for at en straffesak skal kunne overføres til mekling i konfliktråd er at både straffeskyld anses bevist, at saken egner seg for en slik reaksjon og at fornærmede og siktede samtykker, jf. straffeprosessloven § 71 a. Slik loven er formulert inngår beslutningen i påtalemyndighetens frie skjønn. Selv om det i de senere årene har vært et uttalt mål å øke antall straffesaker som overføres til konfliktråd, foreligger det ikke normative føringer for dette.

10.10.2 Arbeidsgruppens forslag

Etter arbeidsgruppens mening bør det være en presumpsjon for at saker med gjerningspersoner mellom 15 og 18 år bør overføres til mekling eller oppfølging i konfliktråd, forutsatt at de erkjenner de faktiske forhold og samtykker til slik overføring. Arbeidsgruppen foreslår derfor å lovfeste at konfliktrådsbehandling skal være den foretrukne reaksjonen fremfor andre strafferettslige reaksjoner for denne gruppen, jf. forslag til nytt tredje ledd i straffeprosessloven § 71 a. Det presiseres imidlertid at påtalemyndigheten fortsatt skal ha frihet til å utøve et fornuftig påtalemessig skjønn.

10.10.3 Høringsinstansenes syn

Arbeidsgruppens forslag om at konfliktrådsbehandling skal være den foretrukne reaksjonen fremfor andre strafferettslige reaksjoner var løftet

frem i høringsbrevet. Spørsmålet ble omtalt av en rekke høringsinstanser.

Østfold politidistrikt, Oslo friomsorgskontor, Kriminalomsorgen region sørvest, Barne-, ungdoms- og familieetaten og Foreningen for fangers pårørende er positive til utvalgets forslag om at overføring til konfliktråd bør være en foretrukket reaksjon i saker hvor gjerningspersonen er mellom 15 til 18. Tidlig inngripen, hvor det legges til rette for at vedkommende kan ta ansvar for egne handlinger, kan være avgjørende i et kriminalitetsforebyggende perspektiv.

Politijuristenes syn er at overføring til konfliktråd gjerne kan være den foretrukne reaksjonen for barn mellom 15 og 18 år, men presiserer viktigheten av at påtalemyndigheten ikke låses til en bestemt reaksjon. Det er av og til behov for et større spekter av alternativer å velge mellom, og det anses derfor bedre at dette skjer etter en friere skjønnsutøvelse enn forslaget legger opp til.

Også *Politidirektoratet* og *Politiets Fellesforbund* påpeker at føringene ikke må bli for rigide, slik at en fleksibel tilpasning til dagens kriminalitetsbilde hindres. Et påtalemessig skjønn må opprettholdes.

10.10.4 Departementets vurdering

Forslaget om at konfliktrådsbehandling skal være den foretrukne reaksjonen fremfor andre strafferettslige reaksjoner, ble første gang tatt opp i St.meld. nr. 20 (2005–2006) *Alternative straffereaksjonar overfor unge lovbrytarar*. Dette ble verken fulgt opp i NOU 2008: 15 *Barn og straff* eller i Prop. 135 L (2010–2011) *Barn og straff*.

Departementet er enig i at forslaget om en foretrukket reaksjon kunne hatt en pedagogisk effekt både hos påtalemyndigheten og hos domstolen. En slik regel ville imidlertid gripe direkte inn i påtalemyndighetens frie skjønn i behandlingen av straffesaker mot ungdom. Etter departementets syn er dette verken hensiktsmessig eller ønskelig. Utviklingen av lokalt, tverretatlig samarbeid de senere årene har gjort oppfølgingen av unge lovbrytere langt mer individorientert og har vist behovet for et større utvalg av strafferettslige alternativer for unge lovbrytere. Det er også stigende grad av enighet, både politisk og faglig om at fengsel må unngås så langt det er mulig for barn. Dette gjenspeiles i at færre barn dømmes til ubetinget fengsel.

Forslaget om nytt tredje ledd i straffeprosessloven § 71 a følges ikke opp.

11 Økt bruk av gjenopprettende prosess under straffegjennomføringen

11.1 Tilbud om gjenopprettende prosess på alle stadier i straffegjennomføringen

11.1.1 Gjeldende rett

Domfelte kan ofte være i konflikt som følge av lovbruddet de soner for, enten med fornærmede, pårørende, andre domfelte, ansatte eller familie og venner. Kriminalomsorgen har etter dagens regelverk mulighet, men ingen plikt til å tilby domfelte gjenopprettende prosess. Kriminalomsorgen har heller ingen plikt til å bistå domfelte med å komme i kontakt med konfliktrådet.

Straffegjennomføringsloven § 2 angir formålet med kriminalomsorgens gjennomføring av straff og lyder:

> «Straffen skal gjennomføres på en måte som tar hensyn til formålet med straffen, som motvirker nye straffbare handlinger, som er betryggende for samfunnet og som innenfor disse rammene sikrer de innsatte tilfredsstillende forhold.
>
> Ved varetektsfengsling skal kriminalomsorgen legge forholdene til rette for å avhjelpe negative virkninger av isolasjon.»

11.1.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen mener det bør være tilbud om gjenopprettende prosess på alle stadier av straffegjennomføringen og foreslår dette tatt inn i straffegjennomføringsloven § 2 som fastslår formålet med straffegjennomføringen.

Arbeidsgruppen viser til ulike prøveprosjekter som er gjennomført de senere år med bruk av gjenopprettende prosess spesielt rettet mot innsatte. Alle prosjektene har blitt gjennomført innenfor dagens lovverk.

Arbeidsgruppen er av den oppfatning at det skal være et tilbud om gjenopprettende prosesser på alle stadier av straffegjennomføringen. For å tydeliggjøre dette ønsker arbeidsgruppen å lovfeste tilbudet i straffegjennomføringsloven § 2 annet ledd.

Mekling i konfliktråd er allerede i dag en del av samfunnsstraffen. Men det er grunn til å anta at det er et potensial for økning. Det kan være flere beveggrunner til at personer i straffesakskjeden ikke ønsker å møte fornærmede før saken har vært domstolsbehandlet. Underveis i et soningsforløp kan det komme et behov for å gjøre opp for seg enten med fornærmede, familie eller andre i lokalsamfunnet.

Arbeidsgruppen viser til at sentrale basisbehov som bolig og arbeid bør være på plass før løslatelse, men påpeker at det å løse konflikter vil kunne være et sentralt element i løslatelsesarbeidet med domfelte.

11.1.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene som har uttalt seg, er i hovedsak positive til forslaget om konfliktråd i alle ledd under straffegjennomføringen.

For Fangers Pårørende viser til at økt bruk av konfliktråd under straffegjennomføring i fengsel kan være et supplement som kan ha positive konsekvenser for de som er direkte ofre for handlingen, men også for innsattes pårørende. Bistand fra konfliktrådet under straffegjennomføring i fengselet kan etter deres syn være av avgjørende betydning for relasjonen mellom den innsatte og hans eller hennes nærmeste familie.

Juss-Buss og *Rettspolitisk forening* er positive til en tydeliggjøring av at gjenopprettende prosess gjelder under hele straffegjennomføringen, og at kriminalomsorgen må samarbeide med konfliktrådene.

Kriminalomsorgen region øst, Konfliktrådet i Oslo og Akershus, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, For Fangers Pårørende, Juss-Buss og *Rettspolitisk forening,* støtter forslaget om å lovfeste tilbudet i straffegjennomføringsloven § 2.

Kriminalomsorgens regioner nordøst og sørvest er imidlertid skeptiske til forslaget om lovfesting.

Kriminalomsorgen region nordøst er i tvil om det er riktig at et samarbeid med en spesiell forvaltningspartner skal lovfestes på denne måten. Normalitetsprinsippet bør også gjøres gjeldende i forhold til økt bruk av konfliktråd. Etter regionens mening bør slike spørsmål reguleres i styringsdokumentene.

Kriminalomsorgen region sørvest stiller spørsmål om hvorfor man løfter frem og lovfester gjenopprettende prosess i straffegjennomføringsloven § 2 annet ledd, og ikke mange av de andre gode tiltakene som er inne i forhold til straffegjennomføringen, for eksempel programvirksomhet.

11.1.4 Departementets vurdering

Departementet slutter seg i hovedsak til arbeidsgruppens forslag om at domfelte skal få tilbud om å delta i gjenopprettende prosess under straffegjennomføringen. Det er viktig å lovfeste tilbudet i straffegjennomføringsloven § 2 annet ledd for å ha en tydelig og klar hjemmel for å gi tilbud om gjenopprettende prosess i alle ledd under straffegjennomføringen.

Straffegjennomføringsloven retter seg først og fremst mot forholdet mellom samfunnet som helhet og den enkelte straffedømte. Loven skal sikre den straffedømtes interesser innenfor de begrensninger frihetsberøvelsen setter. Interessene til fornærmede er ikke eksplisitt omtalt.

11.2 Vektlegging av inngåtte avtaler ved gjenopprettende prosess under straffegjennomføring

11.2.1 Gjeldende rett

Mekling i konfliktråd er i dag en del av samfunnsstraffen. Etter straffegjennomføringsloven § 53 første ledd skal de idømte timene samfunnsstraff etter straffeloven § 28 a gå ut på samfunnsnyttig tjeneste (bokstav a), program (bokstav b) eller andre tiltak som er egnet til å motvirke kriminalitet (bokstav c). Mekling i konfliktråd er eksempel på andre tiltak etter bokstav c, jf. retningslinjer til straffegjennomføringsloven § 53 som blant annet omtaler konfliktråd.

Ved fastsettelse av vilkår etter straffegjennomføringsloven §§ 16 (hjemmesoning), 36 (permisjon og straffavbrudd) og 43 (prøveløslatelse) tar kriminalomsorgen i dag hensyn til avtaler som er gjort med fornærmede etter gjenopprettende prosess uten at dette er hjemlet i loven.

11.2.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår at straffegjennomføringsloven §§ 16, 36 og 43 endres slik at kriminalomsorgen skal tilby gjenopprettende prosess i regi av konfliktrådet.

Arbeidsgruppen viser til at det gjennom et samarbeid mellom kriminalomsorgen og konfliktrådene er inngått vellykkede avtaler mellom innsatte og fornærmede, om adferdsregulering ved permisjon og ved løslatelse. Dette kan være meklet frem både ved møte ansikt til ansikt, eller ved indirekte mekling, der mekler kan formidle beskjeder mellom partene inntil en når frem til en avtale begge parter kan akseptere.

Det vil være i fornærmedes interesse i enkelte tilfeller at domfelte ikke tar opphold i nærheten av seg. Det kan også være av stor betydning for fornærmede å få regulert at domfelte ikke får lov til å ta kontakt med fornærmede. For domfelte kan det også ha betydning å etterkomme fornærmedes ønsker som et ledd i det å gjøre opp for seg.

Straffegjennomføringsloven § 16 første ledd regulerer såkalt «hjemmesoning». Dersom domfelte og fornærmede kommer frem til en avtale i konfliktråd om hvordan de skal forholde seg til hverandre ved hjemmesoning, er det arbeidsgruppens oppfatning at kriminalomsorgen bør utforme vilkårene slik at avtalen respekteres.

Kriminalomsorgen bør ikke være bundet til avtalen i de tilfelle det vil være urimelig å følge avtalen. Men kriminalomsorgen må ha en sterk oppfordring til å ta hensyn til den ved vilkårssettingen dersom den er rimelig både i forhold til domfelte og fornærmede.

Etter arbeidsgruppens syn gjør de samme betraktningene seg gjeldende både ved hjemmesoning, når domfelte skal på permisjon, blir innvilget straffavbrudd og ved prøveløslatelse. Da kan også kriminalomsorgen fastsette vilkår om oppholdssted og samkvem med personer.

Arbeidsgruppen foreslår på denne bakgrunn at straffegjennomføringsloven §§ 16, 36 og 43 endres slik at kriminalomsorgen skal tilby gjenopprettende prosess i regi av konfliktrådet. Dersom partene ved avtale kommer frem til enighet om hvordan de skal forholde seg til hverandre i fremtiden, ved bestemmelser om oppholdssted og det å unnlate å ha samkvem med bestemte personer, skal kriminalomsorgen ta hensyn til avtalen ved fastsettelse av vilkår.

11.2.3 Høringsinstansenes syn

Få høringsinstanser har uttalt seg om dette forslaget.

Juss-Buss og Rettspolitisk forening er positive til forslaget. De synes imidlertid merknaden om at kriminalomsorgen ikke trenger å legge avtalen til grunn dersom dette blir urimelig for fornærmede eller domfelte, er uklar og utdyper dette slik:

> «Forutsatt at arbeidsutvalget mener at nye eller endrede forhold kan medføre at vektlegging av avtalen kan anses som «urimelig i forhold til fornærmede eller domfelte» vil Juss-Buss og Rpf kommentere følgende. Dersom det har oppstått nye eller endrede forhold, vil vi mene at partene bør få anledning til og møtes på nytt og inngå en ny avtale. Vi mener det er mest i tråd med hensynene bak bruk av konfliktrådet at partene frivillig skal komme fram til løsninger begge kan leve med også etter at det har gått tid.»

Konfliktrådet i Sør-Trøndelag er positive til at konfliktrådene skal benyttes ved prøveløslatelse og ser ingen betenkeligheter ved at kopi av avtalen sendes kriminalomsorgen.

Kriminalomsorgen region nordøst viser til at forslagene er i tråd med gjeldende strategier og politikk, særlig med hensyn til pårørende og fornærmedes stilling.

11.2.4 Departementets vurdering

Departementet slutter seg i hovedsak til arbeidsgruppens forslag til endringer i straffegjennomføringsloven §§ 16 syvende ledd, 36 fjerde ledd og 43 femte ledd som gjelder fastsetting av vilkår ved hjemmesoning, permisjon og avbrudd og prøveløslatelse. Ved fastsetting av slike vilkår skal kriminalomsorgen ta hensyn til avtale som er gjort med fornærmede etter gjenopprettende prosess.

Kriminalomsorgen tar hensyn til slike avtaler allerede i dag uten grunnlag i lov. Presisering i lov er imidlertid nyttig slik at det blir en plikt å harmonisere reaksjonene som det straffbare forholdet medfører. Ifølge arbeidsgruppen ligger det i formuleringen at kriminalomsorgen ikke trenger å legge avtalen til grunn dersom dette blir urimelig for fornærmede eller domfelte. Etter departementets syn bør dette komme klarere frem i lovteksten og har derfor justert lovforslaget for å ivareta dette hensynet.

12 Administrative og økonomiske konsekvenser

12.1 Innledning

I proposisjonen foreslås en ny lov som moderniserer konfliktrådsordningen. Det foreslås også to nye strafferettslige reaksjoner som skal gjennomføres av konfliktrådene, omtalt som oppfølging i konfliktråd og ungdomsoppfølging. Videre foreslås endringer i straffegjennomføringsloven som lovfester tilbudet om gjenopprettende prosess under straffegjennomføringen.

Lovforslagene retter seg mot konfliktråd, politi, påtalemyndighet og kriminalomsorg.

Forslagene følger blant annet opp Prop. 135 L (2010–2011) *Barn og straff* der det ble foreslått flere lovendringer for å ivareta barns rettigheter i straffesaker. Den organisatoriske og ressursmessige tilretteleggingen av den nye straffarten – ungdomsstraff – muliggjør at også den foreslåtte strafferettslige reaksjonen – ungdomsoppfølging – til bruk ved mindre alvorlig kriminalitet kan gjennomføres over hele landet.

Justis- og beredskapsdepartementets budsjettkapittel 474 er styrket med 15,5 millioner kroner i 2014, jf. Innst. 6 S (2013–2014), jf. Prop. 1 S (2013–2014) og Prop. 1 S tillegg (2013–2014). Bevilgningsøkningen sikrer at alle landets 22 konfliktråd får egne ungdomskoordinatorer, slik at den nye ungdomsstraffen kan tre i kraft 1. juli 2014. Bevilgningsøkningen gir 16 nye ungdomskoordinatorer, slik at det totale antall koordinatorer blir 29. I tillegg styrkes Sekretariatet for konfliktrådene med en juristtilling og en administrativ stilling. Fra og med 2015 vil bevilgningsøkningen utgjøre 17,5 millioner kroner.

Det mest sentrale forslaget i denne proposisjonen, ungdomsoppfølging, vil i likhet med den nye ungdomsstraffen kreve en samlet og koordinert innsats overfor unge lovbrytere fra flere involverte instanser, så som barneverntjenesten, helse- og omsorgstjenesten, utdanningssektoren med mer.

12.2 Modernisering av konfliktrådsloven

Det foreslås å gjøre bestemmelsene om valg av møtested for konfliktrådsbehandling mer fleksible. Videre foreslås mer fleksible regler om oppnevning av meklere.

Det foreslås at det skal kunne mekles ved lovbrudd der ingen enkeltperson er skadelidt, men hvor det finnes berørte som kan delta i meklingen.

Krav til meklere innskjerpes med hensyn til vandel og fratakelse av verv.

Det forslås endringer i kravene til personlig oppmøte.

Ingen av disse forslagene vil ha økonomiske konsekvenser. Heller ikke vil de ha administrative konsekvenser av betydning. Formålet med lovendringene er å sikre praktiske og fleksible muligheter for oppfølging eller møter i konfliktråd.

12.3 Ny strafferettslig reaksjon – ungdomsoppfølging

Av Prop. 135 L (2010–2011) punkt 13.1.4 fremgår det at den nye straffereaksjonen, ungdomsstraff skal forankres i konfliktrådet. Ved noen konfliktråd i de største byene er det behov for flere koordinatorer. Når alle koordinatorene er ansatt, kan ungdomsstraffen iverksettes. Det fremgår av Prop. 135 L (2010–2011) punkt 13.1.4 at disse stillingene også vil ha kapasitet til å ta andre saker, for eksempel ungdomsoppfølging. Ungdomsoppfølging vil være utformet på samme måte som ungdomsstraffen, men lengden og intensiteten på tiltakene vil være lavere. I likhet med arbeidsgruppen mener departementet at det er en ubetinget fordel at de samme koordinatorene som skal følge opp ungdomsstraffen også har ansvaret for ungdomsoppfølgingen.

Hver ungdomskoordinator vil kunne håndtere mellom 15 og 20 oppfølgingsteam samtidig. Koordinatoren må etablere tillit hos gjerningspersonen, i tillegg til å legge grunnlaget for godt samarbeid mellom offentlige instanser i den enkelte sak. Gjerningspersonen skal ikke prioriteres i køen for tiltak som besluttes i forhold til andre

grupper, jf. Prop. 135 L (2010–2011) punkt 10.10.3. Mange tiltak kan imidlertid iverksettes umiddelbart, for eksempel meldeplikt for politiet, kontaktforbud, innetid, ruskontroll mv.

Kjernen i modellen er ungdommens ressurser og vilje til å ta et oppgjør med egen kriminalitet. Gjennom møte med fornærmede og ved å delta frivillig og aktivt i prosessen vil lovbryteren bli mer bevisst konsekvensene av sine handlinger. Dette vil kunne virke konfliktdempende og kriminalitetsforebyggende. Fornærmede kan samtidig bli hørt og få bearbeidet opplevelsen.

Kommunene og andre offentlige instanser har ansvar for å tilby tjenester som barna har rett til under straffegjennomføringen. Det vil være store variasjoner i behovet for tjenester og varigheten av disse. Mulige tiltak er tett oppfølging på skolen, tiltak i regi av barnevernet, helse- og omsorgstjenesten, sinnemestringskurs mv. Siden alle aktuelle etater er med på å bestemme innholdet i ungdomsplanen, skal det besluttes tiltak som er tilgjengelige for det aktuelle barnet. Tiltakene skal finansieres av den aktuelle etat etter importmodellen slik den praktiseres ved straffegjennomføring i regi av kriminalomsorgen.

Flere av tiltakene som inngår i ungdomsoppfølgingen vil ligge innenfor justissektorens ansvarsområde, som meldeplikt for politiet, kontaktforbud, innetid og ruskontroll. Ruskontroll skiller seg ut som et kontrolltiltak for gjennomføring av straffen, og utgifter til dette skal derfor finansieres av justissektoren innenfor eksisterende budsjettrammer.

Samordning av tilgjengelige ressurser vil gi mulighet til bedre resultater. Intensjonen er at det tverrfaglige samarbeidet skal effektivisere innsatsen fra det offentlige og slik kunne snu en ungdom som er på vei inn i en kriminell løpebane. Målgruppen for ungdomsoppfølging er ungdom som ville hatt behov for og rett til hjelp fra det offentlige, eksempelvis fra kommunalt hjelpeapparat, uavhengig av en eventuell straffesak. De som ikke har slikt behov for hjelp vil heller ikke få tilbud om tiltak eller avtaler som koster penger.

Det forutsettes derfor at gjennomføringen av ungdomsplanen kan gjøres innenfor eksisterende budsjettrammer.

12.4 Ny strafferettslig reaksjon – oppfølging i konfliktråd

Det er vanskelig å beregne det fremtidige sakstilfanget for slik oppfølging. Formålet med reaksjonen er å legge til rette for at den kan anvendes på de som har fylt 18 år. Det kan tenkes saker der kriminalitet er begått av eldre gjerningspersoner der oppfølging i konfliktråd vil være en reaksjon som er spesielt gunstig. Dette vil gjelde saker der det er åpenbart at fengsel eller bot ikke vil bidra til et liv utenfor kriminalitet, eksempelvis ved mindre alvorlig narkotikakriminalitet. Reaksjonen kan og tenkes brukt som tillegg til fengselsstraff, del av dom eller som ledd i straffegjennomføringen, for eksempel ved vold i nære relasjoner. På samme måte som for ungdomsoppfølging forutsettes det at gjennomføringen av oppfølgingen kan gjøres innenfor gjeldende budsjettrammer.

12.5 Tilbud om gjenopprettende prosess i straffegjennomføringen

Det foreslås å lovfeste tilbudet om gjenopprettende prosess under straffegjennomføringen og sikre at kriminalomsorgen tar hensyn til avtaler inngått i konfliktrådet i forbindelse med hjemmesoning, permisjon, innvilgelse av straffavbrudd og prøveløslatelse. Forslagene har ikke nevneverdige administrative og økonomiske konsekvenser og vil tas innenfor eksisterende budsjettrammer.

12.6 Vurdering av samfunnsmessige konsekvenser

Lovforslagene søker på ulike måter å tilpasse straferettslige reaksjoner spesielt for unge lovbrytere. En mer tilpasset straffegjennomføring med hovedvekt på rehabilitering har som formål å redusere ny kriminalitet. Tiltakene i denne proposisjonen antas å ha en stor positiv effekt både for det enkelte barn og for samfunnet som helhet.

En god tilbakeføring til samfunnet og redusert tilbakefall vil forhåpentligvis gi en gevinst ved at den tidligere lovbryteren kommer i arbeid. Skadevirkningene av kriminalitet kan imidlertid ikke utelukkende beskrives i økonomiske termer. Kriminalitet fører også til utrygghet for ofrene for kriminaliteten. Redusert kriminalitet blant unge vil også medføre positive endringer for de barna det her er snakk om. En helhetlig bekjempelse av barne- og ungdomskriminaliteten vil bidra til at flere unge kan komme bort fra kriminaliteten, og over i skole, arbeid og andre aktiviteter.

Lovforslagene ivaretar også fornærmedes behov ved at balansen mellom lovbryter og fornærmede ivaretas på en god måte. Fornærmede gis mulighet til å bli sett og hørt, noe som kan bidra til at vedkommende kan legge saken bak seg og gå videre i livet.

13 Merknader til de enkelte bestemmelsene

13.1 Til lov om konfliktrådsbehandling

Til kapittel I Generelle bestemmelser om konfliktrådets virksomhet

Til § 1 Konfliktrådets formål og oppgaver

Paragrafen angir konfliktrådets formål og overordnede oppgaver.

Første ledd slår fast at konfliktrådet har som oppgave å arrangere møter mellom parter i konflikter som oppstår fordi en eller flere personer har påført andre en skade, et tap eller en annen krenkelse. Bestemmelsen er en videreføring av gjeldende rett og avløser konfliktrådsloven § 1, med unntak av enkelte språklige endringer. Ettersom konfliktrådet har utviklet sine metoder fra rene meklingsmøter til også å omfatte stormøter, tilrettelagte møter, oppfølgingsmøter eller andre møter, har departementet valgt å erstatte ordet «megle» med ordlyden «arrangere møter mellom parter».

I bestemmelsens *annet ledd* er det tatt inn en oversikt over hvilke strafferettslige reaksjoner konfliktrådet har ansvar for å behandle. Saker som ikke omfattes av opplistingen vil være sivile saker i konfliktrådslovens betydning.

Tredje ledd slår fast at både partene og offentlige etater kan bringe en sivil sak inn for konfliktrådet. Med partene menes personer som er blitt påført eller som har påført andre en skade, et tap eller en annen krenkelse. Eksempler på offentlige etater som kan bringe en sak inn for konfliktrådet kan være barnevern og skole. Det fremgår også av bestemmelsen at en sivil sak må egne seg for konfliktrådsbehandling. Bestemmelsen må ses i sammenheng med forslag til § 10 første ledd som slår fast at egnethetsvurderingen skal foretas av konfliktrådslederen. Loven åpner for at lovbrudd begått av barn under den kriminelle lavalder kan bringes inn for konfliktrådet. Dette skjer i så fall som «sivil sak».

Bestemmelsen i *fjerde ledd* er ny og definerer hva som er å anse som møter i konfliktråd. I gjeldende lov benyttes ordene «megling» eller «meglingsmøte» gjennomgående om de møter som skjer i regi av konfliktrådet. Denne ordlyden er imidlertid ikke dekkende for den møtevirksomheten som i dag finner sted i konfliktrådene. Begrepene er derfor i den nye loven erstattet med det mer generelle ordet «møte». Det fremgår av bestemmelsen at møte i konfliktråd kan være meklingsmøte, stormøte, ungdomsstormøte, tilrettelagt møte, oppfølgingsmøte eller andre møter i regi av konfliktrådet. Ordlyden «…andre møter i regi av konfliktrådet» er tatt inn i for å åpne for at utvikling av eventuelle nye møteformer også vil omfattes av bestemmelsen.

I *femte ledd* er det slått fast at konfliktrådets virksomhet skal bygge på en gjenopprettende prosess. Bestemmelsen er ny, men inneholder elementer fra gjeldende forskrift om megling i konfliktråd § 1 annet ledd. Bestemmelsen innebærer ingen endring i måten konfliktrådene skal arbeide på, men er tatt inn for å synliggjøre at det er partene og eventuelt andre berørte i fellesskap som skal komme frem til hvordan virkningene av et lovbrudd eller en konflikt skal håndteres. Konfliktrådets og meklers oppgave i så måte er kun å legge til rette for at partene skal kunne komme frem til en slik avtale. Mekler skal imidlertid ha mulighet til å foreslå alternativer for partene.

Sjette ledd er en videreføring av gjeldende rett og slår fast at partene ikke skal betale gebyr for møter i konfliktrådet. Dette fremgår i dag av forskrift om megling i konfliktråd § 7 annet ledd.

Det fremgår av *syvende ledd* at departementet kan gi nærmere bestemmelser om konfliktrådenes organisering. Bakgrunnen for bestemmelsen fremgår av de generelle merknadene i punkt 6.1.4.

Til § 2 Virkeområde

Bestemmelsen avløser gjeldende lovs § 2 tredje ledd og slår fast at loven også gjelder for Svalbard. Departementet er også gitt hjemmel til å gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og til å fastsette særlige regler etter forholdene på stedet.

Til § 3 Konfliktrådsleder, ungdomskoordinator og meklere

Bestemmelsen angir minimumskrav til bemanning ved det enkelte konfliktrådet. Bestemmelsen

er en videreføring av gjeldende lovs § 2 første ledd første punktum og § 3 første punktum.

Første ledd første punktum presiserer at hvert konfliktråd skal ha ansatt en konfliktrådsleder, i tillegg til en eller flere ungdomskoordinatorer. Departementet presiserer at ungdomskoordinator er en funksjon. Dette betyr at der loven legger oppgaver til ungdomskoordinatoren kan andre ansatte ved konfliktrådet likevel utføre disse oppgavene dersom konfliktrådslederen bestemmer dette. Dette kan for eksempel være aktuelt ved ungdomskoordinatorens fravær eller manglende kapasitet. Det er videre slått fast i bestemmelsens *annet punktum* at ungdomskoordinatoren skal ha ansvar for å gjennomføre de strafferettslige reaksjonene ungdomsoppfølging og ungdomsstraff. Departementet presiserer at dette skal være ungdomskoordinatorens primæroppgaver. Ved ledig kapasitet kan imidlertid konfliktrådsleder benytte seg av den alminnelige styringsretten slik at ungdomskoordinatoren kan settes til å utføre andre arbeidsoppgaver ved konfliktrådet.

Annet ledd fastsetter hovedregelen om at det skal oppnevnes minst én mekler fra hver kommune. Der et konfliktråd dekker flere kommuner skal altså samtlige kommuner være representert i utvalget av meklere. Bakgrunnen for bestemmelsen fremgår av de generelle merknadene i punkt 6.3.4. For at en person skal kunne anses å være oppnevnt fra en kommune er det ikke et krav om at vedkommende er registrert i folkeregisteret som bosatt i kommunen. Det er tilstrekkelig at meklere faktisk er bosatt i den aktuelle kommunen, jf. § 5 annet ledd.

At det skal oppnevnes en mekler for hver kommune betyr ikke at den enkelte mekler må mekle alle saker som knytter seg til kommunen. Det kan eksempelvis være at relasjonen med partene er for nær eller det av praktiske grunner ikke lar seg gjøre for mekler å stille i den enkelte saken. Hvor mange meklere som oppnevnes for hver kommune vil blant annet bero på kommunens størrelse, forventet saksantall og hvor mange saker hver mekler skal håndtere. Det er viktig at den enkelte mekleren opparbeider seg erfaring ved å mekle i mange og i ulike typer saker. Opparbeidet erfaring bidrar også til å opprettholde motivasjonen for vervet. Det vil derfor være uheldig dersom det oppnevnes et så stort antall meklere at hver enkelt mekler får for lite å gjøre.

Som det fremgår av annet ledd siste punktum kan det gjøres unntak fra kravet om at det skal oppnevnes en mekler for hver kommune når det foreligger særlige forhold. Som særlige forhold regnes forhold ved kommunen som vanskeliggjør rekruttering, herunder lavt innbyggertall.

Til § 4 Oppnevning av konfliktrådsmeklere

Bestemmelsen gjelder oppnevning av meklere og er en videreføring av deler av gjeldende lovs §§ 3 og 4.

Det fremgår av *første ledd første punktum* at vervet som mekler er frivillig. Dette innebærer ikke at en mekler kan nekte å ta på seg en sak. Mekleren kan imidlertid ta opp spørsmålet om fordeling av saker med konfliktrådslederen. *Annet punktum* slår fast at utvalgene av meklere skal ha en allsidig sammensetning og med det sikre at befolkningen er godt representert med hensyn til for eksempel alder, kjønn, yrke, utdanning og kulturell bakgrunn.

Annet ledd er en videreføring av gjeldende rett og regulerer hvem som oppnevner meklere.

Tredje ledd bestemmer at konfliktrådsleder automatisk får meklerkompetanse ved ansettelse. En forutsetning for at vedkommende skal kunne mekle i saker er at konfliktrådslederen gjennomfører nødvendig kurs og opplæring. Andre ansatte ved konfliktrådet må derimot oppnevnes på ordinært vis dersom de skal få kompetanse som meklere.

Fjerde ledd første punktum fastsetter at meklere oppnevnes for en periode på fire år. Dette er en videreføring av gjeldende rett. Dersom meklere under oppnevningsperioden ikke lenger har mulighet eller ønske om å mekle saker, bør konfliktrådet oppfordre vedkommende om formelt å trekke seg fra vervet. Meklere kan etter en nærmere vurdering reoppnevnes. Dette er nærmere omtalt i de generelle merknadene i punkt 7.1.4. Både konfliktrådsleder og øvrige ansatte ved konfliktrådet får beholde meklerkompetansen så lenge de er ansatt ved konfliktrådet, jf. bestemmelsens *annet punktum*.

Femte ledd slår fast at oppnevningsutvalget kan frata en mekler vervet dersom vedkommende ikke lenger oppfyller de formelle kravene som fremgår av forslag til §§ 5, 6 eller 7. Når det gjelder meklers personlige egnethet vil det være det enkelte konfliktråd som står nærmest til å vurdere dette. Oppnevningsutvalget må imidlertid også foreta en selvstendig vurdering av kravet til egnethet. I tilfeller hvor en mekler flytter til en nærliggende kommune under oppnevningsperioden tilsier ikke dette nødvendigvis at vedkommende bør fratas vervet som mekler. Dette må vurderes konkret. En mekler som under oppnevningsperioden begår en straffbar handling og som ikke lenger oppfyller kravene til vandel etter § 6, skal fratas

vervet som mekler. Det samme gjelder meklere som under oppnevningsperioden faller innenfor opplistingen i § 7 første ledd.

Til § 5 Generelle krav til konfliktrådsledere, ungdomskoordinatorer og meklere

Bestemmelsen angir hvilke krav som stilles ved ansettelse eller oppnevning til konfliktrådsledere, ungdomskoordinatorer og meklere. Bestemmelsen avløser gjeldende lovs § 2 første ledd annet punktum og § 4 som tidligere regulerte kravene til konfliktrådsledere og meklere. Kravene som stilles bygger på arbeidsgruppens forslag, men med noen innholdsmessige og strukturelle endringer. Bakgrunnen for departementets forslag er nærmere omtalt under de generelle merknadene i punkt 7.2.4.

Kravene knyttet til valglovens bestemmelser videreføres ikke, da departementet mener kravene bør fremgå direkte av konfliktrådsloven uten at det henvises til et begrep definert i en annen lov. Heller ikke kravet til vederheftighet videreføres.

I følge *første ledd nummer 1* må konfliktrådsledere, ungdomskoordinatorer og meklere være over 18 år.

Bestemmelsens *nummer 2* viderefører i hovedsak gjeldende rett og slår fast kravet om at vedkommende må være statsborger i Norge eller et annet nordisk land, eller ha stått innført i folkeregisteret som bosatt i riket de tre siste årene. Datogrensen for statsborgere i andre nordiske land videreføres ikke, se punkt 7.2.4 over.

I bestemmelsens *nummer 3* stilles det krav til personlig egnethet. I kravet til personlig egnethet kan det blant annet være aktuelt å se hen til vedkommendes holdninger, samfunnsforståelse og evne til å lytte, kommunisere, reflektere og skape rom for dialog. Det ligger også i kravet til personlig egnethet at vedkommende kan tilstrekkelig norsk slik at han eller hun forstår hva som blir sagt og selv kan gjøre seg forstått. Departementet ønsker ikke å angi spesifikke krav til hva slags utdanning eller praksis konfliktrådsledere og ungdomskoordinatorer skal ha. For konfliktrådsleders del skal det imidlertid legges vekt på om vedkommende har gode lederegenskaper og er i stand til å administrere konfliktrådet på en god måte. Det bør også legges vekt på om vedkommende har de personlige egenskapene som skal til for å kunne mekle i saker. Ungdomskoordinatoren må også være god på relasjonsbygging og bør ha erfaring med å jobbe med barn og unge.

Annet ledd stiller krav om at meklere må være bosatt i kommunen hvor vervet søkes. Bakgrunnen for dette er det grunnleggende prinsippet i konfliktrådsordningen om lokal forankring. Derfor er det reelle bostedet og ikke den folkeregistrerte adressen avgjørende. I tilfeller der søker har flere adresser, for eksempel fordi vedkommende pendler, må det vurderes konkret om den lokale tilknytningen er tilstrekkelig sterk. Kravet må ses i sammenheng med forslaget til § 3 annet ledd om at det ved hvert konfliktråd skal oppnevnes en eller flere meklere for hver kommune konfliktrådet dekker. Hvis en mekler flytter til en nærliggende kommune under oppnevningsperioden tilsier ikke dette nødvendigvis at vedkommende bør fratas vervet som mekler, se merknaden til § 4 femte ledd.

Til § 6 Utelukkelse på grunn av vandel

Bestemmelsen regulerer hvilke krav som stilles til vandel for å kunne ansettes eller oppnevnes som konfliktrådsleder, ungdomskoordinator eller mekler. Paragrafen erstatter kravene til vandel som fremgår av gjeldende lovs § 2 første ledd tredje punktum og § 4 annet ledd, og innebærer en betydelig utvidelse av hvilke forhold som medfører utelukkelse. Det vises til punkt 7.3.4 i de generelle merknadene. Forslaget innebærer at ikke bare straffens art, men også straffens lengde er av betydning for hvor lenge en person er utelukket.

Kravene som oppstilles er absolutte og åpner ikke for å gjøre unntak i enkelte tilfeller.

Første ledd nr. 1 slår fast at personer som er siktet eller tiltalt for seksuelle overgrep mot barn, vil være utelukket fra ansettelse eller oppnevning. Utelukkelsen gjelder så lenge siktelsen eller tiltalen opprettholdes. Vedtatt forelegg eller dom for seksuelle overgrep mot barn vil medføre *varig* utelukkelse. Det samme gjelder etter *nr. 2 og 3* den som er idømt forvaring eller overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg.

Varigheten av utelukkelsen på grunn av idømt ubetinget frihetsstraff er vesentlig utvidet sammenlignet med gjeldende lov. *Første ledd nr. 4* innebærer varig utelukkelse av personer som er idømt ubetinget fengselsstraff i mer enn tre år. For personer som er idømt ubetinget fengselsstraff i ett til tre år oppstiller *første ledd nr. 5* en karantenetid på 15 år fra dommen var rettskraftig. Ubetinget fengselsstraff i mindre enn ett år innebærer en karantenetid på 10 år, jf. *første ledd nr. 6*.

Som følge av innføringen av den nye straffarten ungdomsstraff, er det i *første ledd nr. 7* tatt inn

en karantenetid på 10 år etter at slik dom var rettskraftig.

Dom på betinget fengselsstraff innebærer en karantenetid på fem år, jf. *første ledd nr. 8*, og er en videreføring av gjeldende rett.

Nytt sammenliknet med gjeldende rett er at betinget påtaleunnlatelse eller domsutsettelse for forhold med en strafferamme på mer enn ett år medfører utelukkelse i to år etter at avgjørelsen var endelig, jf. *første ledd nr. 9*. Det samme gjelder ileggelse av reaksjonen overføring til konfliktråd for forhold med en strafferamme på mer enn ett år, samt idømt eller vedtatt bøtestraff for samme type forhold, jf. *første ledd nr. 10 og 11*. Bøtestraff, påtaleunnlatelse, overføring til konfliktråd eller domsutsettelse for forhold med en strafferamme som ikke overstiger ett år, medfører ikke utelukkelse.

Samfunnsstraff er en ubetinget reaksjon, og skal etter *annet ledd* medføre utelukkelse i samsvar med første ledd, avhengig av lengden av den subsidiære fengselsstraffen. Ved delvis betinget fengselsstraff vurderes hver del for seg etter første ledd.

Det fremgår av *tredje ledd første punktum* at konfliktrådsledere, ungdomskoordinatorer og meklere ved ansettelse eller oppnevning skal levere en uttømmende og utvidet politiattest til konfliktrådet. Politiregisterloven åpner ikke for at det utstedes politiattest flere ganger for samme formål. Ved en eventuell reoppnevning har konfliktrådet anledning til å be politiet om nye opplysninger av betydning etter politiregisterloven § 43. *Annet punktum* pålegger ungdomskoordinatorer og meklere en selvstendig plikt til å underrette konfliktrådet dersom de ikke lenger fyller kravene til tilfredsstillende vandel. Konfliktrådsledere har en tilsvarende plikt til å underrette Sekretariatet for konfliktrådene, jf. *tredje punktum*. Oppnevningsutvalget skal frata meklere vervet dersom de ikke lenger oppfyller kravene til vandel, jf. forslag til § 4 femte ledd.

Til § 7 Utelukkelse på grunn av stilling

Paragrafen regulerer hvem som er utelukket fra oppnevning som mekler på grunn av stilling. Det vises til punkt 7.4.4 i de generelle merknadene. Bestemmelsen avløser gjeldende lovs bestemmelser om utelukkelse på grunn av stilling, jf. konfliktrådsloven § 4 annet ledd, jf. § 2 første ledd, jf. valgloven § 3-3.

Bestemmelsen i første ledd innebærer at ansatte ved påtalemyndigheten med påtalekompetanse, ansatte i politiet med politimyndighet og politihøgskolestudenter i praksisåret er utelukket fra oppnevning. Dette gjelder likevel ikke personer som er i permisjon fra en av de nevnte stillingene, jf. *annet ledd*.

Til § 8 Forvaltningsloven

Paragrafen slår fast at forvaltningsloven gjelder for konfliktrådenes virksomhet og at konfliktrådene plikter å gi begrunnelse når det avviser en sak eller dersom det nekter å godkjenne en avtale. Bestemmelsen er en videreføring av gjeldende konfliktrådslov § 9.

Til § 9 Taushetsplikt

Bestemmelsen regulerer taushetsplikt for meklere og andre som utfører tjeneste eller arbeid for konfliktrådet, samt for alle som er til stede i et konfliktrådsmøte.

Første ledd tilsvarer i all hovedsak gjeldende lovs § 10 første ledd første og annet punktum. Bestemmelsen oppstiller regler om taushetsplikt for meklere og andre som utfører tjeneste eller arbeid for konfliktrådet. I tillegg til meklerne, vil taushetsplikten gjelde for konfliktrådslederne, ungdomskoordinatorene, kontorpersonalet, tolker og andre som utfører tjeneste eller arbeid for konfliktrådet. Bestemmelsen slår fast at taushetsplikten må vike dersom annet er fastsatt i eller i medhold av lov. Som eksempel kan nevnes barnevernloven § 6-4 annet ledd som pålegger offentlige myndigheter å gi opplysninger til kommunens barneverntjeneste når det er grunn til å tro at et barn blir utsatt blant annet for alvorlig omsorgssvikt. Meklere og konfliktrådsledere som gjennom møter i konfliktrådet blir kjent med slike forhold vil være forpliktet til å melde fra til barneverntjenesten. Taushetsplikten er ikke til hinder for det. Forslaget innebærer ingen endring av den generelle taushetspliktens omfang. Som etter gjeldende rett vil forvaltningsloven § 13 første ledd angi omfanget av taushetsplikten. Taushetsplikten etter forslaget går imidlertid lenger enn forvaltningsloven § 13 idet flere opplysninger skal anses som personlige, herunder partenes navn, fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted.

Annet ledd er nytt sammenliknet med gjeldende lovs § 10. Om bakgrunnen vises det til punkt 9.7.2 i de generelle merknadene. Bestemmelsen innebærer at taushetsplikten som nevnt i første ledd gjelder tilsvarende for samtlige personer som er til stede i et møte i konfliktrådet. Dette kan være familiemedlemmer eller venner av par-

tene, naboer, vitner osv. I likhet med gjeldende lov er det angitt at forvaltningsloven §§ 13 til 13 e skal gjelde. Henvisningen innebærer blant annet at taushetsplikten begrenses der det ikke er behov for beskyttelse, jf. forvaltningsloven § 13 a. Opplysninger vil for eksempel kunne gis dersom partene samtykker. Når det gjelder partenes taushetsplikt følger denne av forvaltningsloven § 13 b siste ledd og forutsetter at konfliktrådet har informert partene om dette.

I *tredje ledd* er det for ordens skyld presisert at brudd på taushetsplikten etter første og annet ledd straffes etter straffeloven § 121. Konfliktrådet plikter å informere deltakerne i møtet om dette.

Fjerde ledd viderefører gjeldende lovs § 10 annet ledd. Bestemmelsen regulerer hvorvidt personer som nevnt i første og annet ledd har vitneplikt overfor retten. Det oppstilles i utgangspunktet et vitneforbud. Vitneforbudet er absolutt med hensyn til det partene har erkjent eller tilbudt under konfliktrådsmøtet, med mindre partene samtykker. Når det gjelder opplysninger om andre forhold enn hva som er erkjent eller tilbudt, kan retten bare ta i mot forklaring etter en konkret avveining av hensynet til taushetsplikten og hensynet til sakens opplysning. For slike opplysninger er reguleringen den samme som den som følger av tvisteloven § 22-3 og straffeprosessloven § 118, men med den forskjell at departementet ikke er tillagt noen myndighet til å avgjøre spørsmålet om taushetsplikten bør vike for hensynet til sakens opplysning. Den strenge taushetsplikten etter fjerde ledd annet punktum omfatter ikke det partene har avtalt. Dersom en konfliktrådsavtale legges frem som bevis i en rettssak, må mekleren i saken derfor kunne uttale seg om hvorvidt det partene ble enige om under meklingen er riktig gjengitt i den skriftlige avtalen.

Til kapittel II Saksbehandlingen i konfliktrådet

Til § 10 Egnethetsvurdering og hurtig saksbehandling

Det følger av *første ledd* at i saker som bringes inn av partene eller andre offentlige etater enn påtalemyndigheten avgjør konfliktrådslederen om saken egner seg for konfliktrådsbehandling. Bestemmelsen er en videreføring av gjeldende forskrift § 11 første ledd.

Annet ledd gjelder saksbehandlingstiden i konfliktrådene og avløser gjeldende lovs § 11 og forskriften § 10 første ledd første punktum om saksbehandlingstid i straffesaker og forskriften § 11 tredje ledd om saksbehandlingstid i sivile saker. Bestemmelsen slår fast at saker som kommer inn til konfliktrådet skal behandles så snart som mulig. Med «behandles» menes at saken skal være ferdigbehandlet i konfliktrådet. Bestemmelsen er generell og gjelder både straffesaker og sivile saker. Kriteriet «så snart som mulig» er utpreget skjønnsmessig, og betydningen vil kunne variere fra sak til sak. Hva som i det enkelte tilfellet vil være en forsvarlig saksbehandlingstid, vil måtte variere med sakens art og omfang, tilgjengelige ressurser m.v. Ettersom konfliktrådene har plikt til å behandle straffesaker overført fra påtalemyndigheten, må det ved mangel på ressurser forutsettes at slike saker gis prioritet fremfor sivile saker.

Til § 11 Samtykke

Paragrafen regulerer krav til samtykke fra partene og deres eventuelle verger.

I *første ledd første punktum* slås det fast at konfliktrådsbehandling krever partenes samtykke. Dette er et grunnleggende prinsipp ved konfliktrådsordningen, og er innholdsmessig en videreføring av gjeldende lovs § 5 første punktum. Samtykket kan trekkes tilbake underveis, og da kan konfliktrådsbehandling ikke gjennomføres. Det er ikke regulert i bestemmelsen hvem av partene som skal spørres først. Dette bør vurderes i det enkelte tilfellet. Det er viktig at samtykket er reelt og informert, og departementet har derfor valgt å synliggjøre dette i *første ledd annet punktum*. Med dette menes at partene må være klar over hva samtykket gjelder og hva konfliktrådsbehandling innebærer, og de må ikke være utsatt for utilbørlig press. I straffesaker er det også viktig at partene informeres om hva som vil være de påtalemessige konsekvensene av at samtykke ikke gis.

Det fremgår av *tredje punktum* at partene i all hovedsak må være enige om saksforholdet som konflikten gjelder. I gjeldende lov fremgår dette prinsippet av § 5 annet punktum. Det skal ikke foregå noen bevisvurdering i konfliktrådet. Mekleren skal kunne bygge på det saksforholdet partene i fellesskap legger fram. Dersom partene er uenige på mindre vesentlige punkter med hensyn til hva som har foregått, skal imidlertid ikke det stenge for konfliktrådsbehandling. Det er ikke nærmere regulert hvem som skal innhente samtykket eller hvem som skal vurdere om partene i all hovedsak er enige om det saksforholdet konflikten gjelder. I sivile saker vil det være konfliktrådet som har ansvaret for dette. I straffesaker vil ansvaret ligge hos påtalemyndigheten. Det er imidlertid ikke noe i veien for at påtalemyndigheten lar seg bistå av konfliktrådet til å innhente samtykket. I enkelte tilfeller kan dette være mest

hensiktsmessig, da konfliktrådet gjerne har mer erfaring med innhenting av samtykke og ofte står nærmest til å gi kvalifisert informasjon om tilbudet.

Fjerde punktum slår fast at i en sak med flere fornærmede må samtlige fornærmede samtykke til konfliktrådsbehandling.

Annet ledd første punktum regulerer samtykkeinnhenting der en part er under 18 år, og slår fast at også vergene må samtykke i slike tilfeller. Bestemmelsen viderefører innholdsmessig gjeldende lovs § 12 første ledd når det gjelder straffesaker og gjeldende forskrift § 8 første ledd annet punktum når det gjelder sivile saker. Kravet om at partene i all hovedsak må være enige om saksforholdet konflikten gjelder og at samtykket skal være reelt og informert gjelder tilsvarende for vergene. Vergene skal varsles om konfliktrådsmøtet og har rett til å være til stede i møtet, jf. *annet ledd annet punktum*. Dette er innholdsmessig en videreføring av gjeldende lovs § 12 annet ledd første punktum for straffesaker og gjeldende forskrift § 12 tredje ledd første punktum for sivile saker. Vergen skal imidlertid ikke kunne representere den mindreårige i konfliktrådsmøtet, jf. forslag til § 12 første ledd. Midlertidig verge skal oppnevnes dersom vergen ikke kan eller vil ivareta partens interesse i saken, jf. *annet ledd tredje punktum*. Departementet finner grunn til å presisere at manglende samtykke fra foreldrenes side ikke kan likestilles med at vergen ikke kan eller vil ivareta partens interesse. Om midlertidig verge skal oppnevnes må vurderes etter vergemålslovens bestemmelser.

Det følger av *tredje ledd* at samtykke og varsel etter annet ledd kan unnlates i sivile saker i den grad den mindreårige kan inngå avtale på egenhånd, og konfliktrådslederen eller mekleren finner det ubetenkelig. Bestemmelsen viderefører gjeldende forskrift § 8 første ledd tredje punktum. Ved avgjørelsen må det blant annet ses hen til hvilke rettslige disposisjoner mindreårige har rett til å inngå på egenhånd etter vergemålslovens regler.

Fjerde ledd gjør unntak fra hovedregelen om at konfliktrådsbehandling krever partenes samtykke. Bestemmelsen presiserer at det for gjennomføring av ungdomsoppfølging og ungdomsstraff kun kreves samtykke fra domfelte eller siktede og domfeltes eller siktedes verger. Bakgrunnen for forslaget fremgår av de generelle merknadene i punkt 10.4.3 og Prop. 135 L (2010–2011) *Barn og straff* punkt 10.7.3. Fornærmede og dennes verger har imidlertid rett til å være til stede i møtet, jf. forslag til § 24 tredje og fjerde ledd. Selv om reaksjonene ikke krever fornærmedes samtykke, er det viktig at vedkommende oppfordres og oppmuntres til å delta. Se nærmere om dette i spesialmerknaden til § 24.

Til § 12 Personlig møte

Bestemmelsen presiserer det grunnleggende prinsippet om personlig møte. Bestemmelsen avløser gjeldende lovs § 7 med unntak av tredje ledd annet punktum.

Det fremgår av *første ledd første punktum* at partene må møte personlig og ikke kan la seg representere av fullmektig i konfliktrådsmøtet. Med personlig møte menes at partene møtes ansikt til ansikt. Det vil si at en part ikke kan la seg representere av en annen person, heller ikke en advokat. Bestemmelsen er en videreføring av gjeldende lovs § 7 første ledd og tredje ledd første punktum og innebærer en begrensing i den rett en part har til å la seg bistå av fullmektig etter forvaltningsloven § 12. Forslag til § 15 regulerer i hvilken grad en part kan ha med seg støtteperson i møtet. *Første ledd annet punktum* slår fast at det ikke kreves at fornærmede og fornærmedes verger er til stede i ungdomsstormøtet ved gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Det er imidlertid viktig at fornærmede og fornærmedes verger oppfordres og oppmuntres til å delta. Bestemmelsen må ses i sammenheng med forslag til annet ledd om at konfliktrådet kan tillate at det mekles indirekte mellom partene.

Det følger av *annet ledd* at konfliktrådet kan tillate at det mekles indirekte mellom partene for eksempel via telefon eller videooverføring, eller ved at mekler opptrer som budbringer mellom partene. Bestemmelsen er ment å være et unntak fra den klare hovedregelen om at partene skal møtes ansikt til ansikt. Det fremgår av femte ledd at unntaket bare kan gjøres når formålet med konfliktrådsordningen ivaretas. I tillegg må fordelene ved å gjennomføre mekling etter en samlet vurdering være større enn ulempene. Indirekte mekling kan for eksempel være aktuelt når praktiske forhold gjør det vanskelig eller umulig for partene å være fysisk til stede i møtet. Det kan også være aktuelt når fornærmede synes det er vanskelig å møte gjerningspersonen ansikt til ansikt, for eksempel i volds- og sedelighetssaker. Se for øvrig de generelle merknadene i punkt 8.2.4.

Tredje ledd første punktum er ny og åpner for et unntak fra krav om personlig møte ved at konfliktrådsbehandling også kan skje der ingen enkeltperson er påført en skade, et tap eller en annen krenkelse. Forutsetningen er at noen som er

berørt av lovbruddet møter. De berørte bør fortrinnsvis være privatpersoner som på en eller annen måte er berørt av hendelsen. Å benytte seg av mer eller mindre profesjonelle fornærmede, herunder representanter fra ulike organisasjoner eller offentlige etater, kan derimot ikke tillates da dette kan passivisere lovbryteren eller skape inntrykk av en formaningssamtale. Mekling etter denne bestemmelsen avgrenses ikke til bestemte sakstyper. Det avgjørende er om saken er egnet for mekling i konfliktrådet. Det fremgår av femte ledd at unntaket bare kan gjøres når formålet med konfliktrådsordningen ivaretas. I tillegg må fordelene ved å gjennomføre mekling etter en samlet vurdering være større enn ulempene. Meklingen og avtalen bør i slike saker dreie seg om hvordan hendelsen har berørt andre personer, og det er derfor presisert i *annet punktum* at det ikke kan inngås avtale om økonomisk erstatning. Se for øvrig de generelle merknadene i punkt 8.1.4.

Det fremgår av *fjerde ledd* at dersom et foretak er påført en skade, et tap eller en annen krenkelse, kan konfliktrådet tillate at en person som er berørt møter på foretakets vegne. Bestemmelsen avviker fra arbeidsgruppens forslag om at foretaket skal kunne utpeke hvem som kan møte på dets vegne. Bestemmelsen omfatter både sivile saker og straffesaker, og avløser gjeldende lovs § 7 annet ledd som fastsetter at en person i foretakets tjeneste kan møte på dets vegne. Etter departementets forslag skal foretaket ikke stå fritt til å utpeke hvem som skal delta i meklingsmøtet. Forutsetningen må være at personen som møter på vegne av foretaket på en eller annen måte kan sies å være berørt av forholdet. Det åpnes derfor ikke for at vektere skal ha en generell adgang til å møte på vegne av foretaket. Eier eller daglig leder av foretaket vil alltid anses å være berørt. En butikkansatt, vekter eller andre som er direkte berørt av forholdet kan også møte. Det følger av femte ledd at tillatelse bare kan gis når formålet med konfliktrådsordningen ivaretas. I tillegg må fordelene ved å gjennomføre mekling etter en samlet vurdering være større enn ulempene. Den som møter må ha fullmakt til å inngå avtale på vegne av foretaket. Det vises for øvrig til de generelle merknadene i punkt 8.3.4.

Til § 13 Valg av konfliktråd

Paragrafen regulerer hvilket konfliktråd som skal behandle saken.

Første ledd oppstiller en hovedregel om at møte i konfliktråd, både i straffesaker og sivile saker, skal foretas i den kommunen hvor klager eller fornærmede bor eller oppholder seg. Bestemmelsen er ny sammenliknet med gjeldende rett og avløser gjeldende lovs § 6.

Annet ledd første punktum oppstiller et unntak fra hovedregelen i første ledd og innebærer at konfliktrådet som har mottatt en sivil sak kan overføre den til et annet konfliktråd dersom det anses mer hensiktsmessig. Partenes syn skal tillegges vekt ved avgjørelsen av hvilket konfliktråd som skal behandle saken, jf. *annet punktum*. Konfliktrådet som har mottatt saken bør kunne overføre saken til et annet konfliktråd dersom begge partene selv ønsker det. I saker hvor det er aktuelt å benytte seg av stormøte vil det også kunne være hensiktsmessig at saken behandles ved et annet konfliktråd dersom dette gjør det enklere å få alle møtedeltakerne til å stille. Det følger av *tredje punktum* at dersom to konfliktråd er uenige om hvor saken skal behandles, avgjør Sekretariatet for konfliktrådene hvilket konfliktråd som skal behandle saken. Bestemmelsen avløser gjeldende forskrift § 9 annet ledd siste punktum. Nytt i forhold til gjeldende regelverk er at avgjørelsesmyndigheten legges til Sekretariatet for konfliktrådene og ikke til fylkesmannen. Endringen er en konsekvens av den statlige overtakelsen av konfliktrådsordningen som trådte i kraft 1. januar 2004.

Det følger av *tredje ledd første punktum* at i saker som overføres av påtalemyndigheten beslutter påtalemyndigheten hvilket konfliktråd som skal behandle saken. Konfliktrådet kan imidlertid avtale med påtalemyndigheten at saken overføres til et annet konfliktråd, jf. *annet punktum*. Partene skal på forhånd gis mulighet til å uttale seg om spørsmålet om overføring av saken, jf. *tredje punktum*. Selv om partene skal kunne uttale seg om spørsmålet, er det større grunn til å legge vekt på partenes syn i sivile saker enn i straffesaker.

Om bakgrunnen for bestemmelsen vises det til punkt 9.1.4 i de generelle merknadene.

Til § 14 Meklere

Paragrafen regulerer hvor mange meklere som skal mekle i den enkelte saken og ansvarsforholdet dem i mellom.

Første punktum slår fast at konfliktrådet står fritt til å bestemme hvor mange meklere som skal mekle i den enkelte saken. Det fremgår av *annet punktum* at i saker som settes med flere enn én mekler skal det utpekes en hovedmekler. Hovedmekleren har blant annet ansvaret for koordineringen og fremdriften i saksgangen. Samtlige meklere må være enige dersom avtalen skal anses

godkjent, jf. forslag til § 17 annet ledd tredje punktum.

§ 15 Støtteperson

Paragrafen regulerer partenes mulighet til å ha med en støtteperson i møtet. Bestemmelsen avløser gjeldende lovs § 7 tredje ledd siste punktum.

Første ledd slår fast at konfliktrådet kan tillate at partene har med seg en eller flere støttepersoner i møtet. Konfliktrådet må vurdere konkret om det skal tillates at partene har med en støtteperson. Konfliktrådet skal også kunne nekte at en bestemt person deltar som støtteperson, for eksempel der det antas at vedkommende vil kunne ødelegge dynamikken i møtet. Konfliktrådet må også vurdere konkret om umyndige personer skal tillates å delta som støtteperson. I slike tilfeller bør det særlig ses hen til hvilken rolle støttepersonen er tiltenkt i møtet og om vedkommende er moden nok for rollen. Barn bør for eksempel ikke fungere som tolk i denne sammenhengen.

Støttepersonen skal ikke snakke på vegne av parten eller ta partens plass i møtet. Mekleren må avgjøre i hver enkelt sak hvor aktivt støttepersonen skal kunne delta. Det er ikke noe i veien for at også profesjonelle representanter deltar som støtteperson, for eksempel fra Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre. Jo mer profesjonell en støtteperson er, desto mer tilbakeholden bør imidlertid vedkommende opptre. Dersom en av partene har med seg støtteperson, bør den andre parten gjøres kjent med dette slik at vedkommende også kan vurdere å ta med seg en støtteperson.

I motsetning til arbeidsgruppen mener departementet at det ikke skal åpnes opp for at partens advokat eller rettshjelper kan delta under møtet, med unntak av ved gjennomføring av ungdomsstraff, jf. *annet ledd*. Selv om advokater eller rettshjelpere ikke skal tillates å delta som støtteperson, forhindrer ikke dette deltakelse dersom vedkommende har personlig tilknytning til parten og skal være tilstede i egenskap av å være for eksempel forelder eller venn.

For øvrig vises det til punkt 9.4.4 i de generelle merknadene.

§ 16 Tolk

Paragrafen slår fast at partene har rett til å la seg bistå av kvalifisert tolk etter nærmere regler som departementet fastsetter. Ordet «kvalifisert» er inntatt i bestemmelsen blant annet for å unngå at mindreårige benyttes som tolk. Bestemmelsen er flyttet fra forskrift til lov fordi rett til tolk er en viktig rettssikkerhetsgaranti for partene. Bestemmelsen er ikke ment å innebære noen realitetsendring.

§ 17 Avtalen

Paragrafen regulerer avtalens formkrav, godkjenning av avtalen og forholdet til voldsoffererstatning.

Det fremgår av *første ledd første punktum* at i saker som er oversendt fra påtalemyndigheten, skal en eventuell avtale settes opp skriftlig og undertegnes av partene. Tilsvarende gjelder i sivile saker dersom partene er enige om det, jf. *annet punktum*. Første og annet ledd er i det vesentlige en innholdsmessig videreføring av gjeldende forskrift § 14 første ledd. Er en part umyndig, må avtalen også godkjennes av vergene, jf. *tredje punktum*. Slik godkjennelse bør fortrinnsvis skje skriftlig for å sikre notoritet. I sivile saker kan godkjennelse fra vergene unnlates hvis den mindreårige har rett til å inngå avtale på egenhånd, og mekleren finner det ubetenkelig, jf. *fjerde punktum*. Ved avgjørelsen må det blant annet ses hen til hvilke rettslige disposisjoner mindreårige har rett til å inngå på egenhånd etter vergemålslovens regler. Tredje og fjerde punktum er i hovedsak en innholdsmessig videreføring av gjeldende forskrift § 14 tredje ledd.

Annet ledd første punktum slår fast at mekleren avgjør om avtalen partene kommer fram til kan godkjennes. Bestemmelsen må ses i sammenheng med tredje ledd. I straffesaker skal godkjennelsen skje skriftlig, jf. *annet ledd annet punktum*. I saker med flere meklere må alle meklerne være enige dersom avtalen skal anses godkjent, jf. *tredje punktum*. Dersom meklerne ikke blir enige om en avtale skal godkjennes eller ikke, bør rimelighetsvurderingen drøftes nærmere med konfliktrådslederen. *Fjerde punktum* slår fast at partene i sivile saker skal gjøres oppmerksom på at meklers godkjennelse ikke har selvstendig rettslig virkning. Det vil si at spørsmål om en avtale i sivile saker er bindende mellom partene bestemmes av alminnelige avtalerettslige regler.

Etter *tredje ledd* skal mekleren ikke godkjenne en avtale som i urimelig grad favoriserer en part eller som er uheldig av andre tungtveiende grunner. Bestemmelsen er en videreføring av gjeldende lovs § 14 første ledd første punktum og gjeldende forskrift § 15 annet ledd første punktum, jf. første ledd første punktum. En avtale som partene forhandler seg fram til i konfliktrådet, vil nok som oftest gi en rimelig løsning av partenes mellomværende. Det kan imidlertid ikke overses at den

siktede i en del tilfeller kan føle seg presset til å inngå en avtale. Mange vil nok legge stor vekt på å unngå strafferegistrering, noe som kan utnyttes av den skadelidte. Etter forslaget vil konfliktrådet derfor få en adgang til å nekte å godkjenne avtalen dersom avtalen er urimelig. Dette kan særlig være aktuelt dersom avtalen fastsetter en erstatning som klart overstiger den skadelidtes økonomiske tap eller vil være umulig for skadevolder å oppfylle. I noen tilfeller kan den skadelidte være den reelt svakere part, og konfliktrådet bør derfor også ha den skadelidtes interesser for øye når det vurderer om avtalen skal godkjennes. En avtale kan videre være uheldig av andre tungtveiende grunner, for eksempel hvis partene inngår en avtale som mekler antar vil virke støtende for allmenheten eller som på annen måte vil være en uheldig løsning av konflikten.

Det fremgår av *fjerde ledd* at en avtale som forutsetter en ytelse til den skadelidte, skal fastsette omfanget av ytelsen og forfallstid. Det skal også fastsettes om avtalen representerer det endelige oppgjøret mellom partene. Bestemmelsen er en videreføring av gjeldende lovs § 13 annet ledd og gjeldende forskrift § 14 annet ledd.

Femte ledd slår fast at en avtale i konfliktrådet verken avskjærer fornærmedes rett til å søke voldsoffererstatning eller statens rett til å søke regress. Bestemmelsen er ny sammenliknet med gjeldende rett.

§ 18 Partenes adgang til å trekke seg fra inngått avtale

Paragrafen regulerer partenes adgang til å trekke seg fra en inngått avtale og avløser gjeldende lovs § 14 annet ledd og gjeldende forskrift § 15 tredje og fjerde ledd.

Det fremgår av *første ledd* at hver av partene i en straffesak kan trekke seg fra en avtale ved å gi beskjed til konfliktrådet innen to uker etter at avtalen er godkjent av mekleren. Dette gjelder likevel ikke en avtale som allerede er oppfylt. Angrefristen er utvidet fra en til to uker sammenliknet med gjeldende rett. Om bakgrunnen for utvidelsen vises det til punkt 9.6.4 i de generelle merknadene. Departementet antar at det kan være behov for en slik frist for å unngå at partene blir sittende med en avtale de føler seg presset til å inngå. Derved kan man unngå å ta inn noen generell revisjonshjemmel i loven. Mekleren kan først godkjenne avtalen når den er underskrevet av partene og eventuelle verger. Hvis avtalen først blir bindende etter meklingsmøtet, for eksempel fordi man må avvente et samtykke fra vergen, løper ikke fristen før mekleren har godkjent avtalen. Dersom en part bruker angrefristen, bør følgen bli at avtalen heller ikke er sivilrettslig bindende for partene. Paragrafen danner dermed et unntak fra den alminnelige formuerettslige regel at en avtale er bindende når aksepten er kommet til den andre partens kunnskap. Det samme unntaket vil gjelde der partene blir enige om en avtale i meklingsmøtet, men mekleren nekter å godkjenne avtalen. I de fleste tilfeller ville den part nektingen er skjedd til fordel for, særlig den siktede, da kunne påberope seg at avtalen ikke var bindende etter alminnelige avtalerettslige regler om bristende forutsetninger. For å unngå tvister om hvorvidt avtalen er bindende eller ikke, antar departementet at det må legges til grunn som en generell regel at en slik avtale da heller ikke er sivilrettslig bindende.

Annet ledd slår fast at partene i en sivil sak skal informeres om at de kan avtale en angrefrist. Det vil være den enkelte meklers ansvar å sørge for at slik informasjon blir gitt.

Til § 19 Forskriftshjemmel

Bestemmelsen gir departementet hjemmel til å gi forskrift med utfyllende bestemmelser om saksbehandling og gjennomføring av møter i konfliktrådet.

Til kapittel III Særlig om behandling av straffesaker

Til § 20 Konfliktrådets behandling av straffesaker

Bestemmelsen gjelder konfliktrådets behandling av straffesaker.

Første ledd første punktum fastslår at konfliktrådet har plikt til å behandle straffesaker som etter avgjørelse ved påtalemyndigheten eller domstolen er oversendt konfliktrådet. Bestemmelsen er i hovedsak en videreføring av gjeldende lovs § 11. Konfliktrådet har ikke adgang til å avvise straffesaker som etter rådets oppfatning ikke egner seg for konfliktrådsbehandling. Når en sak er oversendt etter avgjørelse fra påtalemyndigheten eller domstolen, har både påtalemyndigheten eller domstolen og partene ansett saken som egnet for konfliktrådsbehandling. Hvis konfliktrådene får saker som de mener ikke egner seg, kan konfliktrådet eventuelt ta dette opp på generelt grunnlag. Men enkelte andre avvisningsgrunnlag kan foreligge for konfliktrådet, for eksempel der partene ikke møter personlig der hvor dette er påkrevd etter forslag til § 12. Det følger av *annet punktum* at konfliktrådsbehandlingen skal være påbegynt så snart som mulig etter at saken er mottatt.

Bestemmelsen må ses i sammenheng med forslag til § 10 annet ledd som innebærer at konfliktrådet skal ferdigbehandle saken så snart som mulig.

Etter *annet ledd* skal konfliktrådet, etter at møtet er avsluttet, sende sakens dokumenter til påtalemyndigheten med opplysning om hvorvidt det er inngått en godkjent avtale mellom partene. Bestemmelsen er en videreføring av gjeldende lovs § 15 første ledd med unntak av at ordet «at» er fjernet for å tydeliggjøre at påtalemyndigheten skal ha beskjed også når det ikke inngås en godkjent avtale. Sakens dokumenter sendes ikke påtalemyndigheten før angrefristen etter forslag til § 18 første ledd er utløpt.

Det følger av *tredje ledd* at konfliktrådet skal sende en bekreftelse til påtalemyndigheten straks en avtale er oppfylt. Bestemmelsen er en videreføring av gjeldende lovs § 15 siste ledd.

Til § 21 Brudd i straffesak som er til behandling i konfliktrådet

Paragrafen regulerer konfliktrådenes og påtalemyndighetens håndtering av bruddsaker og er i hovedsak en videreføring av gjeldende rett.

Første ledd omhandler brudd i saker hvor mekling i konfliktråd er satt som vilkår for påtaleunnlatelse. Hvis møtet ikke gjennomføres, følger det av *første punktum* at saken straks skal oversendes til påtalemyndigheten. Konfliktrådet må vurdere i den enkelte saken om det bør gjøres nye forsøk på å få gjennomført et møte mellom partene eller om det må konstateres at dette ikke lar seg gjennomføre. For at møtet skal anses gjennomført er det ikke tilstrekkelig at siktede faktisk møter opp. Dersom han eller hun møter i beruset tilstand eller er uten synlig vilje til å bidra til et positivt resultat vil dette sidestilles med at møtet ikke er gjennomført. Ved brudd på en inngått avtale skal konfliktrådet varsle påtalemyndigheten, jf. *annet punktum*. Dersom møtet ikke gjennomføres grunnet siktede eller dersom den siktede bryter en inngått avtale vesentlig, kan påtalemyndigheten åpne strafforfølging på nytt, jf. *tredje punktum*. Varsling etter forrige punktum skal imidlertid foretas selv om bruddet ikke er vesentlig. Vurderingen av om bruddet er vesentlig er lagt til påtalemyndigheten. Departementet har funnet det hensiktsmessig å lovfeste vesentlighetskravet som i dag fremgår av Riksadvokatens rundskriv nr. 4/2008. Det gjelder en tre måneders frist, jf. straffeprosessloven § 74 tredje ledd.

Annet ledd omhandler brudd i saker overført til mekling i konfliktrådet etter straffeprosessloven § 71 a første ledd. I slike saker er overføringen betinget av at partene blir enige om en avtale, i motsetning til saker hvor mekling er satt som vilkår for påtaleunnlatelse. Det er derfor fastslått uttrykkelig i bestemmelsens første punktum at konfliktrådet også skal varsle påtalemyndigheten dersom avtale ikke kommer i stand. For øvrig vises det til merknaden til bestemmelsens første ledd ovenfor.

Tredje ledd omhandler brudd i saker hvor mekling i konfliktråd er satt som vilkår for en betinget dom. Når det gjelder konfliktrådets håndtering av brudd i slike saker vises det til merknaden til første ledd første og annet punktum ovenfor. Dersom mekling ikke kommer i stand eller dersom domfelte bryter en inngått avtale, avgjør påtalemyndigheten om saken bør bringes inn for retten for fastsettelse av nye vilkår eller fullbyrding av straffen, jf. straffeloven § 54.

Til kapittel IV Innholdet i og gjennomføringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Til § 22 Reaksjonenes innhold

Paragrafen gir en oversikt over hovedinnholdet i reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Det fremgår av bestemmelsen at reaksjonene er tredelt og består av følgende obligatoriske deler: gjennomføring av et ungdomsstormøte, jf. forslag til § 24, utarbeidelse av en individuelt tilpasset ungdomsplan, jf. forslag til § 25 og oppfølging av planen, jf. forslag til § 26. Bestemmelsen er ikke til hinder for at ungdomsstormøtet deles opp i flere møter dersom det anses hensiktsmessig, jf. forslag til § 24 sjette ledd.

Til § 23 Gjennomføringstid

Paragrafen gir en oversikt over gjennomføringstidens lengde og hvem som fastsetter den.

Det fremgår av *første ledd første og annet punktum* at ungdomsstraffen kan ha en gjennomføringstid på seks måneder til to år og at denne fastsettes av domstolen. Dersom den fengselsstraffen som ville ha blitt idømt uten ungdomsstraff er klart lengre enn to år, kan en gjennomføringstid på inntil tre år fastsettes, jf. *tredje punktum*. Gjennomføringstidens lengde bestemmes ut fra en helhetsvurdering, der barnets individuelle behov og lovbruddets art og grovhet inngår som momenter. Det vises for øvrig til merknaden til straffeloven § 28 c i Prop. 135 L (2010–2011) *Barn og straff*.

Annet ledd omhandler gjennomføringstidens lengde ved ungdomsoppfølging og hvem som fastsetter den. *Første punktum* slår fast at påtalemyn-

digheten fastsetter gjennomføringstiden i saker overført i medhold av straffeprosessloven § 71 a annet ledd og § 69 tredje ledd jf. straffeloven § 53 nr. 3 bokstav i. Domstolen fastsetter gjennomføringstiden i saker etter straffeloven § 53 nr. 3 bokstav i, jf. *annet punktum*. Gjennomføringstiden kan vare i inntil ett år, jf. *tredje punktum*. Gjennomføringstidens lengde bestemmes ut fra en helhetsvurdering, der barnets individuelle behov og lovbruddets art og grovhet inngår som momenter. For øvrig vises det til merknadene til forslag til straffeprosessloven § 71 a nytt annet ledd og straffeloven § 53 nr. 3 ny bokstav i.

Til § 24 Ungdomsstormøte

Paragrafen erstatter konfliktrådsloven § 18 slik den ble vedtatt ved lov 20. januar 2012 nr. 6, men som ikke er trådt i kraft. Den er i hovedsak en innholdsmessig videreføring av den tidligere vedtatte bestemmelsen. Det er gjort enkelte redaksjonelle endringer. I tillegg er ungdomsoppfølging lagt inn i bestemmelsen ved siden av ungdomsstraff.

Første ledd gir anvisning på at konfliktrådet skal starte forberedelsene til et ungdomsstormøte straks saken er overført fra domstolen etter straffeloven § 28 c eller § 53 nr. 3 bokstav i, eller fra påtalemyndigheten etter straffeprosessloven § 71 a annet ledd eller § 69 tredje ledd jf. straffeloven § 53 nr. 3 bokstav i. I praksis vil det være påtalemyndigheten som fysisk overfører saken også når domstolen har idømt ungdomsstraff eller der ungdomsoppfølging er satt som vilkår til en betinget dom. At konfliktrådet skal starte forberedelsene til et ungdomsstormøte innebærer at ungdomskoordinatoren må klarlegge hvilke aktører eller personer det er aktuelt å innkalle til ungdomsstormøtet og at disse faktisk innkalles. Begrepet «straks» må forstås som umiddelbart og normalt i løpet av en uke.

Annet ledd bestemmer at ungdomsstormøtet skal ledes av en ungdomskoordinator. For å sikre oppmerksomhet mot den gjenopprettende prosessen, og for å ivareta lekfolksprinsippet, bør det i utgangspunktet være en mekler til stede i møtene. Ungdomskoordinatoren skal sikre at relevante aktører er representert i møtet. Dette kan være representanter fra kriminalomsorgen, skole, barneverntjeneste, helse- og omsorgstjenesten eller andre med tilknytning til domfelte, siktede, fornærmede eller til saken. Mange offentlige instanser vil ha forpliktelser overfor den unge og vil derfor kunne bidra med tiltak. Andre instanser som ikke har slike forpliktelser vil imidlertid også kunne delta dersom de har aktuelle tiltak tilgjengelig, for eksempel kan NAV ha arbeidsrettede tiltak, jobbsøkertips osv. Relevante aktører kan, i tillegg til aktørene bestemmelsen uttrykkelig nevner, også være «andre med tilknytning til domfelte, siktede, fornærmede eller til saken». Det betyr at det må gjøres en konkret vurdering av hvem som bør være representert. Interesseorganisasjoner eller foreninger kan være eksempler på aktuelle representanter. Disse kan både inviteres med utgangspunkt i fornærmedes interesser og for å medvirke til at domfelte gis støtte eller oppgaver i etterkant av møtet. Det vil etter departementets vurdering være særlig viktig å involvere foreninger, fritidsklubber og idrettslag for å kunne tilby ungdommen aktiviteter på ettermiddagen og kvelden, den tiden av døgnet som for mange kan være vanskelig å fylle med meningsfull aktivitet. Selv om ingen av de ovennevnte er pliktige til å møte, vil utfallet av ungdomsstormøtet avhenge av at både offentlige og private strekker seg langt for å imøtekomme ungdomskoordinatorens anmodning.

Departementet mener det er helt avgjørende at ungdomskoordinatoren forut for innkallingen til møtet setter seg inn i saken for å avklare hvilke relevante aktører som bør innkalles. I den sammenheng vil personundersøkelsen for mindreårige, gjennomført med hjemmel i straffeprosessloven ny § 161 a, være av betydning. Gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, herunder gjennomføring av ungdomsstormøte, vil kunne være svært krevende for den domfelte, og det er derfor viktig at ungdomskoordinatoren finner deltakere som er kjent for barnet og som kan være en støtte, for eksempel innen familie- eller vennekretsen. Ungdomskoordinatoren har ansvaret for å føre de berørte partene sammen til felles innsats og å få møtet til å fungere slik at alle deltakerne bidrar og drar i samme retning. Dette er det elementet som gjenopprettende prosess er ment å skulle bringe inn i saken og som innebærer en motvekt til kulturen med at hver ansvarlig kun fokuserer på sitt fagområde.

Tredje ledd omhandler hvem som har rett eller plikt til å delta i ungdomsstormøtet ved gjennomføring av ungdomsstraff. *Første punktum* lister opp hvilke deltakere som er pliktige til å være til stede, blant annet domfelte og domfeltes verger. Domfeltes verger vil normalt være domfeltes foreldre. Den som har foreldreansvar for barnet er verge, jf. vergemålsloven § 16. Der begge har foreldreansvar må derfor begge innkalles til ungdomsstormøtet. Der bare den ene av foreldrene med foreldreansvar møter, anses denne å ha full-

makt fra den andre av foreldrene i samsvar med vergemålsloven § 18 siste ledd.

Det følger videre av første punktum at også representanter fra kriminalomsorgen og politiet er pliktige til å være til stede. Representanten fra kriminalomsorgen vil kunne bidra med tiltak som er egnet til å gjennomføres innenfor kriminalomsorgen. Departementet mener imidlertid at også politiet har en viktig rolle som deltaker under hele prosessen. Deltakelse fra politiet vil blant annet understreke alvoret i saken. Politiet vil dessuten ofte ha god kjennskap til konfliktsituasjoner i ungdomsmiljøer og kan derfor ha viktige innspill til hvilke tiltak som er nødvendige for å få domfelte ut av disse miljøene.

I *annet punktum* foreslås det at også fornærmede og eventuelt fornærmedes verger har rett til å være til stede i ungdomsstormøtet. Dette er en viktig del av den gjenopprettende prosessen. Fornærmede har ikke plikt til å delta, og det stilles ikke krav om verken samtykke fra fornærmede eller deltagelse fra dennes side. Ungdomsstormøtet skal derfor gjennomføres selv om fornærmede ikke deltar eller blir representert på annen måte. Departementet presiserer imidlertid viktigheten av at fornærmede oppfordres og oppmuntres til å delta. Fornærmede kan være representert ved en annen person, av en interesseorganisasjon eller lignende. Dersom fornærmede ikke ønsker å delta, kan vedkommende også gis mulighet til å videreformidle de konsekvensene lovbruddet har hatt på annen måte, for eksempel gjennom en skriftlig fremstilling som ungdomskoordinatoren kan gjengi i møtet. Dersom fornærmede ikke ønsker å møte lovbryteren umiddelbart etter domfellelse eller i ungdomsstormøtet, er det ikke noe i veien for at et møte mellom disse to kan gjennomføres på et senere tidspunkt.

Det følger videre av *tredje ledd tredje punktum* at også forsvarer og bistandsadvokat kan være til stede i ungdomsstormøte. Slik deltakelse kan det kreves salær for. Departementets forslag begrunnes i hensynet til rettssikkerheten. Det er domstolen som bestemmer ungdomsstraffens lengde, mens det er ungdomsstormøtet som fastlegger innholdet i straffen. Hvilket innhold ungdomsplanen får, beror på hvilke behov den domfelte har. Det vil kunne være aktuelt med omfattende tiltak over lang tid, og forsvareren skal derfor kunne påse at ungdomsplanen ikke blir urimelig tyngende for den domfelte. Bistandsadvokaten skal kunne delta på lik linje som forsvareren. Departementet presiserer at forsvarere og bistandsadvokater ikke skal uttale seg på vegne av partene i ungdomsstormøtet, men fungere som støttepersoner på lik linje med andre støttepersoner fra det private nettverket. Det forutsettes at forsvareren og bistandsadvokaten har god kjennskap til ungdomsstraffen og hvilken rolle de har i prosessen.

Fjerde ledd omhandler hvem som har rett eller plikt til å delta i ungdomsstormøtet ved gjennomføring av ungdomsoppfølging. I likhet med ungdomsstraffen er både domfelte eller siktede og dennes verger obligatoriske deltakere i ungdomsstormøtet, jf. *første punktum*. Det vises i den forbindelse til merknaden til bestemmelsens tredje ledd første punktum ovenfor. Det fremgår av *annet punktum* at fornærmede og fornærmedes verger har rett til å være til stede. For nærmere omtale av dette vises det til merknaden til bestemmelsens tredje ledd annet punktum ovenfor. Ved ungdomsoppfølging er verken politiet eller kriminalomsorgen obligatoriske deltakere i møtet. *Tredje punktum* slår imidlertid fast at representanter fra politiet har plikt til å delta dersom konfliktrådet finner det hensiktsmessig.

Det fremgår av *femte ledd* at der domfeltes eller siktedes verger ikke kan eller vil være til stede i ungdomsstormøtet, skal ungdomskoordinatoren vurdere om midlertidig verge skal oppnevnes etter vergemålslovens regler. Det er i praksis fylkesmannen som oppnevner midlertidig verge, jf. vergemålsloven § 16 annet punktum. Den midlertidige vergen vil da også kunne delta i oppfølgingsteamet, jf. forslag til § 26 første ledd annet punktum.

I *sjette ledd* fremgår det at ungdomsstormøtet kan deles opp i flere møter dersom det er hensiktsmessig. I saker der fornærmede deltar vil en oppdeling av møtet kunne være aktuelt, slik at den gjenopprettende delen behandles først og fastlegging av ungdomsplan behandles etterpå. Ved utarbeidelse av ungdomsplanen vil domfeltes bakgrunn og behov stå sentralt, og en oppdeling av møtet vil kunne være hensiktsmessig blant annet av hensyn personvern.

Til § 25 Ungdomsplan

Det fremgår av *første ledd første punktum* at ungdomsstormøtet skal munne ut i en ungdomsplan. Denne skal være en sum av plikter og tiltak som retter seg mot domfelte eller siktede. Ungdomsplanen skal så godkjennes av både ungdomskoordinatoren, domfelte eller siktede og domfeltes eller siktedes verger, jf. *annet punktum*. Ungdomskoordinatoren skal ved sin godkjennelse kun sikre at ungdomsplanen er i overensstemmelse med de tiltakene som er fastsatt i ungdomsstormøtet. I *tredje punktum bokstav a til h* følger en

opplisting av aktuelle tiltak, som i hovedsak samsvarer med arbeidsgruppens utkast. Listen er ikke uttømmende. Departementet understreker at tiltakene må fastsettes individuelt, og det må blant annet ses hen til domfeltes eller siktedes behov ut fra vedkommendes livssituasjon og utvikling. Det bør i den forbindelse tas utgangspunkt i utarbeidet personundersøkelse for mindreårige, jf. straffeprosessloven § 161 a første ledd. Tiltakene kan for eksempel være av ansvarliggjørende, kontrollerende eller rehabiliterende art. Mange av de domfelte eller siktede vil ha en utfordrende hverdag, noe som kan tilsi at det må iverksettes tiltak som setter rammer rundt den enkeltes liv. Både de behov domfelte eller siktede har og hensynet til individualprevensjon vil være av stor betydning. Det er de ulike deltakerne i oppfølgingsteamet som vil ha ansvaret for gjennomføringen av de forskjellige delene av ungdomsplanen, jf. forslag til § 26. For at tiltak skal kunne settes i verk på en god måte, vil det være en viktig forutsetning at ungdomsstormøtet kommer til en felles forståelse av hva som trengs av tiltak, og viser vilje til å bistå eller medvirke til at slike tiltak blir satt i verk og gjennomført på en tilfredsstillende måte.

Etter *bokstav a* kan det fastsettes en kompensasjon til den som er påført en skade, et tap eller en annen krenkelse. Kompensasjonen skal være av ikke-økonomisk art. For eksempel kan domfelte eller siktede utføre tjenester eller oppgaver for skadelidte som hagearbeid, maling, vasking osv. Fastsettelse av slik kompensasjon må være i overensstemmelse med fornærmedes og domfeltes ønsker. Kompensasjonen vil være skattefri, jf. forslag til endring av skatteloven § 5-15 første ledd bokstav k. I saker der det skal utmåles en økonomisk erstatning eller oppreisning, må dette gjøres under behandlingen av straffesaken eller som en egen sivil sak. På denne måten vil hensynet til forsvarlig behandling av erstatningskravet ivaretas. Samtidig unngås det at ungdomsplanen brytes dersom erstatningen eller oppreisning ikke betales.

Etter *bokstav b* kan domfelte eller siktede gis anledning til å delta i kriminalitetsforebyggende programmer eller andre tilsvarende tiltak. Det vil særlig være aktuelt å benytte programmer som er forebyggende mot vold og rus. Personundersøkelsen vil kunne være til hjelp ved valg av program eller andre kriminalitetsforebyggende tiltak.

Bokstav c gjelder utførelse av samfunnsnyttig tjeneste og omfatter samme type tiltak som kan besluttes i forbindelse med samfunnsstraff. Kriminalomsorgen har kunnskap om slike tiltak og kan medvirke til at planen blir tilfredsstillende utført. Det er viktig at oppfølgingsteamet bestreber seg på å finne arbeid som er meningsfylt for domfelte, slik at tiden som går med til samfunnsnyttig arbeid føles verdifull. Det kan virke mot sin hensikt dersom arbeidet er lite meningsfylt.

Bokstav d omhandler krav til oppholdssted, arbeid eller opplæring, som vil kunne medvirke til å gi domfelte eller siktede fastere rammer rundt sitt liv og styrke vedkommendes ressurser. Økt faglig kompetanse og kvalifisering kan bidra til endring, og de fleste domfelte eller siktede vil ha rettigheter for eksempel knyttet til videregående opplæring. Departementet vil presisere at det er viktig å omskape denne rettigheten til en reell mulighet. Også arbeidsrettede tiltak vil kunne ha stor betydning for å få den enkelte bort fra kriminell adferd.

Bokstav e fastsetter at domfelte eller siktede kan ilegges plikt til å møte for politiet eller kriminalomsorgen. Slike møter kan bestå av individuelle samtaler med den enkelte domfelte eller siktede. Dette vil gi aktørene mulighet til å bli holdt orientert om den enkeltes utvikling, og til å løse uforutsette problemer som oppstår underveis i prosessen. I møtet bør oppmerksomheten særlig rettes mot fremtiden, herunder også hva som vil skje når straffen er gjennomført.

Bokstav f nevner avståelse fra ulike typer berusende eller bedøvende midler, samt avgivelse av rusprøver. Ved rusprøver benyttes samme kontrollmyndighet som ved betinget dom eller påtaleunnlatelse med vilkår om ruskontroll. Rusprøver skal avgis i tråd med helsepersonelloven § 12.

Bokstav g gjelder bestemmelser om innetid og skal i likhet med bokstav d sette fastere rammer rundt domfeltes eller siktedes liv. Begge bestemmelsene vil også kunne forhindre at det begås ny kriminalitet fordi det legges begrensninger på hvor domfelte eller siktede får oppholde seg.

Etter *bokstav h* kan det bestemmes at domfelte eller siktede skal unngå kontakt med bestemte personer. Dette kan være viktig av hensyn til fornærmede. Overfor fornærmede kan dette virke på samme måte som besøksforbud. Det kan imidlertid også være et virkemiddel for å få domfelte eller siktede ut av et belastet miljø og hindre at domfelte eller siktede treffer personer som påvirker vedkommende i gal retning.

Ved ungdomsstraff følger det av *annet ledd* at planen kan gå ut på at domfelte skal oppholde seg på institusjon eller gjennomgå annen behandling. Opphold på institusjon kan være nødvendig for å gi domfelte særlig faglig oppfølging innenfor ulike områder, samtidig som en får domfelte ut av sitt vanlige miljø. Behandling utenfor institusjon kan også være et aktuelt tiltak. Dette vil typisk kunne

være behandling som retter seg mot rus. Også for valg av slik behandling vil personundersøkelsen for mindreårige etter straffeprosessloven § 161 a kunne ha betydning.

Tredje ledd slår fast at ungdomskoordinatoren har det overordnede ansvaret for at ungdomsplanen gjennomføres. Ungdomskoordinatoren kan imidlertid overlate deler av sitt ansvar til deltakerne i oppfølgingsteamet. Bestemmelsen må ses i sammenheng med forslag til § 26 første ledd første punktum.

Det følger av *fjerde ledd første punktum* at i saker hvor det er idømt ungdomsstraff eller der ungdomsoppfølging er satt som vilkår for en betinget dom, sendes saken tilbake til domstolen dersom det ikke oppnås enighet om en ungdomsplan. Domstolen avgjør i så fall om hele eller deler av den betingede fengselsstraffen skal fullbyrdes, jf. *annet punktum*. Bestemmelsen vil omfatte de tilfellene der domfelte ikke i tilstrekkelig grad bidrar til at det kan utformes en ungdomsplan. Typisk vil det være der domfelte ikke tar inn over seg den handlingen som er begått og hva slags tiltak som er nødvendig å ta inn i ungdomsplanen. Manglende bidrag fra andre aktører skal derimot ikke medføre at saken sendes tilbake. I slike tilfeller må ungdomsstormøtet fortsette arbeidet med å komme frem til en enighet om en plan.

Femte ledd første punktum slår fast at i saker hvor ungdomsoppfølging er satt som vilkår for påtaleunnlatelse eller hvor saken er overført etter straffeprosessloven § 71 a annet ledd, sendes saken tilbake til påtalemyndigheten dersom det ikke oppnås enighet om en ungdomsplan. Påtalemyndigheten avgjør om strafforfølging skal åpnes på nytt, jf. *annet punktum*. Bestemmelsen vil omfatte de tilfellene der siktede ikke i tilstrekkelig grad bidrar til at det kan inngås en ungdomsplan. Typisk vil det være der siktede ikke tar inn over seg den handlingen som er begått og hva slags tiltak som er nødvendig å ta inn i ungdomsplanen. Manglende bidrag fra andre aktører skal derimot ikke medføre at saken sendes tilbake. I slike tilfeller må ungdomsstormøtet jobbe videre for å komme frem til en enighet om en plan.

Til § 26 Oppfølgingsteam

Første ledd første punktum legger ansvaret for gjennomføringen av de konkrete tiltakene i ungdomsplanen til oppfølgingsteamet. Ungdomskoordinatoren har det overordnede ansvaret for at planen gjennomføres, men skal kunne overlate deler av dette ansvaret til andre i oppfølgingsteamet. *Annet punktum* bestemmer at oppfølgingsteamet skal ledes av ungdomskoordinatoren. Oppfølgingsteamet består for øvrig av domfelte eller siktede og dennes verger, samt andre som har oppgaver i forbindelse med gjennomføringen av planen. Dette vil kunne være de samme som deltok under ungdomsstormøtet, herunder representanter fra skole, helse- og omsorgstjenesten, barneverntjeneste osv. Det følger av *tredje punktum* at ungdomskoordinatoren også kan be andre med tilknytning til domfelte, siktede eller saken om å delta i oppfølgingsteamet. Dette kan være støttepersoner fra det private nettverket eller representanter for etater som ikke direkte er gitt oppgaver i forbindelse med gjennomføringen av planen, men som har betydning for domfeltes eller siktedes situasjon. Departementet understreker at det bør tilstrebes kontinuitet i oppfølgingsteamet slik at domfelte eller siktede slipper å forholde seg til mange ulike personer. Det er ikke fastsatt tidsfrist for iverksettelse av planen, men som oftest vil dette skje umiddelbart. Det kan imidlertid ikke utelukkes at det av hensyn til domfelte kan være hensiktsmessig å avvente iverksettelsen i en kort periode.

Det fremgår av *annet ledd* at representanter fra kriminalomsorgen og politiet er obligatoriske deltakere i oppfølgingsteamet ved gjennomføring av ungdomsstraff. Som leder av oppfølgingsteamet vurderer ungdomskoordinatoren om disse representantene skal delta i de løpende oppfølgingsmøtene.

Til § 27 Generelle pålegg overfor domfelte eller siktede

Bestemmelsen gjelder generelle pålegg overfor domfelte eller siktede i forbindelse med gjennomføringen av ungdomsplanen, og tilsvarer i all hovedsak straffegjennomføringsloven § 54 som gjelder samfunnsstraff. De generelle påleggene gjelder uavhengig av hva som er fastsatt i ungdomsplanen. Bestemmelsen vil særlig kunne komme til anvendelse der ungdomsplanen ikke regulerer forhold som bestemmelsen omfatter.

Første ledd innebærer at det stilles krav til at domfelte eller siktede møter til fastsatte avtaler og avstår fra bruk av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler.

I bestemmelsens *annet ledd bokstav a* stilles det krav til at domfelte eller siktede ikke skal vise en atferd som kan true sikkerheten til personer som deltar under gjennomføringen eller påvirke miljøet på negativ måte. Bestemmelsen gir hjemmel til å reagere overfor domfelte dersom vedkommende opptrer truende eller destruktivt over-

for andre som bidrar under gjennomføringen. Det må kreves relativt mye før en anser at domfelte har handlet i strid med disse kravene. Departementet mener for eksempel at manglende oppmerksomhet under gjennomføringen av et tiltak ikke kan kvalifisere for bruddsanksjon etter forslag til § 31 eller § 33.

Videre følger det av *annet ledd bokstav b* at domfelte eller siktede ikke skal begå nye straffbare handlinger under gjennomføringstiden. Dersom det begås nye lovbrudd, må påtalemyndigheten vurdere hva konsekvensene av dette skal være, jf. forslag til § 32 og § 34. Departementet presiserer imidlertid at ikke ethvert lovbrudd bør føre til at ungdomsstraffen eller ungdomsoppfølgingen avbrytes. Dette må vurdere konkret i det enkelte tilfelle. Domfelte eller siktede har heller ikke anledning til å oppholde seg i utlandet i gjennomføringstiden med mindre ungdomskoordinatoren har gitt tillatelse, jf. *bokstav c*.

Til § 28 Forbud mot bruk av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler

Bestemmelsen gjelder forbud mot bruk av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler og tilsvarer i all hovedsak straffegjennomføringsloven § 55. Forskjellen er at retten til å nedlegge generelt forbud mot bruk av slike rusmidler legges til ungdomskoordinatoren. Departementet mener at et forbud mot bruk av rusmidler i utgangspunktet bør tas inn i ungdomsplanen. Dersom dette ikke er gjort, har ungdomskoordinatoren hjemmel i *første ledd* til å gripe inn med et slikt forbud også på et senere tidspunkt. Bestemmelsen bør kun benyttes etter at ungdomsplanen er utformet der det foreligger et særlig behov for dette. Vilkåret om at det må motvirke en ny straffbar handling som er rettet mot noens liv, helse eller frihet, viser at forbudet ikke kan fastsettes rutinemessig. Et forbud mot bruk av rusmidler innebærer at det kan reageres dersom forbudet brytes, jf. forslag til § 31 og § 33.

Etter *annet ledd* skal ungdomskoordinatoren oppheve forbudet når det ikke lenger fremstår som nødvendig. Dette forutsetter at ungdomskoordinatoren jevnlig foretar en vurdering av behovet for et slikt forbud.

Til § 29 Ruskontroll

Bestemmelsen gjelder tiltak for å påse at domfelte eller siktede overholder forbud mot bruk av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler og tilsvarer i all hovedsak straffegjennomføringsloven § 56. Der det er nedlagt forbud mot bruk av rusmidler, enten i ungdomsplanen eller senere av ungdomskoordinatoren etter forslaget til § 28, skal ungdomskoordinatoren ha ansvaret for å undersøke om forbudet blir overholdt.

Bestemmelsen i *første ledd* angir nærmere hvordan undersøkelse kan skje. I *annet ledd* fremgår det at undersøkelser kan iverksettes snarest dersom det er grunn til å anta at den domfelte møter påvirket av rusmidler.

Det følger av *tredje ledd* at dersom det er fastsatt forbud mot bruk av rusmidler etter § 28, vil tiltak ungdomskoordinatoren iverksetter for å undersøke om dette overholdes, ikke være en del av ungdomsplanen. Det samme gjelder tiltak som iverksettes etter annet ledd. Slike tiltak skal derfor verken ha betydning ved forholdsmessighetsvurderingen av ungdomsplanen eller for hvor stor del av ungdomsstraffen eller ungdomsoppfølgingen som anses gjennomført. Undersøkelser for å kontrollere at vilkår etter § 25 bokstav f overholdes, jf. § 29 første ledd første punktum første alternativ, vil derimot være en del av ungdomsplanen.

Til § 30 Utsatt gjennomføring

Bestemmelsen omfatter tilfeller der domfelte av ulike grunner ikke er i stand til å gjennomføre ungdomsplanen og tilsvarer i all hovedsak straffegjennomføringsloven § 57. Et eksempel på tungtveiende grunner kan være alvorlig sykdom i domfeltes eller siktedes nærmeste familie. Gjennomføringstiden starter igjen å løpe når årsaken til avbruddet ikke lenger er til stede. Det er ingen fastsatt grense for hvor lenge utsettelsen kan vare. Dette må vurderes konkret i den enkelte saken. Dersom problemene kan løses på annen måte, skal gjennomføringen normalt ikke utsettes. Ungdomskoordinatoren må derfor undersøke om problemene kan avhjelpes på annen måte.

Ved ungdomsstraff kan det settes vilkår for avbruddet etter forslag til § 31 annet ledd, hvis det fremstår som nødvendig for at avbruddet skal være sikkerhetsmessig forsvarlig. Dette kan være særlig aktuelt hvor det er en risiko for at den domfelte vil begå ny kriminalitet under avbruddet. De obligatoriske deltakerne i ungdomsstormøtet og oppfølgingsteamet må samtykke til at det settes slike vilkår.

Til § 31 Brudd under gjennomføring av ungdomsstraffen

Bestemmelsen regulerer håndtering av brudd under gjennomføring av ungdomsstraffen, og til-

svarer i all hovedsak straffegjennomføringsloven § 58. Paragrafen erstatter konfliktrådsloven § 25 slik den ble vedtatt ved lov 20. januar 2012 nr. 6, men som ikke er trådt i kraft. Forslaget er i hovedsak en innholdsmessig videreføring av den tidligere vedtatte bestemmelsen.

Første ledd slår fast at ungdomskoordinatoren kan pålegge domfelte å møte til bruddsamtale dersom domfelte forsettlig eller uaktsomt bryter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 25 første og annet ledd, § 27 eller § 28 første ledd. Domfelte bør normalt gis en muntlig advarsel før det innkalles til bruddsamtale. Det er imidlertid ikke et krav om at det skal ha blitt gitt advarsel før bruddsamtale gjennomføres. For å motvirke nye brudd kan ungdomskoordinatoren sammen med de obligatoriske deltakerne i ungdomsstormøtet og oppfølgingsteamet fastsette vilkår i samsvar med bokstav a til d, jf. bestemmelsens *annet ledd*.

Det fremgår av *tredje ledd første punktum* at dersom domfelte begår nye brudd, etter at ungdomskoordinatoren har holdt bruddsamtale eller fastsatt vilkår etter annet ledd, kan ungdomskoordinatoren, etter samtykke fra politiet og kriminalomsorgen som obligatoriske deltakere i oppfølgingsteamet, innkalle til et nytt ungdomsstormøte. Med «nye brudd» menes brudd på bestemmelser gitt i eller i medhold av § 25 første og annet ledd, § 27 eller § 28 første ledd, eller på vilkår fastsatt etter annet ledd bokstav a til d. Alternativt kan saken overføres til kriminalomsorgens regionale nivå med innstilling om at saken bringes inn for retten med begjæring om at den betingede fengselsstraffen skal fullbyrdes helt eller delvis i medhold av straffeloven § 28 c fjerde ledd bokstav a. Begjæringen må være brakt inn for retten innen tre måneder etter utløpet av gjennomføringstiden, jf. straffeloven § 28 c syvende ledd.

Dersom bruddet både omfatter vilkårsbrudd og nye straffbare forhold, må imidlertid omgjøringskravet fremmes av påtalemyndigheten. Det må foretas en konkret vurdering av hvilke vilkårsbrudd som bør føre til at ungdomskoordinatoren overfører saken til kriminalomsorgen med anmodning om at den subsidiære straffen skal fullbyrdes. Her vil både bruddets alvorlighet og eventuelt hyppighet, tiden som er gått fra planen ble fastlagt og omfanget av planen ha betydning. Det må også vurderes om nye brudd kan forhindres ved at det i stedet innkalles til et nytt ungdomsstormøte hvor det ved behov kan fastsettes en ny og mer hensiktsmessig ungdomsplan, jf. forslag til § 25. Det er viktig at ungdomskoordinatoren har forståelse for at det vil være krevende for ungdommen å gjennomføre ungdomsplanen og at noen brudd derfor må aksepteres. Der domfelte bryter vilkår uten at dette fører til at ungdomskoordinatoren velger å avbryte ungdomsplanen, er det viktig at bruddet får andre reaksjoner, for eksempel at ungdomskoordinatoren innkaller til en ny bruddsamtale. Ved brudd vil hele eller deler av reaksjonen som er utmålt, kunne omgjøres til en ubetinget fengselsstraff på samme måte som for samfunnsstraff. Ved omgjøring av ungdomsstraffen til ubetinget fengsel må domstolen blant annet vurdere hvor mye av ungdomsplanen som er gjennomført. I denne vurderingen må det også ses hen til at gjennomføring av ungdomsstormøtet er en del av staffen. Vurderingen gjøres skjønnsmessig, og det vil ikke på samme måte som ved samfunnsstraff være slik at det gjøres fradrag i fengselsstraffen time for time på grunnlag av den tiden som er medgått til møter eller tiltak. Dersom saken er overført til kriminalomsorgens regionale nivå med innstilling om å bringe saken inn for retten, avbrytes gjennomføringen av straffen fra det tidspunktet begjæringen er oversendt retten, jf. *siste punktum*.

Fjerde ledd gir ungdomskoordinatoren anledning til å avbryte gjennomføringen av straffen. Med dette menes at gjennomføringstiden ikke skal løpe når den domfelte i realiteten ikke gjennomfører straffen. Avbrytelse av straffegjennomføringen kan besluttes hvis den domfelte ikke møter til bruddsamtale. Før en slik beslutning treffes bør ungdomskoordinatoren undersøke om domfelte kan lastes for ikke å ha møtt opp. Avbrytelse kan også besluttes hvis domfelte, etter at bruddsamtalen er gjennomført, på nytt begår brudd.

Til § 32 Ny straffbar handling under gjennomføring av ungdomsstraffen

Bestemmelsen gjelder tilfeller der domfelte begår nye straffbare handlinger og tilsvarer i all hovedsak straffegjennomføringsloven § 59. Paragrafen erstatter konfliktrådsloven § 26 slik den ble vedtatt ved lov 20. januar 2012 nr. 6, men som ikke er trådt i kraft. Forslaget er i hovedsak en innholdsmessig videreføring av den tidligere vedtatte bestemmelsen.

Det følger av *første ledd første punktum* at dersom den domfelte begår en ny straffbar handling før gjennomføringstiden utløper, kan påtalemyndigheten bringe saken inn for retten med begjæring om at den betingede fengselsstraffen skal fullbyrdes helt eller delvis.

Etter *annet punktum* kan ungdomskoordinatoren, etter samtykke fra politiet og kriminalomsor-

gen som obligatoriske deltagerne i oppfølgingsteamet, anmode påtalemyndigheten om å fremsette slik begjæring. Hvor alvorlige nye lovbrudd må være for at den subsidiære fengselsstraffen skal komme til soning, må vurderes konkret. Når påtalemyndigheten beslutter å bringe saken inn for retten, avbrytes gjennomføringen av straffen fra det tidspunktet begjæringen er oversendt retten, jf. *siste punktum*.

Annet ledd slår fast at påtalemyndigheten kan beslutte at gjennomføringen av ungdomsstraffen avbrytes dersom den domfelte er siktet for en straffbar handling som kan føre til fullbyrding av den betingede fengselsstraffen etter straffeloven § 28 c fjerde ledd bokstav b. Konsekvensen av en slik beslutning er at gjennomføringen, herunder gjennomføringstiden, stanser inntil domstolen har behandlet forholdet eller påtalemyndigheten frafaller siktelsen. Dersom domstolen velger å opprettholde ungdomsstraffen, begynner gjennomføringstiden å løpe fra det tidspunktet gjennomføringen av ungdomsplanen starter igjen.

Til § 33 Brudd under gjennomføring av ungdomsoppfølging

Første ledd slår fast at ungdomskoordinatoren kan pålegge siktede eller domfelte å møte til bruddsamtale dersom vedkommende forsettlig eller uaktsomt bryter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 25 første ledd, § 27 eller § 28 første ledd. Siktede eller domfelte bør normalt gis en muntlig advarsel før det innkalles til bruddsamtale. Det er imidlertid ikke et krav om at det skal ha blitt gitt advarsel før bruddsamtale gjennomføres. For å motvirke nye brudd kan ungdomskoordinatoren etter samtykke fra siktede eller domfelte og dennes eventuelle verger, fastsette vilkår i samsvar med bokstav a til d, jf. bestemmelsens *annet ledd*.

Det fremgår av *tredje ledd* at dersom siktede eller domfelte begår nye brudd, etter at ungdomskoordinatoren har holdt bruddsamtale eller fastsatt vilkår etter annet ledd, kan ungdomskoordinatoren innkalle til et nytt ungdomsstormøte. Med «nye brudd» menes brudd på bestemmelser gitt i eller i medhold av § 25 første ledd, § 27 eller § 28 første ledd, eller på vilkår fastsatt etter annet ledd bokstav a til d. Alternativt kan saken overføres til påtalemyndigheten. Påtalemyndigheten vurder om strafforfølgingen skal gjenopptas eller om saken skal bringes inn for retten for fastsettelse av nye vilkår eller fullbyrding av straffen, jf. straffeloven § 54. Gjennomføringen av reaksjonen avbrytes fra det tidspunktet påtalemyndigheten beslutter at strafforfølgningen gjenopptas eller fra det tidspunktet begjæringen er oversendt retten.

Det må foretas en konkret vurdering av hvilke vilkårsbrudd som bør føre til at ungdomskoordinatoren overfører saken til påtalemyndigheten. Dette er nærmere omtalt i merknaden til forslag til § 31 ovenfor.

Fjerde ledd gir ungdomskoordinatoren anledning til å avbryte gjennomføringen av reaksjonen. Med dette menes at gjennomføringstiden ikke skal løpe når den siktede eller domfelte i realiteten ikke gjennomfører reaksjonen. Avbrytelse av gjennomføringen kan besluttes hvis den siktede eller domfelte ikke møter til bruddsamtale. Før en slik beslutning treffes bør ungdomskoordinatoren undersøke om siktede eller domfelte kan lastes for ikke å ha møtt opp. Avbrytelse kan også besluttes hvis siktede eller domfelte, etter at bruddsamtalen er gjennomført, på nytt begår brudd.

Til § 34 Ny straffbar handling under gjennomføring av ungdomsoppfølging

Det følger av *første ledd* at dersom den siktede eller domfelte begår en ny straffbar handling før gjennomføringstiden utløper, kan påtalemyndigheten gjenoppta strafforfølgingen eller bringe saken inn for retten for fastsettelse av nye vilkår eller fullbyrding av straffen. Gjennomføringen av reaksjonen avbrytes fra det tidspunktet påtalemyndigheten beslutter at strafforfølgningen gjenopptas eller fra det tidspunktet begjæringen er oversendt retten.

Annet ledd slår fast at påtalemyndigheten kan beslutte at gjennomføringen av ungdomsoppfølgingen avbrytes dersom den siktede eller domfelte blir siktet for en straffbar handling som kan føre til at påtalemyndigheten gjenopptar strafforfølgningen eller bringer saken inn for retten etter første ledd. Konsekvensen av en slik beslutning er at gjennomføringen, herunder gjennomføringstiden, stanser inntil påtalemyndigheten eller domstolen har behandlet forholdet eller påtalemyndigheten frafaller siktelsen. Dersom påtalemyndigheten eller domstolen velger å opprettholde ungdomsoppfølgingen, begynner gjennomføringstiden å løpe fra det tidspunktet gjennomføringen av ungdomsplanen starter igjen.

Til § 35 Forskriftshjemmel

Bestemmelsen gir departementet hjemmel til å gi utfyllende bestemmelser i forskrift om gjennomføring av ungdomsstormøte, herunder oppdelingen

av ungdomsstormøtet og aktørenes oppgaver, samt håndtering av brudd.

Til kapittel V Oppfølging i konfliktråd

Til § 36 Innholdet i og gjennomføringen av reaksjonen oppfølging i konfliktråd

Bestemmelsen regulerer innholdet i og gjennomføringen av reaksjonen oppfølging i konfliktråd. For å sikre fleksibilitet og for å åpne for metodeutvikling av reaksjonen, vil departementet ikke detaljregulere innholdet i og gjennomføringen av reaksjonen, utover det som er nødvendig for å sikre forutsigbarhet og likebehandling for den det gjelder.

I likhet med reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, er reaksjonen oppfølging i konfliktråd tredelt. Det følger av *første ledd første punktum* at reaksjonen består av gjennomføring av et møte i konfliktrådet, utarbeidelse av en individuelt tilpasset plan og oppfølging av planen. Med møte i konfliktrådet menes ikke nødvendigvis et stormøte som ved ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, men ethvert møte av gjenopprettende art, jf. forslag til § 1. Planen utformes i møtet og skal godkjennes av konfliktrådet og siktede eller domfelte, jf. *annet punktum*. I motsetning til ved ungdomsoppfølging der gjennomføringen skal ledes av en ungdomskoordinator er det ikke regulert at gjennomføring av reaksjonen oppfølging i konfliktråd skal ledes av en koordinator. Bestemmelsens *tredje punktum* legger ansvaret for gjennomføring av planen til konfliktrådet.

Annet ledd slår fast at forsettlige eller uaktsomme brudd på vilkår fastsatt i planen, generelle pålegg etter § 27 eller øvrige vilkår fastsatt i medhold av loven håndteres etter reglene for brudd på ungdomsoppfølging, jf. § 33 så langt de passer. Konsekvensene av brudd vil være de samme som ved ungdomsoppfølging. Reglene om bruddsamtale, fastsettelse av nye vilkår, innkallelse til nytt møte og overføring av saken til påtalemyndigheten vil gjelde tilsvarende. Det samme gjelder reglene om avbrytelse av gjennomføringen av reaksjonen. Det vises for øvrig til merknaden til § 33 ovenfor.

Det fremgår av *tredje ledd* at reglene i §§ 27, 30 første punktum og 34 gjelder tilsvarende så langt de passer. Begrepene som knytter seg spesifikt til ungdomsoppfølging, eksempelvis «ungdomsoppfølging», «ungdomskoordinator» og «ungdomsplan», betyr i denne sammenhengen «oppfølging i konfliktråd», «konfliktrådet» og «plan».

Fjerde ledd gir departementet hjemmel til å gi forskrift med bestemmelser om innholdet i og gjennomføringen av reaksjonen oppfølging i konfliktråd, herunder nærmere bestemmelser om møter i konfliktrådet, utformingen av og innholdet i en plan, oppfølgingsansvar, forbud mot bruk av rusmidler, ruskontroll og håndtering av brudd. Det er imidlertid viktig at det settes visse rammer for hva departementet kan fastsette i forskrift. Det er derfor slått fast i *siste punktum* at bestemmelsene ikke skal være mer inngripende overfor siktede eller domfelte enn det som følger av kapittel IV.

Til kapittel VI Sluttbestemmelser

Til § 37 Ikraftsetting og overgangsregler

Første ledd overlater til Kongen å bestemme når loven settes i kraft.

Annet ledd fastsetter at lov 15. mars 1991 nr. 3 om megling i konfliktråd opphører å gjelde fra lov om konfliktrådsbehandling trer i kraft i medhold av første ledd.

Tredje ledd gir en alminnelig hjemmel for Kongen til å fastsette overgangsregler.

Til § 38 Endringer i andre lover

Paragrafen angir endringer i en rekke andre lover som følge av forslaget til ny konfliktrådslov.

13.2 Til straffeloven 1902

Til § 28 c

Bestemmelsen ble vedtatt ved lov 20. januar 2012 nr. 6, men er ikke trådt i kraft. Forslaget til endringer i bestemmelsen er en konsekvens av forslag til ny konfliktrådslov. Henvisningen i innledningen i *første ledd* endres fra «kapittel III» til «kapittel IV».

Henvisningen i *tredje og fjerde ledd* endres fra «§ 25» i gjeldende konfliktrådslov til «§ 31» i forslag til ny konfliktrådslov. Når det gjelder bestemmelsens materielle innhold, vises det til spesialmerknaden i Prop. 135 L (2010–2011) *Barn og straff* punkt 14.1.

Til § 53

Mekling i konfliktråd kan etter gjeldende rett settes som vilkår for betinget dom. Denne muligheten ble tydeliggjort ved lovendringen som ble foreslått i Ot.prp. nr. 106 (2001–2002). Endringen i *§ 53 nr. 3 bokstav h* innebærer at også oppfølging i konfliktråd med varighet i inntil ett år, nevnes tilsvarende eksplisitt som et alternativt vilkår. For-

slaget innebærer at oppfølging i konfliktråd også kan settes som vilkår for påtaleunnlatelse, jf. straffeprosessloven § 69 tredje ledd. Innholdet i og gjennomføringen av reaksjonen er regulert i forslag til ny konfliktrådslov § 36. Departementet gis også hjemmel til å gi forskrift med bestemmelser om innholdet i og gjennomføringen av reaksjonen.

En forutsetning for at den domfelte skal kunne pålegges dette vilkåret, som for mekling, er at både vedkommende selv og den fornærmede samtykker i slik oppfølging før dommen avsies. Samtykket må være reelt og informert. Gjennomføringen av reaksjonen må være grundig forberedt, og aktuelle tiltak må være skissert før reaksjonen ilegges eller idømmes, slik at domfelte er klar over hva samtykket omfatter. Det er derfor viktig at påtalemyndigheten tar kontakt med det lokale konfliktrådet for å drøfte konkrete muligheter for oppfølging. Eventuelle vergers rolle fremgår av forslag til § 11 annet ledd i ny konfliktrådslov.

Inntil nå har ikke loven stilt et uttrykkelig krav om at det skal foretas en egnethetsvurdering før det settes vilkår om mekling for betinget dom. Ved forslaget tydeliggjøres det at det skal foretas en slik vurdering både ved vilkår om mekling i konfliktråd og ved oppfølging i konfliktråd. Domstolen avgjør om saken er egnet for konfliktrådsbehandling. Påtalemyndigheten vil i praksis vurdere hvilken straffereaksjon som er egnet i saken blant annet basert på kunnskap de har fra etterforskningen og eventuell personundersøkelse, så vidt mulig i samarbeid med konfliktrådet. Domfeltes motivasjon for konfliktrådsbehandling er et viktig moment i egnethetsvurderingen.

Det er videre en forutsetning at domfelte faktisk gjennomfører oppfølgingen i konfliktrådet.

Domstolen fastsetter gjennomføringstiden for reaksjonen. Gjennomføringstiden er begrenset oppad til ett år. Lengden bestemmes ut fra en helhetsvurdering, der domfeltes individuelle behov og lovbruddets art og grovhet inngår som momenter. Lengden på gjennomføringstiden skal fastsettes uavhengig av lengden på den betingete fengselsstraffen, se nærmere punkt 10.5.3 i de generelle merknadene.

I § 53 nr. 3 *ny bokstav i* gis en hjemmel for å bruke ungdomsoppfølging som vilkår for betinget dom. Dette vilkåret kan bare komme til anvendelse for domfelte som var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet. Gjennom forslaget til endring i straffeprosessloven § 69 tredje ledd gjøres ungdomsoppfølging også til et mulig vilkår for påtaleunnlatelse.

Ungdomsoppfølging er tredelt og gjennomføres i konfliktrådet. Den består av gjennomføring av et ungdomsstormøte, utarbeidelse av en individuelt tilpasset ungdomsplan og oppfølging av planen. Et individuelt tilpasset oppfølgingsteam der både justissektoren og hjelpeinstansene deltar med tilpassede tiltak, følger ungdommen i hele gjennomføringsperioden. Gjennomføringen av reaksjonen er regulert i forslag til ny konfliktrådslov kapittel IV.

Ungdomsoppfølging er utviklet for unge lovbrytere og har en klar målsetting om å ansvarliggjøre den enkelte ungdommen for sine handlinger. Gjennom individuelt tilpassede og forpliktende tiltak kan det legges til rette for å forebygge nye lovbrudd.

Når det gjelder krav til samtykke, avviker ungdomsoppfølging fra mekling og oppfølging i konfliktråd, jf. § 53 nr. 3 bokstav h. For ungdomsoppfølging kreves bare samtykke fra domfelte og dennes eventuelle verger. Det er ikke krav om samtykke fra fornærmede og dennes verger. Begrunnelsen er den samme som for ungdomsstraffen. Fornærmede og fornærmedes verger har imidlertid rett til å være til stede i ungdomsstormøtet, jf. forslag til § 24 fjerde ledd i ny konfliktrådslov. Departementet understreker viktigheten av at det tilstrebes og legges til rette for å få til et møte mellom partene ved at fornærmede deltar.

Loven krever også at saken skal være egnet. Som et minimum må det kreves at den unge lovbryteren har behov for oppfølging over tid. Dette innebærer at ikke enhver straffesak mot en ung lovbryter skal ha ungdomsoppfølging som strafferettslig reaksjon. Dersom det ikke er behov for oppfølging over tid, vil mekling kunne være et bedre alternativ. Det er ikke satt formelle krav verken til lovbruddets art eller alvorlighetsgrad. Likevel vil disse momentene inngå som en del av den konkrete egnethetsvurderingen. Det må også legges vekt på lovbryterens behov og motivasjon for oppfølging over tid. Personundersøkelse for mindreårige er et viktig hjelpemiddel i denne sammenhengen. For å gi domstolen et best mulig avgjørelsesgrunnlag er det viktig at det foreligger en skisse over hensiktsmessige og realistiske tiltak som kan være aktuelle å ta inn i ungdomsplanen.

Domstolen fastsetter gjennomføringstiden for reaksjonen, mens det nærmere innholdet i ungdomsplanen fastsettes i ungdomsstormøtet. Gjennomføringstiden er begrenset oppad til ett år. Lengden bestemmes ut fra en helhetsvurdering, der barnets individuelle behov og lovbruddets art

og grovhet inngår som momenter. Lengden på gjennomføringstiden skal fastsettes uavhengig av lengden på den betingede fengselsstraffen, se nærmere punkt 10.5.3 i de generelle merknadene.

13.3 Til ligningsloven

Til § 6-3

§ 6-3 nr. 2 bokstav d har erstattet § 6-13 nr. 2 bokstav e som ble endret ved lov 20. januar 2012 nr. 6. Endringen i § 6-13 nr. 2 bokstav e ble opphevet før ikraftsetting. Forslaget til endringer i § 6-3 *nr. 2 bokstav d* er en konsekvens av forslaget til ny konfliktrådslov. Bestemmelsen innebærer at konfliktrådet har opplysningsplikt om innholdet i en avtale inngått i konfliktrådet etter forslag til ny konfliktrådslov § 17, om innholdet i en ungdomsplan etter forslag til ny konfliktrådslov § 25 og om innholdet i en plan etter forslag til ny konfliktrådslov § 36.

13.4 Til straffeprosessloven

Til § 67

Fjerde ledd første punktum omhandler politiets mulighet til å beslutte at saker om forbrytelser kan overføres til behandling i konfliktråd. Etter gjeldende lovs § 67 fjerde ledd første punktum omtales bare mekling. Endringene innebærer at også oppfølging i konfliktråd og ungdomsoppfølging omfattes av bestemmelsen.

I *annet punktum* reguleres politimesterens mulighet til å delegere påtalekompetanse til lensmenn og politistasjonssjefer. Når «behandling i konfliktrådet» erstattes av «megling i konfliktrådet» innebærer det at påtalekompetansen bare kan delegeres for saker som overføres til mekling. Overføring til ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd omfattes derfor ikke av delegasjonsadgangen.

Oppfølging i konfliktråd og ungdomsoppfølging er mer inngripende strafferettslige reaksjoner en mekling, og departementet er derfor av den oppfatning at en slik utvidelse av delegasjonsadgangen ikke er ønskelig.

Til § 69

I bestemmelsen reguleres påtalemyndighetens adgang til å stille vilkår for en påtaleunnlatelse. Dagens ordlyd viser til de vilkår som er nevnt i straffeloven § 53 nr. 3, bokstavene a til h, ikke til den generelle formuleringen «bl a». I forslaget til lovendring av straffeloven § 53 nr. 3 utvides opplistingen med en ny bokstav i om ungdomsoppfølging. Forslag til endring i *tredje ledd første punktum* innebærer at ungdomsoppfølging også kan settes som vilkår for påtaleunnlatelse. Vilkårene for dette er at siktede var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet, at det foreligger samtykke fra siktede og at saken finnes egnet for slik behandling. Se spesialmerknadene til forslag til straffeloven § 53 nr. 3 ny bokstav i. Innholdet i og gjennomføringen av ungdomsoppfølging er regulert i forslag til ny konfliktrådslov kapittel IV. Det vises til spesialmerknadene til denne loven for beskrivelse av innhold og gjennomføring.

Forslag til endring i straffeloven § 53 nr. 3 bokstav h, der oppfølging i konfliktråd nevnes eksplisitt som et alternativt vilkår, innebærer at denne reaksjonen også kan settes som vilkår for påtaleunnlatelse. Se spesialmerknadene til denne bestemmelsen.

Til § 71 a

Første ledd regulerer påtalemyndighetens mulighet til å overføre en sak til mekling i konfliktrådet. Det er et vilkår at saken egner seg, at både fornærmede og siktede samtykker til overføring og at straffeskyld anses bevist. Dette leddet foreslås utvidet til også å omfatte overføring til *oppfølging i konfliktråd* med varighet på inntil ett år. Vilkårene i dagens bestemmelse gjøres gjeldende også for slik oppfølging.

I motsetning til dagens ordlyd, der det ikke er stilt uttrykkelig krav om samtykke fra eventuell verge, har departementet vurdert det som hensiktsmessig å la dette fremgå eksplisitt i bestemmelsen. Dette innebærer ingen realitetsendring.

En forutsetning for overføring til oppfølging i konfliktråd, er at både siktede og fornærmede samtykker i slik oppfølging. Samtykket må være reelt og informert. Gjennomføringen av reaksjonen må være grundig forberedt, og aktuelle tiltak må være skissert før saken overføres, slik at siktede er klar over hva samtykket omfatter. Det er derfor viktig at påtalemyndigheten tar kontakt med det lokale konfliktrådet for å drøfte konkrete muligheter for oppfølging basert på den praksisen som er utviklet på området.

Påtalemyndigheten må vurdere om saken er egnet for oppfølging i konfliktrådet, blant annet basert på kunnskap de har fra etterforskningen og eventuell personundersøkelse. Egnethetsvurderingen bør så vidt mulig skje i samarbeid med konfliktrådet. Siktedes motivasjon for konflik-

trådsbehandling er et viktig moment i egnethetsvurderingen.

I egnethetsvurderingen vil det være avgjørende at det er behov for en oppfølging over tid, det vil si utover et enkelt meklingsmøte.

Påtalemyndigheten fastsetter gjennomføringstiden for reaksjonen. Gjennomføringstiden er begrenset oppad til ett år. Lengden bestemmes ut fra en helhetsvurdering, der siktedes individuelle behov og lovbruddets art og grovhet inngår som momenter. Den øvre rammen på ett år er satt for å gi mulighet for å sette inn tilpassede tiltak og gi tid til virkning. Gjennomføringstiden må likevel ikke fremstå som urimelig sett i forhold til lovbruddet. For noen siktede vil nettopp gjennomføringstiden være et moment som gjør at de ikke ønsker å samtykke til en slik strafferettslig reaksjon.

Innholdet i og gjennomføringen av reaksjonen er regulert i forslag til ny konfliktrådslov § 36. Departementet gis også hjemmel til å gi forskrift med bestemmelser om innholdet i og gjennomføringen av reaksjonen.

Oppfølging i konfliktråd er nærmere beskrevet i de generelle merknadene i proposisjonens punkt 10.3.3.3.

Annet ledd er nytt og regulerer påtalemyndighetens adgang til å overføre en sak til den ungdomsoppfølging med varighet på inntil ett år. Det er et vilkår for overføring til ungdomsoppfølging at siktede var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet.

Ungdomsoppfølging er tredelt og gjennomføres i konfliktrådet. Den består av gjennomføring av et ungdomsstormøte, utarbeidelse av en individuelt tilpasset ungdomsplan og oppfølging av planen. Et individuelt oppfølgingsteam, etablert rundt den enkelte lovbryter, der både justissektoren og hjelpeinstansene deltar med tilpassede tiltak, følger ungdommen i hele gjennomføringsperioden. Gjennomføringen av reaksjonen er regulert i forslag til ny konfliktrådslov kapittel IV.

Ungdomsoppfølging er utviklet for unge lovbrytere og har en klar målsetting om å ansvarliggjøre den enkelte ungdommen for sine handlinger. Gjennom individuelt tilpassede og forpliktende tiltak kan det legges til rette for å forebygge nye lovbrudd.

Når det gjelder krav til samtykke, avviker ungdomsoppfølging fra mekling og oppfølging i første ledd. For ungdomsoppfølging kreves bare samtykke fra siktede og dennes eventuelle verger. Det er ikke krav om samtykke fra fornærmede og dennes verger. Ved at det ikke stilles krav til samtykke fra fornærmede sikres det at fornærmede ikke kan avskjære en mindreårig lovbryter fra muligheten til å få ungdomsoppfølging, dersom saken vurderes som egnet for dette. Fornærmede og fornærmedes verger har imidlertid rett til å være til stede i ungdomsstormøtet, jf. forslag til § 24 fjerde ledd i ny konfliktrådslov. Departementet understreker viktigheten av at det tilstrebes og legges til rette for å få til et møte mellom partene ved at fornærmede deltar.

Loven krever også at saken skal være egnet. Som et minimum må det kreves at den unge lovbryteren har behov for oppfølging over tid. Dette innebærer at ikke enhver straffesak mot en ung lovbryter skal ha ungdomsoppfølging som strafferettslig reaksjon. Det er ikke satt formelle krav verken til lovbruddets art eller alvorlighetsgrad. Likevel vil disse momentene inngå som en del av den konkrete egnethetsvurderingen. Det må også legges vekt på lovbryterens behov og motivasjon for oppfølging over tid. Personundersøkelse for mindreårige (PUM) er et viktig hjelpemiddel i denne sammenhengen. Det er viktig at det er et samarbeid mellom ungdomskoordinator, politiet og relevante lokale hjelpeinstanser i den enkelte saken. Erfaringer som er gjort i prosjekter hvor oppfølgingsteam har vært prøvd ut, har vist positive resultater der påtalejuristen har deltatt i dette samarbeidet før påtalebeslutningen fattes.

Påtalemyndigheten fastsetter gjennomføringstiden for reaksjonen, mens det nærmere innholdet i ungdomsplanen fastsettes i ungdomsstormøtet. Gjennomføringstiden er begrenset oppad til ett år. Lengden bestemmes ut fra en helhetsvurdering, der den unge lovbryterens individuelle behov og lovbruddets art og grovhet inngår som momenter.

Det vises for øvrig til de generelle merknadene i punkt 10.3.3.2 i proposisjonen.

Tredje ledd er nytt og slår fast at det kan settes som vilkår at siktede ikke begår nye straffbare handlinger under oppfølgingen både ved saker overført til oppfølging i konfliktråd og i saker overført til ungdomsoppfølging i konfliktråd. Forslaget svarer til formuleringen i straffeloven § 53 nr. 1.

Fjerde ledd er nytt og slår fast at overføring til ungdomsoppfølging kan gjøres betinget av at siktede yter slik erstatning og oppreisning som den fornærmete eller andre skadelidte har rett til og gjør krav på, og som påtalemyndigheten mener den siktede har evne til å betale. Om bakgrunnen for forslaget vises det til punkt 10.4.3 i de generelle merknadene.

Formuleringen i forslag til fjerde ledd samsvarer med straffeloven § 53 nr. 4 som åpner for at retten skal pålegge den domfelte å yte slik erstat-

ning og oppreisning som den fornærmete eller andre skadelidte har rett til og gjør krav på, og som retten mener den domfelte har evne til å betale. Påtalemyndigheten kan sette tilsvarende vilkår ved en betinget påtaleunnlatelse med hjemmel i straffeprosessloven § 69 tredje ledd, jf. straffeloven § 53 nr. 4.

Til § 100

§ 100 annet ledd annet punktum ble vedtatt ved lov 20. januar 2012 nr. 6, men er ikke trådt i kraft. Forslaget i proposisjonen til endringer i bestemmelsen er en konsekvens av forslag til ny konfliktrådslov. Henvisningen i bestemmelsen endres fra «§ 18 tredje ledd» i gjeldende konfliktrådslov til «§ 24 tredje ledd» i forslag til ny konfliktrådslov. Når det gjelder bestemmelsens materielle innhold, vises det til spesialmerknaden i Prop. 135 L (2010–2011) punkt 14.4.

Til § 226

Bestemmelsen angir de ulike formålene med en etterforskning. Etter forslag til første ledd ny *bokstav f* kan formålet med etterforskningen også være å tjene som forberedelse for behandling i konfliktrådet. Det er videre gjort enkelte redaksjonelle endringer i bestemmelsen.

Til § 455

Dersom en ungdom som er dømt til ungdomsstraff begår vilkårsbrudd, kan retten ved dom bestemme at hele eller deler av den subsidiære fengselsstraffen skal fullbyrdes, jf. straffeloven § 28 c fjerde ledd bokstav a. Kompetansen til å begjære slik «omgjøringsdom» tilligger kriminalomsorgen, jf. § 28 c syvende ledd første punktum. Ved en inkurie har man utelatt å presisere at også kompetansen til å gi ordre om fullbyrding i slike tilfelle skal ligge hos kriminalomsorgen. Det foreslås derfor en endring i straffeprosessloven § 455 første ledd fjerde punktum som ivaretar dette. Det vises for øvrig til de tilsvarende regler for samfunnsstraff og bakgrunnen for disse, jf. Ot.prp. nr. 18 (2006–2007) punkt 5.7 side 28.

13.5 Til skatteloven

Til § 5-15

§ 5-15 *første ledd bokstav k* ble endret ved lov 20. januar 2012 nr. 6, men endringen er ikke trådt i kraft. Forslaget til endringer i bestemmelsen er en konsekvens av forslag til ny konfliktrådslov. Bestemmelsen innebærer at det for skadelidte vil være skattefritak for ytelser vunnet ved skadevolders arbeid både der slikt arbeid er utført etter skriftlig avtale inngått i konfliktråd etter forslag til ny konfliktrådslov § 17, etter ungdomsplan etter forslag til ny konfliktrådslov § 25 og etter plan etter forslag til ny konfliktrådslov § 36.

13.6 Til helsepersonelloven

Til § 12

§ 12 *tredje ledd* ble endret ved lov 20. januar 2012 nr. 6, men endringen er ikke trådt i kraft. Forslaget til endringer i bestemmelsen er en konsekvens av forslag til ny konfliktrådslov og den nye strafferettslige reaksjonen ungdomsoppfølging.

Forslag til endringer i denne proposisjonen medfører at den strafferettslige reaksjonen ungdomsoppfølging, som foreslås tilføyd i lovteksten, likestilles med den allerede vedtatte ungdomsstraffen når det gjelder plikten helsepersonell har til å ta blodprøve eller liknende rusprøve av personer som var under 18 år på gjerningstidspunktet.

For øvrig vises det til omtalen av bestemmelsen i Prop.135 L (2010–2011) punkt 14.8.

13.7 Til straffegjennomføringsloven

Til § 2

Straffegjennomføringsloven retter seg først og fremst mot forholdet mellom samfunnet som helhet og den enkelte straffedømte. Loven skal sikre den straffedømtes interesser innfor de begrensninger frihetsberøvelsen setter. Gjenopprettende prosesser er ikke særskilt omtalt i gjeldende lov. En gjenopprettende prosess under straffegjennomføringen skal legge til rette for at partene og andre som er berørt av et lovbrudd eller en konflikt i fellesskap kommer frem til hvordan virkningene skal håndteres. Endringen i § 2 *annet ledd* tar sikte på å presisere at lovens virkeområde og formål også dekker slike hensyn. Konfliktrådene vil være hovedleverandør av gjenopprettende prosess under straffegjennomføringen.

Til § 16, § 36 og § 43

Forslag til § 16 *nytt åttende ledd*, § 36 *nytt fjerde ledd* og § 43 *nytt femte ledd* innebærer at domfelte og fornærmede skal tilbys gjenopprettende prosess. Ved fastsetting av vilkår for hjemmesoning, permisjon, straffavbrudd og prøveløslatelse, skal

kriminalomsorgen ta hensyn til avtale som er gjort med fornærmede etter gjenopprettende prosess om at domfelte skal overholde bestemmelser om oppholdssted, eller unnlate å ha samkvem med bestemte personer.

Kriminalomsorgen trenger imidlertid ikke å legge avtalen til grunn dersom den blir urimelig for fornærmede eller domfelte.

13.8 Til straffeloven 2005

Til § 30

Bestemmelsen i § 30 *første ledd bokstav g* ble endret ved lov 20. januar 2012 nr. 6, men endringen er ikke trådt i kraft. Forslaget i proposisjonen til endringer i bestemmelsen er en konsekvens av forslaget om innføring av de nye strafferettslige reaksjonene overføring til oppfølging i konfliktråd og ungdomsoppfølging, jf. straffeprosessloven § 71 a.

Til § 37

Endringen i § 37 *første ledd bokstav i* tilsvarer endringen i § 53 nr. 3 bokstav h i straffeloven 22. mai 1902 nr. 10, hvor oppfølging i konfliktråd foreslås tatt inn som et mulig særvilkår. Det vises for øvrig til merknadene til straffeloven 1902 § 53 nr. 3 bokstav h ovenfor.

Endringen i § 37 *ny bokstav j* tilsvarer forslag til § 53 nr. 3 ny bokstav i, i straffeloven 22. mai 1902 nr. 10, hvor ungdomsoppfølging foreslås tatt inn som et mulig særvilkår. Det vises for øvrig til merknadene til straffeloven 1902 § 53 nr. 3 ny bokstav i ovenfor.

Til § 52 a

Bestemmelsen ble vedtatt ved lov 20. januar 2012 nr. 6, men er ikke trådt i kraft. Forslaget i proposisjonen til endringer i bestemmelsen er en konsekvens av forslag til ny konfliktrådslov. Henvisningen i bestemmelsen endres fra «kapittel III» til «kapittel IV».

Til § 52 b

Bestemmelsen i § 52 b ble vedtatt ved lov 20. januar 2012 nr. 6, men er ikke trådt i kraft. Forslaget i proposisjonen til endringer i bestemmelsens *annet ledd* er en konsekvens av forslag til ny konfliktrådslov. Henvisningen i bestemmelsens *annet ledd* endres fra «§ 25» i gjeldende konfliktrådslov til «§ 31» i forslag til ny konfliktrådslov.

Til § 52 c

Bestemmelsen ble vedtatt ved lov 20. januar 2012 nr. 6, men er ikke trådt i kraft. Forslaget i proposisjonen til endringer i bestemmelsens *første ledd bokstav a* er en konsekvens av forslag til ny konfliktrådslov. Henvisningen i bestemmelsens *første ledd bokstav a* endres fra «§ 25» i gjeldende konfliktrådslov til «§ 31» i forslag til ny konfliktrådslov.

Til § 53

Endringen i *fjerde ledd fjerde punktum* innebærer at gjennomføring av ungdomsoppfølging i konfliktrådet etter forslag til § 37 ny bokstav j kan settes som særvilkår for en betinget bot. Det vises til merknaden til § 53 i Prop. 135 L (2010–2011) *Barn og straff* punkt 14.10.

13.9 Til endringer i politiregisterloven

Til § 41

Bestemmelsen i *nr.1 bokstav a* oppstiller et unntak fra utgangspunktet om at alle reaksjoner skal anmerkes på en uttømmende attest. Slik bestemmelsen tidligere lød skulle det på uttømmende politiattest ikke anmerkes overføring til konfliktrådet etter straffeprosessloven § 71 a, dersom vedkommende ikke hadde begått nye lovbrudd to år etter at konfliktrådsbehandlingen var avsluttet med godkjent avtale. Det har frem til nå kun vært mulig å overføre en sak til ordinær mekling etter straffeprosessloven § 71 a. Ved overføring til ordinær mekling er det naturlig å ta utgangspunktet i tidspunktet for godkjent avtale ved beregning av toårsfristen. Forslaget til lovendring i *nr. 1 bokstav a* er en konsekvens av forslaget til endringen i straffeprosessloven § 71 a hvor det fremgår at en sak også skal kunne overføres til oppfølging i konfliktråd eller ungdomsoppfølging. Ved overføring til oppfølging i konfliktråd vil det ved beregning av toårsfristen være mest nærliggende å ta utgangspunkt i tidspunktet for godkjent plan. Ved overføring til ungdomsoppfølging vil tidspunktet for godkjent ungdomsplan være avgjørende for fristberegningen.

13.10 Til endringer i merverdiavgiftsloven

Til § 16-3

Forslaget til endringer i § 16-3 *nr. 2 bokstav d* er en konsekvens av forslaget til ny konfliktrådslov. Bestemmelsen innebærer at konfliktrådet har opplysningsplikt om innholdet i en avtale inngått i konfliktrådet etter forslag til ny konfliktrådslov § 17, om innholdet i en ungdomsplan etter forslag til ny konfliktrådslov § 25 og om innholdet i en plan etter forslag til ny konfliktrådslov § 36.

Justis- og beredskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag
til lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven)

Kapittel I Generelle bestemmelser om konfliktrådets virksomhet

§ 1 *Konfliktrådets formål og oppgaver*

Konfliktrådet skal arrangere møter mellom parter i konflikter som oppstår fordi en eller flere personer har påført andre en skade, et tap eller en annen krenkelse.

Konfliktrådet gjennomfører de strafferettslige reaksjonene mekling i konfliktråd, oppfølging i konfliktråd, ungdomsoppfølging og ungdomsstraff.

Konfliktrådet behandler sivile saker innbrakt av partene eller offentlige etater, hvis saken egner seg for konfliktrådsbehandling.

Et møte i konfliktrådet kan være meklingsmøte, stormøte, ungdomsstormøte, tilrettelagt møte, oppfølgingsmøte eller andre møter i regi av konfliktrådet.

Konfliktrådets virksomhet skal bygge på en gjenopprettende prosess som legger til rette for at partene og andre som er berørt av et lovbrudd eller en konflikt i fellesskap bestemmer hvordan virkningene skal håndteres.

Partene skal ikke betale gebyr for møter i konfliktrådet.

Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om konfliktrådets organisering.

§ 2 *Virkeområde*

Loven gjelder også for Svalbard. Departementet kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler etter forholdene på stedet.

§ 3 *Konfliktrådsleder, ungdomskoordinator og meklere*

I hvert konfliktråd skal det være en konfliktrådsleder og en eller flere ungdomskoordinatorer. Ungdomskoordinatoren har ansvaret for å gjennomføre ungdomsoppfølging og ungdomsstraff etter kapittel IV.

I hvert konfliktråd skal det oppnevnes en eller flere konfliktrådsmeklere for hver kommune konfliktrådet dekker. Konfliktrådet kan gjøre unntak fra dette kravet dersom særlige forhold tilsier det.

§ 4 *Oppnevning av konfliktrådsmeklere*

Vervet som mekler er frivillig. Sammensetningen av meklere skal være allsidig, slik at befolkningen er best mulig representert.

Meklere oppnevnes av et oppnevningsutvalg som består av en representant utpekt av kommunestyret eller kommunestyrene, en representant fra politiet og konfliktrådslederen. På Svalbard oppnevnes konfliktrådsmeklere av en representant utpekt av Longyearbyen lokalstyre, en representant fra Sysselmannen på Svalbard og konfliktrådslederen i Troms.

Konfliktrådslederen får meklerkompetanse ved ansettelse.

Oppnevningen gjelder for en periode på fire år. Perioden er ikke tidsbegrenset for konfliktrådslederen og ansatte i konfliktrådet som er oppnevnt som meklere.

Oppnevningsutvalget skal frata meklere vervet dersom de ikke lenger oppfyller kravene i § 5, § 6 eller § 7.

§ 5 *Generelle krav til konfliktrådsledere, ungdomskoordinatorer og meklere*

Konfliktrådsledere, ungdomskoordinatorer og meklere må være

1. over 18 år
2. statsborger i Norge eller et annet nordisk land, eller ha stått innført i folkeregisteret som bosatt i riket de tre siste årene før ansettelse eller oppnevning
3. personlig egnet

Meklere må også være bosatt i kommunen hvor vervet søkes.

§ 6 *Utelukkelse på grunn av vandel*

Utelukket fra ansettelse som konfliktrådsleder og ungdomskoordinator og fra oppnevning som mekler er

1. den som er siktet, tiltalt, har vedtatt forelegg eller er dømt for seksuelle overgrep mot barn
2. den som er idømt forvaring
3. den som er idømt overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg
4. den som er idømt ubetinget fengselsstraff i mer enn tre år

5. den som er idømt ubetinget fengselsstraff i ett til tre år, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn 15 år siden dommen var rettskraftig
6. den som er idømt ubetinget fengselsstraff i mindre enn ett år, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn 10 år siden dommen var rettskraftig
7. den som er idømt ungdomsstraff, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn 10 år siden dommen var rettskraftig
8. den som er idømt betinget fengselsstraff, og det ved oppnevning eller ansettelse er mindre enn fem år siden dommen var rettskraftig
9. den som har fått betinget påtaleunnlatelse eller domsutsettelse for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn to år siden avgjørelsen var endelig
10. den som har fått ilagt reaksjonen overføring til konfliktrådet for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn to år siden avgjørelsen om overføring var endelig
11. den som er idømt eller har vedtatt bøtestraff for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn to år siden vedtakelsen, eller dommen var rettskraftig

Dom på samfunnsstraff medfører utelukkelse etter første ledd, avhengig av lengden av den subsidiære fengselsstraffen. Ved delvis betinget fengselsstraff vurderes hver del for seg etter første ledd.

Ved ansettelse og oppnevning skal konfliktrådsledere, ungdomskoordinatorer og meklere levere en uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41, til konfliktrådet. Ungdomskoordinatorer og meklere har plikt til å underrette konfliktrådet dersom de ikke lenger fyller kravene til tilfredsstillende vandel. Konfliktrådsledere har en tilsvarende plikt til å underrette Sekretariatet for konfliktrådene.

§ 7 *Utelukkelse på grunn av stilling*

Ansatte ved påtalemyndigheten med påtalekompetanse, ansatte i politiet med politimyndighet og politihøgskolestudenter i praksisåret kan ikke oppnevnes som meklere.

Utelukkelse etter første ledd gjelder ikke ved permisjon fra stillingen.

§ 8 *Forvaltningsloven*

Forvaltningsloven gjelder for konfliktrådenes virksomhet.

Når konfliktrådet avviser en sak eller nekter å godkjenne en avtale, skal dette begrunnes etter reglene i forvaltningsloven §§ 24 og 25.

§ 9 *Taushetsplikt*

Med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av lov, plikter meklere og andre som utfører tjeneste eller arbeid for konfliktrådet å bevare taushet om det de i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om noens personlige forhold eller andre forhold som nevnt i forvaltningsloven § 13 første ledd. Som personlige forhold regnes også partenes navn, fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted.

Plikten til å bevare taushet etter første ledd gjelder alle som er til stede i konfliktrådsmøtet. For øvrig gjelder reglene i forvaltningsloven §§ 13 til 13 e så langt de passer.

Brudd på taushetsplikten etter første og annet ledd straffes etter straffeloven § 121. Konfliktrådet plikter å informere deltakerne i møtet om dette.

Domstolen kan ikke ta imot forklaringer som et vitne ikke kan gi uten å krenke taushetsplikten etter første og annet ledd med mindre retten etter en avveining av hensynet til taushetsplikten og hensynet til sakens opplysning ved kjennelse bestemmer at vitnet likevel skal avgi forklaring. Med mindre begge parter samtykker, kan vitnet ikke forklare seg om hva partene har erkjent eller tilbudt under meklingen.

Kapittel II Saksbehandlingen i konfliktrådet

§ 10 *Egnethetsvurdering og hurtig saksbehandling*

I saker som bringes inn av partene eller andre offentlige etater enn påtalemyndigheten, avgjør konfliktrådslederen om saken egner seg for konfliktrådsbehandling.

Konfliktrådet skal behandle saken så snart som mulig.

§ 11 *Samtykke*

Konfliktrådsbehandling krever partenes samtykke med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av loven her. Samtykket skal være reelt og informert. Partene skal i hovedsak være enige om saksforholdet som konflikten gjelder. I en sak med flere fornærmede eller skadelidte må samtlige samtykke til konfliktrådsbehandling.

Dersom en part er under 18 år, må også par-

tens verger samtykke i at en sak blir behandlet av konfliktrådet. Vergene skal varsles om konfliktrådsmøtet og har rett til å være til stede i møtet. Dersom vergen ikke kan eller vil ivareta partens interesse i saken, skal midlertidig verge oppnevnes etter vergemålslovens regler.

I sivile saker kan samtykke og varsel etter annet ledd unnlates i den grad den mindreårige kan inngå avtale på egenhånd, og konfliktrådslederen eller mekleren finner det ubetenkelig.

Ved gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging etter kapittel IV kreves bare samtykke fra domfelte eller siktede og domfeltes eller siktedes verger.

§ 12 *Personlig møte*

Partene må møte personlig og kan ikke la seg representere ved fullmektig i konfliktrådsmøtet med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av loven her. Ved gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging etter kapittel IV kreves det ikke at fornærmede og fornærmedes verger er til stede i ungdomsstormøtet.

Konfliktrådet kan tillate at det mekles indirekte mellom partene. Indirekte mekling kan være mekling via telefon eller videooverføring, eller at mekler opptrer som budbringer mellom partene.

I en straffesak hvor ingen enkeltperson er påført en skade, et tap eller en annen krenkelse, jf. § 1 første ledd, kan konfliktrådsbehandling likevel gjennomføres dersom noen som er berørt møter. I slike saker kan det ikke inngås avtale om økonomisk erstatning.

Når et foretak er påført en skade, et tap eller en annen krenkelse, jf. § 1 første ledd, kan konfliktrådet tillate at en person som er berørt møter på foretakets vegne.

Tillatelse etter annet til fjerde ledd skal bare gis når formålet med konfliktrådsordningen ivaretas. I tillegg må fordelene ved å gjennomføre mekling etter en samlet vurdering være større enn ulempene.

§ 13 *Valg av konfliktråd*

Saken skal behandles ved konfliktrådet for den kommunen hvor klager eller fornærmede bor eller oppholder seg med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av loven her.

Når konfliktrådet finner det hensiktsmessig, kan en sivil sak overføres til et annet konfliktråd. Partenes syn skal tillegges vekt ved avgjørelsen av hvilket konfliktråd som skal behandle saken. Er konfliktrådene uenige om hvor saken skal behandles, avgjør Sekretariatet for konfliktrådene hvilket konfliktråd som skal behandle saken.

I saker som overføres fra påtalemyndigheten, beslutter påtalemyndigheten hvilket konfliktråd som skal behandle saken. Konfliktrådet kan avtale med påtalemyndigheten at saken skal overføres til et annet konfliktråd. Partene skal på forhånd gis mulighet til å uttale seg om spørsmålet.

§ 14 *Meklere*

Konfliktrådet bestemmer hvor mange meklere som skal mekle i den enkelte saken. I saker som settes med flere enn én mekler, skal det utpekes en hovedmekler.

§ 15 *Støtteperson*

Konfliktrådet kan tillate at partene har med seg en eller flere støttepersoner i møtet.

Partenes advokat eller rettshjelper kan ikke tillates å delta som støtteperson. Ved gjennomføring av ungdomsstraff etter kapittel IV kan forsvarer og bistandsadvokat delta som støtteperson under ungdomsstormøtet.

§ 16 *Tolk*

Partene har rett til å la seg bistå av kvalifisert tolk etter nærmere regler som departementet fastsetter.

§ 17 *Avtalen*

I saker oversendt fra påtalemyndigheten, skal en eventuell avtale settes opp skriftlig og undertegnes av partene. I sivile saker gjelder tilsvarende dersom partene er enige om det. Er en part umyndig, må avtalen også godkjennes av vergene. I sivile saker kan godkjennelse fra vergene unnlates hvis den mindreårige har rett til å inngå avtale på egenhånd, og mekleren finner det ubetenkelig.

Mekleren avgjør om avtalen partene kommer fram til kan godkjennes. I straffesaker skal godkjennelsen skje skriftlig. I saker med flere meklere må alle meklerne være enige dersom avtalen skal anses godkjent. I sivile saker skal partene gjøres oppmerksom på at meklers godkjennelse ikke har selvstendig rettslig virkning.

Mekleren skal ikke godkjenne en avtale som i urimelig grad favoriserer en part, eller som er uheldig av andre tungtveiende grunner.

En avtale som forutsetter en ytelse til den skadelidte skal fastsette omfanget av ytelsen og forfallstid. Det skal også fastsettes om avtalen representerer det endelige oppgjøret mellom

partene.

En avtale i konfliktrådet avskjærer verken fornærmedes rett til å søke om voldsoffererstatning eller statens rett til å søke regress fra skadevolderen.

§ 18 *Partenes adgang til å trekke seg fra inngått avtale*

I saker oversendt fra påtalemyndigheten, kan hver av partene trekke seg fra en avtale ved å gi beskjed til konfliktrådet innen to uker etter at avtalen er godkjent av mekleren. Dette gjelder likevel ikke en avtale som er oppfylt. Partene skal opplyses skriftlig om adgangen til å trekke seg fra avtalen og om konsekvensene av at avtalen ikke overholdes.

I sivile saker skal partene informeres om at det kan avtales en frist for å trekke seg fra avtalen.

§ 19 *Forskriftshjemmel*

Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om saksbehandling og gjennomføring av møter i konfliktrådet.

Kapittel III Særlig om behandling av straffesaker

§ 20 *Konfliktrådets behandling av straffesaker*

Konfliktrådet har plikt til å behandle saker som etter avgjørelse ved påtalemyndigheten eller domstolen er oversendt til mekling, gjennomføring av oppfølging i konfliktråd, ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff. Behandlingen skal være påbegynt så snart som mulig etter at saken er mottatt. Dersom saken krever utsettelse, skal påtalemyndigheten gis underretning om når saken forventes å bli behandlet.

Når et møte i konfliktrådet er avsluttet, skal konfliktrådet sende sakens dokumenter til påtalemyndigheten med opplysning om det er inngått en godkjent avtale mellom partene.

Når avtalen er oppfylt, skal konfliktrådet straks sende en bekreftelse om dette til påtalemyndigheten.

§ 21 *Brudd i straffesak som er til behandling i konfliktrådet*

I saker der mekling i konfliktrådet er satt som vilkår for påtaleunnlatelse i medhold av straffeprosessloven § 69 tredje ledd, jf. straffeloven § 53 nr. 3 bokstav h, og møtet ikke gjennomføres, skal konfliktrådet straks oversende saken til påtalemyndigheten. Dersom siktede bryter en inngått avtale, skal påtalemyndigheten varsles. Påtalemyndigheten kan åpne strafforfølgning på nytt dersom møtet ikke gjennomføres grunnet siktede eller dersom den siktede bryter en inngått avtale vesentlig.

I saker som er overført til mekling i konfliktrådet i medhold av straffeprosessloven § 71 a første ledd, og møtet ikke gjennomføres eller avtale ikke kommer i stand, skal konfliktrådet straks oversende saken til påtalemyndigheten. Dersom siktede bryter en inngått avtale, skal påtalemyndigheten varsles. Påtalemyndigheten kan åpne strafforfølgning på nytt dersom møtet ikke gjennomføres grunnet siktede, avtale ikke kommer i stand eller den siktede bryter avtalen vesentlig.

I saker der mekling i konfliktrådet er satt som vilkår for betinget dom i medhold av straffeloven § 53 nr. 3 bokstav h, og møtet ikke gjennomføres grunnet siktede, skal konfliktrådet straks oversende saken til påtalemyndigheten. Dersom siktede bryter en inngått avtale, skal påtalemyndigheten varsles. Påtalemyndigheten avgjør om saken skal bringes inn for retten for fastsettelse av nye vilkår eller fullbyrding av straffen, jf. straffeloven § 54.

Brudd ved gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er regulert i kapittel IV.

Kapittel IV Innholdet i og gjennomføringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

§ 22 *Reaksjonenes innhold*

Reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging består av gjennomføring av et ungdomsstormøte, utarbeidelse av en individuelt tilpasset ungdomsplan og oppfølging av planen.

§ 23 *Gjennomføringstid*

Ved ungdomsstraff fastsetter domstolen gjennomføringstiden, jf. straffeloven § 28 c. Gjennomføringstiden kan vare fra seks måneder til to år. Dersom den fengselsstraffen som ville ha blitt idømt uten ungdomsstraff er klart lengre enn to år, kan en gjennomføringstid på inntil tre år fastsettes.

Ved ungdomsoppfølging fastsetter påtalemyndigheten gjennomføringstiden i saker overført i medhold av straffeprosessloven § 71 a annet ledd og § 69 tredje ledd jf. straffeloven § 53 nr. 3 bokstav i. Domstolen fastsetter gjennomføringstiden i saker etter straffeloven § 53 nr. 3 bokstav i. Gjennomføringstiden kan vare i inntil ett år.

§ 24 *Ungdomsstormøte*

Konfliktrådet starter forberedelsene til et ungdomsstormøte straks saken er overført fra

domstolen etter straffeloven § 28 c eller § 53 nr. 3 bokstav i, eller fra påtalemyndigheten etter straffeprosessloven § 71 a annet ledd eller § 69 tredje ledd jf. straffeloven § 53 nr. 3 bokstav i.

Ungdomsstormøtet ledes av en ungdomskoordinator som skal sikre at relevante aktører er representert. Dette kan være representanter fra kriminalomsorgen, skole, barneverntjeneste, helse- og omsorgstjenesten eller andre med tilknytning til domfelte, siktede, fornærmede eller til saken.

Ved gjennomføring av ungdomsstraff skal domfelte, domfeltes verger, samt representanter fra kriminalomsorgen og politiet være til stede i ungdomsstormøtet. Fornærmede og fornærmedes verger har rett til å være til stede. Det samme gjelder forsvarer og bistandsadvokat som er oppnevnt etter straffeprosessloven § 100 annet ledd og § 107 a første ledd bokstav d.

Ved gjennomføring av ungdomsoppfølging skal domfelte eller siktede og dennes verger være til stede i ungdomsstormøtet. Fornærmede og fornærmedes verger har rett til å være til stede. Representanter fra politiet skal delta dersom konfliktrådet finner det hensiktsmessig.

Dersom domfeltes eller siktedes verger ikke kan eller vil være til stede, skal ungdomskoordinatoren vurdere om midlertidig verge skal oppnevnes etter vergemålslovens regler.

Ungdomsstormøtet kan deles opp i flere møter dersom dette er hensiktsmessig.

§ 25 *Ungdomsplan*

Ungdomsstormøtet skal utforme en ungdomsplan. Planen skal godkjennes av ungdomskoordinatoren, domfelte eller siktede og domfeltes eller siktedes verger. Planen kan blant annet gå ut på at domfelte eller siktede skal

a) yte ikke-økonomisk kompensasjon til den som er påført en skade, et tap eller en annen krenkelse
b) delta i kriminalitetsforebyggende programmer eller andre tilsvarende tiltak
c) utføre samfunnsnyttige oppgaver
d) overholde bestemmelser om oppholdssted, arbeid eller opplæring
e) møte for politiet eller kriminalomsorgen
f) avstå fra å bruke alkohol og andre berusende eller bedøvende midler og avgi nødvendige rusprøver etter helsepersonelloven § 12 tredje ledd
g) overholde bestemmelser om innetid
h) unngå kontakt med bestemte personer

Ved ungdomsstraff kan planen også gå ut på at domfelte skal oppholde seg i institusjon eller gjennomgå annen behandling.

Ungdomskoordinatoren har ansvaret for at ungdomsplanen gjennomføres.

I saker der det er idømt ungdomsstraff etter straffeloven § 28 c eller ungdomsoppfølging som vilkår for betinget dom etter straffeloven § 53 nr. 3 bokstav i, sendes saken tilbake til domstolen dersom det ikke oppnås enighet om en ungdomsplan. Domstolen avgjør om hele eller deler av den betingede fengselsstraffen skal fullbyrdes.

I saker hvor ungdomsoppfølging er satt som vilkår for påtaleunnlatelse i medhold av straffeprosessloven § 69 tredje ledd jf. straffeloven § 53 nr. 3 bokstav i eller hvor saken er overført etter straffeprosessloven § 71 a annet ledd, sendes saken tilbake til påtalemyndigheten dersom det ikke oppnås enighet om en ungdomsplan. Påtalemyndigheten avgjør om strafforfølging skal åpnes på nytt.

§ 26 *Oppfølgingsteam*

Oppfølgingsteamet har ansvaret for å gjennomføre tiltakene fastsatt i ungdomsplanen. Oppfølgingsteamet ledes av ungdomskoordinatoren og består ellers av domfelte eller siktede, domfeltes eller siktedes verger og andre som har oppgaver i forbindelse med gjennomføringen av ungdomsplanen. Ungdomskoordinatoren kan også anmode andre med tilknytning til domfelte, siktede eller saken om å delta.

Ved ungdomsstraff er representanter fra kriminalomsorgen og politiet obligatoriske deltakere i oppfølgingsteamet.

§ 27 *Generelle pålegg overfor domfelte eller siktede*

Domfelte eller siktede skal under ungdomsstormøtet, i møte med oppfølgingsteamet og i andre møter eller avtaler som fremgår av ungdomsplanen

a) møte til fastsatt tid og sted
b) være upåvirket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler

Domfelte eller siktede skal ikke

a) vise en atferd som kan true sikkerheten til personer som deltar under gjennomføringen eller påvirke miljøet på negativ måte
b) begå nye straffbare handlinger i gjennomføringstiden
c) oppholde seg i utlandet i gjennomføringstiden med mindre ungdomskoordinatoren gir tillatelse

§ 28 *Forbud mot bruk av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler*

Hvis det fremstår som nødvendig for å motvirke en ny straffbar handling som er rettet mot noens liv, helse eller frihet, kan ungdomskoordinatoren på ethvert tidspunkt i løpet av gjennomføringstiden forby den domfelte eller siktede å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler.

Ungdomskoordinatoren skal oppheve forbudet når det ikke lenger fremstår som nødvendig.

§ 29 *Ruskontroll*

Hvis det i ungdomsplanen er satt vilkår etter § 25 bokstav f, eller ungdomskoordinatoren har forbudt den domfelte eller siktede å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler etter § 28, skal ungdomskoordinatoren undersøke om vilkåret eller forbudet blir overholdt. Undersøkelsen kan innebære uanmeldte besøk i hjemmet. Når det er satt rusforbud, kan ungdomskoordinatoren pålegge den domfelte eller siktede å avgi urinprøve, utåndingsprøve eller blodprøve eller medvirke til annen undersøkelse som kan skje uten fare eller særlig ubehag. Bestemmelsen i straffeloven § 53 nr. 3 bokstav c gjelder tilsvarende der rusprøve skal avgis.

Er det grunn til å anta at den domfelte eller siktede møter påvirket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler, skal ungdomskoordinatoren snarest undersøke forholdet. Den domfelte eller siktede kan pålegges å avgi urinprøve, utåndingsprøve eller blodprøve eller å medvirke til annen undersøkelse som kan skje uten fare eller særlig ubehag. Bestemmelsen i straffeloven § 53 nr. 3 bokstav c gjelder tilsvarende der rusprøve skal avgis.

Tiltak som er en del av undersøkelse etter første ledd første punktum annet alternativ eller etter annet ledd, er ikke en del av ungdomsplanen.

§ 30 *Utsatt gjennomføring*

Ungdomskoordinatoren kan utsette gjennomføringen av ungdomsstraffen eller ungdomsoppfølgingen dersom den domfeltes eller siktedes helsetilstand tilsier det eller det for øvrig foreligger særlig tungtveiende grunner som gjør det særlig vanskelig å gjennomføre reaksjonen. Ved ungdomsstraff skal ungdomskoordinatoren, når det fremstår som nødvendig for at avbruddet skal være sikkerhetsmessig forsvarlig og etter samtykke fra de obligatoriske deltagerne i ungdomsstormøtet og oppfølgingsteamet, fastsette slike vilkår som nevnt i § 31 annet ledd.

§ 31 *Brudd under gjennomføring av ungdomsstraffen*

Hvis den domfelte forsettlig eller uaktsomt bryter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 25 første og annet ledd, § 27 eller § 28 første ledd, kan ungdomskoordinatoren pålegge domfelte å møte til samtale for å motvirke nye brudd. Under samtalen skal den domfelte gjøres kjent med følgene av gjentatte brudd.

Hvis det fremstår som nødvendig for å motvirke nye brudd, skal ungdomskoordinatoren, etter samtykke fra de obligatoriske deltagerne i ungdomsstormøtet og oppfølgingsteamet, fastsette vilkår om at den domfelte skal

a) overholde bestemmelser om oppholdssted
b) unnlate å ha kontakt med bestemte personer
c) unnlate å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler, eller
d) møte for politiet eller kriminalomsorgen

Hvis domfelte etter at ungdomskoordinatoren har holdt bruddsamtale eller fastsatt vilkår etter annet ledd, på nytt bryter kravene eller vilkår fastsatt etter annet ledd bokstav a til d, kan ungdomskoordinatoren, etter samtykke fra politiet og kriminalomsorgen, innkalle til et nytt ungdomsstormøte, eller overføre saken til kriminalomsorgens regionale nivå med innstilling om at saken bringes inn for retten med begjæring om at den betingede fengselsstraffen skal fullbyrdes helt eller delvis i medhold av straffeloven § 28 c fjerde ledd. Når ungdomskoordinatoren har overført saken til kriminalomsorgens regionale nivå med innstilling om å bringe saken inn for retten, avbrytes gjennomføringen av straffen fra det tidspunktet begjæringen er oversendt retten.

Hvis den domfelte unnlater å møte til bruddsamtale etter første ledd, kan ungdomskoordinatoren beslutte å avbryte gjennomføringen av straffen. Det samme gjelder der domfelte, etter at bruddsamtalen er gjennomført, på nytt bryter kravene.

§ 32 *Ny straffbar handling under gjennomføring av ungdomsstraffen*

Begår den domfelte en ny straffbar handling før gjennomføringstiden utløper, kan påtalemyndigheten bringe saken inn for retten med begjæring om at den betingede fengselsstraffen skal fullbyrdes helt eller delvis etter straffeloven § 28 c fjerde ledd bokstav b. Ungdomskoordinatoren

kan, etter samtykke fra politiet og kriminalomsorgen, anmode påtalemyndigheten om å bringe saken inn for retten. Når påtalemyndigheten beslutter å bringe saken inn for retten, avbrytes gjennomføringen av straffen fra det tidspunktet begjæringen er oversendt retten.

Hvis den domfelte blir siktet for en straffbar handling som kan føre til fullbyrding av den betingede fengselsstraffen etter straffeloven § 28 c fjerde ledd bokstav b, kan påtalemyndigheten beslutte at gjennomføringen av ungdomsstraffen avbrytes.

§ 33 *Brudd under gjennomføring av ungdomsoppfølging*

Hvis den siktede eller domfelte forsettlig eller uaktsomt bryter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 25 første ledd, § 27 eller § 28 første ledd, kan ungdomskoordinatoren pålegge den siktede eller domfelte å møte til samtale for å motvirke nye brudd. Under samtalen skal den siktede eller domfelte gjøres kjent med følgene av gjentatte brudd.

Hvis det fremstår som nødvendig for å motvirke nye brudd, skal ungdomskoordinatoren, etter samtykke fra siktede eller domfelte og dennes verger, fastsette vilkår om at den domfelte skal

a) overholde bestemmelser om oppholdssted
b) unnlate å ha kontakt med bestemte personer
c) unnlate å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler, eller
d) møte for politiet eller kriminalomsorgen

Hvis siktede eller domfelte, etter at ungdomskoordinatoren har holdt bruddsamtale eller fastsatt vilkår etter annet ledd, på nytt bryter kravene eller vilkår fastsatt etter annet ledd bokstav a til d, kan ungdomskoordinatoren innkalle til et nytt ungdomsstormøte. Ungdomskoordinatoren kan i stedet overføre saken til påtalemyndigheten. Påtalemyndigheten vurder om strafforfølgingen skal gjenopptas eller om saken skal bringes inn for retten for fastsettelse av nye vilkår eller fullbyrding av straffen, jf. straffeloven § 54. Gjennomføringen av reaksjonen avbrytes fra det tidspunktet påtalemyndigheten beslutter at strafforfølgningen gjenopptas eller fra det tidspunktet begjæringen er oversendt retten.

Hvis den siktede eller domfelte unnlater å møte til bruddsamtale etter første ledd, kan ungdomskoordinatoren beslutte å avbryte gjennomføringen av reaksjonen. Det samme gjelder der siktede eller domfelte, etter at bruddsamtalen er gjennomført, på nytt bryter kravene.

§ 34 *Ny straffbar handling under gjennomføring av ungdomsoppfølging*

Begår den siktede eller domfelte en ny straffbar handling før gjennomføringstiden utløper, avgjør påtalemyndigheten om strafforfølgingen skal gjenopptas eller om saken skal bringes inn for retten for fastsettelse av nye vilkår eller fullbyrding av straffen, jf. straffeloven § 54. Gjennomføringen av reaksjonen avbrytes fra det tidspunktet påtalemyndigheten beslutter at strafforfølgningen gjenopptas eller fra det tidspunktet begjæringen er oversendt retten.

Hvis den siktede eller domfelte blir siktet for en straffbar handling som kan føre til at påtalemyndigheten gjenopptar strafforfølgningen eller bringer saken inn for retten etter første ledd, kan påtalemyndigheten beslutte at gjennomføringen av ungdomsoppfølgingen avbrytes.

§ 35 *Forskriftshjemmel*

Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om gjennomføring av ungdomsstormøte og håndtering av brudd.

Kapittel V Oppfølging i konfliktråd

§ 36 *Innholdet i og gjennomføringen av reaksjonen oppfølging i konfliktråd*

Reaksjonen oppfølging i konfliktråd består av gjennomføring av et møte i konfliktrådet, utarbeidelse av en individuelt tilpasset plan og oppfølging av planen. Planen utformes i møtet og skal godkjennes av konfliktrådet og siktede eller domfelte. Konfliktrådet har ansvaret for at planen gjennomføres.

Hvis den siktede eller domfelte forsettlig eller uaktsomt bryter vilkår fastsatt i planen, generelle pålegg etter § 27 eller øvrige vilkår fastsatt i medhold av loven her, gjelder reglene for håndtering av brudd i § 33 tilsvarende så langt de passer.

Reglene i §§ 27, 30 første punktum og 34 gjelder tilsvarende så langt de passer.

Departementet kan gi forskrift med bestemmelser om innholdet i og gjennomføringen av reaksjonen oppfølging i konfliktråd, herunder nærmere bestemmelser om møter i konfliktrådet, utformingen av og innholdet i en plan, oppfølgingsansvar, forbud mot bruk av rusmidler, ruskontroll og håndtering av brudd. Bestemmelsene skal ikke være mer inngripende overfor siktede eller domfelte enn det som følger av kapittel IV.

Kapittel VI Sluttbestemmelser

§ 37 *Ikraftsetting og overgangsregler*

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.

Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 15. mars 1991 nr. 3 om megling i konfliktråd.

Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

§ 38 *Endringer i andre lover*

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov gjøres følgende endringer:

I § 28 c første ledd, slik ny § 28 c første ledd lyder etter endringer ved lov 20. januar 2012 nr. 6 del I, skal første ledd lyde:

Ungdomsstraff med ungdomsstormøte og ungdomsplan etter konfliktrådsloven kapittel *IV* kan idømmes i stedet for fengselsstraff når

a) lovbryteren var under 18 år på handlingstidspunktet,
b) lovbryteren har begått gjentatt eller alvorlig kriminalitet,
c) lovbryteren samtykker og har bosted i Norge, og
d) hensynet til straffens formål ikke med tyngde taler mot en reaksjon i frihet.

I § 28 c tredje og fjerde ledd, slik ny § 28 c tredje og fjerde ledd lyder etter endringer ved lov 20. januar 2012 nr. 6 del I, skal tredje og fjerde ledd lyde:

Når en dom på ungdomsstraff blir lest opp eller forkynt for den domfelte, skal han gjøres nærmere kjent med hva dommen går ut på, og med følgene av brudd på bestemmelsene gitt i eller i medhold av konfliktrådsloven § *31*, og av at det begås en ny straffbar handling før utløpet av gjennomføringstiden.

Etter begjæring kan tingretten ved dom bestemme at hele eller deler av den subsidiære fengselsstraffen skal fullbyrdes når den domfelte har

a) brutt bestemmelser gitt i eller i medhold av konfliktrådsloven § *31*, eller
b) begått en ny straffbar handling før utløpet av gjennomføringstiden.

I § 53, slik § 53 lyder etter endringer ved lov 20. januar 2012 nr. 6 del I, skal nr. 3 bokstav h lyde:

h) at den domfelte møter til megling i *konfliktrådet og* oppfyller eventuell avtale som inngås i meglingsmøte, *eller gjennomfører oppfølging i konfliktrådet med en gjennomføringstid på inntil ett år, forutsatt at saken egner seg for slik behandling og at det foreligger samtykke både fra fornærmede og domfelte og deres eventuelle verger.*

I § 53, slik § 53 lyder etter endringer ved lov 20. januar 2012 nr. 6 del I, skal nr. 3 ny bokstav i lyde:

i) at den domfelte gjennomfører ungdomsoppfølging i konfliktrådet med en gjennomføringstid på inntil ett år, forutsatt at den domfelte var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet, at saken egner seg for slik behandling og at det foreligger samtykke fra domfelte og dennes eventuelle verger.

2. I lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning gjøres følgende endring:

§ 6-3 nr. 2 bokstav d skal lyde:

d) konfliktrådene etter krav fra ligningsmyndighetene gi opplysninger om innholdet i avtale, *ungdomsplan eller plan* inngått under *et møte i konfliktrådet*, jf. *konfliktrådsloven.*

3. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:

§ 67 fjerde ledd skal lyde:

Politiet kan beslutte at saker om forbrytelser skal overføres til megling i konfliktråd, *oppfølging i konfliktråd eller ungdomsoppfølging i konfliktråd* når ikke spørsmålet om tiltale hører under Kongen i statsråd eller riksadvokaten. Politimesteren kan delegere påtalekompetanse til lensmenn og politistasjonssjefer til å overføre straffesaker for overtredelse av straffeloven §§ 147, 257, 258, 260, 291, 391, 391a og 228 første ledd til *megling* i konfliktrådet, dersom dette er nødvendig.

§ 69 tredje ledd første punktum skal lyde:

Unnlatelse av påtale kan også gjøres betinget av slike vilkår som er nevnt i straffeloven § 53 nr. 2, nr. 3 bokstavene a–*i*, nr. 4 og nr. 5.

§ 71 a skal lyde:

Når straffeskyld anses bevist, kan påtalemyndigheten beslutte at saken skal overføres til megling i konfliktrådet *eller til oppfølging i konfliktrådet med varighet på inntil ett år. Overføring forutsetter at saken egner seg for slik behandling og*

at det foreligger samtykke fra både fornærmede og siktede og deres eventuelle verger.

For siktede som var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet, kan påtalemyndigheten, når straffeskyld anses bevist, beslutte at saken skal overføres til ungdomsoppfølging i konfliktrådet med varighet på inntil ett år. Overføring forutsetter at saken egner seg for slik behandling og at det foreligger samtykke fra siktede og dennes eventuelle verger.

Det kan settes som vilkår for overføring til oppfølging i konfliktrådet etter første ledd og ungdomsoppfølging i konfliktrådet etter annet ledd at siktede ikke begår nye straffbare handlinger under oppfølgingen.

Overføring til ungdomsoppfølging etter annet ledd kan gjøres betinget av at siktede yter slik erstatning og oppreisning som den fornærmete eller andre skadelidte har rett til og gjør krav på, og som påtalemyndigheten mener den siktede har evne til å betale.

I § 100, slik § 100 lyder etter endringer ved lov 20. januar 2012 nr. 6 del IV, skal annet ledd annet punktum lyde:
Når offentlig forsvarer oppnevnes etter første punktum for å delta i ungdomsstormøte, jf. straffeloven § 28 c og konfliktrådsloven § *24* tredje ledd, har fornærmede rett til å få oppnevnt bistandsadvokat.

§ 226 første ledd skal lyde:

Formålet med etterforskningen er å skaffe til veie de nødvendige opplysninger for

a. å avgjøre spørsmålet om tiltale,
b. å tjene som forberedelse for rettens behandling av spørsmålet om straffeskyld og eventuelt spørsmålet om fastsettelse av reaksjon,
c. å avverge eller stanse straffbare handlinger,
d. å fullbyrde straff og andre reaksjoner,
e. å tjene som forberedelse for barneverntjenestens behandling av spørsmålet om det skal sette i verk tiltak etter lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester,
f. å tjene som forberedelse for behandling i konfliktrådet.

§ 455 første ledd fjerde punktum skal lyde:

For dom som beslutter å fullbyrde subsidiær fengselsstraff etter straffeloven § 28 b første ledd bokstav a *eller § 28 c fjerde ledd bokstav a*, reststraff etter prøveløslatelse etter straffegjennomføringsloven § 44 annet ledd og fengselsstraff etter straffeloven § 54 nr. 2, treffes vedtak om fullbyrding av regionalt nivå i kriminalomsorgen.

4. I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endring:

I § 5-15, slik § 5-15 lyder etter endringer ved lov 20. januar 2012 nr. 6 del VII, skal første ledd bokstav k lyde:

k) fordel vunnet ved skadevolders arbeid for skadelidte, utført etter skriftlig avtale inngått ved mekling i konfliktråd eller etter ungdomsplan *eller plan*, jf. *konfliktrådsloven.*

5. I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell mv. gjøres følgende endring:

I § 12, slik § 12 lyder etter endringer ved lov 20. januar 2012 nr. 6 del VIII, skal tredje ledd lyde:

Ved anmodning om rusprøve fra politiet, ved vilkår for påtaleunnlatelse, fra kriminalomsorgen, ved vilkår for betinget dom, og fra ungdomskoordinator, ved gjennomføring av ungdomsstraff *og ungdomsoppfølging*, skal lege, sykepleier og bioingeniør ta blodprøve eller lignende rusprøve av personer som var under 18 år på handlingstidspunket. Plikten inntrer når personen møter opp til prøvetaking.

6. I lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. gjøres følgende endringer:

§ 2 annet ledd skal lyde:

Det skal gis tilbud om gjenopprettende prosess under straffegjennomføringen.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

§ 16 nytt åttende ledd skal lyde:

Domfelte og fornærmede skal tilbys gjenopprettende prosess. Dersom de ved avtale kommer frem til enighet om å overholde bestemmelser om oppholdssted, eller unnlate å ha samkvem med bestemte personer, skal kriminalomsorgen ta hensyn til avtalen ved fastsettelse av vilkår for gjennomføring av straffen utenfor fengsel. Kriminalomsorgen trenger ikke å ta hensyn til avtalen dersom den blir urimelig for fornærmede eller domfelte.

§ 36 nytt fjerde ledd skal lyde:

Domfelte og fornærmede skal tilbys gjenopprettende prosess. Dersom de ved avtale kommer frem til enighet om å overholde bestemmelser om oppholdssted, eller unnlate å ha samkvem med bestemte personer, skal kriminalomsorgen ta hensyn til avtalen ved fastsettelse av vilkår for permisjon eller straffavbrudd. Kriminalomsorgen trenger ikke å ta

hensyn til avtalen dersom den blir urimelig for fornærmede eller domfelte.

§ 43 nytt femte ledd skal lyde:

Domfelte og fornærmede skal tilbys gjenopprettende prosess. Dersom de ved avtale kommer frem til enighet om å overholde bestemmelser om oppholdssted, eller unnlate å ha samkvem med bestemte personer, skal kriminalomsorgen ta hensyn til avtalen ved fastsettelse av vilkår for prøveløslatelse. Kriminalomsorgen trenger ikke å ta hensyn til avtalen dersom den blir urimelig for fornærmede eller domfelte.

7. I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:

I § 30, slik § 30 lyder etter endringer ved lov 20. januar 2012 nr. 6 del X, skal første ledd bokstav g lyde:

g) overføring av saken til *mekling i konfliktråd*, *oppfølging i konfliktråd eller til ungdomsoppfølging i konfliktråd,* jf. straffeprosessloven § 71 a *første og annet ledd*, og

I § 37, slik § 37 lyder etter endringer ved lov 20. januar 2012 nr. 6 del X, skal første ledd bokstav i lyde:

i) møte til *mekling* i *konfliktrådet og* oppfylle eventuelle avtaler som inngås i *meklingsmøte*, *eller gjennomføre oppfølging i konfliktråd med varighet på inntil ett år, forutsatt at saken egner seg for slik behandling og at det foreligger samtykke både fra fornærmede, domfelte og deres eventuelle verger*,

I § 37, slik § 37 lyder etter endringer ved lov 20. januar 2012 nr. 6 del X, skal første ledd ny bokstav j lyde:

j) *gjennomføre ungdomsoppfølging i konfliktrådet med varighet på inntil ett år, forutsatt at domfelte var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet, at saken egner seg for slik behandling og at det foreligger samtykke fra domfelte og domfeltes eventuelle verger, eller*

Nåværende bokstav j blir ny bokstav k.

I § 52 a, slik ny § 52 a lyder etter endringer ved lov 20. januar 2012 nr. 6 del X, skal første ledd innledningen lyde:

Ungdomsstraff med ungdomsstormøte og ungdomsplan etter konfliktrådsloven kapittel *IV* kan idømmes i stedet for fengselsstraff når

I § 52 b, slik ny § 52 b lyder etter endringer ved lov 20. januar 2012 nr. 6 del X, skal annet ledd lyde:

Når en dom på ungdomsstraff blir lest opp eller forkynt for den domfelte, skal han gjøres nærmere kjent med hva dommen går ut på, og med følgene av brudd på bestemmelsene gitt i eller i medhold av konfliktrådsloven § *31*, og av at det begås en ny straffbar handling før utløpet av gjennomføringstiden.

I § 52 c, slik ny § 52 c lyder etter endringer ved lov 20. januar 2012 nr. 6 del X, skal første ledd bokstav a lyde:

a) brutt bestemmelser gitt i eller i medhold av konfliktrådsloven § *31*, eller

I § 53, slik § 53 lyder etter endringer ved lov 20. januar 2012 nr. 6 del X, skal fjerde ledd fjerde punktum lyde:

I tillegg kan retten fastsette særvilkår som nevnt i § 36 og § 37 bokstav a til *j*.

8. I lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten gjøres følgende endringer:

§ 41 nr. 1 bokstav a skal lyde:

a) overføring til konfliktråd etter straffeprosessloven § 71a *første og annet ledd*, dersom vedkommende ikke har begått nye lovbrudd 2 år etter at *det er inngått godkjent avtale, ungdomsplan eller plan i konfliktrådet*,

9. I lov 13. desember 2013 nr. 125 om merverdiavgift gjøres følgende endring:

§ 16-3 nr. 2 bokstav d skal lyde:

d) konfliktrådene etter krav fra avgiftsmyndighetene gi opplysninger om innholdet i avtale, *ungdomsplan eller plan* inngått under *et møte i konfliktrådet*, jf. *konfliktrådsloven*.

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Opplysninger om abonnement, løssalg og pris får man hos:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00
Faks: 55 38 66 01
www.fagbokforlaget.no/offpub

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: 07 Aurskog AS – 04/2014